kacak@leman.com.tr

KAÇAK YAYIN

ISSN 1304-1037-0-6

Haziran 2003 Sayı:2 - 2.000.000 TL.KDV Dahil

LeMan
Dergi Grubu

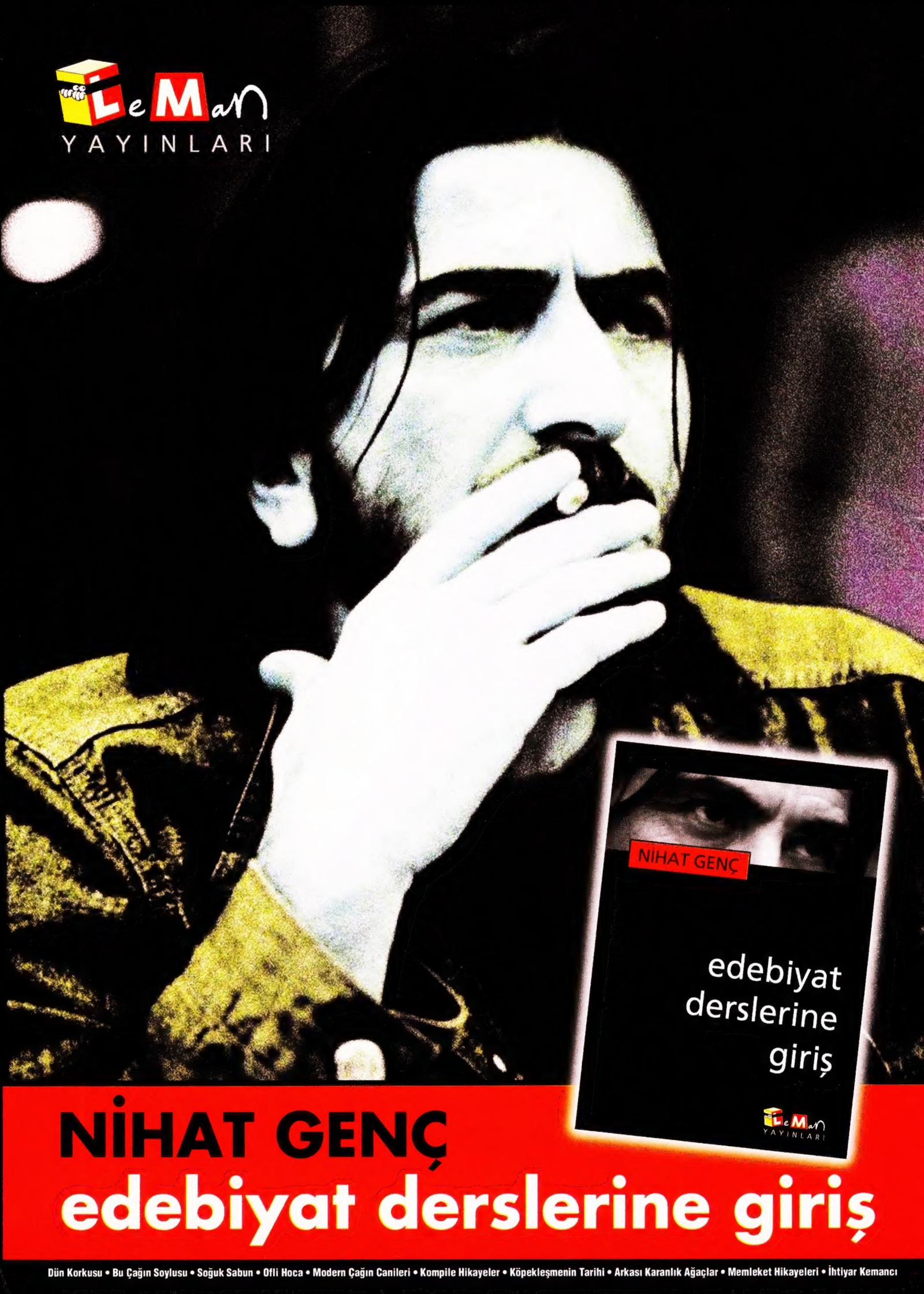
LeMan
YAYINLARI
NİHAT GENÇ
edebiyat derslerine giriş
LeMan YAYINLARI
NİHAT GENÇ
edebiyat derslerine giriş
Dün Korkusu • Bu Çağın Soylusu • Soğuk Sabun • Ofli Hoca • Modern Çağın Canileri • Kompile Hikayeler • Köpekleşmenin Tarihi • Arkası Karanlık Ağaçlar • Memleket Hikayeleri • İhtiyar Kemancı

>Kaçak Editör

Bütün toplumlarda edebiyat denilince bir gevşeklik, bir zihin tembelliği görülür.
Bugün şahane aşk ilahilerini bayıla bayıla okuduğumuz TAGORE'un çok kafa ütüledin diye halkından kişilerce dövüldüğünü biliyor muydunuz?
Şu sözler de onun;
"Hergün ama hergün vahşi denizin diplerine dalıp, zımpara gibi keskin mercan kayalıklarından sizler için şahane mücevherler çıkartıp, ayaklarınıza serdim, dönüp bakmadınız bile..."
Üstat halkına hediye ettiği şiirlerinden söz ediyor.
Kısadan hisse; şimdi toplum edebiyata borcunu ödemeli..
Hemen!

KAÇAK YAYIN

Sayı: 2 - Haziran 2003 / Ayda bir yayımlanır

Sahibi LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay AKGÜN
Yayın Yönetmeni Tuncay AKGÜN
Yayın Danışmanı Adnan ÖZER adnanozer57@hotmail.com
Editör Aslan ÖZDEMİR aslanozdemir@leman.com.tr
Sorumlu Yazışleri Müdürü Ayhan ERDOĞAN
Sanat Yönetmeni Tanzer ERCANPOLAT
Fotoğraflar Sinan GÖKSEL
Dizgi Zuhal HALICI
Müessese Müdürü Ali YAVUZ
Satış Müdürü Cengiz KOCALI
Baskı Sorumlusu Üzeyir ATMACA
Abone-Reklam Sevinç SELVİ

Tel: 0212 - 292 95 69 - 292 95 65 (4 Hat) - **Fax:** 0212 - 245 38 06
Abonelik için Tel: 0212 - 292 95 65
Adres: İstiklal Cad. İmam Adnan Sok. **No:** 20 80080 Beyoğlu / İstanbul
Baskı: LeMan Matbaası **Tel:** 0212 - 858 00 93 (Pbx)
Dağıtım: BBD Merkez

içindekiler

2- Orhan Pamuk
Dünya Kütüphaneleri onu seçti
7- Levent Erseven
Altı kitabı birden toplatıldı
10- Nâzım Hikmet
40. Ölüm yılında çizgilerle anıyoruz
17- Atilla Birkiye
Düş Kurgusu
18- Kürşat Oğuz
Leo Malet
20- Adnan Özer
Genç Eleştirmen Sempozyumu
24- Alec Popov
Kaçak Yayın'ın davetlisi
28- Özlem Kumrular
10 maddede İtalyan erkekleri
30- Oktay Taftalı
Alma Alı Bin Yağızı
32- Pablo Martin Asuero
Cervantes Kültür Merkezi Müdürü
34- küçük İskender
Harakiri Çocukları
36- Zekai Kardaş
Urdu Edebiyatına Giriş
38- Bir şair
Uğur Aktaş
40- Kaçak ev ziyareti
Ahmet Altan
49- Metin Aksoy
Eğlence Tarihinde Kürtler
50- Metin Fidan
Gel, Beraber Yapalım
52- Kaçak Test - Yurttan Sesler
53- Son Nokta
Özlem Kumrular
54- Adnan Özer
Arkadaş Şairler Kulubü
56- İbrahim Baştuğ
Kâtibimi Sonunda Bulduk
58- Kaçak Söyleşi
Feridun Düzağaç
64- Kaan Polatlar
Zigguratın Gizemi
65- Necati Güngör
Cemal Süreya ile
66- Nafer Ermiş
Bir Sokağın Yok Oluşu
68- Hasine Şen
Bulgar Şemsiyesi
72- Kaçak Test - Fahişeler Kitaplara Bakabilir
73- İrfan Yıldız
Açık Maviden Zeytuni Maviye
74- Gültekin Emre
Almanya Haber
76- Kısa Öyküler
77- Yazar Olucam
78- Ilgın Sönmez
Haberci Edebiyat Üzerine
79- Arka Kapaaaklarda Neler Oluyor
80- Oktay Taftalı
Şiir Atölyesi

O, ödül aldı, biz de üzerimize düşen vazifeyi yerine getirdik. Doğrusu her zamanki gibi büyük bir zevkti Bay Pamuk ile muhabbet etmek. Zırhlarından çoğu yine kuşanılmıştı ama olsun. Yıkarız icabında!

Ilgın Sönmez<Kaçak>Söyleşi

Orhan Pamuk

IMPAC Dublin: Dünya Kütüphaneleri 'Benim Adım Kırmızı'yı seçti...

Fotoğraflar: Hüsnü Atasoy

"Sonbaharda üçüncü büyük romanım için kapanacağım!"

Orhan Pamuk'un 'haksız' bir ünü var! Şöyle bir haksızlık bu... Bir kere adam boğaz girişi manzaralı çalışma evindeki faksla ve kapanma dönemlerindeki ulaşılmazlığıyla meşhur. Sanki kapanmayan yazar varmış gibi. Yılmaz Erdoğan da Vizontele'nin ikincisinin senaryosunu yazmak için kapandı mesela! Sonra sanılıyor ki, Orhan Pamuk, kopuk ve despot bir adamdır. Yooo. Esprili, sevimli, çocuksu, gözleri ışıldayan, yani feri sönmemiş, heyecanlı, çok gören, fazla gören, biraz ben bilirimci ama dinleyen, zaman kaybına tahammülü olmayan ancak hangi zamanın kaybedilmiş zaman olduğu meselesine baştan vâkıf, kimi zaman beklenmedik sohbetlere uzun uzun dalabilen, her bahar zayıflayan, falan, filan, açıkcası kendine has gizemleri olan bir adam o. Haliyle, tavrıyla, içinde dolandığı bir tür dehayla, hadi hadi çekinmeyelim, adam düpedüz dâhi işte, hatta boyu posu, kaşı gözüyle (yeşil, sanırım F.G. Lorca yeşili) dahi insanda hayranlık uyandıran bir tip. Aslına bakarsanız son yirmi yılın majör romanlarının yazarı Bay Pamuk'un bizzat ta kendisi majör bir roman kahramanı. Kurduğu hikayeler gibi, onun karakteri, düzgün bir karmaşa aslında. Gemici düğümleriyle dolu. Çözdükçe başka bir katman. Çözemezsen bile, çözdüğün kadarı yeter malzeme! Orhan Pamuk, bizimkine paralel başka bir evrene de gidip geliyor. E, herkese nasip olmaz tabii! Öyle bir evrenin farkında olan ama giriş vizesi çıkaramayanlarsa Bay Pamuk'un 'haksız ün'ünü geliştirmek üzerinde çalışıyor. İlk hedefse para ve ödül meseleleri! Bay Pamuk, kendi mali işleriyle bizzat ilgilenen, bu ipi de bırakmayan bir sanatçı. Nedense bizim 'hayalsiz küçük aliler' bunu pek içlerine sindiremiyor. Şahıs, hem entelektüel hem de çoksatar olunca âlemin tek derdi, kaç para kazandığı oluyor. Size ne kardeşim! Adamın hayatı bu, işi bu! Sonra aralarında 'oryantalist' olarak tanımladıkları Bay Pamuk için, -ki burada büyük bir kavram karmaşası var, zira, yüzü, kendi kültürünün mirasıyla Batı'ya dönük bir yazar Bay Pamuk, Batı'dan doğru kendi kültürüne bakarak resmeden asimile biri değil- aldığı her ödül sonrası ödül avcısı olduğu yönünde ithamlar dönmeye başlıyor ortalıkta. Oysa bu da bir tür yanlı cehalet. Dünya edebiyat ödüllerinin birçoğu yazar ve yayıncısının bilgisi dışında oluşturulan aday listeleriyle dağıtılıyor. Yani ülkemizdeki karanlık akrabalık ilişkileri üzerinden, aynı isimlerin aynı isimlere verdiği ödül adlı şeylerde olduğu gibi yürümüyor bu işler... Ha, unutmadan. Bir de arakçı derler Bay Pamuk için. Kendisinin niye arakçı olmadığı apayrı ve kapsamlı bir makale konusudur ama şu kadarını söyleyeyim, Bay Pamuk her alanda olduğu gibi edebiyat alanında da önce 'farkında' bir adamdır. Geçmişi bilir, bugünü takip eder, yarını da sezer! Birtakım -izmlerle olan akıl ilişkisi ve edindikleriyle kurduğu, kendisini başköşeye oturttuğu denklem, yazdıklarını, kendisinden önce yazılmış olanları da kapsayan bir noktaya götürür, ya da götürebilir. Çünkü, o, bir, bilicidir!

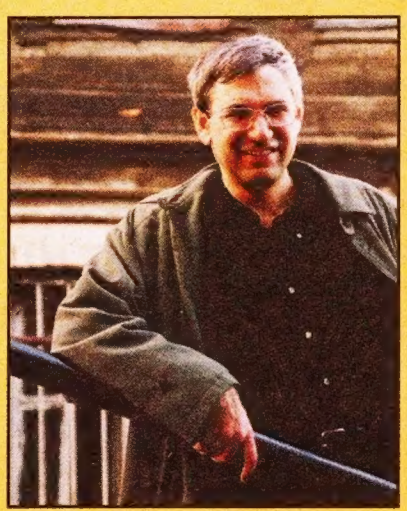

Bay Pamuk'la soru cevap

İlk olarak bir dedikoduyu açığa kavuşturalım. Everest, size ve Ahmet Altan'a 500 milyar önerdi mi? Ahmet Altan, bir trilyon istemiş diyorlar! Siz, bir şekilde Yapı Kredi Yayınları'na geçtiniz mi?

Anlatıyorum. Bunların hepsi palavra! İstanbul kitabımı YKY basacak. Aralık gibi herhalde. Sonbaharda.

İstanbul kitabı nasıl bir kitap?

Anlatıyorummm. Dikkattt. Birrr, bir deneme! Bu demek oluyor ki, kurgu değil. Daha derinde benim psikolojik oluşum hikâyem, dünyaya bakışımın oluşumunu anlatırken, bir şehrin, İstanbul'un son 150 yıllık düşüncesinin İstanbullularca nasıl oluşturulduğunu, ortaya çıkışını da anlatıyorum. Hem benim çocukluk hatıralarım ve İstanbul, hem de İstanbul tasvir ediliyor. Yahya Kemal, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Reşat Ekrem Koçu kuşağının Batılı yazarların etkisinde edebiyata soktuğu, keşfettiği, içselleştirdiği İstanbul fikrinin benim İstanbuluma etkileri var İstanbul kitabımda. Gravürlerden karikatüre, şehrin görsel tasvirlerinin üzerimdeki etkisinin oluşumu var.

Mayıs'ta İran'daydınız.

Oradaki Kaknüs Yayınevi kitaplarımı basıyor. İran'da pis, yazarın yaratıcılığını zedeleyici, kısıtlayıcı bir sansür var. Çıkan her kitap sansüre gidiyor. Sansürün kafasını taktığı şey seks. Öpüş kelimesi yasak! Kitabı yayınlatmak istiyorsanız okşamak yapıyorsunuz tüm öpüşleri. Benim kitaplarımın başına da bir parça gelmiş. Düşünün ki benim romanlarımda seks olmadığı söylenir. Fakat İran'da gelişmiş bir yayın sektörü var. Benim de daha önce kitabım yayınlanmıştı. Eğer İran'da ilk kez yayınlanacak olsaydı kitaplarım, tavrım farklı olurdu ancak sansürle ilgili kararı yayınevindeki insanlara, mevcut düzenle bir ölçüde uğraşan, bir ölçüde uzlaşan insanlara bıraktım ben. Kızdılar bana! Çünkü Yeni Hayat'taki bir kelime yüzünden iki yıl beklemişlerdi. Şimdi siz konuya bizden daha duyarsız yaklaşıyorsunuz Orhan Bey, dediler. Ben de onlara dedim ki, ben İranlı bir yazar değilim. Bu kitabı yazmışım. Kitap değişmez. Benim Adım Kırmızı diyelim. O kitabın Türkçesi artık benden de çıktı. O kitap çeşitli dillerde, şu veya bu şekilde yayımlandı.

Sürece müdahale etmem diyorsunuz.

Hayır, edebilirim. Bana da soruyorlar. Ama o kitabın şu veya bu çevirisinde, şu veya bu kelimesinin çıkarılması, kitabımı zedelemez. Ama gene de buralarda bir ahlaki sorun var. Oradaki arkadaşlar benim bu ahlaki sorunu onlar kadar ciddiye almadığımı düşündüler belki biraz. Ben de onların birazcık eleştirel

sözleri üzerine düşündüm. Tekrar söylüyorum. İran'daki sansürü hafife alıyor değilim. Ama bu konuda oradaki insanların, daha işin içinde olan insanların karar vermesinin daha ahlaki olduğu görüşündeyim. Bilmem anlatabiliyor muyum?

IMPAC Dublin nasıl bir ödül?

Kütüphaneler aday gösteriyor. Dünyada, İngilizce kitap veren, 40 ülkeden 130 kütüphaneye soruyorlar. Sizce okurlarınızın en beğendiği kitap ya da roman hangisi? Onlar da bir ya da iki tane belirleyip bildiriyor. Örneğin benim kitabım için Hamburg, Cenevre ve Amerika'da bir kütüphane 'en iyi kitap bu sene bizce bu' demiş. Bu yüzden aday oldum. Kişisel anlamda, hayat hikâyemde beni etkileyen bir ödül olmasa da dünyada yankı uyandıran bir ödül olduğu için önemli. New York Times'tan, ne bileyim Koredeki çevirmenimden dahi faks geldi, demek Kore gazetelerinde de yer almış, İtalya'ya duyuralan bir ödül işte. Dünyanın her yerindeki editörlerimden, çevirmenlerimden, gazeteci tanıdıklarımdan fakslar aldım. Bu da ödülün dünya çapında bir ödül olduğunu ortaya koyduğu için önemli diyorum. Fransa'da En İyi Yabancı Kitap ödülünü almıştım Benim Adım Kırmızı'yla. Bence Fransa'da çeviri kitaplara verilen en önemli ödüldür o. Ama Fransa dışına fazla çıkmaz. Ama bunla bütün dünya ilgilendi. Şu anda dünyada ünlü ne kadar yazar varsa hepsi kitaplarıyla adaydı, çünkü kütüphaneler onları öneriyor. Popüler yazarlar da vardı, entelektüeller de. Son bir yılda İngilizce kitabı çıkmış ya da yazmış herkes vardı 134 aday arasında.

Ödül parası olan 100 bin Euro'yu çevirmeninizle bölüşecekmişsiniz.

Ödülün şartlarından biri bu. Ödül, eğer o yıl İngilizcesi yayımlanmış ama daha önceki yıllarda başka bir dilde yazılmış çeviri bir kitaba veriliyorsa, ödül parasının dörtte üçü yazar, dörtte biri çevirmen arasında bölüştürülüyor.

Sizce 11 Eylül kırılması, Batılıların kitabınızı okuma biçimini etkiledi mi?

Ödül sekreteryası bana gönderiği faksta kitaptaki yaratıcılık ve yaratılan dünyayla ile ilgili övgü dolu cümleler kurmuş ama tekrar edip kendimi över bir pozisyona girecek değilim. Ama kararda 11 Eylül ile ilgili kabul edilebilecek bir bölüm var. Doğu Batı çatışmasıyla ilgili bir kitap olduğunun altını küçük bir çiziyorlar. Ama bir yandan da hem zamandışı bir yanı var bu kitabın, hem de zamanımıza çok uygun diyorlar. 11 Eylül, kitabın, okurun ve gazetecilerin daha

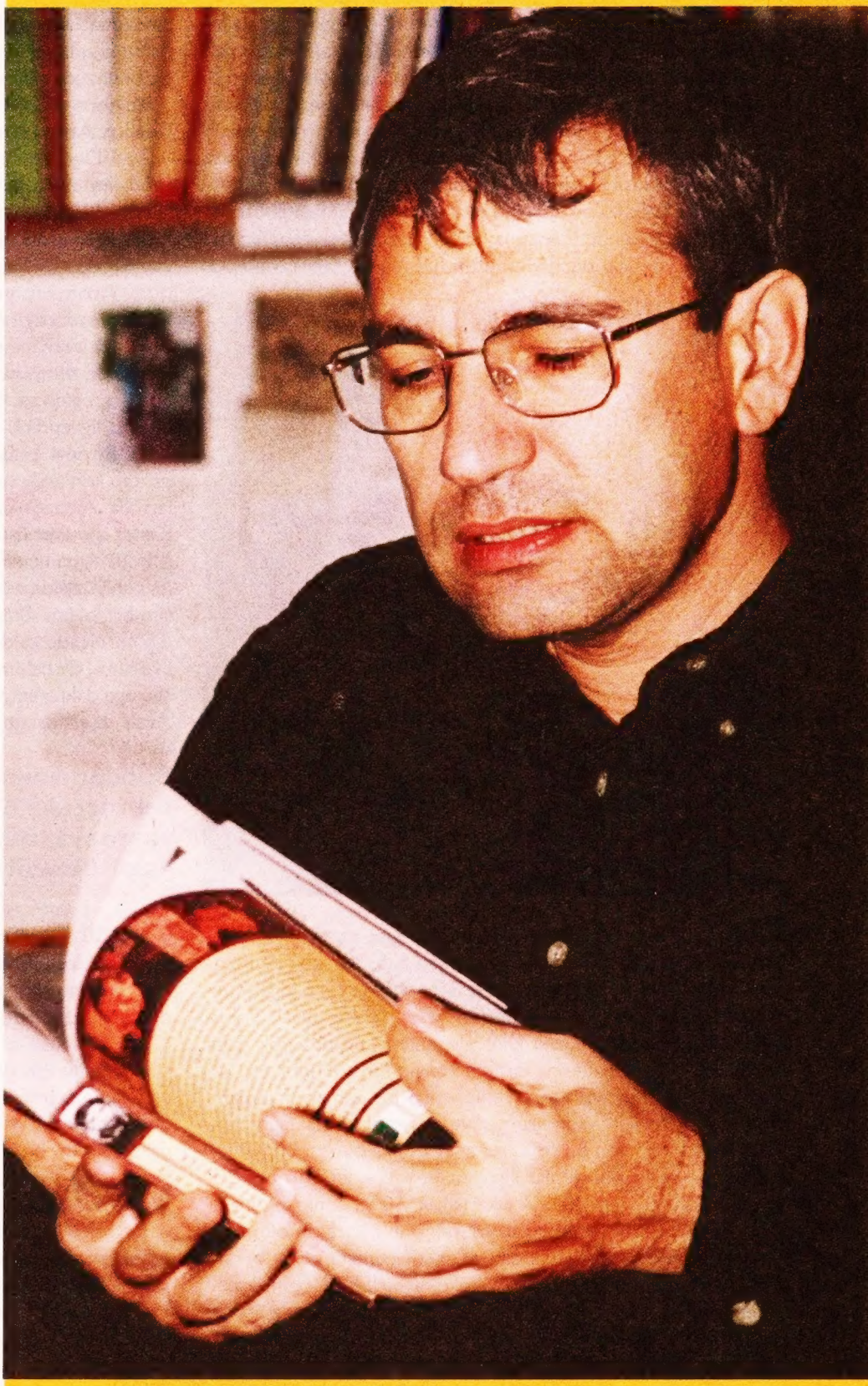

Sanatı sanat için yapıyorum diyenlere hiç bir zaman inanmam. Sanatı toplum için yapıyorum diye bağıranlara da inanmam.

kolay dikkatini çekecek bazı özelliklerini öne çıkarmış olabilir. Kitabımın bütünü 11 Eylül'den sonra yeni bir anlam kazanmadı. İçtenlikle söylüyorum. Kitabım tek bir cephesiyle özetlenemeyecek bir roman. İçindeki 'sanat ne içindir', 'sanatçı hayatını başkalarını tatmin etmek için mi, yoksa kendi tatmin olmak için mi adar, yoksa kendi zevki için mi yapar' gibi bir tartışma bence çok az kişinin okuyabildiği bir cephesidir Benim Adım Kırmızı'nın. Belki yalnız da öyle okunabilir. Bir anlamda otobiyografiktir de. Kendini sanatına vermiş bazı insanlar vardır. Bu insanlar şu veya bu dürtüyle bütün hayatlarını sanata, kitapta

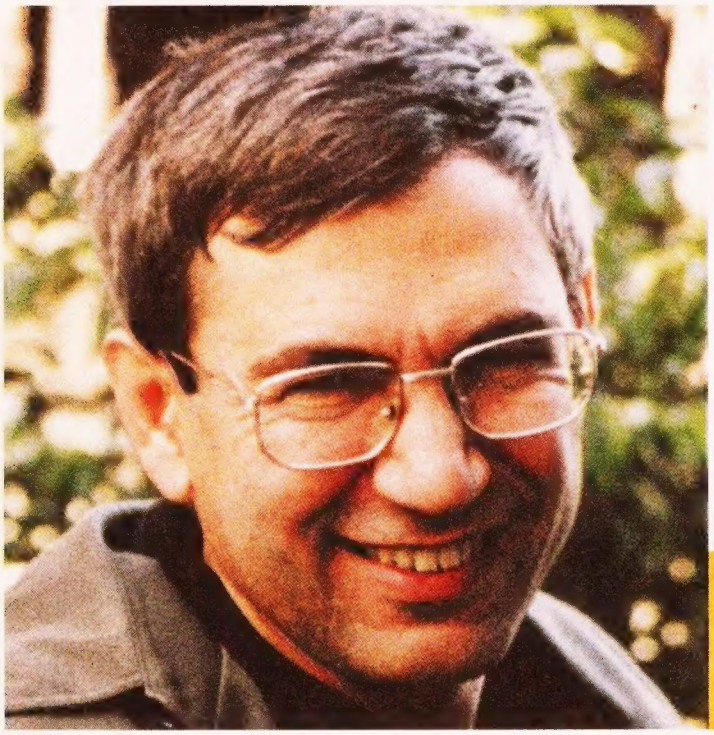

olduğu gibi minyatür yapmaya, benim gibi roman yazmaya adarlar. Elbetteki romada nakkaşlardan bahsederken kendimden bahsediyordum. Biliyorsunuz 'sanatın niçin yapıldığı' Türkiye'de çok sevilen bir konudur ama çok da sloganlarla konuşulan bir konudur. Ama o kaba sloganların dışında çok daha karmaşık, çok daha narin, zarif ve zengin bir konudur bu. Sanatı sanat için yapıyorum diyenlere hiç bir zaman inanmam. Sanatı toplum için yapıyorum diye bağıranlara da inanmam. Çünkü hiçbir zaman bu sonuna kadar doğru olmaz. Bunun içine karışan başka dolayımlar ilginçtir. Benim Adım Kırmızı, belki de sırf bu cephesiyle öne çıkarılarak, 50 yıl sonra okunabilir. 11 Eylül, kitabın kültür çatışmasını öne çıkararak okunmasına vesile olmuş olabilir. Belki dedektif romanı kısmı ortaya çıkarılarak da okunmuş olabilir. Belki hiçbiri değil, resmetmek ve görmek sorunu, görmek ve hafıza, hatırlamak ve görmek sorunları da kitabın içinde son derece sistematik bir takımada, bir galaksi teşkil eder. Onlar öne çıkarılarak okunabilir. Ya da sanat ve ölüm. Ölüler anlatır, sanatla ilgili herkes ölümü düşünür, sanatçının ölümden sonra kalmasının budalalılığı ya da önemi, sanatçının ölümle kendisini işine odaklaması, ya da bundan sonraki hayat konusundaki düşlerimiz ve öldürme, ölüm anı, ölümden sonrası, ölümün renkleri... Böyle de okunabilir. Belki 50 yıl geçer, modalar, ideolojik tartışmalar, teoriler bunların birinin üzerine oturur. Böyle büyük ansiklopedik roman yazan yazarlar, kitaplarının her zaman yanlış okunacağını, eksik okunacağını, sınırlı okunacağını bilir. Bunu zaten göze alırsınız. Ben bir romancıyım. Kitaplarım benim kolay tüketilemez. Hacimli, zengin, karmaşık, sırları olan kitaplar yazan bir romacıyım ve sonuna kadar da doğru okunmak istemem. Bilmem anlatabiliyor muyum? Yanlış okumalar, moda okumalar beni zedelemez.

Bohem dedikodu sütunlarında duyurulduğu üzere Benim Adım Kırmızı film olacak mı?

Zeki Demirkubuz, ki çoğul saygı duyduğum ve işlerini beğendiğim bir yönetmen, ile görüştük, istedi ama bir yerde tıkandık. Hata bende olabilir. Çok para istemiş olabilirim!

Siz genelde edebiyat tartışmalarına pek bulaşmıyorsunuz. Politik mevzularda daha çok söz alıyorsunuz. Ama bir yandan da dünyadaki edebiyat gündemini, yeni yayınları hararetle takip ediyorsunuz.

Dünya romanını tabii ki bir romancı olarak takip ederim. Herhalde dünyada siyasetten önce, birisi çok büyük bir yeni numara çekerse, buluşlar yaparsa, beni siyasetten çok daha fazla o ilgilendirir. Ben, ne bileyim, New Yorker, TLS, New York Review of Book, bütün bunlara aboneyimdir ve dünyada kim romanda ne yaptı araştırırım. İlgimi çeken bütün kitapları da Amazon'dan isterim. Bakarım, karıştırırım okurum. Kendi işim konusunda dünyada ne yapıldığına deliler gibi açığımdır. Ama açık söyleyeyim artık ben roman tarihini, romanı, son yüzyılda neler yapıldığını, ne numaralar çekildiğini, hepsini biliyorum. Bu işin ahlakını, törelerini, kimin ne yollara gidip nerelerde kaldığını, kimin ne deneysel buluşlar yaptığını biliyorum. O bakımdan kendime güvenim var. Amerika'daki, Avrupa'daki yeni yazarların ne yaptığını da takip ediyorum. Artık dışardaki şeylerden büyülenmiyorum. Bir de kendi kafamda, 30 yıldır işin içindeyim, ne yapmak istediğimi biliyorum. Şimdi artık dünyada roman sanatına buluş yapma durumunda olan benim. Bilmem anlatabiliyor muyum? Bunun için yenilerden çok fazla bir şey öğrenmiyorum. Bu ama 'yeni kuşaklarda iş yok', 'roman öldü' gibi yaşlanmış, muhafazkâr yazar görüşüm olduğu için değil. Artık bir Türk olarak, Türk her zaman uzakta ve taşralıdır, kendimi oluşturdum ve yapmak istediğim deneysel şeyleri de biliyorum. Birisi yeni bir numara çekerse, naapabilirim, bundan nasıl yararlanabilirim, iş var mı, bu yola giriyim mi, girmiyim mi, bakıyorum. Ama kendi yapmak istediğim şeyler değişik şeylerdir. Bundan sonraki romanlarım daha deneysel olacak. Bundan sonra kendimi deney yapmaya, deneysel roman yazmaya daha hazır hissediyorum. Neden deney yapmaya hazır hissediyorum onu da söyleyeyim. Türkiye'de, başta, çok da deneysel olmayan romanlarla klasik bir ünüm oldu. Onlarla oluşturduğum okurların üzerine Yeni Hayat, Beyaz Kale, Kara Kitap, Benim Adım Kırmızı gibi daha deneysel, daha zor mu diyelim, ya da tuhaf, klasik roman dışına taşan kitaplar yazdım. Şimdi uluslararası ünümün üzerine deneyselliği bindirebilirim. Ne yurt içinde ne de dışında bu ünü benzeri kitaplarla değerlendirmek değil, riskler almak geliyor.

Bundan sonraki romanlarım daha deneysel olacak. Bundan sonra kendimi deney yapmaya, deneysel roman yazmaya daha hazır hissediyorum.

Yeni roman?

Galiba her on yılda bir, bir tane büyük deneysel kitap yapıyorum. 90'da çıkan Kara Kitap, 90'ın sonunda çıkan Benim Adım Kırmızı, herhalde 2000'lerin ilk on yılının ortasında çıkacak bir büyük kitap daha var. Ama tabii bu kitabı size anlatamam! İstanbul kitabı bitince, inşallah, o büyük, o acayip şeye dalıcam! Sayfa olarak da büyük bir kitap olacak. <Kaçak Yayın

Yayıncılıkta bir fenomen

Levent Erseven

Muzur kurulu kaşlarını çattı, 6 kitap birden raflardan düştü.

Yayıncılıkta hiç olmayanı yapmak zordur. O, hep eski köye yeni âdetler getirdi. "Pink Floyd" kitabını bastığında, "Bu adam deli, batacak," dediler. O, kitap her hafta bir baskı yaptı. İlk rock müzik dergisini yine o çıkarttı. Yeraltı edebiyatı yayımladı, öyle çeviri falan değil. İstanbul'un ara sokaklarından yazar çıkarttı. Seçkinliğin serin marjinalleri onu görmezden geldiler. Ama biz onun, yayıncılığımızın eğlenceli, buluşcu yüzü olduğunu biliyoruz. Şu aralar muzur çocuk oldu yine. Stüdyo İmge Yayınları'nın sahibi Levent Erseven, tam 6 kitabı toplatılmışken yine de gülüyor. Dalgasını geçiyor, ama kiminle dersiniz?!

Kaçak>Haber-Röportaj

Levo, ne oldu, başın belada mı?

Yani genel ahlaka aykırı davranmışım, öyle diyorlar.

Daha doğrusu, diğer zamanlar, tatlı bir bela diyelim.

Evet. Bu sefer daha mahkemeli filan oluyor. Ama girmeyelim bu mevzulara. Hiç bulaşmayalım o kısma.

İstersen protesto etmek için, hiç 'yapmayın, etmeyin, kınıyoruz, kaldırılsın' türünden laflar etmeyelim. Ne dersin?

Bana uyan da budur. Klasik protestolar yaparsan, adamların mantık dairesine girersin zaten.

Gel, biz felsefe konuşalım. "Genel" ve "ahlak" kavramları insanın kulağını tırmalıyor yan yana gelince.

Vallahi bir yere kadarının mantığı olabilir. Onun nerde durup, nerde durmayacağı, önemli olan. Yani benim de hâlâ karıştırdığım o. Tabii ki ahlak diye bir şey mutlaka var. Ama buna 'genel' dediğinde sanki sorun çıkıyor. Yani senin için ahlaksızca olan bir şey, benim için çok rahat öyle olmayabiliyor ve problem orada başlıyor zaten.

Ahlak hep başkası için, karşındaki için var.

Enteresan, ben buna katılmıyor değilim. Herkes kendine ahlaklıdır, başkasına ahlaksızdır. Ben de aynı şekilde... Demin burada demeye çalıştığım oydu. Yani beni ahlaksızlıkla suçlarlarken, baktığım yerden, ben, ahlaksızlık yapmadım diyorum. Ama mesela, bankaları indirenler ahlaksız bence. Onlara hiçbir ceza verilmezken, ben küfürlü bir kitap çıkartmaktan dolayı ahlaksızca bir hareket yapmış oluyorum.

Bankaları indirenler bunu 'özel' olarak yaptıkları için ahlaksız olmuyorlar, biz 'genel' olarak yaptığımız için ahlaksız oluyoruz...

Filan gibi bir şey... Böyle diyelim. Bence de biraz durumumuz böyle yani.

Genel bir görsel ahlaksızlık var Türkiye'de. Dudaklar uçuşuyor, bilmem ne, böyle kirazlar mirazlar... Her türlü çağrışım...

İyi çocuklar, temiz çocuklar onlar, dikkat et! Çok temizler, bir taraftan 'sss' diye konuşuyorlar. 'S' harfli konuşuyorlar.

E, işte trend böyle bir şey. Daha yeni yeni şöyle bir şey oluşmaya başladı belki de; burjuva ahlakı yeni oluşuyor sanki. Daha önce böyle bir şey bile yoktu Türkiye'de. Burjuva diye bir şey bile olmadığı için, ahlakı bile yoktu. Daha önce sadece dinsel bir ahlak vardı. Yani tek norm ve ölçü olarak. Yavaş yavaş ayrışmaya başladı. Dinsel ahlakı dışında tutarsak... Burjuva ahlakıyla, sokakların ahlakı birbiriyle ayrışmaya başladı.

Ahlak içinde kaldık.

Ahlak manyağı olduk. Ama işte orada zaten tepkiler biraz sanki şöyle şöyle ayrışıyor. İşte evet o, Bilgi Üniversitesi'nde, bilmem nerede okuyan insanların konuştuğu dil, kullandıkları kelimeler, özellikle küfürsüz dil, dil olarak steril

olurken öbür taraftan, hakikaten cinsel özgürlüğü de sonuna kadar kullanabiliyorlar -kızlı, erkekli olarak-. Bir taraftan da sokakta inanılmaz küfür, gecekondu mahallelerinde. (Siz bunları düzeltin, sizi de toplatmasınlar.) Kahveye girince n'aber lan... gibi... Bir taraftan da kapalı toplumun yaşandığı bir şey var.

Bir yandan ahlaksızlık marka olurken...

Orada bir karışıklık var sanki.

Burjuva dünyası böyle markalar yapıyor. Reklamlarla, on beşer günlük aşklarla, veya 'şu sıra boşum'... bir haftalık ilişkiler, falan...

Ama temiz bir dil. Temiz bir dilden kastım, küfürsüz bir konuşmayla iş bitiriliyor. Öbür tarafta ama, küfür, küfür, küfür... Açık seçik konuşmalar, ama abazalık yani. Bir türlü cinselliğin olmadığı, yani terbiyesizliğin de olmadığı...

Devlet yasaları filan koyuyor ama bu konularda cahil!.. Bu tür gelişmelerden habersiz. Bunlar toplumun ahlakıysa, yani genel ahlak olarak toplumun ahlakıysa. Toplumun ahlakı tostlarla mostlarla, tost yapalımlarla olmaz.

Evet, tost yapalımlarla hiçbir şey olmaz. Televizyonları gasp ettiler tost hikâyesine.

İşte çelişki. Şimdi bütün bunlar televizyonda yapılabiliyor. Beyoğlu'nun her köşesinde -biliyorsun- kadın ve erkek satılıyor. Bin tane hikâye oluyor. İşte, televizyonlarda, dijital kanallarda her şey serbest. Kitap yayıncılığının adresi, kapağı, her şeyini belli olduğu için, tak diye işlem yapılıyor... Yasada şöyle bir durum var; yasa sadece bizim aleyhimize işliyor.

"Porno" adlı roman da muzur bulundu. O kime küfür ediyor?

Oradaki küfür problemi şu; kahraman Transpotting'deki gibi 15 yıl sonra bir araya gelip porno setlerinde işedim diyor. İşleri ne; porno cd çekmek, satmak, basmak... İnandırıcı bir romandan bahsediyorum. Bu adamların bizim konuştuğumuz gibi konuşarak porno setlerinde yaşamaları mümkün olmadığına göre, yazar da bunları böyle konuşturuyor. Sonra da yine aynı yere geliyoruz. İşçi, gariban insanlar böyle konuşuyorlar. Hakikat ki, konuşuyorlar. Eminem'in geldiği yer belli. Sınıf belli, bilmem ne belli... Evet çok küfür ediyor. Hayatın içerisinde o sertlik var. Bu hayatın her yerinde o sertlik yok mu? Türkiye'de de yok mu? Yani tinerciler adam öldürmediler mi? Öldürdüler. Ya da, o onu vurdu, komşusunu doğradı, bilmem ne gibi. Tüm bunlar yaşanırken, hangi ahlak!? Bununla niye uğraşılıyor, o da ayrı bir hikâye. Size ne genel ahlaktan? Ama bence burada problem, genel ahlak diye bir kanunun bulunuyor olması. Genel ahlaka aykırıymış... Buna nasıl bir merci karar veriyor. Mesela, savcı kitabı okudu; genel ahlaka aykırı dedi. Mahkemeye sevk etti. Mahkeme, şimdi bilirkişi tespiti yapacak. Bilirkişi kim? Bilirkişiyi doğru dürüst tayin edebilirsek, gecekondudan bilirkişi tayin edebilirsek, olaya bakacak, hiç de ahlaksız değil diyecek. Ne oldu?! Ama şimdi bunu 50-60 yaşlarında bir teyze bilirkişi olur da okursa... Yani okumasına bile lüzum yok. İlk sayfadan cezayı bile artırabilir, beş katına çıkartabilir. Burada mercide bir problem var. Niye birisi böyle bir karar vermek zorunda kalıyor. Bu genel ahlaka uygun, bu da değil. Size ne.

Hayatın içerisinde o sertlik var. Bu hayatın her yerinde o sertlik yok mu? Türkiye'de de yok mu? Yani tinerciler adam öldürmediler mi? Öldürdüler. Ya da o, onu vurdu, komşusunu doğradı bilmem ne gibi, tüm bunlar yaşanırken hangi ahlak!?

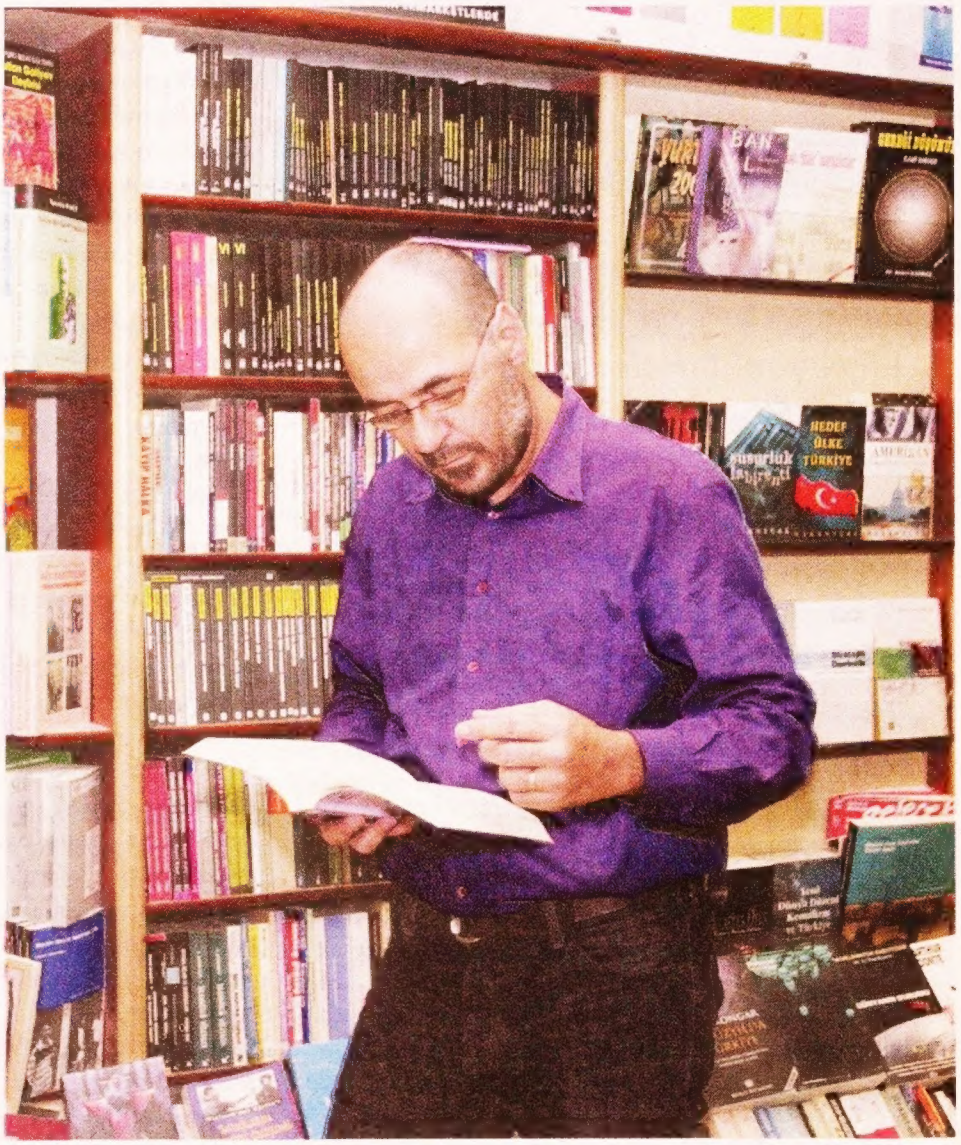

Küfür, her milletin kültürü içinde olan bir şey. Bir de hepsinde küfür sözlükleri yapılıyor. Çünkü bu, kültür.

Aynı şekilde "Kadın Argosu Sözlü-

ğü"nü mahkemeye verdiler. Verilme sebebi de şu; kadınlar hakaretli konuşmaz diye. Olacak şey değil. Şimdi bunu kapatalım. Başka mevzulara girelim. Nil Karaibrahimgil'e girelim...

Dediğimiz gibi bu görsel ahlaksızlık.

Ne yapacağız?

Vıcıklama. O görselliğe yetişemeyen binlerce kitleye mastürbasyon satılması. Medyanın topluma mastürbasyon satması. Üstelik hem de gençleri umutsuz ve işsiz bırakarak, onları 50-60 sözcüğe mahkum ederek. Çünkü zihinler gelişmiyor, zihinler kültür hayatına göre şekillenmiyor, kelime hazneleri çok zayıf. Sadece böyle, bedenlerin tuhaf bir şekilde ortada gezindiği... Genel bir ahlaksızlık... Mehmet Ali Erbil -Allah uzun ömürler versin- hastaneye düştüğünde Manisa'dan, Bursa'dan insanlar kopup geldiler.

Ulan, Eminem'e de bulabilir miyiz böyle iki tane kadın?

Nasreddin Hoca bizim kültürümüzün en temel figürlerinden. Karagöz de var. Karagöz çok mu ahlaklı? Bu devlet ehlileştirmedi mi Karagöz'ü?

Ondan da öte "Bahnameler", bilmem neler... bütün bunlar zaten bilinen şeyler. Onun dışında; gel abi, sokağa çıkalım, sokakta nasıl konuşuluyor? Sokakta bana sorarsanız çok makul konuşuluyor. Evet, küfürlü konuşuluyor. Küfür kötü bir şey midir? Bence bu tamamen ortada bir kavga, yoksa üç beş arkadaş birbiriyle bu şekilde konuşuyor ve birbirlerinden rahatsız olmuyorlarsa ortada bir problem yoktur. Burada problem, ben istemediğim bir şeyi duyduğumda rahatsız olabilirim. Yani şimdi kitapta da belki aynı yere geliyor hikâye. Orada bir kitap var. Bu kitabı ya satın alıyorsunuz, ya almıyorsunuz. Kimse size zorla satmıyor. Kimsenin de satabilecek hali yok zaten. Al bu kitabı git evde oku bu küfürleri. Ortada seçilerek alınmış bir şey var. Aynı beş arkadaşın kendi arasında küfürlü konuşması gibi. Yani, bir karıkocanın yatak odasına karışamayacağımız, bu beş arkadaşın birbirleri arasında nasıl konuşacağına karışamayacağımız meselesidir. Sokaklarda cinsellik var, sonuna kadar. Demin Beyoğlu'ndaydım. Kızlar gayet güzel giyinmişlerdi. Göbekleri ortada. Genel ahlak noktasından baktığımda burada bir problem var mı? Bu iş buraya kadar uzayacak mı? Göbek göstermek yasaktır...

Sonuçta o kıyafetler ailenin parasıyla alınıyor. O markaları aileler finanse ediyor.

Bence en büyük ahlaksızlık, bu toplumda ihtiyaçlar varken o ihtiyacı karşılamamak ve tam tersine onu gıcıklamak. Cinsel açlık içinde olan insanlara böyle şeyler sergilemek. Bizzat açlık içinde olan insana, para sergilemek. Lüküs hayat sergilemek.

Bu genel ahlaka daha aykırıdır diyorsunuz.

En kötü ahlaksızlık biçimi. Zaten bir kitap ne yazacak, tabii ki hayatı yazacak. Yazmayınca, eleştirmenler diyecek ki, bu, hayatı yazmamış, bu, kitap değil. Romanı al; hayatı yeniden üreten bir şey. Bir modern hayat var ve bu modern hayatı yazmak roman oluyor zaten. Başka türlü olamaz. Ne yapacak yani, modern hayatta küfür var. Çünkü insanların tepkileri var. Tepkiler yıllardan beri oluşmuş. Demokrasi oyunu var 50-60 senedir. Demokrasi olduğu da yok. Nasıl da tepki büyümüş. Bu insanlar nasıl küfürsüz konuşsunlar? Mümkün değil.

Bir de kriz meselesi var. Deprem bir, kriz iki, aynı şey. Deprem geldi gelecek. Bir gitti, bir daha gelecek. Ne yapsın bu insanlar?

Savcı bana diyor ki; ya, kardeşim çevirmenleriniz de bunları yumuşatsın diyor, tamam mı. Bir küfürün yumuşatılması nasıl olabilir Savcı Bey, dedim. Gelip, ne kadar kötü bir insansın. Allah seni kahretsin mi, desin. Peki o zaman bu sertliği nasıl verecek? Arkasından bu herif onu bıçaklayacak.

Savcı, çevirmenlerinize çevir kazı yanmasın mı diyor?

Aynen öyle. Bunu dedi abi. Çevir kazı yanmasın, diyor. Savcı Bey dedim, biz oraya yıldız koyduk yumuşatmak için. Canım, öyle değil, dedi. Öyle çevirmesin bunu, dedi.

Bütün dünya edebiyatının temelinde küfür var. Batı edebiyatında Boccacio'nun Decameron Hikâyeleri küfür doludur. Doğu'da da öyle. O hayatın bir gerçeği. Küfürü kaldır, edebiyat olmaz.

Tabii. Gene enteresan bir şey olsun, mesela Amerika'da yıllarca James Joyce'un Ulysses'i yasakmış. Ama bu yasak kalkmış bir süre önce.

Böyle şeyleri konuşmak zorunda olmamız bile çok saçma. Ben mahkemeden dönülsün filan demiyorum. Bu mahkeme sürsün, bu rezillik sürsün. Ben bundan yanayım. Bu hikâyeler, anlaşılan böyle böyle mahkemelerle hallolacak. Altı tane kitaptan yargılanıyor olmam benim değil, onların komik duruma düşmesidir. Ben kimseden bir şey ummuyorum. Ben iddialıyım. Ben bu mahkemeyi çatır çatır kazanacağım. Çok ciddiyim bu konuda. Çünkü kendi kendileriyle çelişkiye düşüyorlar. Yani Eminem'in bütün albümleri satılıyor. Eminem'in klipleri televizyonlarda gösteriliyor. Benim kitabım toplanıyor. Çok da memnunum. Kendilerini komik duruma düşürmeye devam etsinler.

PABLO NERUDA NÂZIM HİKMET'İ ANLATIYOR...

Kaçak>Anı

Onlar arkadaştılar:
Nâzım ile Neruda,
dünyanın iki ucunu
tutan iki şarmaşık gibi...
Biri metaforlar volkanı,
biri ise ezgiden bir dağ;
şiirin iki canı...
Hatıraları görkemli bir şiir,
bin şiir tadında. Şu üçüncü bin yılda
Anadolu testisinde Şili şarabı...

Moskova'da ve taşrada başka bir büyük şairle de sık sık buluştum: Türk Nâzım Hikmet'le. Bu efsaneleşmiş edebiyatçı, ülkesinin aşırı hükümetlerince on sekiz yıl zindanda tutulmuştu. Türk deniz kuvvetlerini ayaklandırmak istemekle suçlanan Nâzım Hikmet, türlü cehennem cezalarına çarptırılmıştı. Duruşma bir savaş gemisinde yaptırılmıştı. Bana anlattıklarına göre, Nâzım yorgunluktan bitkin düşünceye kadar geminin güvertesinde yürütüldükten sonra, yarı beline kadar pislik yükselen bir ayakyoluna hapsedilmiş. Pislik kokusundan bayılacak ve aklını kaçıracak gibi olan sevgili şair kardeşim hemen kendini toplarmış... Cellatlarım beni gözetliyordur... çöküverdiğimi görüp felaketime keyiflenmesinler diye. Şair, onurunu düşününce bütün gücü yerine geliyor ve şarkıya başlıyordu. Önce usul usul, sonra yüksek sesle ve sonunda bütün gırtlak gücüyle. Bildiği bütün türküleri, bütün aşk türkülerini okuyordu. Kendi şiirlerini, köylü türkülerini, halkının mücadele ezgilerini. Aklına gelen bütün şarkı ve türküleri. Bütün bunları dinledikten sonra: "Sen hepimiz için türküler söyledin, kardeşim!" dedim ona. "Ne yapmamız gerektiğini hiç düşünmeyeceğiz bundan böyle. Kuşkusuz. Şarkıya ne zaman başlamamız gerektiğini şimdi biliyoruz. Nâzım bana halkının acılarını da anlatmıştı. Nâzım, onların hapishanelere düştüğünü, yiyecekleri tek somunu verip tütün aldıklarını görmüştü. "Şiirin gelecek olduğuna inanıyorum," diyen bu büyük şair, Sovyet Rusya'da yaşamaktaydı. "Şiir insan ruhundan devamlı bir şeyler talep eder," dediğini de hatırlıyorum. Sovyet halkı, belki Batı'nın bilmediği kadar, ülkesinin kültür hayatıyla yakından ilgilenir. Sovyet insanlarına bütün kitaplıkların, bütün konferans salonlarının ve bütün tiyatroların kapıları açıktır. Edebiyat hareketlerinin amacı üzerine tartışma yapılırken bunun önemi unutulmamalıdır.*

***Yaşadığımı İtiraf Ediyorum**

Desenler: Tolga Hırsova, Onur Güçel

Pablo Neruda

Ağıtlar

> *Ne yitirdim, neyi yitirdik*
> *bir kule gibi düştüğünde Nâzım,*
> *devrilen bir mavi kule gibi?*
> *Öyle oluyor ki bazen,*
> *güneş de onunla gitti gibi geliyor*
> *bana, çünkü gündüzdü o,*
> *yıldızlı büyük bir gündü Nâzım,*
> *Şafak görevini üstlenmişti*
> *zincirler ve zulümler karşısında?*
> *Işıltılı arkadaş, elveda sana!*

NÂZIM HİKMET'E KIŞ ÇELENGİ

Niçin öldün Nâzım sen? Ne yaparız şimdi biz şarkılardan yoksun?
Nerde buluruz arasak bir pınar? Ağız dolusu gülüşün nerde durup
da yolumuza baksın?
Ne yaparız duruşun olmadan, olmadan sevecen dikbaşlılığın?
Nerden bulalım seninki gibi gerçeğe tutkun, derin acı ve hesapsız bir
sevinçle ağlayan ateşe ateş suya su gözleri?
Kardeşim, öyle şeyler bıraktın ki içimde, acı deniz rüzgârıyla
tutam tutam yolunsalar, tozayıp giderler herhal kar gibi uzaklara,
yaşarken seçimin olan, öldüğündeyse sana kucak açan toprağa.
Senin için, Şili kışından bir demet kasımpatı,
Haziran boyu Güney denizlerinin soğuk ayı
ve bir şey daha: Halkların savaşımı, benim halkımın,
acı haber tellalı davulun boğuk gürültüsü, senin yurduna.
Kardeşim benim, ne yalnızdır dünya
çiçek açmış altın kiraz ağacı yüzün olmadan.
Tek başınayım, ağzımın ekmeği dostluğundan yoksun,
o susuzluğuma su, kanıma güç dostluğundan!
Hepsi birer karanlık kuyu, birer vahşet, haksızlık
ve acı kuyusu olan hapislerinin ardından karşılaştığımızda
izlerini gözledim ellerinde onca eziyetin,
parlak bir ışık taşıyordu yaralı yüreğin.
Ne yapayım ben şimdi? Nasıl olacak görmek, düşünmek?
Nasıl tasarlanacak dünya, ektiğin çiçekler olmadan.
Mücadele, ama nasıl, senin bana halkın ışığı ve şairin onuruyla
dolu yol göstericiliğin olmadan.
Teşekkürler böyle olduğun için ve türkülerinle
dünya durdukça yanacak ateş için.

Türkçesi: Adnan Özer

Pablo Neruda ve karısı Matilde Urrutia İsla Negra'da ki evlerinde. (Postacı filminin mekanlarından.) Kirişlerden birinde Nâzım Hikmet ismini göreceksiniz.

Otobiyografi Nâzım Hikmet

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşımda Halep'te paşa torunluğu ettim
ondokuzumda Moskova Komünist Üniversite öğrenciliği
Kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim
kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben hasretlerin
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin
hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık grevi de içinde
ve tatmadığım yemek yok gibidir
otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana
verilmesini
verdiler de
otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Pırağ'dan Havana'ya
Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun
başında 924'te
961'de ziyaret ettiğim anıtkabri kitaplarıdır partimden koparmaya yeltendiler beni sökmedi
yıkılan putların altında da ezilmedim
951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne
ölümün
52'de çatlak bir yürekle dört ay sırt üstü bekledim ölümü
sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana
başkasının hesabına utandım yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söyledim
bindim trene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim
21'den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye ama
kahve falına baktırdığım oldu
yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiyemde Türkçemle yasak
kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filan olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
ber de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların
altında
ama sevdalandım altmışıma yakın
sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim
ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha kimbilir.

Bu şiiri 1961 yılı 11 Eylülü'nde Doğu Berlin'de yazıldı.

Desen: Derya Sayın

Mavi Gözlü Usta'ya; Ölümünün 40.

< Aslan Özdemir

Ustamızı, dünya şairini çizgilerle, karikatürlerle, desenlerle andık ya; bir de ustamızın karikatürüyle konuşalım istedik. Büyük şair, mavi gözleri, dalgalı saçlarıyla gelmiş yanımızda oturuyordu. Karşımızdaki karikatürü de olsa heyecanlanmamak elde değildi.

Büyük ustamız hoş geldin. Seni dünya gözüyle şöyle bir göremedik. Fotoğraflar seni anlattı, hasretini anlattı. Biz de çizgimizle sana hasretimizi anlatalım istedik. Her çizer seni farklı çizmiş dikkat ettik ki, ama karikatürlerde bile hep aynı hüzün, aynı özlem var. Diyoruz ya hasretimizi çizginle gideriyoruz diye, mesela yedi tepeli şehrinde bir heykelin bile yok. Anıtlara pek düşkün değilsin biliyoruz. Sen Anadolu'da bir ağaç olmak istersin, yahut yalnız bir çınar istersin başına. Bu günlerde heykellerin akıbeti pek iç açıcı değil zaten, birileri başkalarının heykelini yıkıyor bir yerlerde. Heykelden geçtik, Unesco geçen yılı Nazım Hikmet yılı ilan ettiği halde buralarda pek heyecan verici bir kutlama veya etkinlik yaşanmadı. Birkaç yazar çizer dışında belki kimsenin haberi bile olmadı...

Herkes gibi biz de sevindik, karşı değiliz; geçenlerde Eurovision'da ülkemiz birinci oldu, halkımız sokaklarda arabalarla bayraklarla bir maç galibiyeti havasında tur attı. Acaba Yaşar Kemal veya başka bir yazarımıza Nobel verilseydi yine sokağa dökülür müydük sence? Maalesef iş kültürel bir eyleme, faliyete gelince kimsenin sesi çıkmıyor. Orhan Pamuk'a dünya edebiyatı için hatırı sayılır ve bir o kadar da perstijli bir roman ödülü verildi, buna halkımız ilgisiz ve uzaktı. Genç yönetmenlerimizden Nuri Bilge Ceylan, daha önce Yılmaz Güney'in Altın Palmiye Ödülünü aldığı Cannes film festivalinde ikincilik ödülü aldı, bu çok büyük bir başarı (küçümsenmesi mezarlıkta yatan ölüyü gülümsetir zaten) hadi halkı bir kenara bırakalım, medyamız da pek oralı olmadı olayın magazinel boyutu dışında. Bunlar her zaman yaşanacak can sıkıcı konular. Bugünlerde en çok konuşlan konu futbol. Fenerin durumu içler acısı, Galatasaray belki UEFA'da yüzümüzü güldürmüştü ama bu sezon kendini toparlamakta gecikti. Neredeyse senle yaşıt Beşiktaş 100. yılında şampiyon oldu. Anadolu takımlarında da hareketlenme var, büyük takımları zorlamaya başladılar artık. İstanbul takımlarının tozunu alıyorlar diyebiliriz.

Yılında Özlemli Bir Canlandırma!

Anadolu'da bir çınarın altında olmak isterdin ama Beyoğlu'nda afilli gezmelerin olmadı mı? Senin hatırandan yoksun bir beyoğlu nasıl şen olacak, nasıl Beyoğlu olacak? Şiir geceleri yapılan kafeleri bir görseydin. O gür, hasret karası sesinle bir Salkım Söğüt okusaydın, işlek kitapçıları süsleyen kitaplarına bir dokunsaydın dizelerinin hala capcanlı olduğunu görürdün. Sana, bir başka usta çizer Nuri Kurtcebe'nin resimlediği Kuvayi Milliye'yi imzalatsaydım mesela... Sen hayal etmenin güzelliğine inanırdın, o yüzden bu kitaba atacağın imza soyut olmayacak. En azından bizim kalbimizde, bizim düşümüzde...

İstiklal Caddesi'nde meydana yürüyoruz, meydanların şairiyle...

Bu meydanın 1 Mayıs'larda dolup taştığını göremedin; kim bilir belki de görmüşsündür... Neler yaşanmadı ki bu meydanda, kan, gözyaşı, sevinç... Her milletten, her dilden insan görmüştür bu meydan ama, en çok da çocukların güvercinlere yem attığı yerin kapatıldığına üzülmüştür Gülüşlü çocukların koşarken arkalarında bıraktığı kokuyu özlemiştir. Taksim Meydanı; gecenin güne karıştığı, sevgililerin her köşesinde nöbet tutuğu, tinercinin, dilencinin, hırsızın düş kovaladığı, insanları buluşturup Beyoğlu sokaklarına dağıttığı aynı yerden tekrar semtlerine gönderen Taksim Meydanı seni özlüyor büyük usta.

Çizgi: Tolga Hırsova,

MAVİ LİMAN

Çok yorgunum, beni bekleme kaptan. / Seyir defterini başkası yazsın.
Çınarlı, kubbeli, mavi bir liman. / Beni o limana çıkaramazsın...

Rüzgârlı adada, İmroz'da seni bekliyorum

Belki de şimdi çok uzaklardayım; rüzgârlı adada, İmroz'dayım.

Hemen karşımda, gençliğimin tiril tirilliğini kıyılarında bıraktığım Saros Körfezi uzanıyor.

Saros çok uzaktan gürünüyor, hava açtığında; ama bilincim, kumsal ateşinde alevlenen anları şimdiki zamana taşıyor.

Hemen yanı başımda bir Yunan adası, Samothraki, semaya doğru yükseliyor; hem çok uzak hem çok yakın, bana.

Bir mektubu, sessiz kaldığın sürece adı "son mektup" olan mektubu sana yazıyorum rüzgârlı adadan.

Belki de sen yoksun; hiç olmadın...

Bütün ömrümce varlığına inandığım, gelmeni beklediğim, denizin mavi serin sularından çıkarak bana koşmanı beklediğim sen, belki de hiç yoksun...

Belki de yüreğim, inancım beni yanıltmıyor; dolunay kadar gerçeksin.

Belki de adın aşk, belki yağmur, belki rüzgâr, belki eylül.

Şu an sana, sessizliğin sürdüğü sürece adı "son mektup" olan, bir mektubu yazıyorum. Bir kalabalığın içinde, kim bilir belki bir festivalin, bir panayırın içinde yalnızlığımı yazıyorum sana.

Adada dolaşıyorum, seni arıyorum; soğuk sulardan çıkıp ıslak bedeninle bana koşmanı bekliyorum.

Mucizelere hep inandım, bir mucize bekliyorum. Etrafımda olup biten hiçbir şeyle, hiç kimseyle ilgilenmiyorum.

Bir ada yalnızlığında düşüncemle, yüreğimle sana yoğunlaşmışım, seni bekliyorum; dolunay denizin üstünte parıldıyarak salınıyor.

İmroz'dayım, dört bir yanım rüzgâr; ancak rüzgâr, yüreğimi serinletemiyor bir türlü; yalnızca, ıslak bedeninde söndürebilirim yüreğimin ateşini.

Dudaklarında bin yaş daha gençleşirim, hemen yanı başımdaki Samothraki'ye ulaşıp Tanrılar Tapınağı'na çıkarak ölümsüzleşirim. Seninle birlikte ölümsüzleşiriz, mavinin sonsuzluğunda...

Birden dolunay düşüyor gözlerime, zaman ve mekân değişiveriyor; uçuyorum, çok eskilere doğru yol alıyorum hızla.

Bir ada şenliğinin içine düşüyorum; çalgılar, şarkılar gökyüzüne neşeyle yükseliyor.

Genç bir kadın bir testi şarap sunuyor bana, gülümseyerek; içiyorum. Bir başkası bir demet üzüm veriyor, yiyorum.

İlyonlu bir şair, bir bilge, bir papirüs parçası uzatıyor; okuyorum, şaşırıyorum, zaman duruyor: "Ege'nin hırçın mavi sularının ortasında bir şenlik coşkuyla sürüyor; kimi Ağridia diyor, kimisi Tepeköy; tüm adadakiler, gelen konuklarıyla birlikte barışı yudumluyor. "Rüzgâr esiyor, esiyor, havayı açıyor, açıyor, Tanrılar Tapınağı, Somothraki yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Çoçuksu bir coşku düşüyor yüreklere."

(...)

"Şimdi karanlık iniyor adaya, ama yıldızlar aydınlatıyor tüm adayı, bir rüzgâr esiyor uzaklardan, çok uzaklardan, belki çok yakın, belki Saros'tan esiyor, genç bir kız tutkuyla sevgilisinin bedenine sarılıyor; aynı dili konuşmasalar da bir kadın bir erkek, İlyon'un ortasında, yanan meşalelerin altında sirtaki yapıyor, göbek atıyor, el çırpıyor etraftakiler, şarkı söylüyor; ıslıklar rüzgâra karışıyor.

"Şenlik sürüyor. Beklenmedik serüvenlerle dolu gecede, genç bir çift aşk ateşiyle öpüşüyor, iki uygarlığın ortasında."

Okumam bittiğinde elimde papirüsü göremiyorum, yok olup gitmiş; şarap sunan genç kadın da, İlyonlu bilge şair de yok...

Yine zamanımı yaşıyorum, yine, İmroz'dayım; dört bir yanım su.

Karanlığın içinde koşuyorum; gölgeni arıyorum yalnızlığa ıslık çalan ağaçların ardında.

Korkmuyorum gecenin lacivert dalgalarından; rüzgârlı bir yelkenli gibi uçuşan saçlarına koşuyorum.

İmroz'dayım; kızma bana aklıma hep bu ad geliyor; senin bildiğin adıyla Gökçeada'dayım. Mevsim yazsonu, sonbahar düşecek birazdan.

Belki şimdi İstanbul'dayım, sonbahardayım.

Adını ağaçların sararmaya başlayan yapraklarında okumaya çalışıyorum.

Bir mektubu, ortaya çıkmadığın sürece "son mektup" olan bir mektubu sana göndermeye çalışıyorum.

Varlığını kanıtlamaya çalışıyorum, varlığına olan inancımı yitirmedim ama; peki ya yanıtsız kalan mektuplar...

Hayır, hayır adada kalmalıyım, hiçbir yere yol almamalıyım, kentime, İstanbul'a dönmemeliyim.

Sen gelinceye kadar İmroz'da kalmalıyım; sen istersen Gökçeada de ama aslı İmbros olan yani rüzgârlı adada ıslak bedenini, genç dudaklarını beklemeliyim.

Savrulan saçlarını öpmeliyim...

Tüm insanlardan saklanmalıyım; belki de Dereköy'e gitmeliyim; Yunanca adını bilmiyorum, ama hemen öğrenmeliyim.

Orayı biliyor musun, Dereköy'ü.

Yirmi beş-otuz yıl kadar önce -nedir insan ömrü için- Rumların terk ettiği, terk etmek zorunda kaldığı kocaman bir köy.

Şimdilerde, bir avuç insan oturuyor; evlerinin, yuvalarının hasretine dayanamamış, her şeyi göze alarak dönmüş bir avuç insan ve yüzlerce boş ev.

Issızlığın, yalnızlığın gerçek mekânı Dereköy; tabii ki hüznün ve acının da...

Kendimi Dereköy'e sürgün etmeliyim; Dereköy halkı nasıl sürgün edilmişse...

Seni beklemeliyim, seni, adı belki aşk olan, yağmur, rüzgâr, belki de eylül olan seni beklemeliyim...

İmroz'dayım, yalnızlığın hüzünlü köyünde, Dereköy'deyim, mutluluğu beklemeliyim.

Elimde kırmızı bir gül ve sessizliğini sürdürdüğün sürüce adı "son mektup" olan ve sana, aşka yazılmış bir mektup...

Şimdi, buradayım, rüzgârlı adadayım, iki uygarlığın ortasında, Ege'nin mavi sularındayım, sana hem çok uzağım, hem çok yakın...

Yağmur gibi, rüzgâr gibi, eylül gibi, bir "son mektup" gibi...

Aşk gibi...

>Kürşad Oğuz

Üçlemenin en karası

Leo Malet'nin kitaplarına 1 milyon liraya fuar raflarında rastlamak kadar acısı yok. Var; belki daha kötüsü, onun polisiyelerine işleyen karanlıktan yansıyan yaşama acısı...

"O andan itibaren, hayatım uzun bir intihar haline geldi." ("Hayat Berbat" - Kara Üçleme 1)
"İnsan bir kuyuya düştüğünde, itenin ne önemi vardır ki. Onu en çabuk şekilde dibe götüren, kendi ağırlığıdır." ("Güneş Bize Haram" - Kara Üçleme 2)

Yazar, biraz da kitabına koyduğu epigraftır. Aslında söylemek istediği sözü en başından bir cümleyle özetler.

Leo Malet, Türklere çok az söz söyleyebilmiş bir yazar. 1995-97 arasında Metis Yayınları tarafından yayımlanan ve Haldun Bayrı tarafından çevrilen "Kara Üçleme"sinin üç kitabı dışında (O, 1969'da yazdı), son yıllarda Türkçede kitabına rastlamadım. "Hayat Berbat," "Güneş Bize Haram" ve "Ecel Terleri" sırasıyla giden bu üçleme kadar sarsıcı ve "uzun intihar" polisiyelere bir daha rastlamayacağımdansa eminim. Malet'nin Beckett'vari bir esriklik, Highsmisth'vari bir sertlik ve Kafka'vari bir örgüyle yazdığı bu üç kitap onun hayatından da önemli izler taşıyor.

Onunki gerçekten "romantik bir sürgünlük." 1909'da Fransa - Montpellier'de babasız doğdu, dört yaşında da öksüz kaldı. Bir fıçı yapımcısı olan dedesi ve okuma yazma bilmeyen büyükannesi tarafından büyütüldü. Ancak onlar da Leo'nun yazarlığına tanık olamadı: "Beni yazarken gördüklerinde çok şaşırsalar da hep inandılar. Ben bile inanmıyordum o zamanlar. Zaten bir kitap kapağına adım konulduğunda çoktan ölmüşlerdi."

Küçük Malet, kâtiplik, hademelik gibi birçok küçük işte çalıştıktan sonra 16 yaşında anarşist militan-yazar Andre Colomer'le tanıştı ve Paris'e gitti. "Paris'e Montmartre'da şarkıcı olmak için gelmiştim. Montpellier'den tanıdığım Colomer'i buldum. Onun yayın yönetmeni olduğu 'Libertaire'in sıkı bir okuruydum. 1925 Aralığı'nda Colo bana Vincent Hyspa'yı görmemi söyledi; o beni Montmartre'a sokacak isimdi. Hyspa dönemin en komik şarkıcısıydı. Onun sayesinde 'La Vache Enragee' (Kuduz İnek) adlı kabarede çalışmaya başladım. Tarih 25 Aralık 1925'ti. Birkaç ay şarkıcı olarak çalıştıktan sonra işi bıraktım."

Üçlemenin bazı bölümlerine yansıttığı gibi, Paris'te şarkıcılık yaparken, bir yandan da fabrikalarda bulduğu küçük işler ve sahte iş kazalarından aldığı tazminatlarla geçimini sağladı Malet. 1928'de Lucien Lagarde'la birlikte kurduğu grup pek çok popüler şarkı yazdı. Ardından Paris'in önemli eğlence yerlerinden Quartier Latin'de bir kabaret kurdu. Adı, "Asılmış Şair"di: "Sloganını da ben bulmuştum: 'Aptallara dil çıkar.' Belki de müşterileri kaçıran ya da en azından gelmelerini engelleyen bu slogandı. Birkaç ay sonra battık."

Kabaresine "Asılmış Şair" ismini haybeye koymadı Malet. Sekiz yaşından beri şiir yazıyordu. "Şiirle her zaman ilgilendim" diyor, "Tamam, yazdıklarım, tıpkı şarkıcılığım gibi kötüydü. Yaptığım herşeydeki gibi... Ama en azından arzum vardı. Sonuçta bir sanatçıydım. Ne yapabilirdim ki; ailem hiç de entelektüel değildi!"

Breton'u ağlattı

Malet'nin entelektüel çevrelere girişi, 1929'da Fransız gerçeküstücülüğünün babası Andre Breton'la tanışmasına denk düşüyor. O sıralarda bir kurşun dökme fabrikasında işçi olarak çalışmakta olan Malet, kendi tabiriyle "Garip bir şekilde" tanışır gerçeküstücülükle: "İşim nedeniyle Hanovre Caddesi'ndeki lüks genelevin ısıtma sisteminin kuruluşunda çalıştım. Bir gün yakınlardaki Clichy'ye yolum düştü. Bir kitapçının önünden geçiyordum. Vitrine göz attım ve orada 'Gerçeküstücü Devrim' kitabını, bazı bültenleri gördüm. O andan sonra kendimi öğrenmeye adadım. Bir 'sürrealist manifesto' edindim. Aynı dönemde Dali ve Luis Bunuel'in filmi 'Chien Andalou'yu gördüm. Bütün bunlar çok kısa sürede gelişti."

Gerçeküstücülüğü tanıdığında, "kalemi kâğıt üzerinde gezdirmekle bile bir dâhi olunabileceğini anladığını" söyleyen Malet "otomatik olarak" yazmaya başlamış. İkinci 'sürrealist manifesto'yu okuduğunda ise meselenin kendini de ilgilendirecek politik yanları olduğunu görmüş. "Bana sürrealistlerin asık suratlı, kibirli ve zengin kimseler olduğu söylenmişti. Sonunda Breton'a yazmaya karar verdim. Mektubum onu ağlatmış, Cafe Cyrano'ya gelmem için haber gönderdi. Böylece Breton'la tanıştım. Ben tanıdığımda Breton çok fakirdi. Tarih 12 Mayıs 1931'di. O günden sonra şiir yazmayı hızlandırdım."

Breton'la tanıştıktan sonra gerçeküstücü topluluğun toplantılarına katılmaya başlayan Malet, Yves Tanguy ve Salvador Dali ile yakınlık kurdu. Seyyar gazete satıcılığı yaparken, 1938'de Andre Breton ve Lev Troçki'nin girişimiyle kurulan Bağımsız Devrimci Sanatçılar Federasyonu'na girdi. Breton ve Tanguy sayesinde polisiye edebiyatı keşfetti. 1939'da bir fabrikada hidrolik ayarcısı olan Malet, ertesi yıl Paulette Doucet ile evlendi ve o yıl attığı ikinci imza başına dert açtı. Gerçeküstücülerle Troçksitlerin girişimiyle hazırlanan bir bildiriye imza attığı için, "devletin iç ve dış güvenliğine zarar vermekten" Rennes'de tutuklandı.

Artık şans mı, kader mi demek lazım bilmiyorum. Hadi, Hitler'in ordusu Rennes'e varmadan gardiyanlar tarafından serbest bırakılmasına şans diyelim; yürüyerek Paris'e varmaya çalışırken Almanlar tarafından yakalanıp toplama kampına götürülmesine ne demeli? İşte Malet, daha uzun yıllar yaşayacağının sinyalini o an verdi ve bir doktorun yardımıyla 1941'de serbest bırakıldı.

Fransa'ya döner dönmez yayımcı G. Ventillard için anglosakson romanların parodisini yapmaya başladı. Yine 1941'de Frank Harding takma adıyla Johny Metal (1941) adlı ilk sahte Amerikan polisiyesinin yayımlandığını görüyoruz (serinin devamında sekiz kitap daha var).

Sonra işleri açıldı. Bu kitapların başarısından cesaret alan Malet, 1943'te bu kez kendi adıyla gerçek bir Fransız polisiyesine imza attı: "120, rue de la Gare. ("İstasyon Caddesi, No. 120") Bu romanla Nestor Burma tipini yaratan Malet bunda ısrarcı oldu; "Nestor Burma'nın Maceraları" ve ""Les mysteres de Paris" ("Paris'in Sırları") dizisinden, 1983'e kadar toplam 40 kitap yayımladı. Malet'nin, bütün bunların dışında 30'dan fazla romanı daha var.

Peki şiir? Malet, 1945'te şiir yazmayı bırakmasının nedenini şöyle açıklıyor: "Roman yazmaya başladığımda yavaş yavaş şiirden uzaklaşıyordum zaten. Yazamıyordum. İmgeler gelmedi, geldiği zaman da roman için kullandım. Yazdığım bu şiirler daha sonra romanlarıma da yansıdı. Böylece bazı eleştirmenlerin romanlarımda buldukları şiirsel unsurları da doğrulamış oluyorum!"

Malet'nin şiirini anlatmaktan hep kaçındığı dikkat çekiyor. Şair Yves Martin'in, hayatının son döneminde onunla yaptığı bir söyleşide sorduğu "Leo Malet, sizce şiir nedir?" sorusuna verdiği cevapta çok açık: "İşte işin püf noktası... Saat kaç? Ben şiirin ne olduğunu bilmiyorum. Peki kim bana söyleyebilir? Kim cevap verebilir? Açıklamayı meslek haline getirmiş olanlar. Ben hiçbir şeyi açıklamam. Sekiz yaşımda kitaplar ve şiirler yazmaya başladım... Tamamen içgüdüseldi. Şiir nedir? Akademisyenler size, 'Hayatı yaşanılır kılan şey... Yücelten şey' cevabını verebilir. Belki kılları dörde bölen göt kılıdır, belki... Bilmiyorum."

Alaycılığı ve anarşist bakışıyla 1945-1970 arası Fransız polisiye romanının en önemli yazarı sayılan Malet, 3 Mart 1996'da, 87 yaşında kalp krizi geçirdi ve öldü.

Polisiyenin "baba"sıyla o ölmeden, 1995'te, "Hayat Berbat" romanı sayesinde tanıştım. Sabaha doğru biten kitap beni ağlatmıştı. Son kitap fuarında Malet'nin Türkçedeki üç kitabının "işportaya düştüğüne" tanık oldum, ilgi görmediği için 1 milyon liradan satılıyorlardı. Bu kez ağlamadım ama, o andan itibaren hayatım uzun bir intihar haline geldi...

"HAYAT BERBAT"TAN...

...Resmine bakmak isterdim, güzel olduğunu bilmek isterdim. Güzel olmalıydı, bu gerekliydi. Küçük yoksul elbiseleriyle, güzel kan lekeleriyle süslü, yoksul bir küçük kızın yoksul elbiseleriyle yerde yatıyordu, bir kömür yığınını üstünde bacakları ayrık, sarı saçlarının arasında cüruflar, zom olmuş askerlerin sıcak ve kesici ölüm tohumlarıyla dolu bakire rahmiyle... On yaşındaydı. Ben de on yaşında olmak isterdim. Hayat berbattı. Bu her gün kendini gösteriyordu. On yaşında olmak isterdim. Neden bilmem ama on yaşında olmak isterdim. Muazzam bir on yaşında olma arzusu. Hayat berbattı; bu, tiksindirici ve korkunç bir çarktı; biz de berbatlığının sürmesine katkıda bulunuyorduk. Başıboş asker berbattı, biz de... Bu yanda ve öte yanda kanlı domuzlar. Önüne geçilmez bir kusma isteği karnımı burdu ve elimde tabanca, dudaklarımda bir alay hamile kadına düşük yaptırabilecek bir gülümsemeyle arabadan fırladım... (sf. 9)

Genç Eleştirmenler Sempozyumu'nda Çay Molası

Bilkent Üniversitesi'nin düzenlediği "Genç Eleştirmenler Sempozyumu"nun dördüncüsünün açılış konuşmasını yapmak bana nasip oldu. Kaderde "eleştirmen" olarak da anılmak varmış ki, yapılan davette adımın yanında "şair ve eleştirmen" ibaresi yer alıyordu. Bu vakitte "şair" sıfatını red veya kabul etmem pek bir şeyi değiştirmeyecek, olan olmuş gibi. Ama "eleştirmen" sıfatı ve kimliğine gelince, orada bir durmalı. Bizde bir halk sözü vardır, "Koyunun bulunmadığı yerde keçiye Abdurrahman Çelebi derler" diye. Hocalarımız, Talat Sait Halman, Süha Oğuzertem ve 80'li yıllarda çekişmeli bir arkadaşlık yaşadığım Orhan Tekelioğlu, ayrıca organizasyon için çırpınan öğrenci kardeşlerim sağ olsunlar böyle değerlendirmişler. "Kişinin kendini bilmesinden iyi fazilet yoktur" derler eskiler, bu düsturda ben henüz eleştirmen sayılmam. Ama, ne yalan söyleyeyim, gönlümde eleştirmenlik yatıyor. Hatta edebiyat kuramcısı olmak gibi de bir hülyam var. Hele şu gözü kör olasıca ekmek kavgası için yapıtığım editörlük bir bitsin, Cağaloğlu patronları içimdeki edebiyat ışığını bütünüyle köreltmeden bir bitsin, o zaman göreceğiz...

Vaktiyle medyamızın tanınmış patronlarından birine bir dergi projesi götürmüştüm. Eğitimimi öğrenmek amacıyla bir soru yöneltti, doğal olarak. Şekil itibariyle tuhaf bir soruydu: "Hangi kolejdensin?" Ben de "Batman Lisesi" dedim. İst. Üni. İletişim Fakültesi'ni bitirmiştim ama öyle deyiverdim. (Kolejliler alınmasın ama, bazı seçkinlerin bilinçaltında, 'bu işleri kolejliler iyi yapar' yargısı mı yatıyor ne?!)

Sempozyumda bildiri sunan tüm gençlerden gurur duydum, ancak aralarında bir lisedaşımın olması ayrı bir sevinç ve gurur kaynağı idi. Şair Selim Temo, bizim kuşak gibi bolca dersi kırıp "Fakirhane" denilen kahvede üzüm-ekmek yeyip Bitlis sigarası tüttürdü mü, bilmem, ama Cemal Süreya şiir fenomenini pırıl pırıl bir entelektüel yorumla ele aldı. Batman lisesi beterlerin yatağı olduğu için civar liselerden azgınlar bize sürgün edilirdi. Ergani Lisesi'nden de gelenler vardı. Şair Kemal Varol da Ergani Lisesi çıkışlı. Onun entelektüel olarak başarısı benim için çok şey ifade ediyor.

Devrim Dirlikyapan şimdiden dergilerdeki yazılarıyla göz doldurmuş durumda. Sakin ve olgun tavrıyla iyi bir alımlamacı-estet, iyi bir metin çözümleyici sabrı ve sezgiyi vaat ediyor.

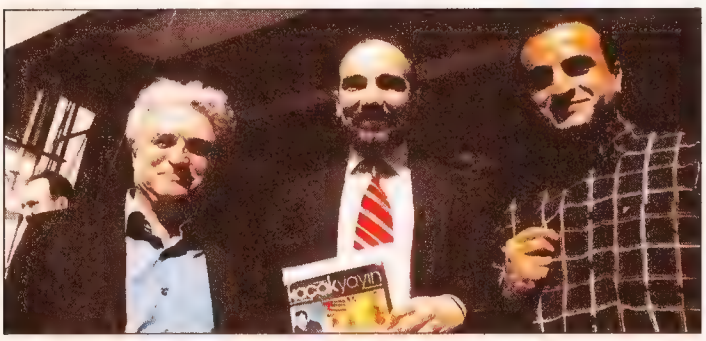

Adnan Özer - Süha Oğuzertem - Kemal Varol

Jale Özata her ne kadar bu bölümdeki eğitimin onun için bir geçiş dönemi olduğunu söylese de, şimdi düşünüyorum benim için esas olan bu dese de, okuduğumuzu anlamak konusunda bize rehber olacaklardan biri.

Türkan Yeşilyurt ile sohbet etmek de kolay değil. O konuda da eleştirel. Edebiyat ortamını ucuzlatan tavırlara değindi. Destursuz bağa girenler karşılarında onu bulacaklar.

Yeşim Gökçe'nin gönlünde sinema varmış; senaryo yazarlığı. Eleştirmenliğin sevgi işi olduğunu söylemesi anlamlı.

Yalçın Arman yazmak konusunda şimdilik ketum davrandığını söylüyor, ancak sohbete gelince öyle değil; açık fikirli, açık sözlü, arkadaş canlısı.

Bilkent Üni. Edebiyat Bölümü'ndeki eleştirmen adaylarının birçoğuyla tanıştım, ayaküstü de olsa sohbet ettim. Programın yoğunluğuna rağmen bir grubuyla çaylı pastalı sohbet yapabildik. Genç eleştirmenler geliyor, dolu dolu geliyor!

Adnan Özer: Bu bölümü tercih etme nedenleriniz nedir ve gelecekte neler yapmayı düşünüyorsunuz?

Selim Temo: Ben biraz ağır bir yerden başlayayım mı? Türkoloji ekolünün, Mehmet Kaplan ve cenahının oluşturduğu bir tavır vardır, ki biz bunu sürekli dile getiririz; edebiyat fakülteleri, Türkoloji bölümleri modern edebiyatla aralarına hep mesafe koyarlar. Bu bölümde yapılan daha farklıydı. Belki dikkatimizi ilk önce o çekti... Ama genel olarak herkes kadar ben de kendi adıma konuşuyorum... Aslında hakikaten çok güzel bir dönemdi 96-98 dönemi. Yaşıt sayılabilecek insanlar bir araya geldik. Bence bizden önceki kuşaklarda da böyle birliktelikler söz konusu. Sonra ayrılmalar. Ve kendi aramızda da birtakım ahlaki denebilecek yönelimleri tartışıyorduk. O süreçte, birbirimizi tanımamız, birbirimizin yazdıkları hakkında konuşmamız, değerlendirmemiz bizi, zannediyorum, öbür kuşaklardan ayırdı. Ve şu anda baktığımızda eğer ortada çok ciddi bir şey yoksa birbirimizi desteklediğimizi ve beslediğimizi düşünüyorum.

Galiba şöyle bir şey var. Büyük edebi atılımlarda -diğer alanlar için de söylenebilir ama- genellikle birden çok isim vardır. Bizim böyle bir yakınlığımız oldu ve birlikte bir noktaya doğru gittiğimizi düşünüyorum. Türkoloji bölümlerinin çağdaş edebiyata böyle bir mesafe koyması bizde zaten bir tepki oluşturuyordu. Bu bölüm de diğer Türkoloji bölümlerinden Türk dili edebiyatı bölümlerinden farklılığıyla öne çıkan bir bölümdü. Ama tabii dürüst olmak gerekiyor -kendi adıma konuşuyorum yine-. Açıkçası ben burada yüksek lisansa alınmasaydım, yazıp çizmeye çalışan bir insan olarak herhalde başka hiçbir bölüme alınmazdım. Bunların içerisinde ağaç işleri bölümü de dahil.

Adnan Özer: O niye?

Selim Temo: Almazlar abi.

Jale Özata: Benim burada olma amacım, akademisyen olmak, doktora yapmak, ardından mümkün olursa bir üniversitede çalışmak ve üç yıl boyunca tanıdığım akademisyenlerin olumsuz yönlerini atıp, olumlu yönlerini alarak kendi anlayışımı da getirerek bu akademisyen suratsızlığını kırmak. İlle de İstanbul'da veya Ankara'da çalışmak istiyorum diye bir şey de yok. Anadolu'da bir üniversitede çalışmayı isterdim örneğin. Lisede edebiyat dersleri bazılarımız için en sıkıcı dersti. Benim için de öyleydi. Üniversitelerdeki Türkçe dersleri de aynı şekilde. Benim gördüğüm kadarıyla gençler, Türkçeye, Türkçe edebiyata çok da ilgi duymuyorlar. Ama bu konuda sadece onları suçlamak çok yanlış. Ben kendi adıma ilerde öğretim görevlisi olabilirsem, birkaç kişinin bile edebiyata bakışını değiştirmeyi kâr sayarım.

Devrim Dirlikyapan: Yıllardır okuduğumuz yazılarda hep eleştirmen azlığına, eleştiri kurumunun eksikliğine dikkat çekiliyordu. Bölüme girmeden önce yazdığım yazılarda buna ben de değinmiştim. Her türlü ürün dergilerde yer bulabiliyorsa, okur güzel olanı nasıl seçecek? Anlayışları nasıl ayırt edeceğiz? Bunların eksikliğini zaten hissediyorduk. Ben bu bölümden haberdar olduğumda fırsat bu dedim ve başvurdum. Eleştirmek nedir, nasıl yapılır? Bunları öğrenelim diye geldim. Ama geldiğimde şunu da gördüm ki bu eleştirmen yokluğu sıkıntısı ta Tanzimat'tan beri varmış. O zamandan beri eleştirenler, eleştiri yokluğundan dem vurmuşlar. Bu bana her konuda yazmamayı, yazdıklarımı çok ince eleyip sık dokumayı öğretti. Şiir konusunda da öyle... Mastıra başladığımdan beri çok az şiir yayımladım. Çok fazla bekletiyorum; düz yazıları da, şiirleri de. Bir geri çekilme diyebiliriz buna.

Adnan Özer: Şimdi eğitimle şiir arasında ters orantı var belki de. Az yazmaya başlıyorsunuz. Çok yazan yok mu? Ben buraya başladım ve üretimim arttı diyen...

Devrim Dirlikyapan: Onlar da var. Ben daha az yayımlamaya çalışıyorum ama arkadaşlar arasında her ay bir dergide yer alan insanlar da var. Bu herhalde kişisel bir tercih. Ben kendi adıma konuşuyorum daha çok. Amacım... Buraya gelmeseydim ne olacaktı? Gidecektim bir bankada çalışacaktım ya da parayla, ekonomiyle ilgili işler yapacaktım. Bu da ilgilerimi ertelememe ya da bir bölünmeye neden olacaktı. Eminim Cemal Süreya da bu çelişkileri yaşamıştır. Bundan uzaklaşayım ve burada asıl istediğim işi yapayım dedim, ki bu çok önemli bir şey. Burada kitap okuduğumuz için bize para veriyorlar. Yani bunu kimse yapmaz. Bunu çok iyi değerlendirmeye çalışıyorum. Ben kendi adıma hem şiirde hem de akademisyen hayatımda bu ikisini birbirine karıştırmadan, birbirini çok fazla etkilemeden yürütmeye çalışacağım.

> Burada kitap okuduğumuz için bize para veriyorlar. Yani bunu kimse yapmaz. Bunu çok iyi değerlendirmeye çalışıyorum.

Bilkent Üni. Edebiyat Bölümü Başkanı Tâlât Sait Halman öğrencileriyle

Selim Temo: Aslında biz akademiye girmeden önce de akademizmle ilgili, akademiyle ilgili bir sorunumuz vardı. Fakat burada şunun ayrımını gördük; akademiyle akademizmin farkını gördük. Türkiye'de bence eksik olan şey buydu. Evet bir sürü Türk dili edebiyatı bölümü var, Türkoloji bölümü var, edebiyat bölümü var, dünyanın hemen -Kürtçe dışında- bütün dillerinde Türkiye'de edebiyat bölümleri var. Fakat bunların çalışmaları, etkinlikleri her zaman belirli bir çevreyle sınırlı kalıyor. Bir uzmanlaşma söz konusu aslında. Buradaki akademik ortamda uzmanlaşmanın daraltıcı etkisi yok. Öncelik şuydu... söz alan herkesin şikâyet ettiği edebiyatı biliyor muyuz, geleneği biliyor muyuz, eskileri okuyor muyuz gibi... Ve bu öncelikle bireye güvenmek üzerine kurulu. Elbette bizler belki biraz daha edebiyatın içinden geldiğimiz için Türk edebiyatındaki birtakım gelenekleri -kavram anlamıyla geleneği kasdetmiyorum-, olan bitenlerin farkındaydık. Ama görüyoruz ki çok değişik bölümlerden gelen insanlar, sayısal bölümlerden, mühendislik bölümlerinden gelen insanlar da kişisel gayretleriyle, okumalarıyla şaşılası yerlere geldiler açıkçası. Evet, bir okuma programı var. Ama siz bir rapor yazdığınızda, ödev çıkardığınızda diğerlerinin okumadığı birtakım şeylere de gidiyorsunuz. Bu noktada birey biraz daha öne çıkıyor diye düşünüyorum.

Türkan Yeşilyurt: Hayata bilgiyle ve bilinçle yaklaşmanın her zaman önemli oldu-

Devrim Birlikyapan

Yalçın Armağan

Jale Özata

Yeşim Gökmen

Selim Temo

ğunu düşünüyorum. Bu edebiyat için de geçerli. Bazı edebiyat ortamlarında edebiyata çok laubali yaklaşıldığını gördüm. Bu okulun metne, yazara, bilgiyle, bilinçle ve bir mesafeyle bakmayı öğrettiğini düşünüyorum. Bu açıdan da çok önemli buluyorum. Büyük bir fırsat bu. Umarım o bilgi içselleştirilebilir ve insanlar buradaki -özellikle bunu kendimin de dahil olduğu edebiyatçılar için söylüyorum- bilgi ve bilinci içselleştirip kafa kol ilişkilerine girmeyiz.

Yalçın Armağan: Ben kendime niye buradayım diye sormuyorum. Çünkü burada olmam bir rastlantı değil. Hukuk fakültesindeyken çok sıkıldığımı hatırlıyorum. Bütünlemeler zamanında ceza hukukunun yanında mutlaka Edip Cansever'in kitabı olurdu. Ben ceza hukukundan daha çok Edip Cansever'i okuyordum. Hukuk fakültesi bittikten sonra Bilkent'in dışında başka bir üniversitenin Türk edebiyatı bölümünde yüksek lisans başvurusu yapmayı düşünüyordum. Ama orada bir bilim sınavı gibi bir şey var. Ve Osmanlıca bilinmesini istiyor. Bir kere böyle bir engel var. Oradaki edebiyatın bugünkü yaşayan edebiyatla pek fazla alakasının olduğunu sanmıyorum. Gerçi son yıllarda kimi atılımlar var, kimi adlar var. Ama yine de yaşayan edebiyatla çok da alakalı olduğunu sanmıyorum. Bilkent bu yüzden büyük bir şanstı benim için. Bölümü ilk öğrendiğim, haber aldığım gazete haberinde bir söyleşi vardı. 'Orhun Yazıtları'ndan Orhan Pamuk'a Kadar' diyordu. Ve Genç Eleştirmenler Sempozyumu'nun ilkiyle ilgili haberler vardı. O sempozyumda Tomris Uyar, Veysel Çolak üzerine bildiriler vardı. Bunlar genelde Türkiye'deki edebiyat bölümlerinin konu etmediği -50'den sonrasına herhalde gelinmiyor- edebiyatçılardı. Burayı tercih etmemin en önemli nedeni buydu. Yaşayan edebiyatla doğrudan ilgisinin olmasıydı. Bundan sonrası için de, kendimize yer açabilirsek diyorum; yine üniversitede kalmak istiyorum. Ama işte bizim lisansımız Türkoloji değil ve o nedenle Türkoloji bölümlerinin bize biraz soğuk davranabileceğini düşünüyorum. Yer açmak için elimizdeki tek şey de galiba yazılarımız olacak. Yazılar konusunda ben kendi adıma biraz fazla ketum davranıyorum. Bir akademisyene yakışmayacak kadar ketumum. Ama zaman içinde bu ketumluğu da aşarak kendime yer açabileceğimi düşündüğüm yazılar yayınlayacağımı düşünüyorum.

Yeşim Gökçe: Ben zaten tiyatro yazarlığı okuyordum. Dramatik Yazarlık okuyordum. Oradan mezunum. Ondan sonrası için de Dramatolojik ve dramatik eleştiri okumayı planlıyordum. Ama birtakım aksilikler oldu. O mastıra başlamadım ben. Dolayısıyla ona en yakın neresi olabilir, hani bu şehrin içerisinde neresi olur diye düşünürken ilk karşıma çıkan yer burası oldu. Burayı bulduktan sonra da başka bir yere başvurmadım. Çünkü Tâlât Halman faktörü vardı. Tâlât Halman'ın çevirisiyle Shakespeare soneleri yayınlandığı zaman ben 13 ya da 14 yaşındaydım zannedersem ya da ben onları keşfettiğimde 13-14 yaşındaydım. Ve hani onları okuyup, ordan Shakespeare denen bir adama merak salıp, ordan da tiyatroya merak salıp tiyatro okumaya karar vermişim. Hatta tiyatro okumak için iki tane de böyle fiyakalı üniversiteyi terk ettim. Hani öyle de bir şey vardı. A ben zaten bu adam sayesinde lisans eğitimimi başlattım. Dolayısıyla ben bu adamın yanında olabilirim herhalde diye de bir gönül bağı kurup buraya başvurdum. Buraya kabul edilmeseydim yine Türk edebiyatı okumayı ve Türk edebiyatı eleştirisi üzerine bir şeyler okumayı planlıyordum o dönemde. Kabul edilince de başka bir yere başvurmadım. Kalışımdaki nedenlerden biri de; biri size kitap okumanızı söylüyor, kitabı nasıl okumanız gerektiğini söylüyor, hangi farklı açılardan bakabileceğinizi söylüyor ve bunun için size para veriyor. Yani bu kesinlikle önemliydi. Bundan sonrası için ne yapacağıma dair de, hazır tiyatro yazarlığından anlıyor, hazır da eleştirmenlerin nasıl eleştirdiğini biliyorken ben gönlümde çok uzun zamandır -10 senedir- yatan şeyi planlıyorum. Senaryo yazma işine başlamak istiyorum. Daha bir yılım var burada. Dolayısıyla bilmiyorum, ama gönlümde yatan senaryo yazmaya başlamak artık.

Adnan Özer: Ama bu eleştiri yazısı yazmayacağınız demek değil...

Yeşim Gökçe: Tabii ben bunların her üç disiplinin de birbirleriyle çok ilgili ve bağlantılı olduğunu düşünüyorum zaten. Zannedersem bir başka soruya cevap ortamı gerektiriyor o yüzden şimdilik bu kadar.

Kemal Varol: Bölümü tercih etme nedenlerimden birisi, kişisel, benimle ilgili bir şeydi. Bütün edebi çalışmalarımın, gayretimin bir yere gelip tıkandığını hissettim. Bir köy okulunda öğretmenlik yapıyordum. Bunun bir akademik çerçeveye oturtulması gerektiğini hissettim bir yerden sonra ve öğretmenlikten istifa ederek bu bölüme başladım. İkinci nedeni de burada benden önce okuyan arkadaşlarım vardı. Birçoğu şair arkadaşımdı ve bölümle ilgili çok şeyler anlatıyorlardı. Açıkçası çok merak ettim. Bir süre sonra inceleyince burada olmam gerektiğini daha fazla hissetmeye başladım. Burada bulunan birçok insanın bugün normal bir üniversitenin herhangi bir Türk edebiyatı bölümüne veya edebiyatla ilgili bir bölümüne başvurmasının ve kabul edilmesinin imkânsız olduğunu biliyoruz. Burada hemfikiriz. Konuşmalardan bu da anlaşılıyor. Bize öyle bir kolaylık da sağlandı. Yani lisanslarımız çok değişik alanlarda olmasına rağmen bölüme kabul edildik. Ve burada az önce arkadaşlarımızın belirttiği gibi hem eski edebiyatı öğreniyoruz hem de büyük oranda günümüz modern edebiyatıyla ilgili çalışıyoruz, okuyoruz, yazıyoruz. Bir üçüncüsü, burada herhangi bir "baskının" olmadığını hissediyorum. Özgürlük alanı tanınıyor sürekli. Bizler belli bir şeye yönlendirilmiyoruz en azından. Bu hepimiz için çok önemli bir gerekçe aslında. Bir dördüncüsü de -belki yine kişisel bir şey- Selim Temo ile Kürtçe Şiir Antolojisi hazırlıyoruz ve bunu okul için yapıyoruz. Yıl sonunda da yayınlanacak. Muhtemelen eylül-ekim gibi. Bu bile aslında başlı başına bir gösterge. Türkiye'de bir üniversitenin böyle bir çalışma yapıyor olması bile bence özetliyor. Buradaki anlayışı verebilecek iyi bir örnek gibi geliyor bana. Uzun vadede Türkiye'deki edebiyat eleştirisini de değiştirmeyi amaç edinen bir bölüm olduğunu söyleyebilirim ya da grup halinde hareket edilmese bile tek tek kişilerin bunu bir şekilde değiştirmeyi hedef aldıklarını şimdiden söyleyebiliriz. Yazılarıyla, yaklaşımlarıyla en azından bunun ilk işaretlerini verdiklerini söyleyebiliriz.

> Tuhaftır bölüme girdikten sonra hepimizin şiir yazma ve yayınlama oranları düşmeye başladı. "Belki de Tâlât Bey, Türk edebiyatından yeni yeni sivrilen genç şairleri bölüme alıp, onlara akademik eğitim verip, önlerini kesiyor" diye bir esprili bir yaklaşımda bulunmuştum

Adnan Özer: Ne yapmak istiyorsun? Onu söylemedin.

Kemal Varol: Ben az önceki şiir meselesine biraz değinmek istiyorum. Bölüme geldikten sonra, belki de artık çok fazla analitik düşünmeden kaynaklanıyor, hepimizin şiir yazma oranları düşmeye başladı. Yani hepimiz çok az şiir yazıyoruz. Herhalde en fazla yazan benim. Gerçi yıl başına yayımladığım şiir sayısı ikiyi geçmez ama, uzun yazdığımdan olacak, göze çarpıyor yazdıklarım. Belki de bölümü bitirdikten sonra asıl kitaplar çıkacak hepimiz için. Bölüm baş-

kanımız Tâlât Halman'la yaptığım bir söyleşide bunun bir komplo olduğunu söylemiştim. Burada bazı şair arkadaşımız da okuyor. Şimdi buruda olmayan Ali Serdar, Alphan Akgül, Refika Altıkulaç, Nilay Özer ve Fırat Caner'i de anmalıyım. Tuhaftır bölüme girdikten sonra hepimizin şiir yazma ve yayınlama oranları düşmeye başladı. "Belki de Tâlât Bey, Türk edebiyatından yeni yeni sivrilen genç şairleri bölüme alıp, onlara akademik eğitim verip, önlerini kesiyor" diye bir esprili bir yaklaşımda bulunmuştum. Tâlât Bey de "Bir komplo peşinde değiliz, komple bir yazar yetiştirmek istiyoruz buradan," demişti. Belki bu bölümü en iyi şekilde özetleyen sözlerdi bunlar. Tâlât Bey, bizim burada şiir yazmayıp ders çalışmamıza çok seviniyor ama kötü haberi buradan ona vermek zorundayım: Sanırım yıl sonunda bir şiir kitabım daha çıkacak ve gelecek yıl da belki bir roman.. Gerçekten de burada çeşitli disiplinlerden çok fazla çok şey öğreniyoruz. Şiirde olmasa bile, düzyazılarımda bunu rahatlıkla görebiliyorum. Dil boyutu Türkiye'de edebiyatçılar arasında çok önemli bir sorun. Burada üç dil öğrenmeye çabalıyoruz. Bu bölümden mezun olacak arkadaşlarımın Türkiye'de şikâyetçi olduğumuz edebiyat eleştirisi alanında köklü bir değişimi gerçekleştireceklerini söylemek sanırım büyük bir söz olmayacak.

Yalçın Armağan: Kemal eleştirinin değişmesi gibi bir şey dedi de; eleştirinin değişmesinden daha öteye varolan ve çok cılız olan eleştiri damarının kalınlaştırılması diyeceğim bizim yapmaya çalıştığımıza. Çünkü Türkiye'de Berna Moran'ın **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış**'ı var. **Defter** dergisinden Orhan Koçak'ın, Nurdan Gürbilek'in yazıları var. Deniz Şengel'in, Jale Parla'nın ve pek çok ismin yazıları var. O yazılara eklemlenmek, o damarı genişletmek aslında yapılan şey, eleştiri anlayışını değiştirmekten daha öte.

Türkan Yeşilyurt: Ben sorunun çok şiir yazmak değil de, iyi şiir yazmak olduğunu düşünüyorum. İkincisi, çok şiir yayınlamak, her yerde görünmek değil, hatta özellikle seçtiğiniz ve sizin çizginizi, durduğunuz yeri gösteren yerde görünmek olduğunu düşünüyorum. Hemen herkes her yerde ve kimin nerede olduğu belli değil.

Adnan Özer: Şu anda burada Akademia'dasınız. Türk edebiyat ortamında yazınsal olsun, tavır bakımından olsun sizi en çok rahatsız eden şey nedir?

Kemal Varol: Rahatsızlıklarım fazla tabii. Olmamam gereken yerde olmamakla tavrımı belli ediyorum zaten. Ben bu rahatsızlık meselesini biraz daha özele indirgemek istiyorum. Genellemek istemiyorum ama Türkiye'de edebiyat dergilerinin hali içler acısı. Çoğu dergi neden çıktığını, misyonunun ne olduğunu bile hatırlamıyor ne yazık ki. **Edebiyat Dostları**'nı, **Üç Çiçek**'i, **Ludingirra**'yı, **Defter**'i arıyor gözlerimiz. O dergi geleneğini.. Bir edebiyatçı olarak bizi de harekete geçirecek, keyiflendirecek yazılara o kadar az rastlıyoruz ki! Günümüz dergilerinde yayımlanan eleştiri yazılarının büyük çoğunluğunun tanıtma yazıları olması, ciddi bir sorunun işareti bence. Yani belli bir nitelikten yoksun, öylesine ya da hatır için yazılmış, yeni bir şey söylemeyen, metni incelemekten âciz, daha çok kitabı tanıtmayı esas alan yazılar beni çok rahatsız ediyor. Belki de buna karşı bir tavır olarak yazdığımız yazılarda bundan uzaklaşıp, daha nitelikli, daha bilimsel, belli bir dayanağı olan yazılar yazmaya çalışıyoruz. Amacımız biraz da bu.

Yalçın Armağan: Ben en çok boşa giden kendi paralarıma acıyorum. Dergiler, işte, bir kitap fiyatında. Para verip alıyorsunuz, ben birazcık dergilere düşkün birisi olarak çok fazla alıyorum galiba, ama ne yazık ki buradaki yazılardan çok azı okunabilir nitelikte görünüyor bana. Hiçbir şey söylemeyen yazılar çoğunlukta oluyor. Herhangi biçimde eleştiri sayılamayacak metinler eleştiri olarak okunuyor. Ben bu tavırdan çok rahatsızım. Beni en çok rahatsız eden şey bu. Zaten müdahale edilmesi gereken bir şey varsa bu anlayış olmalı.

Yeşim Gökçe: Ben hemen hemen aynı fikirdeyim. Yani birinci ikinci cümlesinden sonra okuyabildiğim eleştiri yazısı sayısı çok azdır.

Jale Özata: Bizim bölümümüzün en önemli özelliği kuram öğretiyor olması bence. Her ne kadar bazı eleştiriler gelse de, işte, yapıtlara sadece yabancıların oluşturduğu kuramlar çerçevesinde bakılıyor dense de, belli bir sağlam görüş, kişisel görüş oluşturmanın yolu da, edebiyat hakkında düşünmekten ve daha önceden düşünülen şeyleri bilmekten geçer. Ve bunun gerçekten hazmederek, hepsine gerekli önemi vererek yapılması gerekir. Bu bölümde yapılan da bu.

Adnan Özer: Şöyle bir yönlendirme yapabilir miyim? Sadece eleştiri planını sormuyorum. Bazı tavırlar, diyelim; imza günleri sizi rahatsız ediyor da olabilir. O genişlikte bakalım...

Jale Özata: Hayır, etmiyor, niye etsin?

Devrim Dirlikyapan: Ben zaten -kişiliğimden de kaynaklanan bir şey bu- bana rahatsızlık vereceğini düşündüğüm ortamlarda bulunmamaya çalışıyorum.

Türkan Yeşilyurt: Benim ödüller konusunda bir sıkıntım var. Ödüllerin bir işlevi var gerçekten. Birçok genç insanı edebiyata çekiyor olabilir. Bir emeğin karşılığını veriyor olabilir. Bu anlamda önemli de. Ama bugün Türkiye edebiyat ortamının geldiği yer bakımından onlar gerçekten işlevini yitirdi, saygınlığını da yitirdi, anlamını yitirdi. Bu konunun -bilmiyorum nasıl olur ama- bir şekilde halledilmesi gerekiyor.

Adnan Özer: Ödüllere kurum olarak mı karşısın, yoksa bugünkü uygulanış biçimine mi?

Türkan Yeşilyurt: Gelinen noktada ikisine birden. Genç insanı teşvik etmesi, emeğinin karşılığı vermesi çok hoş bir şey, ama Türkiye'de şu anda ödül sayısı belli değil. Bu ödüllerin nasıl verildiği belli değil. Kriterler belli değil. Saygınlığını ve anlamını yitirdi. O zaman ödül niye var diye soruyorum ben.

Yalçın Armağan: Aslında, çok "kaçak-köçek" bir söyleşi oldu. Söylenmesi gereken çok şey kaldı. Belki söylenmek istenenler yeterince anlatılamadı. Ama olsun... Başka sefere... Adnan Özer bir daha Ankara'ya geldiğinde belki...

Alec Popov

Komşunun sıkı öykücüsü İstanbul'da

Kaçak>

Adnan Özer/Mehmet Çağçağ/Aslan Özdemir

Söyleşi çevirisi: Nasime Şen

Öteden beri komşu edebiyatlar gündemimizden çıkmıştı. Bunun siyasal nedenleri olduğu kadar, kültürel elitin belli merkezlerini sürekli gündemde tutma tavırlarına bağlı nedenleri de var. Bir küskünlük ve umursamazlık söz konusu. Kaçak Yayın elbette böyle davranamazdı. Komşu Bulgaristan'dan Alec Popov, görüşmek istediğimiz yazarların başında geliyordu. İlk yabancı yazar davetimizi ona yaptık. İstanbul'da dolu dolu iki gün geçirdik.

Aslan Özdemir: İstanbul'a hoş geldin, Alek!

Geleneksel bir yanıt olacak belki ama, hoş bolduk. Bu iyi bir cevap sanırım.

Aslan Özdemir: İstanbul'a ilk gelişin mi?

Hayır, değil. Daha önce de bulundum İstanbul'da, hem de ilginç bir nedenle: "Dört Denizin Dalgaları" başlıklı bir proje kapsamında birçok yazarla birliktegelmiştik. 400 kişi civarındaydık sanırım. Atina'da başlayan bir deniz yolculuğuna çıktık, Odesa, Varna, İstanbul ve İzmir'e gittikten sonra yine Atina'ya dönmüştük. Bu yolculuk sayesinde, kısa bir süre için de olsa İstanbul'u gördüm.

Aslan Özdemir: "Kaçak" dergisini nasıl buldun?

Türkçe bilmiyorum, dolayısıyla bu soruya çok derin bir cevap verecek gücüm yok, fakat dergiyi gördüm, hazırlandığı yeri gördüm ve Adnanın anlattıklarından şunu söyleyebilirim: Çağdaş, zamana ayak uydurmaya çalışan bir dergi, yenilikçi bir ruh taşıdığını düşünüyorum, ve benim şahsen çok önemsediğim bir yönü var, mizah duygusu.

Adnan Özer: Türk ve Bulgar edebiyatçıları uzun zamandır birbirinden koptu doğru düzgün görüşmüyorlar, karşılıklı kitap yayınlamıyorlar. Bu kopukluğu nasıl ortadan kaldırabiliriz, nasıl dost olabiliriz, nasıl bir köprü kurulabilir.

Her şeyden önce, sanırım, yazarlar arasında olsun, dergiler veya yayıncılar arasında olsun, direkt, birebir ilişkilerin kurulması daha makul. Çünkü geçmişe göre çok daha özgür bir ortamda yaşıyoruz; önyargısız, tümüyle insani ilişkiler kurmak için de şartlar var. Bu ortamdan, bu şartlardan yararlanmamız gerekiyor. Her şeyin resmi bir çizgide gitmesi gerektiğini düşünmüyorum. Dünyanın her yerinde, özgürlük olan her yerde bu işler böyle yürütülüyor zaten. İnsanlar özgür bir şekilde iletişim kuruyor, düşüncelerini, projelerini paylaşıyor. Ortak projeler yürütmek başka bir başarılı iletişim yöntemiymiş gibi geliyor bana, somut bir sonuca götüren, insanları sadece bir araya getirmekle sınırlı olmayıp, bir üretime iten ortak projeler. En iyi durumda, böyle bir projenin sonucu ortaya yeni bir kitap çıkabilir örneğin. Sanırım iki halk arasındaki en iyi iletişimi bu projeler sağlıyor. Budur yöntem, birbirimizi okumalıyız, tanımalıyız.

Adnan Özer: Dostluk ilişkilerimiz Hıtar Petar ile Nasrettin Hoca dostluğu ile başlayabilir mi sence? İkisi arasında bir rekabet oldu çünkü hep?

Hıtar Petar ile Nasraddin Hoca aynı kişidir benim gözümde, veya bir birinin ayna yansımalarıdır. Onlar, sade insanın imajıdır, hayat şartlarına, gerçeğe karşı direnen sıradan insanın imajı. O kadar hayat dolu olmaları da tesadüf değil çünkü bence devlet ve kurumlar her zaman sıradan insanı büyük bir ölçüde kısıtlar, baskı uygular. Bunu Elin Pelin'nin "Andreşko" öyküsünde de görebiliriz. Andreşko köylü bir çocuktur. Bir misafiri tren istasyonundan köylerine doğru götürürken onun aslında bir devlet memuru olduğunu, vergisini vermeyen bir köylünün buğdayına el koymak için geldiğini öğrenir. Bunu duyar duymaz araba bir göle yaklaştığında hayvanları ürkütüp arabayı devirir ve adamı gölün içinde bırakır. Bu hem iyi hem kötü yönü olan bir kahramandır. İyi tarafı, tabi ki, gelen misafire iyi davranması, misafirperverlik göstermesi. Ama diğer taraftan da küçük bir üçkağıtçı, uyanık bir köylü imajı çizer. Devlet strüktürünü yıkmaya çalışır, sabit kuralların oluşmasını engellemek ister, bir bakıma kaos yaratmaya çalışır. Aynen Hıtar Petar, veya Nasreddin Hoca gibi. Onları da iki yönlü okuyabiliriz. Sıra ikisi arasındaki rekabete gelince, ben onları iki halk arasındaki ortak yönlerin bir sembolü olarak görüyorum. Onlar birer sosyal imge sanki. Bence her halkın onlara benzer birer kahramanı vardır. Bizimkiler biraz daha popüler belki ama, ben diğer kültürlerde de benzer figürlerin olduğundan eminim. Farklı fonksiyonları olabilir belki, ama mutlaka vardır. Bizde ilginç olan bu kahramanlarımızın örneğin silah yoluyla veya başka bir yöntemle değil de, mizah ve mantık gücüyle onurlarını korumasıdır.

Adnan Özer: Hıtar Petar ne zaman ortaya çıktı?

Tam tarihini söyleyemem, belki de Nasrattin Hoca ile birlikte dünyaya gelmiştir. Birbirine ve toplumsal görevleri. Her ikisi de toplumsal şartların ürünü: onlara ihtiyaç bir ortamda yaratılmıştır her ikisi de, insanların onlara ihtiyacı olduğu bir zamanda. Hıtar Petar'ın yaratıldığı dönem... 18. yüzyıl olmalı diye düşünüyorum, belki, kesin bir bilgim yok. Belki Nasrattin Hoca ile aynı dönemde doğmuştur. Nasrattin Hoca ne zaman doğdu?

Adnan Özer: Timur döneminde, 12. yüzyılda.

(Şaşırıyor).

Adnan Özer: Türkiye'de çok Balkan göçmeni var. Küreselleşme dönemindeyiz ya, Türk yazarı olsun, Balkan yazarı olsun hep böyle Avrupalı dalga gelsin onu alsın diye düşünüyor. Bir şekilde Avrupa'dan dünyaya açılmak istiyor. Halbuki biz burada bir ilişki ağı kursak, merkezi Sofya olabilir, Üsküp olabilir mesela. Dergilerle, yazar örgütleriyle, ileride belki Balkan Yazarları Merkezi kurabiliriz, Aziz Nesin bunu çok istiyordu. Karar alınmıştı, İstanbul'da kurulacaktı, bütün Balkan ülkeleri devletleri de buna imza atmıştı. Sonra Aziz Nesin ölünce bu proje rafa kaldırıldı. Bu tekrar gündeme getirilebilir. Ama biz kendi küreselleşmemizi kendimiz yapsak, Bulgar yazarlar Almanlarla değil, Türklerle görüşse, burada bir arkadaşlık ağı kursak?

Daha önce de söylediğim gibi özgür bir zamanda yaşıyoruz.

Neyin yapılacağı büyük ölçüde insanlara bağlı. Bu işler zorla olmaz. Eğer insanların böyle bir isteği varsa, şartlar da onun çıkmasını gerektiriyorsa o kurum zaten çıkar. Şu anda böyle bir kurumun oluşmasına karşı çıkacak bir şeyin olduğunu sanmıyorum. Böyle bir kurumu küreselleşme dışındaki bir olgu gibi görmüyorum, o da bir nevi küreselleşmedir bence, veya açılma diyelim. Bir ülke önce komşusuyla ilişkiler kurabilmeli dünyaya açılabilmek için. Kültür bağları bir dalga gibi yayılmalı. Yazarlarımız arasındaki diyalogu Avrupa projesine aykırı bir olgu gibi görmüyorum ben. Tam tersi, Avrupa projesinin özü bu, çünkü temelinde insanların daha özgürce iletişim sağlamasını amaçlıyor.

Adnan Özer: Şu anda bir Bulgar yazarının hukuki ya da maddi temel sorunları nelerdir? Rejim değişikliği yazarların hayatını ne şekilde etkiledi?

Hukuki sorunlar... (gülüyor) genelde kanunlara karşı gelmezse, olmaz, bir şey çalmazsa veya başka bir suç işlemezse. Berlin Duvarı'nın yıkılmasından veya Değişiklik Dönemi'nden sonra diyelim, en önemli yenilik sansürün tümüyle kalkmasıydı. Şu anda sansür yok, bunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim. Ama önyargı var, o da insanların içlerinde olan bir şey, hiç kimse sana ne yapman gerektiğini söylemiyor. Zannedersem daha yaşlı nesille ilgili bir sorun. Hayatı boyunca eski rejimin içinde yaşayan yazarlar var. Onlar büyük ölçüde o uzun yıllar içinde oluşan tutumun etkisi altında hâlâ, onlar için temel sorun kendilerinden kurtulmak. Her yazar için önemli olan, iç özgürlüğünün sınırlarının farkında olmasıdı, bence, bu dış yasaklamalar sorunu olmaktan çok, iç özgürlük duygusudur. Budur bence uzun yıllardır olmayan ve şu anda yerleşmesi gereken. O duygu hâlâ eksik ama demokratik bir toplum şartlarında yaşandığı zaman o kendiliğinden yerleşiyor ve insanlar da kendilerini daha özgürce anlatabiliyor. Fakat bu kolay bir şey değil. "Yarın sansür kalkıyor," dendiğinde insanlar hemen öyle istediğini yazmaya başlayamıyor, kendisiyle bir savaşa giriyor. Birçok yazar için sansür bile sağlıyor, sansür onları zor durumda bırakacak sorulardan ve durumlardan kurtarıyor çünkü. Bu bakımdan özgürlük zor elde edilen bir şey, elde etmek için her gün savaşmak lazım. Ama son yıllarda ulaşılan en önemli nokta bu sanki, yoksa yazarların temel sorunu, her yerde olduğu gibi, finansal türden. Ama yine de bu, insanın baş edebileceği bir şey, çünkü özgürlüğün kısıtlanması çok daha korkunç. Şu anda, durumun maddi açıdan kötü olduğu bir anda, yazarların karakteri daha iyi ortaya çıkıyor. Çünkü bence yazmak sadece yetenek meselesi değil, karakter de gerektiriyor. Son yıllarda bunu hissediyorum.

Okuma alışkanlığı olan bir insan bu alışkanlığı televizyon veya başka görsel medya ile tümüyle değiştiremez. Edebiyat, bu anlamda rakibi olmayan bir alandır bence. Bir noktaya kadar okuma oranında eksilmeden söz edilebilir, kitaba karşı ilginin azalmasından söz edilebilir, ama sadece bir noktaya kadar.

Mehmet Çağçağ: Görsel kültürün çok güçlü olduğu bir anda yaşıyoruz, görsel kültür yazılı kültürü tehdit ediyor ama bu daha çok Üçüncü Dünya ülkelerinde kendini gösteriyor çünkü zaten artırılmaya çalışılan okuma yazma oranı görsel iletişim kanunları karşısında daha da mevzi kaybediyor. Daha az kitap okunuyor, daha az kitap basılıyor, veya daha çok basılsa da daha az okunuyor. Bulgaristan'da bu durum nasıl? Bu süreç nasıl yaşanıyor?

Evet, bir dönem ben de okumanın büyük bir tehdit altında olduğunu düşünmüştüm ve bundan ürkmüştüm. Görsel medyanın yazılı kültürle rekabet içinde olduğu bir gerçek, yazı tek iletişim aracı değil artık, etki payının azalması da gayet doğal. Ama yine de ben okuma konusunda iyimserim. Kitap bambaşka bir gerçeklik oluşturur, edebiyatın yerini başka hiçbir şey alamaz. Okuma alışkanlığı olan bir insan bu alışkanlığı televizyon veya başka görsel medya ile tümüyle değiştiremez. Edebiyat, bu anlamda rakibi olmayan bir alandır bence. Bir noktaya kadar okuma oranında eksilmeden söz edilebilir, kitaba karşı ilginin azalmasından söz edilebilir, ama sadece bir noktaya kadar. Edebiyat, insanın düşüncesini özgürleştiren bir sanat çünkü. Görsel medya ise büyük bir ölçüde seni görülenin çerçevesi içinde kısıtlıyor. Sana belirli bir şekilde gösteriyor bir olayı, sana fazla özgürlük bırakmıyor. Edebiyat ise her okura kitabı kendince görmesine izin veriyor, bir kitabı aynı şekilde okuyan iki okur yoktur bu yüzden, her okuma eşsizdir. Edebiyatın insanın beynindeki gerçeklikle oynama imkânı sağlaması, insanın algılarını özgürleştiriyor. Görsel medya çok çaba talep etmiyor, o yüzden de yayılması kolay. Edebiyat ise insanı özgürleştiren bir sanattır. Tabii okuma kültürünün desteklenmesi, onaylanması gerekiyor, bu da başka bir konu. Bir zamanlar tüm eğitim okuma sürecine dayanıyordu, gelişmek isteyen herkesin bir şeyler okuması gerekiyordu. Şu anda çok daha farklı bilgilenme yöntemleri var.

Mehmet Çağçağ: Bulgaristan'da okuma oranında belirgin bir düşüşten söz edebiler miyiz?

Evet, söz edebiliriz fakat bunun görsel medyanın dışında da nedenleri var. Geçiş döneminin bir noktasında kitap dağıtım ağı neredeyse yok olmuştu. Şu anda özelleştirildi ama bir dönemler kitap dağıtımı çok zordu. Başka bir neden de kitap fiyatlarının yükselmesi. Temel neden olmasa da, bu da kitap almayı, kitap okumayı etkileyen bir faktör. Bir de, tabii ki, gençler arasında kitap okuma pek benimsenmiyor. Bir zamanlar insanlar çok kitap satın alıyordu, fiyatlar çok düşüktü, ama alınan tüm kitaplar okunmuyordu, sadece raflar dolduruluyordu. Şu anda kitabın farklı bir değeri var. Görsel sanatların bir rekabet oluşturması kesin ama durumun bundan daha kötüye gideceğini sanmıyorum.

Mehmet Çağçağ: Bir de görsel kültürle beraber gelen bir magazinleşme var. Bu durum orada da geçerli mi?

Sanırım evet. Rejim değişikliğiyle birlikte müzik alanında, örneğin, "çalga" denilen bir olay çıktı. Bu, metinleri çok kalitesiz olan, neredeyse tümüyle kaba pornografiye dayanan, Bulgar halk müziğini Sırp ve Türk müziği ile birleştiren bir müzik türü ama o aslında her zaman var olan bir şeydi, sadece yasaktı. Hiçbir şekilde tolere edilmiyordu fakat anlaşılan halk onu her zaman dinlemiş, genelde "underground" şekilde yayılan bazı popüler Sırpça şarkılar yoluyla; ve kısıtlamalar ortadan kalkar kalmaz bu tür artık "çalga" ya ilginin azaldığını söyleyebilirim. Pek çok yerde yine duyabilirsiniz ama on yıldır çok gelişmeler oldu. Şu anda metinleri daha iyi seviyede. İlk başlardaki o yarı-pornografik, son derece kaba içerik, en adi değerleri onaylayan içerik yok artık. Gençler, özellikle de kültür seviyesini artırma iddiasında olanlar, "çalga" dinlemez. Ama halkın bir kısmı dinliyor, bunu da yasaklayamazsınız. "Çalga"da biraz da ironi var, olaylar bilinçli bir şekilde basitleştiriliyor. Şu anda hem metinleri hem müziği daha iyi seviyede. Bu, tam anlamıyla, bir olayın en altlardan başlayıp eğlence endüstrisine dönüştüğünü gösteriyor. Diğer alanlarda "çalga" kültüründen söz edebilir miyiz? Sanırım popüler kültür kendini en yoğun şekilde müzik alanında gösteriyor bizde, onunla bağlantılı olarak da televizyonda tabii ki. Her şeyden önce de Latin-Amerika dizileri, şu anda gösterilen Amerikan dizileri de var. İşin en kötü yanı bu basit dizi örneklerinin edebiyata da sızması. Hâlâ kitap olarak görmedim ama, Latin-Amerika dizi mantığı ile kurulmuş bazı elyazmaları okudum. Demek ki bu yönde de eğilimler var, her ne kadar buna edebiyat diyemesek de. Belki Bulgaristan'ın küçük bir pazar olması bu tür işlerin daha geniş çapta yayılmasını engelliyor.

Adnan Özer: Bulgaristan'da çok satan bir yazar isimi söyleyebilir misin, kitabın temasını ve ne kadar sattığını?

Örnek olarak Hristo Kalçev'in 1994 öncesi çıkan "Adi Roman" başlıklı bir kitabını gösterebilirim. Bu mafyayı konu edinen üç bölümden oluşan bir romandı ve tam zamanında ortaya çıktı. O dönemde herkesin ilgisi mafyanın üzerindeydi, Kalçev'in kitabı da zamanın ruhunu tam anlamıyla yansıttı, okurların beklentilerine yanıt verdi. Kitabında mafyanın nasıl ortaya çıktığını anlatıyor, bu da çok ilgi uyandırdı, kitap da çok sattı. Tam bilmiyorum ama 20.000 ila 40.000 arasında sattı. Fakat genelde çok satan kitaplar insanları yoğun şekilde ilgilendiren konular üzerinedir. Edebiyat değerinden çok bir kitabın çok satması için o ana yanıt verip vermediği daha fazla önem kazanıyor. Şu anda bunun bütün dünyada geçerli olduğunu düşünüyorum. Okurlara, onları dolaysız bir şekilde ilgilendiren bir konu hakkında okumak son derece ilginç geliyor. Ama Bulgar yazarları bunu çok sık yapmıyor, çünkü bu dolaysız yazma biçimi, olayları dolaysız anlatma biçimi birçoğunu korkutuyor sanki. Çünkü birçoğu kendini alegorik üslupla ifade etmeye alışık. Bu bariyeri aşabilenler genelde başarılı oluyor.

<Kaçak Yayın - 8 Mayıs 2003>

ALEK POPOV

Alek POPOV (Alexander Vassilev POPOV), öykü, roman ve oyun yazarı, 1966 yılında Bulgaristan'ın başkenti Sofya'da doğdu. 1984 yılında, Sofya'da bulunan St.Constantine Ciril Philosopher College'ın, Eski Diller ve Kültürler bölümünden mezun oldu. 1989 yılında, Sofya Üniversitesi Bulgar Dili ve Edebiyatı bölümünden Yüksek Lisans (M.A.) derecesini aldı. Alek POPOV, 1996-1997 yılları arasında, Wayne State Universitesi'nde İngilizce üzerine eğitim aldı.

Alek POPOV'un, çarpıcı öykülerinin yer aldığı altı öykü kitabı, Bulgaristan'da yayınlandı. **Öteki Ölüm**, 1992; **Rahatsız Edici Rüyalar**, 1994; **Büyü Oyunları**, 1995; **Lahana Çevresi**, 1997; **Syracusa Yolu**, 1998; İleri Düzey, 2002. İlk romanı **Görev: Londra**, 2001 yılında yayımlandı ve kısa sürede en çok satanlar listesinin birinci sırasında yer aldı. Aynı yıl içinde iki baskı yaptı.

Alek POPOV, 1998 yılında, Ulusal Film Merkezi ödülünü kazanan senaryosunu yazdı: **Gizemli Kamyon**, 1999'da ilk dokümenter filmini gerçekleştirdi: Bansko: **Gökyüzünde Kurulan Bir Kent**. 2001 yılında Bulgar Milli Televizyonu Rahatsız Edici Rüyalar adlı öykü kitabından bir oyun gerçekleştirdi. Aynı yıl, Egoist dergisinde **Zamza** adlı komedi dizisini yazmaya başladı. 2002 yılında, bir Fransız film şirketi, Görev:Londra adlı romanını, konulu uzun film yapma hakkını aldı.

POPOV, kimi yayınevleri ve Bulgar gazetelerinin açtığı edebi yarışmalarda edebiyat ödülleri kazandı. 1993 yılında, Ulusal Radyonun verdiği **Pavel Vesnikov** En iyi suç öyküsü ödülünü, 1995 yılında, en iyi bilim kurgu ödülü olan **Graviton Award**'u; 1999 da, en iyi kısa öykü dalında **Rasko Sugarev Award** ödülünü; 2002 de, en iyi düz yazı kitabı ödülü **Hellicon**'u kazandı.

POPOV, 1993-1996 yılları arasında Bulgar Edebiyatı Müzesi halkla İlişkiler Yöneticiliğini yaptı. Yine aynı yıllarda, **Demokratia Daily** gazetesinin edebiyat ekinin editörlüğünü yürüttü. 1997-1998 yılları arasında, İngiltere'deki Bulgar Büyükelçiliğinde Kültür Ataşesi olarak görev yaptı.

Alek POPOV, şu anda Çocuk Kitapları Yayınevinin yöneticiliğini yürütmektedir. Halen, **Rodna Rech** adlı edebi derginin baş editörü ve Bulgar P.E.N. Merkezi'nin basın sekreteri olarak çalışmaktadır.

>Özlem Kumrular
Latin Dünyası

10 Maddede İtalyan Erkekleri

Kutsal kitaplar Tanrı'nın kainatı altı günde yaratıp yedinci günde dinlendiğini söylerken küçük bir ayrıntıyı atlar. Tanrı ilk beş gün boyunca özene bezene İtalyan erkeklerini, son günde ise kâinatın kalan kısmında yaşayan biz diğer sefil beşeri yaratmıştır. Vaktin daraldığını görünce beyin kısmı biraz aceleye gelmiş, böylece İtalyan erkekleri yeryüzünün dışardan en estetik, içerden en güdük erkekleri olmuşlardır. (Inanmayanlar içini açıp bakabilir.) Yani 'Jigolo' (giggolo) kelimesinin İtalyanca kökenli olması basit bir tesadüf değildir. Tanrı'nın yedinci günü, yarattığı bu taze afetlerin karşına geçip kendisiyle gurur duyarak geçirdiğini söylemeye gerek bile yoktur. İtalyan erkekleri üzerine yazılabilecek en kısa şey yirmi dört ciltlik bir ansiklopedi olsa da, biz onları on maddede özetlemeye çalışacağız.

1 Bir İtalyan erkeğinin alaşımında yüzde elli yalan vardır. İtalyan kültüründeki yalanla ilgili atasözleri enflasyonu da bunu doğrular. Yalan söylemeyen bir İtalyan düşünülemez. İtalyanlar da yalan hem genetik hem de gelenekseldir. "Yalanların bacakları kısadır" derler, ama çoğu zaman kısadevre yaptığı için hizmetdışı olan kafaları nedeniyle karşıdaki kadının bunu hiç sekmeden her zaman anladığını algılayabilemezler. İtalyan erkekleri yeryüzünün en beceriksiz yalancılarıdır. Dünyada bu kadar çok yalan söyleyip, bu kadar faka basan bir erkek topluluğu daha görülmemiştir. Beyinleri beşinci gün aceleye getirildiği için, çokboyutlu düşünmeyi başaramazlar ve daha cümleyi bitirmeden söyledikleri yalanlar sapır sapır yere dökülür.

2 Her İtalyan erkeği İtalyanlığıyla gurur duyar. Aynı 70'li yılların en meşhur şarkılarından birinde Toto Cutugno'nun da dediği gibi: "Sono italiano, italiano vero" (Ben İtalyanım, gerçek İtalyanım). Ne de olsa İtalyanlar Tanrı'nın çok boş bir vaktinde yaratıldıklarını bilmekle kalmaz, dört mevsim kendilerini görmek için dağlar bayırlar aşan turist kadınların canavar bakışlarından güç bulurlar. Uzun lafın kısası ne olduklarının çok farkında oldukları için karşılarına çıkan her iki memeli beşere potansiyel sevgili gözüyle bakarlar.

3 İstatistiksel araştırmalara göre kadınların günde 4.000, erkeklerinse 2.000 kelime sarf ettiği söylenir. Oysa İtalyan erkekleri günde en az 20.000 kelime sarf eder. Çünkü İtalyan erkekleri 'kelime sayısı-kadının kandırılması için gerekli zaman' grafiğinin yükselen bir parabol olduğunu sanmışlardır yüzyıllarca. Öte yandan, bir kadın hayatı boyunca duyacağı en güzel sözleri yalnız ve yalnız bir İtalyan'dan duyabilir. Tabii bu sözler ayrıca hayatında duyabileceği en çok yalan ihtiva eden sözlerdir. Havaalanında sizi bekleyen bir İtalyan'dan duyacağınız "Kalbim elimde seni bekliyorum" cümlesi bir Alman'ın gramatik olarak bile kuramayacağı bir cümledir. Anlayacağınız, bunlar doğuştan retorik sertifikalı bir cins ırktır.

4 Hakikatli bir İtalyan erkeğinin gardırobunu açtığınızda göreceğiniz şeyler önceden bellidir: Değişik tonlarda yirmi beş adet mavi gömlek, bıçak gibi ütülenmiş dört beş gri pantolon, İtalyan - mutlaka İtalyan- marka bordo ve lacivert kravatlar, aynadan bile net gösteren cilopluklu ayakkabılar ve gardırobun alabildiği kadar güneş gözlüğü. Güneş gözlüğü bir İtalyan için en az böbrek ya da karaciğer kadar önemli bedensel bir unsurdur. Güneş gözlüğü takmak için güneşin çıkmasını beklemek gereksiz bir ayrıntıdır.

5 Bir İtalyan erkeği kadın ruhunun kimyasını daha doğmadan çözdüğü için, sizi kaybedeceğini sandığı her durum için özel bir formül uygular. Siz yanınızdayken telefon çaldığında arayan asla bir "amica" (kız arkadaş) değil bir "amico"dur. Tabii, o sizin has be has Türk olduğunuzu unuttuğundan telefonun sesini seksen kilometre uzaktan duyabileceğinizi tartmaz. Daha önceki tatillerden konu açıldığında Rodos'a abisiyle, Makedonya'ya annesiyle, İspanya'ya o an aklına gelen akrabalarından biriyle gittiğini öğrenirsiniz. Oysa siz bu isimlerin Paola, Tiziana, Anna demek olduğunu çok iyi bilirsiniz. Ama İtalyanım bu kadarını akıl edemez.

6 Kendisine yemek yapmayı bilip bilmediğini sordunuz her İtalyan erkeği gururla size "evet" cevabını yapıştıracaktır. Neler yapabildiğini sorduğunuz zaman alacağınız cevap hiç şaşmaz: Makarna. Onları diğer dünya erkeklerinden ayıran özellikleri -ne de olsa makarna erkek mutfağının temeli- "makarna" derken gururdan şekil değiştiren yüz ifadeleridir. Üç çeşit makarna sosu bilen her erkek uzman, iki çeşit bilen iyi, tek çeşit bilen ise idare eder cinsten aşçı sayılır. Makarnanın kaynatma safhasını bile paketlerden okudukları direktiflere göre yapan İtalyan erkekleri süpermarketlerinde dizi dizi duran on sekiz çeşit brokolinin varlığından bile habersiz oldukları için, kendilerine yemek yapan bir kadın bulana kadar makarnayla beslenirler. Bu da neden hamur kafa olduklarının en güzel kanıtıdır.

7 İtalya'da sokakta giderken bir İtalya'nın gelip cup diye masanıza oturması için onunla tek kelime etmiş olmanız gerekmez. Yanlışlıkla göz göze gelmeniz İtalya'nın ikinci saniyede masanıza damlamasıyla eş anlamlıdır. Karşı koyulma katsayılarının hayli yüksek lerde dolaştığına canı gönülden inanan İtalyan erkekleri, güzel, çirkin, afet, maymundan bir gün önce, ya da sonra doğmuş olduklarına bakmadan atlarlar ilk birkaç gün hoşunuza giden bu oyun zaman geçtikçe dayanılmaz bir hal almaya başlar, sokağa çıktığınızda nereye bakacağınızı şaşırır hale gelirsiniz. Bu durumlarda yanda her zaman geniş çeperli bir kitap ya da gazete taşımak sorunu biraz olsun çözer. Deneyimle sabittir.

8 Kadın tavlama saati geldiğinde İtalyan erkekleri için meslekleri ve sorumlulukları asla caydırıcı bir etken olmaz. Onlar asıl işlerinin bu olduğuna canı gönülden inandıkları için esas işleri her zaman ikinci planda gelir. Sant'Ignazzio Katedrali'nin kateolik korosu çalıştırıcısı bir rahibin konser sonrası peşimize takılıp bize cappuccino ısmarlaması, carabinieri karakolundaki komiserin işini gücünü bırakıp koşa koşa bizi yemeğe götürmesi, başka bir gün de iki carabinierinin nöbette oldukları halde kendilerine sorduğumuz bir adrese bizi elleriyle bırakmaları -ki aynı akşam diskoya davet ettiklerini söyleme gereği duymuyorum-, otobüs şoförü bir afetin ayakta zor durduğumuz bir otobüste muhabbetti koyup bir taraftan otobüsünü sürüp, bir taraftanda telefon numarasını yazması, bu madde için sadece bir iki örnek teşkil eder. Ne de olsa "görev" herşeyden önce gelir.

9 Safkan bir İtalyan erkeği cep telefonu olmadan tuvalete bile gidemez. Biraz yakından baktığınızda telefonun elle kaynaşma pozisyonuna geçtiğini görürsünüz. Bu da bir sonraki nesilin doğrudan beş parmak ve bir telefonla doğacağına alamettir. Bir İtalyan'ın en iyi ihtimalle üç tane cep telefonu vardır. Bu da tahmin ettiğiniz üzere çok fonksiyonel misyonlarda kullanılır.

10 Bir İtalyan sevgili edinmenin en kıyak yanı asla cebinizden beş kuruş para çıkmamasıdır. Hakiki bir Çizmeli aynı masaya oturduğu bayana bir tek liret bile ödetmez. Cep telefonu gibi araba da yemek ve içmekten sonra gelen bir unsur olduğundan ve zaten kimyalarında da şoförlük bulunduğundan, sizi kapınızdan alıp kapınıza bırakmakla kalmaz, siz mutlu olun diye şehir şehir dolaştırırlar. Eh, siz de safkan bir Türk'seniz bütün Çizme'de görülmedik tek köy bırakmamanın en kolay yolunu hemen pratiğe dökersiniz. Ne de olsa yeryüzünde Türk'ten daha tehlikeli hiçbir canlı olamaz.

Tanrım! Beni iki memeli yarattığın için sana şükürler olsun!

>Oktay Taftalı

Alma Ali Bin Yağızı

Birazdan gelecek, gelecek herhalde, ulan keşke gelmese yaa, keşke unutsa, böreklese bizi."

Adamımız bahçe duvarının demir parmaklıklarına yaslanmış, sokağı gözlerken bir yandan da, buharı sıkışmış düdüklü tencere gibi, ağrıdan çatlayan başını ikide bir bahçe musluğunun altına sokup yeniden parmaklıklara yaslanıyordu.

"Ulan bok vardı bu kadar içecek, akşam yine ortamın gazına geldik vurduk rakının dibine... Vurduk vurmasına da,aha işte olduk ampul gibi, saat ertesi gün öğlen olmuş biz hâlâ yanıyoruz, pırıl pırıl...

Ya şimdi hakikaten gelirse hatun, bizi almaya... dur şu kafayı bir daha suya sokayım da, gelirse bile, bizi böyle ıslak sıçan gibi görünce bakarsın fikir değiştirir ve aynen ikiler... ben de şu hamağa yatar uyurum anasını satayım..."

Adamımız aklından bunları geçirerek bir kez daha bahçe musluğuna yönelmişti ki, tam o anda kapının önünde beyaz bir cip duruverdi. Artık yapacak fazlaca bir şey yoktu, demir bahçe kapısı hayli eski olduğu için, iki kanadı birbiriyle tam örtüşmüyor, birbirini tutmuyordu, o nedenle bir kanadı açmak için ikisini birden geriye çekmek gerekiyordu. Cipten inen kadın, dalgalı uzun saçlarını iki yana savurarak, aynı hizada attığı düz ve esnek adımlarla rüzgârlı bir biçimde kapıya yönelmişti...

-Ne o beni karşılamak için bütün kapıları ardına kadar açıyorsun...

-E, tabii buyur istersen bahçede oturalım, çay kahve... hem akşamdan kalma...

-Aaa hayır ama, akşam sözleşmedik mi, ata binmeyecek miyiz, haydi bizim kulübe gidiyoruz, bak seni almaya geldim...

-Ya ben akşam öylesine muhabbet olsun diye falan söylemiştim... yani ata binmek falan, ne bileyim...

-Aa, olur mu öyle, muhabbet olsun falan... uzun uzun konuşmadık mı at, binicilik... anlatmadın mı, hani baban da gençliğinde sizin oralarda cirit oynarmış... Üstelik tekrar anlattıracağım sana o hikâyeleri, haydi bin bakalım arabaya gidiyoruz... ama ama, hem senin bu halin ne ayol, sırılsıklamsın...

-Ya hem yaz sıcağı hem de, başım ağrıdı biraz da, seni beklerken kafayı şu musluğun altına soktum.

-Ayol Allah iyiliğini versin, hiç görmemiştim böyle şey, saçlara bak jöleli gibi olmuş, ayol çok şeker.

-Hı hı...

Dümdüz asfalt yolda bile insanı çırpa çırpa içini dışına çıkaran Wrangler cip, aynı zamanda ağrının da adamın başını, kayalıklara patlayan dalgalar gibi içerden içerden dövmesini sağlıyordu. Kadın gaza yüklenirken, alnının üzerinde, açık kumral, balrengi saçlarına iliştirdiği metal çerçeveli güneş gözlüğünü, yeniden gözlerine yerleştirmiş ve direksiyonda cerbeze bir görünüm kazanmıştı.

Hani doğru ileriye bakarken bile göz uçlarımızdaki açılardan, o noktalara isabet eden görüntüleri de sezeriz ya. İşte kadının yanındaki koltukta, boş bir saksı gibi oturan ve yolun ilerisine bakan adamımız, sol gözünün ucuyla kadının direksiyondaki hareketlerini seziyor, krem rengi spor mini eteğinin altından, onun düzgün fiziğini öne çıkaran bacaklarını, parlak ve gergin tenini algılayarak, bu işin sonu nereye varacak diye düşünüyordu. Güneş gözlüğü kadının kalkık ve zarif burnunu, biçimli çenesini ve elmacık kemiklerini daha da belirgin kılıyordu. Canlı ve parlak saçlar, büyük ölçüde düzenli spor yaparak biçimi ve diriliği korunmuş göğüsler... Kısaca, yaşadığımız bu melun çağın, kadın güzelliği adına, bilinçaltımıza dayattığı bütün kışkırtıcı imajlara sahip bu hatunun cazibesinden kurtulmak gerekiyordu. Bütün bunlar birer yanılsama, bu çağa ilişkin birer şartlanmaydı. Öyle ya XVIII. yy. kadın güzelliği bunun tam tersi değil miydi, yumuk yumuk tombul ve koca mabatlı kadınlar güzellik "ide"sini simgelemiyorlar mıydı? Evvet yine dönüp dolaşıp hakiki güzelliğin madde ve biçimde değil, ruhta ve manada olduğu öngörüsüne tutunmak gerekiyordu. Bu kadının çekim alanından kurtulmak ve onun karşısında özgür bir duruş sergileyebilmek ancak böylelikle olasıydı. Üstelik, hem fizik güzellik, hem de maddi zenginlik: İkisi bir arada çok fazla geliyordu. Gerçi, kadının iyi niyeti saflığında mı, yoksa aptallığında mı karar kılmak gerekiyordu? Orası da hayli belirsizdi.

-Başın hâlâ ağırıyor mu?

-Eh, biraz geçti sayılır ama ben şimdi ata falan binmesem...

-Ya ama bak ben giyisilerimi, çizmelerimi de aldım, bak arka koltuğun üstünde.

-İyi de benim çizmem falan da yok zati, sen binersin ben de... vardır kulübün cafe'si mafesi, bir yerde oturur çay içerim.

-Ya sen unuttun mu, akşam konuşmadık mı ben sana ayarlayacağım çizme, kask falan...

-eh..he..

Anlaşılan bu ata binme muhabbetinden kurtuluş yoktu...

"Lan olm, ne hasta adamsın sen ya... akşam kapıldın hatunun cazibesine verdin kendini çeneye, estin savurdun, şimdi ye beygirin çiftesini beynine beynine, gelsin aklın başına... senin anladığın at binmek, öyle miydi ya... hey gidi hey, çocukluk yıllarıydı, on üç on beş... yazın köyde neydi o be... ortakçının oğlu rahmetli Nail'in yerli bir kula kısrağı vardı "yeriş"... Değirmenden apardığımız zahire çuvalını "yeriş"in sırtına atar, bir çırpıda üzerine sıçradığımız gibi hayvanın yelesini iki elimize dolayıp, Hasankale Ovası'nda gelişi güzel istikamete adeta cirit atardık. Gerçi her birkaç yüz metrede yonca tarlalarının yumuşak toprağına çakardı hayvan bizi ama saatlerce yılmadan, yeniden ve yeniden üzerine sıçrar, kaldığımız yerden devam ederdik. Gerçi akşamleyin mabad ağrısından ötürü, ayakta yemek yerdik ama orası da ayrı mevzu tabii... Allah bilir dün gece hep bu hikâyeleri anlattık, hatun da bizi şu sıralar moda olduğu üzre egzotik buldu, takıldı öylesine zahir..."

-Ne o, sustun kaldın birden bire, akşam ne güzel şeyler anlatıyordun, hayrola dilini mi yuttun?

-Ha, yok öylesine daldım birdenbire.

-Biliyorum, biliyorum dün akşam bir istisnaydı, siz solcular politika dışında çok konuşmazsınız, keyif, eğlence sanki ayıp öyle değil mi?

-Haydaa, sen benim solcu olduğumu nereden çıkardın şimdi... ben öyle bir şey söyledim mi?

-Söylemedin ama ben anladım, akşam attan, köyden söz ederken öyle bir söyleyiş biçimin vardı ki, ancak solcular öyle ifade ederler...

-Solculuk ve köy... Maşallah tam örtüştürdün yani... Olur ki, o kadar olur... Benim bildiğim solculuk metropolitandır yani... Yani

solculuk işçilerin hayat anlayışıysa, köyde ne arasın işçi değil mi...

-Ay biliyorum onları, bizim fabrikada da varlardı eskiden... hepsi de köylüydü işte... ay aman, böyle konuştum diye şimdi sen beni burjuva olduğum için de eleştirirsin yani...

-Sen mi... estağfurullah, yok yahu sen niye burjuva olasın ki?

-A, ayol üstüme iyilik sağlık, biz taa ne zamandan beri sanayici bir aileyiz, sizin gözünüzde burjuva değil miyiz yani?

-Valla darılma ama benim bildiğim bu memleketin en sağlam burjuvalarının birinin babası bakkal, ötekininki de çırçır ırgatıymış... artık nasıl burjuvaysa... devlet ve gümrük destekli yani...

-Valla ne biliim biz de onlarla iş yapıyoruz, biz de burjuvayız işte... hem benim babam da solcuları tanır, tartışır onlarla televizyonda falan yani...

-Eh, al işte sen de beni tanıdın, anladın hemen solcu olduğumu, aynen baban gibi desene...

-Bak şimdi kızdın bana, gördün mü, biz burjuvalara kızıyorsun...

-Ammaan sorun yok canım, sen öyle dedikten sonra öyledir tabii, burjuvaysan burjuvasın... Deli Selim de kendi çapında bir Mozart'tı aslında...

-Deli Selim mi, o da kim?

-Şahane bir müzisyendi, Trakya dolaylarından, rahmetli oldu... şimdilerde Kara Bigalı kobra yılanı var onun namında... neyse...

-Ay işte şöyle yaa, dün akşam da böyle hoş şeyler anlatıyordun, gece çok eğlendim, bitmesin istedim, bugün de devam edersin diye düşündüm ama sen akşamki kadar neşeli değilsin... hem neydi o atlarla ilgili bir şiir söylemiştin, ezberleyemedim... ayy çok hoştu, bir daha söyler misin...

-Şiir değil tekerleme

-Tekerleme?..

-Evet tekerleme, kısa bir tekerleme...

-Ay, neyse canım... haydi yine söylesene... hatta yazar mısın bana... kulüpte söylerim arkadaşlara...

-Bak, derler ki, alma alı
bin yağızı
sakla kırı
sat doru

-A, o işte o, ne demek, ne demek, anlatsana n'olur !

-Ya anlatacağım anlatmasına da, yapma gözünü seveyim, çırpıp durma şu arabayı, yayla yoğurdundan yayık ayranına döndük, bak şehrin nezih caddelerinde yol alıyoruz... gören de bizi Dakar'a koşuyoruz zannedecek...

-Aman ne bileyim ben, söyleseydin öbür arabayla alırdım seni, bu böyle işte... haydi anlat, anlat haydi...

-Yani şöyle: Al at yaramaz, para verip almayacaksın. Yağız at iyi koşar, iyi binilir ona bineceksin. Kır at ise beyliktir, saklayacaksın, düğünde dernekte çıkartıp bineceksin. Dor ata gelince... Dor at kıymetli hayvandır, dayanıklıdır, işçidir, ırgattır iyi para eder onu da satacaksın... İşte bu tekerlemenin dediği de budur, başka da bir şey değildir...

-Çok ilginç yaa, aynı otomobiller gibi...

-Yaa, tomobiller gibi...

Kadının safca tavırları, giderek şımarık bir aptallıkla örtüşüyor ve sanki fizik güzelliğini yavaş yavaş gölgelemeye başlıyordu. İşte bu, işte bu tavır,ayık kafayla hiç çekilmezdi. Ve tam da adamımızın istediği gibi, söz konusu güzelliğin bütün cazibesi, bu sayede etkisini yitirmek üzereydi. Adamımız bu kez başını yana çevirerek doğrudan doğruya kadına bakıyor, onun profilden Hollywood artistlerini andıran güzelliğinin, bu üstünkörü ilgiler ve boş söylemler sayesinde, kevgirden akan su gibi nasıl da yok olup gittiğini saniyesi saniyesine gözlemliyordu. Kadının aldığı eğitim; yurtiçinde, yurtdışında en iyi okullarda okumuş olması, bu eğitimin, orta düzeyde "formel" bir zekâdan başka hiçbir şey gerektirmediğinin en güzel kanıtıydı. Dünyayı, kendisini, nesne ve olayları ve bunların arasındaki ilgileri yalnızca birer fotoğraf gibi algılayan, u fotoğraflardan yola çıkarak, genellemeler, soyutlamalar ve kavramlar türetemeyen "formel" zekâ... Bir zamanlar, aynen bu cinsten bir kadın başbakanımız bile vardı... vay ki, vay...

-Baksana ben haftaya Romanya' ya gidiyorum, sen de gelsene, birlikte gidelim...

-Romanya mı, hayrola futbolcu mu transfer ediyorsunuz?

-Yok canıım, fabrikanın birini oraya taşıyoruz da... benim de arada gidip gelmem gerekiyor... işimizi bitirince, oradan da İtalya' ya falan gideriz gezdiririm ben seni... ne dersin...

Özünde yüreği ve mayası temizdi kadının,ama kimin kötüydü ki? Adamımız iyiliğin doğuştan, kötülüğün ise sonradan edinildiğine inananlardan olduğu için, kadının özündeki iyi niyet, onun açısından bir ayrıcalık içermiyordu. Daha fazlası gerekirdi... evet evet daha fazlası... insan "iyi" olduğu için ödülü hak etmemeliydi, bu onun doğal verisi, doğal durumuydu zaten. İnsanın ödülü hak etmesi için, özünde bulunan doğal iyiliğin üzerine kendisinin de bilinçli olarak bu istek ve niyet doğrultusunda birşeyler koyması, en azından "doğal" ve "kendiliğinden" olan iyiliğini bilinç ve tasarım düzeyine taşıması gerekiyordu.

-Efendim yanıt alamadım...

-Ha evet... niye taşıyorsunuz fabrikanın birini Romanya'ya?

-Aman bu ülkede yatırım yapmanın anlamı mı kaldı sanki... Romanya veya başka bir yer ama artık burada yatırım yapamayız biz herhalde...

-E bence de çok doğru valla, size yetmiş yıldır bütün servetinizi ve sermayenizi kazandıran da Romanya falan olsa gerek değil mi?

-Bak işte yine solcular gibi konuşuyorsun, ama artık globalizm çağındayız...

-Valla ben anlamam global mılobal, insanın ülkesinden kazandığını, yine kendi ülkesine yatırması gerekir bence... buna ne dersen de, ister solculuk, ister milliyetçilik, bence ahlaki ve adaletli olan... neyse... boş geç...

-Ben seni gezmeye davet ediyorum, sen konuyu nerelere çekiyorsun... geliyor musun gelmiyor musun, sen onu söyle?..

-Dur bir beş dakika düşüneyim... acaba benim haftaya herhangi bir işim falan var mı? Ama bak gösterdiğin dostluk ve nazik davetin için, üstelik bugün için de çok teşekkür ediyorum...

-Rica ederim, sen de bana çok hoş vakit geçirtiyorsun aslında... hem birazdan kulübe varınca daha da hoş vakit gecireceğiz...

Asıl işkence birazdan başlayacaktı, adamımız bu tanımadığı sürpriz ortamdan ve ata binme macerasından nasıl kurtulmalıydı... Kadın ise hiç oralıklı değildi, alışık olduğu bir haftasonu geçiriyor ve adamımızın varlığı onun bu haftasonuna değişik bir renk katıyordu. Kentin merkezini, dışarıya bağlayan yoldan ayrılmalarına çok az kalmıştı... Kul dara düşmeyince hızır yetişmezmiş. Ansızın caddenin karşı istikametinde küçük bir market, bir pastahane ve bir de çiçekçinin bulunduğu bir sıra dükkân adamımızın gözüne ilişti...

-Hah işte, işte bir dakika durur musun... ben hemen şu karşıdan bir sigara alıp geleyim...

Kadın frene dokunduğunda araba dükkânların hizasından biraz ilerde durmuştu...

-Şu sigara da olmasa olmaz sanki...

-Dur hemen iki dakikada kapıp geliyorum, sen de bir şey ister misin... ciklet falan...

-Hayır teşekkür ederim, haydi çabuk...

Kadın arabanın yan aynasından adamımızın, hızla karşıya geçtiğini göz ucuyla ayrımsamış, fakat aynı anda onun, aynanın görüş alanının dışına çıkmasıyla da, belki tuhaf bir duygu hissetmiş, camı sonuna kadar indirmişti. Ancak birkaç dakika sonra, adamın, elinde kocaman bir demet çiçekle aynanın yine aynı köşesinde beliren görüntüsü, kadında yeniden hoş duyguların uyanmasına neden oldu. Adam aynanın hizasından arabaya yaklaşarak.

-Bunlar sana, senin için...

-Kuzum ne gerek vardı... çok teşekkür ederim... aldın mı sigaranı..?

-Hay Allah, ben sigara için durdurdum seni ama,çiçek olayına girince daldım bak... bir koşu alıyorum...

Adam caddede, tekrar çapraz geriye, karşı kaldırıma doğru koşarken, kadın tatlı duygular içinde cip'in koltuğuna gömülmüş, sol elinde tuttuğu demetteki çiçekleri, koklamak üzere sağ elinin ince zarif parmaklarıyla ayrıştırıyordu...

Desen: Bahadır Boysal

Cervantes Kültür Merkezi müdürü

Pablo Martin Asuero

Don Quijote atı Rozinante'yi İstanbul'a kadar sürdü

Kaçak>Söyleşi

Adnan Özer - Aslan Özdemir

Büyük şehirler yabancı kültür merkezleriyle büyük metropoller olur. Büyük devletler eğer dışarda kendi kültürlerini yayacak merkezler açıyorlarsa 'büyük' olurlar. Sorarlarsa biz büyük devletiz, ama yağma yok, sen bir tek merkez açma-dıysan, kültürsüz bir büyüklük iddiasındasın... Bu yeis içinde gittik İspanyol Kültür Merkezi Cervantes'e. İmrendik adamlara, ülkemiz ve kültürümüz adına daha bir kederlendik. Cervantes'in Türkçe'yi iyi konuşan candan tavırlı müdürü Basklı Pablo Asuero -kendi bunu bilmeden- bizi yatıştırdı biraz. Görelim bakalım neler söyleştik...

Adnan Özer: Türkiye ile İspanya arasındaki kültürel yakınlaşmanın yeni şartları nelerdir?

İspanyol Kültür Merkezi, iki sene önce açıldı. İşte bir başlangıç. Yeni bir durumumuz var. İspanya'nın Türkiye'yle bir anlaşması var. Bu anlaşma yapıldıktan sonra İspanyol Kültür Merkezi açıldı; Eylül 2001'de. Bir de İspanyol Kültür Merkezi'nde sergiler, konserler, konferanslar yapılıyor. Bir dergisi var. Geniş bir kütüphanesi var; insanlar buraya araştırmak için geliyorlar. İspanya'da okumak, İspanyol yazarlar hakkında soru sormak için. Mimari fotoğraflar var. Bir de ticaret hakkındaki bütün sorulara cevap vermek için çalışıyoruz. Sadece kültürel değil, başka meseleler de var mesela.

Devletlerarası yeni bir vizyon var mı?

Yeni bir vizyon var. Çünkü kültür merkezi açıldıktan sonra İspanya'nın, Türkiye hakkındaki fikirleri gelişti. Türkler, İspanyollar, Güney Amerikalılar, Latin Amerikalılar birbirlerine yakın ve halklar ve yakın olduğu için birbirlerini tanımaları daha hızla gerçekleşiyor. İspanyol imajı, biraz tatil imajı. Yani kumsal, güneş, filamenko tabii ki bizim için önemli bir nokta. Ama aynı zamanda çağdaş bir imajı var. O yüzden çeşitli şeyler yapıyoruz. Mesela Daldi sergisi. Antonia Daldi çok önemli bir İspanyol mimar. Barselona'da çok önemli eserleri var. Buna benzer etkinliklerle Türklere yakınlaşmak istiyoruz. Mesela sonbaharda flamenko festivali düzenliyoruz. Yine bir gitar konseri veriyoruz. Ve dergimizde çeşitli makaleler yayınlıyoruz.

Şimdiki aşamada, yani egzotik ve turistik aşamayı geçip, gerçekten tanıma olacak mı?

Evet, tabii ki Türkiye egzotik, farklı bir ülke. Tabii ki İspanya da oryantal bir ülke. Yani İslam sanatında önemli bir ülke. Çünkü camiler, saraylar var, İspanyolca %10 Arapça'dan geliyor. Coğrafyada çok Arapça'dan gelen kelimeler var. Bir de bizim Doğu geçmişimiz var. Ailemiz mentalitesi var. Mutfağımız aile yapımız benziyor. O yüzden Kuzey Avrupalılara nazaran egzotik, farklı bir ülke olabiliriz. Aynı zamanda İspanya çağdaş bir ülke. Türkler mesela Barcelona'da okumak istiyor. Barcelona Üniversitesi'nde İngilizce master yapabiliyorlar. Demek ki İngilizce bilen Türkler İspanya'da okuyabilirler. Eskiden herkes mastır yapmak için İngiltere'ye ve Fransa'ya giderlerdi. Bu anlamda Türkler İspanya'yı tercih ediyor. Çünkü çok daha fazla benzeyen noktaları var. Bir de aşağı yukarı benzer alışkanlıklar var. Türkler Barcelona'da Londra'dan daha rahat yaşayabilir.

Ortalama Türk entelektüeli Fransız ve Anglosakson edebiyatına baktığında kronolojik olarak bir fikir sahibi olur. Ama İspanyol edebiyatı neden sadece bir uzmanlık alanı olarak görülsün. Bunu kırmak için ne yapmak gerekir?

Türkiye'de İspanyolca yazılan edebiyat önemli. Sevilen bir edebiyat. Don Quijote en sevilen kitaplarından biri. 15.-16. yüzyıl çok zengin bir edebiyatımız var. Aynı zamanda 19. yüzyıl da önemli. Yani gümüş yüzyıl diyoruz. Bir de 20. yüzyıl Latin Amerika edebiyatı belki en önemli edebiyatlardan biri.

Bir fenomen...

Bir fenomen. Sizin de bildiğiniz gibi çok önemli yazarlar var. Ay-

nı kültür sonuçta. O yüzden farklı bir edebiyat değil.

Şöyle bir söz var: "Meksika İspanyolcası Madrid'deki İspanyolca'dan daha iyidir" doğru mu?

Farklı. Yani daha iyi, daha kötü diyemem, ama farklı.

Peki bu izlenimleri kuvvetlendirmek için ne yapmayı düşünüyorsunuz?

Edebiyatı kuvvetlendirmek için Türkiye'de çalışıyoruz. Bir internet sitemiz var. Dünyadaki bütün kültür merkezlerine bağlı. İnternet sitemizin İstanbul sayfasına Türkçe'ye çevrilmiş tüm İspanyolca yazılmış kitapların listesini asmak istiyoruz. Şam'da bunu yaptılar, İspanyolcadan Arapça'ya. Aynı zamanda burada İspanyolca bilenlerin listesi var. Hispanistlerin haritası var. İstanbul'dan zor oluyor, ama Ankara'dan yakın olarak çalışıyorlar, insanlarla tanışıyoruz ve birbirimize destek veriyoruz. Burada bir kültürel etkinlik, kültürel hafta yaptık. Sergi hazırladık. Yazarlara konferanslar düzenliyoruz. Ve iki tane yön var. Bir tanesi İspanyolca'dan Türkçe'ye, diğeri ise Türkçe'den İspanyolca'ya... O çevreden, mesela Nâzım Hikmet'in **Kuvayi Milliye** kitabı İspanyolca'ya çevrilecek. Haziran ayında hazır olacak. Aynı zamanda İspanyol Kültür Bakanlığı'nın çeviriye destek programı var. Bu resmi bilgileri Türkçe'ye çeviriyoruz. İspanya ile Türkiye'deki yayınevleri arasındaki ilişkileri sağlıyoruz.

Türkçe biliyorsunuz ve belki Türk edebiyatını da takip etmişsinizdir. İspanya'da yayınlansın dediğiniz bir kitap var mı?

Rafael Carpintero İstanbul Üniversitesi'nde öğretim görevlisi; Orhan Pamuk ve Yaşar Kemal'in kitaplarını çeviriyor. Aynı zamanda daha eski bir öğretim görevlisi var. O da çok çeviriyordu, ama şimdi pek çevirmiyor. Bir İspanyol ekiple çalışıyor. Bir de İspanya'da bir yayınevi var. Oradan Nazım Hikmet, Sait Faik'in birkaç kitabını çevirdiler. Atatürk'ün biyografisini çevirdiler. Bir de dergimizde kitap bölümü var. Dergimize herkes makale yazabilir. Bu dergi bütün merkezlere gönderiliyor. İşte bir başlangıç. Dergi iki dilde gönderiliyor, karşılıklı yayınlanıyor. İspanya'daki yayıncılığı takip ediyor ve dergide yer ayırıyoruz. Önümüzdeki kitap fuarına yazar davet edeceğiz.

Yeni kuşak İspanyol yazarlarının tanıtılması gerekiyor. İstanbul'da, Barcelona'da, Madrid'de ve gazetelerimizde karşılıklı haberlerin yayımlanması gerekiyor ki karşılıklı yakınlaşma olsun. Yoksa ara epey açılır. Bugüne kadar hep Fransa üzerinden yürüdü. Fransızca'dan çevrildi İspanyol yazarları. Bunun için özel bir program, yeni bir şeyler var mı?

Kültürel faaliyetler için bizim kitaplarımız önemli bir parça. Ama biz de kitap tanıtımı yapıyoruz. Konserler, sergiler, konferanslar, sinemalar yani çok çeşitli etkinlikler yapıyoruz. Hele ki kütüphanemize çeşitli kitaplar alıyoruz. Ama biz sadece kitaplarla çalışmıyoruz.

Aslan Özdemir: Peki memnun musunuz ülkemizde İspanyol kültürünü tanıtmaktan; kendinizi bu konuda başarılı buluyor musunuz?

Ben çok memnunum kişisel olarak. İstanbul'a on iki sene önce geldim. Tezimi İstanbul hakkında yazdım. Aynı zamanda ben de kitap yazıyorum. Özellikle Osmanlı döneminde İstanbul'la ilgili...

Bir de buradaki ekipten çok memnunum. Çok çalışkan, genç, işini seven insanlar var. Kütüphanede Türkçe bilen insanlar var. İdare de biraz Türkçe biliyor. Biz İspanyollar Türkiye'de rahat yaşıyoruz. İstanbul'da yaşamak kolay. Ben Cihangir'de yaşıyorum. Burada ne istersen bulabilirsin. Bir de biraz Türkçe biliyorsan herkes yardım ediyor. Kışın biraz soğuk oluyor, ama İspanya'ya çok benziyor.

Peki Ankara'da açmayı düşünüyor musunuz?

Ankara'da açmayı düşünmüyoruz ama iyi bir dersaneye logomuzu verebiliyoruz. Programlarımız benziyorsa, yani kaliteli öğretmenlerle çalışılıyorsa bağlantılı merkezlere izin veriyoruz.

Türkler de açabilir değil mi?

Tabii açabilir. Dünyada her yerde açabilir. Şu anda İtalya'da, Fas'ta, Amerika'da bir de Almanya'da var. Biz burayı açalı iki sene oldu. İkinci şube açmak için erken. Kütüphanemizin 800 üyesi var. Ama işlerin nasıl gelişeceği belli olmadığı için biraz beklemeliyiz. İnşallah açılacak.

Diyarbakır'da bir program yaptınız.

Kültürel faaliyetlerimizi sadece İstanbul'la sınırlamak istemiyoruz. Çünkü İstanbul'un çok renkli kültürel hayatı var. O yüzden Diyarbakır'da bir kültürel hafta hazırlandı. Aynı zamanda Bursa'da kütüphanenin bir vakfı var. Oradaki insanlarla çok uyumlu çalışıyoruz. Bir konser programı hazırladık. Bir de sergi getireceğiz. Aynı zamanda İzmir ve Adana'da da etkinlik yapmak istiyoruz. Bütün ülkeye açığız. İnsanlar bizimle konuşmak için geliyorlar. Biz eğer uygun olursak gidiyoruz. İstanbul'da sadece İspanyol Kültür Merkezi'nde çalışmıyoruz. Sabancı Üniversitesi, Bilgi Üniversitesi... Sultanahmet'teki Türk İslam Sanat Müzesi'nde bir sergi yapmak istiyoruz. Yapı Kredi'yle beraber çalışıyoruz. Belediye ile... herkesle birlikte çalışmak istiyoruz. Devletle ve özel sektörle...

Dergimiz aracılığıyla Türk okurlarına bir mesaj verir misiniz?

- Okumak önemli, o kadar. Aklıma bir şey gelmiyor (gülüşmeler). Edebiyatsız hayat ne olabilirdi ki!

harakiri çocukları

bir yarışmanın soruları ve cevap şıkları gibi sevmişim seni

>küçük İskender

neden terkettin beni, bir anlamı mı vardı sessiz sedasız gitmenin?!

a) sürekli aynı parçayı çalıyordun ağlarken...
b) yıkandığımda vücudumu yalayıp akan kirli suyu şişelere doldurup saklıyordun...
c) gördüğüm rüyaları kaydedebilmek için bir cihaz yapmaya kalkışmıştın...
d) sanırım buna biraz da yalnızlığımız yol açtı...

"senin gözlerin bir çift alyans parmaklarımıza takacağımız" dediğimde niçin "hastaneye gidelim, sakinleştiriciye ihtiyacım var" demiştin?!

a) sırf kokainin etkisi artsın diye.. Yoksa Dark City'yi izlemiş olmamın yönlendirmesi değil...
b) sıralı sırasız tekliflerine açık olan bir yara gibi kanıyordum; ödün versem alacaktın. Gururum önplana geçse şehvetle hırpalanacaktın. Defalarca anlattım sana bunu her dilde. Anlaman için devamlı farklı diller öğrendim. Ama sen, ağzına boşaldığım bir orman gibiydin; tek bir ağaç türü yoktu senin arazinde. Çeşit çeşittin. Meşe olsan kolaydı. Çam olsan kolaydı. Çınar olsan, söğüt olsan, zeytin olsan.. Hayır! Hepsinden vardı ve hepsi tamamına başkaldırıyordu.
c) aşk, aynı takımı tutmak değildir. Aşk, sevdaya taraftar olmaktır.
d) sanırım buna biraz da yalnızlığımız yolaçtı...

"sana bu duygudan bir kimlik çıkartacağım, gerçek adını ben koyacağım artık; bu adla dolaşacaksın histerini ve patolojik serüvenini; geri çevirdiğin bir teklif olmayacağım koynunda uyurken; yüzüne bakarken kırptığımda gözlerimi, büyük bir aldatma sayıyorum yaptığımı; neredeyiz ve bu süt kıvamındaki jel, bu döl tutkusu, bu irs, bu tahmin edilmesi güç netice hangi gecede hangi karanlık için son buluyor?!" diye bağırdığımda sana, beni itmek istercesine ellerini uzatmış ve başını "hayır" anlamında iki yana sallayarak geri çekilmiştin. "Sen bir şizofrensin!" diye tıslamıştın. "Sen bir şizofrensin!" Buna cevap ver... Bunu oturt oturtabilirsen bir anlama...

a) içimde bamya pişiren bir kadın var: sen buna siesta lakabı taktın.
b) içimde kayısı kompostosu pişiren bir katil var: sen buna lüzumsuz bir istikrar sıfatı taktın.
c) içimde muhallebi pişiren bir orospu var: sen buna tazyikli boşalma taklidi namını taktın.
d) sanırım buna biraz da aşırı yüzgöz olmamız yol açtı...

"imtina etmek fiilini unutmak istemiyorum; temenni kelimesi ne kadar uzakta ve kullanım dışı. Yaralıyım ve sendeyim. "gölgene zarf atıyorum sadece" "olsan da olur" "tekrar edilemeyecek kadar yabancısın; ben buradaki ateşi ordaki buz için yaktım" "fuzuliyim dudaklarına" "istikrar sayılabilir varlığındaki cehennemim" "peki, gidiyorum! Buna pul yapıştıran sensin; yapış yapış! yapış yapış! yaptığın kadar yapış ortalığa bıraktığım rahmime!" diye

zemheri gibi çökmüştüm kalbine. oysa sen, bensizliğine bile protokol uygulayan bir gard'dın; teşekkülümüzdeki imdat çağrısıyla biçimlendi Joyce, teşekkülümüzdeki fren imalatıyla kurcalandı ciks! bunu tanımlamak zorunda kalışının labirentinde mana nereye neyi zımbaladı öyle fütursuz?!

Böyle muayyen?!

<3

Akrebin ahlakını bozduk

Akrebin planlarını altüst ettik hıncımızla: İçkimin içine tükürme!
Bir kült olsun kuraldışı yaklaşımımız.
Hiç kapımızı çalma insanoğlu; biz sevgilimle bu gece dışardayız!

sevda beklesin seni başucunda ölülerin harmanına kadar
ve saçların.. korkma, çürümez
çünkü solmaz ki mumyalanmış papatyalar

hırçınsın: Zaten hangi yıldırım kibardır ki..
ukalasın: Yanan bir sirkten kaçar gibi hayvanlar..
küstahsın: Onu ben gizli bir telefon numarası sayıyorum..
kibirlisin: Tahta çıkarken tökezler bütün çocuk padişahlar!

tecrübe beklesin seni başucunda birikimlerin isyanına kadar
ve hafıza.. korkma, silinmez
çünkü zamanla değer kazanmaz ki terkedilinmiş antika aşklar

h_artboy@hotmail.com

>Zekai Kardaş

Urdu Edebiyatına genel bir bakış

Muson yağmurları diyarından modern sesler

Doğunun görkemli kültürleri arasında, kendilerine geniş yer bulan Pakistan ve Hindistan... Her ne kadar bugün iki ayrı ülke olarak yollarına devam etseler de 1947'deki bölünmeden önce ki ortak geçmişin mirasçılarıdırlar. Din, dil ve ırk olarak çok renkli bir mozaik yaratmış bu alt-kıta kültürü, son yüzyılın dünya edebiyatçılarının iştahını kabarttığı gibi batılı mistisizm aşıklarına da ayrıca ilham kaynağı olmakta.

Yaklaşık bin yıl önce Türklerin bölgede hakimiyet sağlamasıyla pazarlarda yerli halk ile Türk askerleri arasında konuşulan bir dil olarak ortaya çıkan Urduca ise bu iki ülke kültürünün göbek bağı durumundadır. Adı, etimolojik yapısı itibarıyla bizdeki ordu kelimesinin farklı telaffuz edilmiş halidir. Türk kültürünün yanı sıra Fars ve Arap kültürleriyle harmanlanıp bu günkü halini alan Urduca, klasik edebiyatında Sevdâ, Mir Taki Mir, Zâvk ve Mirzâ Gâlib gibi efsaneleri içinde barındırmaktadır. Modern edebiyata giriş yaptığı yıllarda ise önemli bir isim olan Muhammed İkbal'i kazanmıştır. İkbal, önemli bir şair ve düşünür olmasının yanı sıra Pakistan'ın oluşturulması aşamasında gösterdiği çaba yüzünden milli kahraman olarak anılmaktadır. Eserleri doğu bilimcilerin başucu kitabı niteliğindedir. Doğal olarak bu efsane ustaların mirası da modern Urdu edebiyatçıları için tam bir motor güç teşkil etmektedir.

Hindistan ise bugün yakın geçmiş hesaplaşmaları yüzünden, -İngilizlerin kışkırtmasıyla- dil ve kültüründen İslâm dininin izlerini silmek için Urduca'yı, Sanskrit kökenli olan Devanagari alfabesiyle kullanıp adına da Hintçe diyor. Fakat bunca yıldır çok önemli eserlere imzasını Urduca olarak atan bir çok Hindu şair ve yazar bulunmakta. Özellikle Hindu Prem Çand'ın kısa öykü yazarlığında kat ettiği yol Hindistan'da olduğu kadar Pakistan'da da övgüyle anılmaktadır.

Tarihte İngiliz sömürgeciliğinin açtığı derin yaralar bu iki milletin edebiyatında kendini hissettiren en büyük konudur. Binlerce yıllık kültür birikimlerinin üzerine yakın geçmişte yaşanılan bu acı sömürü, insanların kafalarındaki kendilerine ait kimlik tanımlamalarını öylesine altüst etmiş ki bu gün hala edebî olarak işlenen konuların başında kimlik arayışı gelmekte... Şairinden romancısına, öykücüsünden dramacısına kadar bir çok edebiyatçı için dominant konu "kimlik"... Birde bu kafa karışıklığının, daha doğrusu yaşanan sömürge talihsizliğinin yarattığı acı dolu hayatlar var yazılanlarda. Aşk, mutsuzluk, ekonomik sıkıntı, bastırılmışlık ve kan, modern Urdu edebiyatının vazgeçilemez temaları arasında. Buna paralel olarak acıya, haksızlığa ve ezilmeye karşı koymada bir araç olarak kullanıla gelmiş bir edebiyat... Bu yüzden sömürülmüş hayatların şekillendirdiği bir protest edebiyatı da diyebiliriz Urdu edebiyatına.

Kurret-ül Ayn Haydar'dan bir öykü

BU KONULAR

Zihnimden düşünceler hızla geçerken adeta birbirleriyle dans ediyorlardı... Öyle anlamsız ve rahatsız edici düşünceler... Anlamadığım şey, benim bu küçücük kafama o kadar büyük konular nasıl sığıyordu... Benim zavallı küçük kafam... Birbirine dolanmış siyah saçlarım... Saçlarım ve mavi gözlerim çok hoş görünüyorlar... Tuna'nın mavi suları gibi parıldayan gözlerim... Tuna ve Volga, İtalya, Elma ağacı dalları... Romantizm... Hayat...

Ancak benim hayatımda şu sıralar öyle bir uyuşukluk var ki... Belki de mevsim değişikliği yüzündendir... Bugünlerde havaların hiç tadı tuzu yok... Sağanak yağmurlar bitmek tükenmek bilmiyor. Bu vahşi fırtınalar meşe ağaçlarının dallarından kuru yaprakları koparıp penceremin önünden savurdukça sinirlerim bozuluyor... Bilmiyorum, bahar ne zaman gelecek?..

Geçen gül mevsiminde de bizim ev, dökülen koyu mavi ve kırmızı renkli yapraklar arasında neredeyse tamamen kaybolmuştu. Bahçede balarıları vızıldayarak uçuşuyordu. Halid ıslık çala çala tenis oynuyordu... Ama bunlardan bana ne?...

Raziye bir keresinde bana, "Bu kadar çok kitap okumaktan aklını kaybetmişsin. Bizim Hindistan'a romantizm lazım değil, ekmek lazım tamam mı? Ah zavallı memur ve işçilerin Hindistan'ı" demişti. Ama ben bu Hindistan için nasıl faydalı olacağımı bilmiyorum ki...

Geçtiğimiz kasım ayında soğuk bir geceydi... sinemadan dönerken Halid beni hoş bir insanla tanıştırdı. Daha ilk görüşmede ondan çok hoşlandım. Sonra da onu çaya davet ettim... Niye bilmiyorum ama gelmedi. Gece boyunca verandada oturup onu beklemiştim... Sis ve duman kaplıyordu her yeri. Yağmur atıştırmaya başlamıştı. Caddede koca koca arabalar etrafa çamur sıçratarak geçiyorlar, sisli havada kırmızı farları bir müddet göründükten sonra kayboluyorlardı. Ancak o görünmüyordu. O kadar uzun müddet soğukta beklediğim için nezle de olmuştum. O gece yemek yerken Raziye bana ne kadar da aptal olduğumu söyledi.

Fakat birkaç gün sonra beni bir kafeye çağırdı. O gün onu çok beklediğimi söyledim. "Yağmur yüzünden yolda arabanız bozulduğu için mi gelemediniz?" diye sordum...

"Benim arabam yok!" diye pervasızca bir cevap verip bakışlarını başka bir tarafa çevirdi.

"O zaman bana telefon etseydiniz, size araba gönderirdim."

"Benim telefonum da yok!"

Vah zavallı adam!.. Arabasız, telefonsuz nasıl bir hayat yaşıyor!.. Şimdi ona karşı daha çok sempati duymaya başladım.

Giderek birbirimizle sıkı dost olduk. Onun kafasında da şu İngilizlerin idea dediği düşünceler dallanıp budaklanıyordu. Bana okumam için birkaç kitap verdi. Geçim sıkıntısı ve hayat üzerine yazılmış kitaplardı bunlar ve çoğu yazılanları okurken anlamakta güçlük çekiyordum. Sohbetlerimizde bana Mary Anthony'den bahsediyordu. Resimle de ilgileniyordu. Ben de ona uzun saçlı ve sürekli pipo içen ressamları ne kadar aptalca bulduğumu anlatıyordum.

Bu konulardan bahsetmek çok hoşuma gidiyordu. Yastığın üzerinde oturup, sigarasından çıkan duman halkaları bütün evreni sarıncaya kadar onu dinleyip kalsam, sonra kanepede oturduğum yerden o halkalara öyle kuvvetli bir tekme savursam da bu ahmak dünya yuvarlanıp gitse, sonra da sarsıntı yüzünden dünyada bütün her şey yerli yerine otursa, bütün aksilikler düzelse...

O bizim buralara çok az geliyordu. Sebebini bilmiyorum. En son Amca Bey ile birlikte bir işten dönerlerken uğradı. Amca Bey valiliğin bahçe partisine gitmek için ayrılınca o da geri dönüp uzaklaşmayı düşündü. Ancak ben onu içeriye davet ettim. İkimiz bir süre şöminenin önünde oturduk. Işığı yanan çamaşır odası... Kanepe ve halının iç ısıtan yumuşaklığı... Kahve fincanından yükselen buğu... Ve radyoda İspanyol müziği... O an evim ve hayatımdan o kadar zevk almıştım ki... İçimden keşke o da benim kadar rahat ve mutlu olabilse diye geçirdim. Şu anda bütün dünyanın benim kadar mutlu olduğuna inanıyordum.

Birkaç gün sonra sinema salonundan çıkarken onun Tuz departmanında iş bulduğunu duydum. Galiba işe başlamayıp başka bir yere gitmiş. 125 rupilik bir işmiş bu... Düşündüm de, belki Allah dünyayı sadece 100 rupilik işler için yaratmıştır...

Caddede biriken yağmur suları, parıldayan eğlence mekânlarının önünden şırıltıyla geçerken, ben de yaşadığımız bu hayat düzeninin değiştirilemez olduğunu düşündüm. Olması gerekenler kaçınılmaz olarak yaşanacak! Kraliyet garsonluğundan gelme sevgili Halid onun için "soylu" Amca Bey... Ya o!.. Of...

Sonbahar yeniden geldi. Gece çamaşır odasının penceresinden dışarıya bakıyordum. Caddenin lambalarının donuk ışığı, ıslanmış çatılar, nemli direkler yol boyunca iç karartıcı bir şekilde uzayıp gidiyordu... Benim hayatım gibi sessiz ve tekdüze...

Fakat ey güzel adam! Seni şimdiye kadar unutamadım. Belki önümüzdeki bahara kadar unuturum... Peki ya bahar ne zaman gelecek?..

Urduca'dan çeviren: Zekai Kardaş

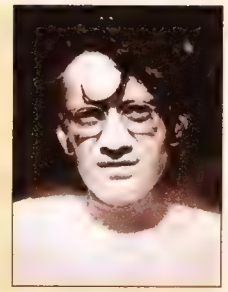

SAADET HASAN MANTU (1912-1955):

Mantu Urdu edebiyatını ideolojik olarak şekillendiren ve düşündüğünü çekinmeden söyleyen ender yazarlardan biridir. 1935'den 1960'a kadar Urdu edebiyatını çalkalayan ve Hint toplumunun sorunlarının incelenmesi için başlatılan İlerici Yazarlar Akımı'nın önde gelenlerindendir. Kısa öykü alanında büyük başarılar yakalayan Mantu sivri dili ve karşı koyuşlarıyla anılmaktadır. Toplumun alt kesimindeki insan hayatlarını konu edinir kendine. Kadın erkek ilişkileri ve özellikle cinsellik de onun sivri dilinden payını almaktadır.

KURRATU'L-'AYN HAYDAR (d.1927) :

Urdu romanında yarattığı ekol ile ayrı bir yere sahiptir. Roman, bu alt kıtada bir edebi tür olarak daha kendini kabul ettirememişken, Haydar bu türde yazılar yazmaya başlamıştır. Pakistan ve Hindistan'ın en önemli kadın yazarlarından biri olan Haydar yazılarında romantizm, fantastik aşklar ve tutkuların yanı sıra yüksek tabakanın yeni yetme genç kızlarının duygularından, arzularından, ve istedikleri gibi eş seçme çabalarından bahsederek hem Hindistan'ı hem de Pakistan'ı etkisi altına almayı başarmıştır Bugün şöhreti babası Saccad Yıldırım'ı neredeyse gölgede bırakmıştır.

SACCAD HAYDAR YILDIRIM (1818-1943):

Yıldırım Urduca ilk roman ve öykü yazarı olarak Hindistan ve Pakistan'ın en ünlü siması olmuştur. Genç yaşta Türk edebiyatıyla ilgilenmiş ve şöhretini Türkçe'den yaptığı çevirilerle yakalamıştır. Yaşadığı dönemde, bizim vermiş olduğumuz Kurtuluş mücadelesinin kendi toplumuna örnek olması için, Halide Edip Adıvar başta olmak üzere bazı Türkçe eserleri Urduca ya çevirmiştir. Türk edebiyatına bu kadar çok ilgi duyduğu için adına Yıldırım mahlasını eklemiştir.

İSMET ÇUĞTAYİ (1915-1991):

Baskı altında yaşayan kadınların haklarının savunucusu... Kurratu'l-'ayn Haydar ile birlikte Urdu edebiyatının en güçlü kadınlarındandır. Yaşadığı dönemin olaylarının sosyolojik ve psikolojik sonuçlarını irdeleyerek güçlü bir tarz ile kalemine aktarmıştır. Kısa öykü dalında adı en başta anılacak olanlardandır.

PREM ÇAND (1880-1936):

20. yüzyılda Hindistan'ın yetiştirdiği en büyük yazarlardan. Hintçe ve Urduca yazılmış 12 romanı ve yaklaşık 300 öyküsü bulunmaktadır. Bu eserlerinin bir çoğu başta İngilizce, Rusça ve Almanca olmak üzere Türkçe'nin de aralarında bulunduğu bir çok dile çevrilmiştir. Sanat, sanat içindir teorisine hiçbir zaman inanmadı. Onun için artistik yaratıcılık sadece sosyal yapının değiştirilmesi için kullanılabilirdi...

FEYZ AHMED FEYZ (1911-1984):

Yaşadığı dönemde eserleriyle efsaneye dönüşen şair, gazeteci özgürlükçü ve hümanist... İsmi, Galib, Mir ve İkbal gibi ustalarla birlikte anıla gelmiştir. Feyz, sosyo-politik şiirleriyle, baskı gören, ezilmiş halkı hareketlendirip ayakta tutma gayreti taşımıştır. Şu şiirinde anlattığı gibi:

Konuş, dudakların özgür
Konuş, o senin kendi dilin
Konuş, o senin kendi bedenin
Konuş, hayatın hala senin...

Uğur Aktaş

Şiirin çiçekle böcekle uğraşacak takati, mecali yok

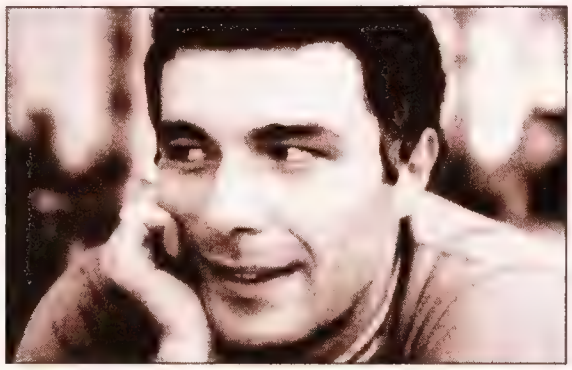

Kaçak>

Söyleşi: Gökçen Yılmaztürk / Fotoğraf: Merih Akoğul

Kitabı beklenmeyen şair kitap yayımlatmamalıdır. Hele ilk çıkışta bir ilke çok önemlidir. Uğur Aktaş sıkı şiir okurlarını bir beklentiye sokmuştu. Dergilerde ardı ardına iyi şiirler yayımlattıkça beklenti arttı... 1997'den beri profesyonel dergilerde süren adım adım tırmanış bu mayıs ayında bir mola verdi, ürünüyle birlikte "Çinko Yahut Ağzımda Toz" Sanat tasarımı, varlıkbilim-felsefe alanlarına giren dizeleriyle yüksek bir tarz tutturmaya çalışan bu genç şairi konuk ettik.

Cevesta yayınlarından bir şiir kitabın çıktı, bu senin ilk kitabın. Kitabın özelinde şiir hakkında konuşmak istiyorum; çünkü tekil konuşmaların, tartışmaların ömrü kısa oluyor. Kitabın girişinde "nedir ki şair dediğin; şiirin kalemi" diye bir cümle var. Bu şiirin ve "söz"ün insanı önceleyen bir yapıda olduğuna mı gönderme yapıyor? Çünkü kutsal kitaplar öyle ya da böyle söze gönderme yapar.

O cümlenin asıl amacı okura bir uyarıdır aslında ve şundan dem vurur; günümüzde şairlik şiirin önüne geçti ve buna bir kutsallık atfedildi gibi geliyor bana. Bunun büyük bir yanılgı olduğunu düşünüyorum. Şiirin şairi yüceltmesi gibi bir hava var ki, bu çok tehlikeli. Elbette şair denen bir şey var ama, bu ilişki resimle ressamın ya da besteyle bestekârın ilişkisinden daha farklı. Şiirin bir sanat yapıtı olduğunu düşünmekten kaynaklanıyor bu yanılgı. Hem kullandığı malzeme açısından hem de -biraz metaforik olacak ama- sözün büyüsünü barındırmasından kaynaklanan bir farklılığı var, -mesela anlatmak istediğin şeyi anlatmadığını, başka bir şey söylediğini ve tuhaf bir şekilde bu durumu sonradan fark ettiğini anlıyorsun- ve bu farklılık şiirde kesin bir hükme olanak vermiyor. Bu yüzden şair denen adamın bu büyüyü ya da farklılığı görmezden gelip şiirden kendine pay biçmesi bana tuhaf görünüyor. Uzun lafın kısası; şiirle şair arasında birebir bir ilişki yok bana kalırsa.

Şiirindeki temel izlek, göç, bunun bir iç yolculuk olduğunu da söyleyebiliriz. Nedir senin için iç göç, iç yolculuk?

Göçle beraber birkaç izlek daha var, mesela din, dinin insan doğasına aykırı, onu kısıtlayan bir şey olduğuna inanıyorum, ama buna rağmen din yine de insan ihtiyaçlarını karşılayan bir şey; en azından insan için belli bir varlık anlayışını mümkün kılıyor. Şimdi, bu ve bunun gibi şeyler beni asıl ilgilendiren. Göç, din, yerleşmek ve mülkiyet; bunların büyük kültür kırılmaları olduğunu ve insanı derinden etkilediğini düşünüyorum. Bir adamın kalkıp bir yere göç etmesi, onun yeni bir biçime girmesini zorunlu kılıyor, aynı şekilde yerleşmesi de. Bu kırılmalar insanı ne şekilde etkiledi, etkiler beni ilgilendiren şeyler bunlar aslında.

Bir tavır da seziliyor şiirinde, bir asla dönüş. Bu tavır dilinde de seziliyor, illa eski sözcükleri kullanacağım ya da arı Türkçeyle yazacağım gibi bir tavrın yok sanırım. Şiir dilini oluştururken dikkat ettiğin bir ilke var mı?

Hayır, yok. Bunu yaptım yapmadım o ayrı hikâye ama, ideal olanı şu benim için; her kelimeyi, her kavramı asıl anlamıyla kullanmak. Dil konusunda gözettiğim tek şey bu. Bir örnek vermek gerekirse, sandalyenin yeşil olması, tahta olması vs. bunların sandalyeye bir şey kazandıracağını sanmıyorum, en azından kendi şiirimde. Ha çok gerekliyse sıfat girer, ama çok önemliyse.

Bir imge avcılığı, bir imge mühendisliği peşinde değilsin. Birebir kendi anlamlarıyla kullanıyorsun kelimeleri.

İki kelimeyi yan yana getirdiğin zaman çok uzak ya da çok kapalı da olsa bir çağrışanı olmalı. "Pantolonlu bulut" taraftarı değilim açıkçası. Bu kitaptaki en uzun şiirin yazılma süresi en fazla on beş dakikadır ve bu yüzden de üzerinde düşünmeye ya da senin tabirinle imge mühendisliğine fırsat vermez; şu halde de şiiri zekâdan korursun.

Zekânın şiirin samimiyetini zedelediğini söyleyebilir miyiz?

İlk elde tüm bu şiirleri kendine yazdığın doğru, çünkü anlaması, çözmesi gereken sensin. Ama daha sonra şiir kâğıda geçip de bir başkasının önüne geldiğinde bir sorumluluk duygusu da hissediyorsun. Şimdi şiir okurken o şairin çok zeki olması beni ilgilendirmiyor açıkçası. Zekâ şiirde hayranlık yaratacak bir şey değil. Zekâ şiiri üstün kılacak, onu kıymetlendirecek bir şey de değil.

- Biraz kitaptan konuşalım. Aslında politik değil, epik özellikleri olan, hatta zaman zaman mistik boyutlara varan bir yapısı var şiirlerin. Ama bu bütün

mistikliğine rağmen "talan" şiirinde "tarih denen zehir işlediği cinayetlerden beslenir" diyorsun. Bu senin bir anlamda yaşam karşısındaki tavrın. Bunu söyledikten birkaç dize sonra da "bir tarihse üzerine basıp yürüyeceğim / cinayeti ben işlemeliyim" diyorsun. Burada tarihle, toplumla, gelenekle ciddi bir hesaplaşma var. Senle toplum arasındaki ilişki nedir?

O dizeden yola çıkarak şunu söyleyebilirim. Beni rahatsız eden tarih içinde şekillenmiş insan. Tüm o kültür kırılmaları, insana dair tüm bilgi bizi bir yere getirdi ve açıkçası ben bulunduğum yerden memnun değilim; çünkü bunda herhangi bir hükmüm olmadı. Kendi adıma burada olmaktan rahatsızlık duyuyorum, ama madem buradayım, en azından bundan sonra nereye gideceğime benim karar vermem gerekiyor. İnsanın bu "alışkanlık"tan artık vazgeçmesi gerekir diye düşünüyorum; medeniyet ya da "sistemli kültür" iyi bir şey değil bana kalırsa.

Modern dünya ile göçebelik arasında bir tercih yaptığında göçebeliği tercih ediyorsun.

İnsan doğallığına aykırı o kadar çok şey yapmış ki, bundan memnun olmak için başka bir yaratık olmak gerek. Asıl önemsediğim -çok basit görünebilir ama söyleyeceğim- insanın avcılık toplayıcılıktan vazgeçip, kardeşim ben bu domatesi burada da büyütebilirim ve yarın da burada kalabilirim dediği andan itibaren başlıyor bu tarih denen şey benim için.

Zaten "mülklerle payelenmiş bu coğrafya benim değil" diyorsun.

Doğa artık dönüştürülen bir şey; oysa tam tersini düşünüyorum; insan bir dönüşüm yaşayacaksa bunu doğanın dayatması gerektiğine inanıyorum. Hikâye şu; bugün baktığında azımsanmayacak bir topluluk doğadan alması gereken hazzı makineden alıyor. Örnek, adam pazar sabahı kalkıyor, gastesini okuyor, sonra çıkıp saatlerce arabasını temizliyor, defalarca türlü kimyalarla siliyor falan ve bundan aldığı haz doğadan alması gereken hazzı unutturuyor. Ve sen hayretler içinde seyrediyorsun. Ulan adam sen yaptın o aleti! Bundan tinsel bir haz almak ne mümkün. Bütün medeniyet, tarih ya da modernlik dediğimiz hikâye bunu sağlayan; insanın doğasına dair şeylerin tümü kodlanıp başka bir nesneye aktarılmış durumda. Aslında bu durum onun için korkunç bir şey ancak bunun farkında değil.

Şiir bozguncu olmalı bana kalırsa. Söz, bozgun aracıdır. Herhangi bir yorumda, yorumladığın şeyin varlığına dair bir şey söylüyorsundur. Dört masa varsa ve sen bunlardan birinin güzel olduğunu söylüyorsan, aynı zamanda diğer üçünün çirkin olduğunu söylüyorsundur. Ve sözün kendini en iyi gösterdiği yer şiir olduğu içindir ki, şiir bozuncudur. Şiirin çiçekle böcekle uğraşacak takati, mecali yok.

Sahiplenme duygusu da bunda etkili. "Sefil bir dünyanın yağmacısıyım yalnızca" diyerek ve kendini de dahil ederek, sahip olma dürtümüzü tatmin etmek uğruna aslında hepimizin yağmacı olduğunu söylüyorsun.

Domates hikâyesiyle aynı; ben bir şeye sahip olduğumu söylüyorsam, aynı şekilde bir şeyler de bana sahip olduğunu söyleyebilir. İşte tam bu durumda adam mı arabanın sahibi yoksa araba mı adamın belli değil, iş burada karışıyor.

Yerleşik hayata geçmenin bedelleri ağır, peki buradan geriye dönüş mümkün mü? Kurtuluş burada mı?

Geriye dönmek mümkün değil elbette, çünkü doğanın dışında çok şey öğrendik. Evet, ben bunu yaptım; geçerli ya da geçersiz, önemli ya da önemsiz nedenleri var ama ben bunu yaptım, bunlar önemli değil, önemli olan bunun farkında olmak. Geriye dönmek mümkün olmasa da bunu bilmek insanı rahatlatır sanırım.

Din de bu kırılmalardan biri değil mi?

İnsanın dünyayla ilgili bir haz duyması, varlığına dair bir işaret bulması gerekiyor. Bildik zincir; ben niye varım, o niye var vs. ve en sonunda bunu bir yere bağlamak gerekiyor; iki seçenek, tanrı ya da bilinmezcilik. Din insanın bu ihtiyacına cevap veriyor. Joel Kovel'in söylediği, "din tinin kurumsallaşmış halidir". Dediğim gibi dinin insan için zararlı bir şey olduğuna inanıyorum. Yaratıcı falan ayrı hikâye ama, o sistem, teori insanın eklenlenebilmesi için çok uygun...

Burada araya gireyim. Bir de dini sözcükleri de çok rahat kullanıyorsun. "Beddua" şiirinde "edep ya hû" diyerek insanları edebe çağırıyorsun...

O dizede bir oyun var, onu kaçırmamak gerekir. Beşere edepli ol derken, aynı zamanda yukarıda bahsettiğimiz sistemin tepesindeki varlığa da söyleniyor bu. Bence hem beşere, hem de yaratıcısına edepli olması gerektiği söylenmeli çünkü evet, ben beşerim ve edepli olmam gerekiyor ama, senin sisteminde öyle bir hale gelmişim ki, senin de edebini takınman lazım. Bu şiir Mevlana'ya adanmıştır çünkü İslam'daki en hoşgörülü figür odur. Bunun büyük bir küstahlık olduğunun da farkındayım.

Şiirin ismi de "beddua" zaten. Bu da senin şiirinin pek uslu bir şiir olmadığının kanıtı. Hem içerik, hem de dil olarak aklıbaşında, uslu bir şiir değil.

Şiir bozguncu olmalı bana kalırsa. Söz, bozgun aracıdır. Herhangi bir yorumda, yorumladığın şeyin varlığına dair bir şey söylüyorsundur. Dört masa varsa ve sen bunlardan birinin güzel olduğunu söylüyorsan, aynı zamanda diğer üçünün çirkin olduğunu söylüyorsundur. Ve sözün kendini en iyi gösterdiği yer şiir olduğu içindir ki, şiir bozuncudur. Şiirin çiçekle böcekle uğraşacak takati, mecali yok.

Ahmet Altan

Adnan Özer - Aslan Özdemir

Şampiyonluğu belirleyecek derby maçı günü Ahmet Altan'ı ziyaret ettik. Trafik Dolmabahçe'ye doğru akmaya değil, uzaya uzaya bir yerlere varmaya çalışırken, biz ferah ferah aksi yöne, karşı yakaya doğru yollandık. Eskiden Beykoz-Beylerbeyi arasında Boğaz derby'si olurdu. Onu hatırlardık, gülümserdik. Harikulade bir ilkyaz havası vardı, bir daha gülümsedik. Kim ne derse desin Ahmet Altan kalender bir yazardır. Böyle bir günde bir yazar kolay kolay misafir kabul etmez. Ona, "Cano" bir muhabbet yapmak istiyoruz, dedik içeri girerken. Bunun candan bir söyleşi demek olduğunu anladı hemen. Söyleşi de öyle oldu gerçekten. Kaçak Yayın'ı da beğendi ve gazeteciliği debreşti, öneriler getirdi. Yeni kitabı olan "Ve Kırar Gögsüne Bastırırken" üzerine konuşacaktık. Ama misafir keyfi içinde sohbete daldık gitti...

"Bu toplumun bir sevişme sorunu olduğunu düşünüyorum"

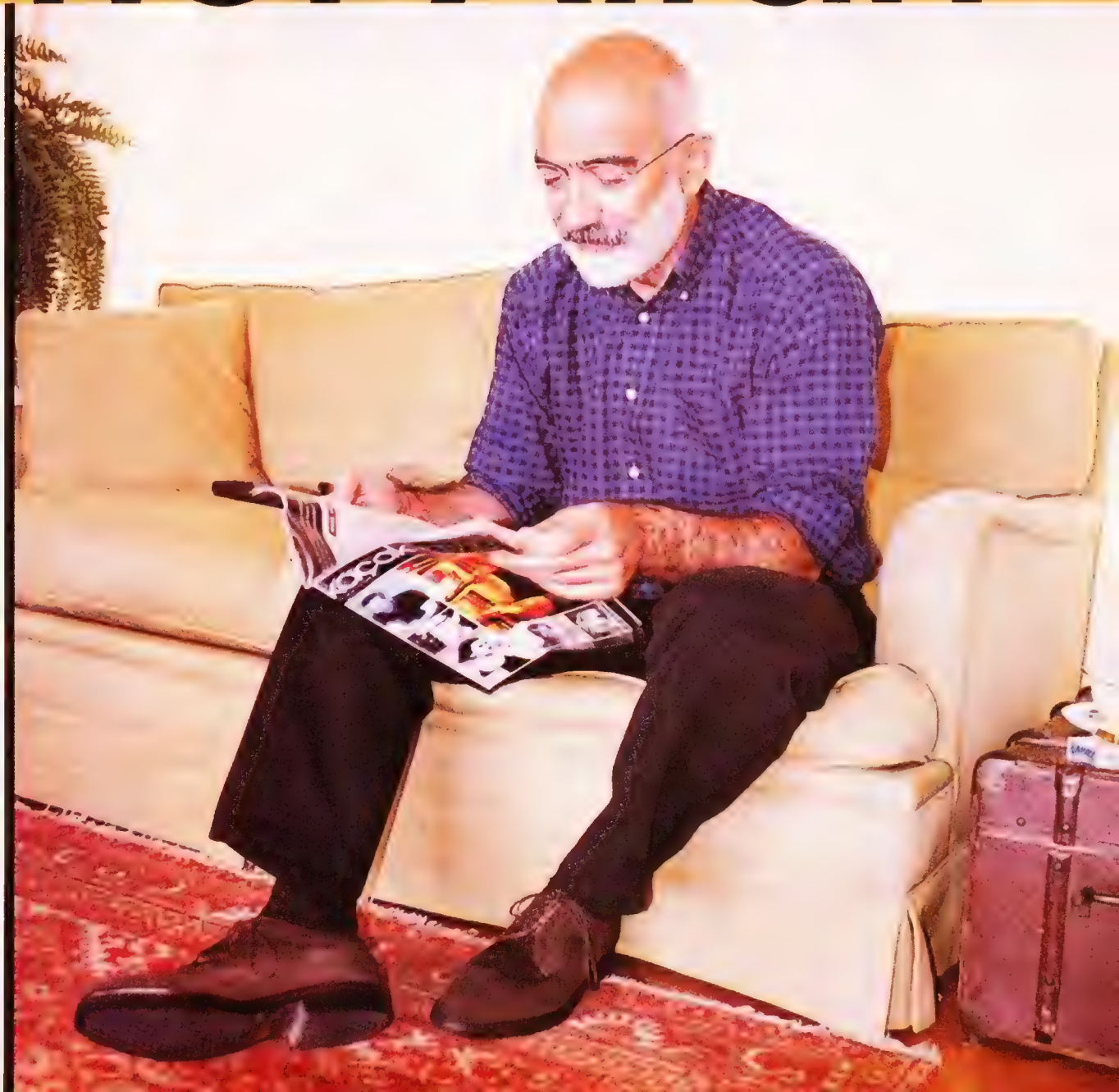

"Almanca'da sevişmenin karşılığını bulamıyorum. Var da, sevişmek değil. İki kişinin katıldığı bir eylem biçiminde bir sözcük ve sevgi... Çok güzel bir sözcük. Herhalde Türkçenin en hoş ve kendine ait bir sözcüğü. Yabancı dillerde bunun böyle tek kelimeyle karşılığı yok. Onun için bu kelimeyi severim."

Adnan Özer: Eurovision'da muradımıza erdik nihayet...

Evet, ya öyle oldu. Bir yandan da Türkler'i tanımak, tarif etmek zor bir şey, adeta imkansız. Ne söylesen Türkler için, zıttını söylemek de mümkündür. Tembel!.. Doğrudur. Çalışkan olduğunu da söyleyebiliriz. Almanya'daki işçiler, oranın en çalışkanları. Pis... Ama temiz olduğunu da söyleyebiliriz. Dünyadaki hamamların adı ırkımızın adını taşıyor: Türk Hamamı. Yani ne söylersen; aptal, e doğrudur, ama dünyanın en zeki, folklorik mizahına da sahip yine biziz. Bektaşileriyle, Nasreddin Hocasıyla... Zekasıyla...

IMF'yi yedi kere kandırmış ya bizimkiler...

Bu toplumla ilgili ne söylersen tersi de doğrudur. Her toplumla ilgili zıtlıklar var, tabii bizim toplumumuzla ilgili zıtlıklar en uçlara kadar gider. Dindar, evet, ama "dinden imandan çıkartma" sözü de bu toplumun. Dinden, imandan çıkmaya da çok hazır yani. Ne söylersen, zıttını söyleyebilirsin. Onun için Türkleri bir anda ve bir seferde tarif etmek ve anlamak çok kolay bir şey değil. Bütün değerlendirmeler de döneme göre değişir. Belki büyük problemlerden biri de bu. Burası hakikaten, burayı yönetene göre değişebiliyor. Yani Turgut Özal yönettiğinde başka bir ülke oluyor. Evren yönettiğinde başka bir ülke. Demirel yönettiğinde yine başka bir ülke olabiliyor. Ama şunu görüyoruz bence, galiba benim Türklerle ilgili söyleyebileceğim bunca yıldan sonra netleşti; burada muhteşem bir enerji birikimi var. Bu birikimlerden yasakları kaldırdığın anda patlayıp gidebiliyor. Mesela Turgut Özal geldi, yasakların büyük bır kısmını kaldırdı ve bir anda ihracat patladı. Dünyanın her yerinde elinde çantayla dolaşan Türklere rastladık. Ve Türkler dünyayı fethedeceklerine inandılar ve nerdeyse herhalde fethedeceklerdi. Öyle de bir an oldu.

Sonra arkadan birileri geldi. Yasakları bir koydu.

O enerji sanki yok bu ülkede, kayboldu.

Aslan Özdemir: İçe kapandık yine.

Hemen, hemen... Bir yandan da çok korkaktır. Olağanüstü bir korkusu var. Birisi gelip, yapmayacaksın, dediği zaman hemen ona uyuyor. Bir yandan da büyük, muhteşem bir enerji birikimi var. Arka arkaya gelen olaylara baksana. Orhan (Pamuk) çok büyük bir ödül kazandı. Sertab (Erener) Erovisyon'u kazandı. Nuri Bilge (Ceylan) Cannes'da yarışıyor. On altı film arasına girmek, zaten önemli. Ayrıca da adamın adı, en önemlilerde, kazanacakların arasında geçiyor. Süreyya Ayhan 1500 metrede dünya şampiyonu oluyor. Güreş falan değil bunlar. Bunlar Türklerin yabancı olduğu dallar. Atletizm, müzik, roman, film... Türkler genellikle asker, güreşçi. Çok da övünelecek bir şey değil. İlk defa sanattan, atletizmden, sinemadan, edebiyattan, müzikten başarılar geliyor. Bana sorarsan, Türklerin önündeki yasakları kaldır. Bu muhteşem enerji bütün dünyayı etkiler ve başlarını döndürür.

Adnan Özer: Peki, bu yasaklarla edebiyatın ilişkisi ne?

- Ben, zannediyorum on beş sene önceki konuşmalarımdan bu yana hep aynı şeyi söylüyorum, aynı şeye inanıyorum: Türk Edebiyatı, çok uzun olmayan bir zaman içinde dünya edebiyatının merkezlerinden biri olacak. Latin Amerika edebiyatı gibi. Çünkü bence Batı'dan pek bir şey çıkmıyor. Bunun belki ekonomik nedenleri de var. Batı bir sistemi bitirdi. Kapitalist sistem bitti. Ama yeni bir sistemin henüz hayat tarzını, edebiyatını, siyasetini oluşturamadı. Ve bu geçiş döneminde bence bir şekilciliğin içinde, hatta iki boyutlu bir yapının üçüncü boyutunu kaybetmiş bir edebiyatın içinde bocalıyor. Latin Amerika edebiyatı dersen kendisini sonuna kadar kazıdı. Artık o toprağın bi nadasa bırakılması gerekiyor, yeni bir şeyin çıkması için. Bizim çok değişik, kendimize has bir sesimiz var. Buranın hiçbir yere benzemeyen bir kültürü var. Ayrıca yerel olmak, evrensel olmak, böyle şeyler yoktur. İnsanların ortak noktaları var. İnsanların ortak noktalarının ifade biçimi topraktan toprağa değişiyor. Tolstoy da insanı anlatıyor, Balzac da, Faulkner da, Dickens da. Ama onların anlattıkları toprağa göre çıkıyor. İnsanların ortak özellikleri aynı. Bizim de bu ortaklıktan bir farkımız yok. Evrensel insan malzemesi unsuruna biz de sahibiz. Ama bizim anlatım tarzımıza bu toprağın özelliğini uygulayarak çıkmak gerek. Bence bizim gerçekten değişik, farklı, bir benzeri olduğunu sanmadığım bir kültürümüz var. Buranın edebiyatı bu kültürün içinden şekilleniyor. Ve ben Türk edebiyatının çok sağlam bir temel üzerinde ciddi bir biçimde geliştiği kanaatindeyim. Hâlâ inanıyorum ve inanacağım da. Türkiye, dünya edebiyatının merkezlerinden biri olacak yakında. Ve dönüp buraya bakacaklar. Orhan bunun öncülüğünü yapıyor ve bunu herkese gösteriyor.

Adnan Özer: Sağlam temel ne olabilir acaba?

- Şöyle şeyler var; hayatta bazı tuhaf zıtlıklar oluyor. Biz Avrupa'nın en gelişmiş telefon sistemine sahibiz. Niye? Çünkü biz telefon sistemine en geç ulaşan ülke olduk. Öbürleri kendilerini değiştiremediler, bizde çok yeni bir telefon sisteminin yerleşmesi birdenbire çok modern bir sistemle oldu. Türk edebiyatı biraz böyle. Romancılık Türkiye'ye çok geç geldi. Batı'yla kıyaslanamayacak kadar geç geldi, ama sanki Batı'da bunun bir yorgunluğu var. Yani geleneğin olduğu yerde biraz yorgunluk da olabiliyor. Sanki Batı romancılığında bir yorgunluk ortaya çıktı. Çok fazla yeni bir şey yaratamıyorlar. Kendi klasiklerinden korkmuşlar ve onun bunun karşısında sinmiş gibiler. İnsanı anlatmaktan çok korkuyor gibiler. İnsanı

anlatmak da zordur hakikaten. Ama Türk Edebiyatı biraz da yeni olduğu için, çok fazla da geleneği olmadığı için kendi cesaretiyle yeni bir temel atıyor bence. Sağlam temel dediğim işte bu...

Adnan Özer: Modern anlamda geleneğin ucundan onu dönüştürmek iradesi mi?

Evet, evet. Yani sağlam bir temel dediğim bu cesareti, bu isteği, bu arzusu, bu ihtirası... Türk edebiyatının ihtirası bence Avrupa edebiyatının ihtirasından daha kuvvetli. Bize, kendimize baktırmak istiyoruz hakikaten. Burada esaslı bir şey var. Buraya dön bak. Ve bunu dedirtecek çok yazar olduğunu düşünüyorum bizde. Güçlü kalemler var. İlk kez Türkiye'de geniş anlamlı ekolün dışında, yani, memleket hikâyecileri vb., dışında yazarlar çıkıyor, yani her yazarın, her önüne gelen yazarın yazısı artık kendi imzası haline geliyor. Yani adını üstüne yazmasa da okuduğunda bu budur, bu budur diyebileceğin hakikaten özgün ve bence kuvvetli yazarlar çıkıyor. Bütün bunların birlikteliği yani birarada dünyanın dikkatini çekecektir. Ben buna çok inanıyorum.

Adnan Özer: Peki bizim halkçı edebiyatımız biraz içe dönüktü. Programını da yenileyemediği için dışarıya açılmaktan ürktü. Sosyalist dönemde, işte, sosyalist ülkelerle bağ kurduk, ama şimdi, bu dönemde Avrupa'nın, Amerika'nın karşısına çıkalım. Rekabete açılalım...

Rekabete açılalım da... Şöyle bir problem var. Burada başka teknik bir problem var: Dil. Türkiye'de yabancı dillere çeviri yapacak insan bulmak çok zor. Çünkü sayısı çok az. Hakikaten kaliteli bir biçimde yabancı dillere çevirecek birileri pek yok. Bu sorunu çözdüğü zaman görüceksin ki patlayacak edebiyatımız. Şu anda Türk Edebiyatı'nın önündeki en büyük sorunlardan biri çevirmen sorunu. İyi çevirmen sayısı çok az. Yakında çevirmenler şunu fark edecekler yabancılarda, Türklerde; bu işten büyük para kazanılabilir. O zaman görüceksin ki bu dalda çoğalma ve zenginleşme olacak.

Adnan Özer: Nihayetinde Avrupa'da bir kitap borsası var.

Tabii, tabii. Bence dünya kendisine yazarlar arıyor. Yeni anlayışlar, yeni yazarlar arıyor. Türkiye'de de epeyce kitap var bunlardan.

Adnan Özer: Bu denemelerde dikkatimi çekti. Sevişmek sözcüğünü ne kadar çok kullanıyorsunuz.

Çok güzel bir sözcük. Yabancı dilde bu kadar güzel değil. Yabancı dilde sevişmeye 'aşk yapmak' diyorlar bildiğim kadarıyla. Bunu bana bir Alman çevirmen söyledi. Almanca'da sevişmenin karşılığını bulamıyorum. Var da, sevişmek değil. İki kişinin katıldığı bir eylem biçiminde bir sözcük. Ve sevgi .... Çok güzel bir sözcük. Herhalde Türkçe'nin en hoş ve kendine ait bir sözcüğü. Yabancı dillerde bunun böyle tek kelimeyle karşılığı yok. Onun için bu kelimeyi severim. Ayrıca bu toplumun bir sevişme sorunu olduğunu düşünüyorum.

Adnan Özer: Bundan sonra sizi eretotolijik yazar olarak tanımlayabilirler...

Ben bu tür tanımlamaları hiç anlamıyorum. Cinsellik insanlığın bir parçasıdır. Ben insanı anlatacaksam bunu bütün farklarıyla anlatacağım. Ve hiçbir fark beni korkutmaz. Ben insanın şu tarafını anlatırsam bana şunu derler, umurumda bile değil. Bundan korkarsan yazar olamazsın zaten. İnsanlığın cinselliği var mı? Var. O zaman ben bunu yazarım. Çelişkileri var mı? Var. Ben bunu yazarım. İnancı var mı? Var. Ben bunu yazarım. İnançsızlığı mı var? Var. Ben bunu da yazarım. Benim anlatmak istediğim şey, insan. O insanın hayatı. Burada ne varsa ben bunu anlatırım. Hayat beni utandırmıyor. İnsan da beni utandırmıyor. İnsanda ya da hayatta dokunmaya korktuğum bir şey yok. Ben yazı yazmanın kendine ait başka hiçbir alandaki cesarete benzemeyen özel bir cesareti olduğuna inanıyorum. Yazıdan korkmayacaksın. Şunu yazarken ne olur diye düşündüğün anda kendi yazarlığını sakatlarsın. Hayatında bir kere bile böyle düşünmeyeceksin. Ben şuna inanıyorum; ben yazı yazmaya başladı-

ğım anda -sadece ben değil bütün yazarlar için- yeryüzünde benden başka bir insanın yaşadığını unuturum. Bir tek insanın daha olduğunu fark edersiniz zaten yazı yazmayı kesersiniz.

Kolay mı, birilerinin yazdığım yazıyı okuyacağını aklımda tutarak yazı yazabilir miyim? Elim titrer. Ödüm patlar. Çok meşhur bir hikaye vardır; padişah dünyanın en büyük elmasını bulmuş. En ünlü kuyumcuya göndermiş, bunu kessin diye. Adam da en tecrübesiz çırağı çağırmış. Demiş ki bunu kes. Çırak şak diye kesmiş. Demişler ki; bu kadar değerli bir şeyi ona nasıl verdin? O da demiş ki; o onun değerini bilmiyor. Ben bunu yapsaydım elim titrerdi. Eğer ben de okurun, hayatın, işte kitaptan sonra değerini bilirsen o elması keserken benim de elim titrer. Ben o konularda tamamen cahil olmak zorundayım. Bildiğim her şeyi unutmak zorundayım. Zaten yazının o olanağüstü çekiciliği burada. Yazı yazarken herşeyi unutuyorsun. Başka türlü yazamazsın. Aslında yazdığının üzerine de korkuyla titrersin. Birisi senin yazdığını okuyacak ve değerlendirecek; bu insanı korkutur, ödünü patlatır. Cesaret ancak unutmakla mümkün olabilen bir şey yazıda. Yazının kendine ait bir cesareti var. Yazının kendisini bile unutuyorsun yazarken. Yoksa yazıyı düşünürsen okuyacaklarını nasıl yazabilirsin. İşte ondan sonra korkarsın. Acaba erotik mi derler, bilmem solcu mu derler, bana yobaz mı derler... Korkarsan da yazı olmaz. Korkuyla yazı olmaz. Cesaretle de olmaz. Yazı, korkunun, bir de cesaretin unutulduğu yerde olur bana sorarsan. Bu da bildiğimiz cesaretlerden başka bir şey. Bu unutmak, ve yazıyla hemhal olmak. Sen başka bir şey değilsin ki yazarken. Sen onunla gerçekten bütünleşmediysen yazı olmaz. Olur da tadı olmaz bana sorarsan. Sen onun yazı olduğunu söyler, koyarsın. İnsanlar ondan çok tad almazlar.

Adnan Özer: Bugün Galatasaray-Beşiktaş maçı var, ne düşünüyorsun?

Ben Galatasaraylı'yım. Ama çok büyük bir şansı yok, yani şu anda. Beşiktaş çok daha önde gözüküyor. Beşiktaş bence hak etti de. Beşiktaş şampiyon olursa bir haksızlık olduğu söylenemeyecek. Bu biraz şey gibi, ben iyi bir Galatasaraylı'yım. İyi bir futbol seyircisiyim. Ama ben hakikaten futbolu seven bir herifim. Takımı futboldan çok sevmiyorum. Galatasaray yenildiğinde hakikaten üzülürüm. Ama bu üzüntüden kurtulmak için futboldan vazgeçmem. Çünkü neticede bu üzüntüyü ve sevinci sağlayan şey futbol. E, Beşiktaş şampiyon olursa futbol adına büyük bir haksızlık olduğunu düşünmeyeceğim. Çok iyi maçlar oynadılar. Hemen hemen bütün maçlarını seyrettim. Sonra bence biraz düşüşe geçtiler ama... İyi bir hocaları var. Bizim de iyi hocamız var. Ama biz daha geç kendimizi toparladık. Futbol işte bu belirsizliğinden dolayı çekici derler ya hakikaten çekici. Son iki maç hâlâ belli değil, ama Beşiktaş'ın 5 puan önde olması ve iki maç da büyük bir şans. Biz şampiyon olsak, iyi. Ama dediğim gibi Beşiktaş olursa da çok üzülmeyeceğim. Çok haksızlık olmayacak futbol adına. Şu anda en iyi takımlarından bir dönem Gençlerbirliği'yle birlikte en iyi takımıydı bence. Galatasaray'dan daha iyiydiler. Şimdi biz birazcık arayı kapatmaya başladık. Kesin bir şey söylemek çok zor ama Beşiktaş daha yakın gözüküyor.

Adnan Özer: Peki, futbol temalı roman düşünüyor musun ya da içinde futbol konusu olan...

Benim ilk yazdığım romanda böyle futbola ayrılmış bir bölüm vardı. Adam futbolculuk hayali kuruyor... Hayır, o dünyaya çok hakim değilim. Gelgelelim ben sıradan iyi bir futbol seyircisiyim, iyi de bir spor basını okuruyum. Benim gördüğüm kadarıyla siyasetten daha karışık bir şey varsa o da spor. İyi bir yorumcu değilim. O kadar derinliğini bilemezsin. Ama ben şunu biliyorum. Gerçekten spor dünyasına nüfuz edebilecek, bunu bilecek bir adam Türkiye'yi birbirine karıştırır. Siyasetten daha karmaşık, hatta belki de daha kirli. Daha büyük entrikaların içinde dolaştığı, futbol dünyasında futbolun dışında başka bir dünya var, futbolu kullanan. Nerdeyse Türkiye'deki her güç futbolu kullanmaya çalışıyor. Çok garip bir yer. Spora bir giriyorsun, orada da rastlandıkların korku labirentleri gibi. Futbol dünyasında mafyaya rastlıyorsun, gizli polise rastlıyorsun, askere rastlıyorsun, kaçakçıya rastlıyorsun, herşeye rastlıyorsun. Sporun bu yüzünü bizim medya hiç görmüyor. Bence sporun böyle bir yüzü var. Ve aslında ilginç bir yüz. Sezerek görebildiğimiz bir tablo. Onun

“Ben çok çabuk evimi özlerim. Nereye gidersem gideyim 3-4 gün bana çok uzun gelir. Ben hemen evime dönmek isterim. Bu belki yazarlığın bir parçası. Ben çalışma masamın etrafında bir yerde olmalıyım.”

dışında sıradan iyi bir seyirciyim. Ve her seyirci kadar anlarım futboldan. Bu da şu demek; ben çok iyi futboldan anlarım. Çünkü her seyirci futboldan çok iyi anladığına inanır. Futbolla edebiyat arasında benzerlik var. Niye mesela dünyada çok ünlü yazarlar, çok ünlü futbolcular vardır da, çok ünlü kimyagerler, fizikçiler vardır ama sayıları çok azdır. Ünlü olmak için olağanüstü bir şey yapman lazım. Çünkü insanlar kimyayı, biyolojiyi çok iyi bilmezler. Çok iyi bilmedikleri için onunla çok ilgilenmezler. Ama herkes futboldan ve edebiyattan anladığına inanır. Anladığına inandığı için de o futbolda ve edebiyatta şöhret olabilirsiniz. Çünkü herkes neyin iyi, neyin kötü olacağına dair karar verebilecek durumdadır. Onun için özdeşleşir ve seçer. Anlatır, konuşur, aktarır ve ... olanlar da şöhret olur. Burada şöhret olanlar da kimse beni anlamıyor diye ağlamaya başlarlar. Futbol antrenörleri hep aynı şeyi söyler; bilen bilmeyen konuşuyor. Bilen bilmeyen konuştuğu için sen şöhretsin zaten. Kimya konusunda kimse bilen bilmeyen konuşmuyor. Sadece bilen konuşuyor ve şöhret çok az. Popüler olamıyor. Bilen bilmeyen konuşmadığı için edebiyatta, sinemada, futbolda şöhret olunuyor. Bundan şikayet edemezsin. Bu herkese ortak tad veriyor. Herkes başka türlü. Yani iyi bir futbol bilimcisi futbolu benden daha iyi anlıyor. Baktığı zaman sistemi görüyor. Taktik değişiklik ne oldu... 7 numarayı nereye doğru oynattı da, kaç tarafın 3 numarası... bunları biliyor. O ona göre tat alıyor. Ben sadece bildiğimiz futbolu biliyorum, yani çıplak gözükeni biliyorum ben öyle tat alıyorum. Edebiyat da biraz böyledir. Futbolun alemi de tat alır, futbolu mahalle arasında oynayan çocuk da tat alır. İyi bir edebiyat eserinden dünyanın en iyi eleştirmeni de tat alır, dünyanın en sağır edebiyat okuru da tat alır. Onun için bu iki dalda ünlüler çıkar. Herkes kendine göre bir tat alabilir. Herkes bilir bilmez konuşur, bundan şikayet edilmez. Bunları canlı tutan o insanların bilir bilmez konuşmasıdır. Sadece bilenler konuşsaydı futbol herkesin bildiği popüler bir spor olur muydu? Meşhur futbolcu olur muydu? Çok az insan o anlamda biliyor.

Adnan Özer: Futbolu sevdiğimiz... Ve ayrıca sizi de sevdiğimiz için futbol üzerine yazmanızı istiyoruz.

Ben futbol üzerine yazmak istiyorum. Cehaletimi hoş görecek bir insan bulsam yazarım. Yani baştan bunu söyleyeceksin; ben cahilim. Ben sadece sıradan bir seyirci olarak yazabilirim. Ha, kendime göre anlatırım. Her maçta benim bir fikrim var tabii ki, bütün seyirciler gibi.

Adnan Özer: Bir gazetede mi yapmak istersin bunu.

Bir gazetede futbol yazısı yazmak isterdim. Futbolu çok iyi biliyorum gibi değil, ben futboldan herkes kadar anlıyorum. Herkesten farklı, birazcık daha düzgün yazabiliyorum. Bunu mesela takma isimle yapmayı daha çok tercih ederdim (gülüşmeler).

Ama iyi yazarsan takma ismi ne kadar da takma isimle olursa olsun dikkat çekeceğini düşünüyorum. İnsanlar imzaların önemli olduğuna inanırlar. Ben yazının önemli olduğuna inanırım. Kimse imzasıyla doğmuyor. Herkes imzasıyla o yazıyı eline geçiriyor. Bu eski Türkler gibi. İsmini bir şey yapıp da kazanıyorsun, isminle doğmuyorsun. Halbuki insanlar şey gibi... Sen sanki isminle doğdun. Hiçbir yazar ismiyle doğmadı. Her yazar kendi ismini doğurdu. Hatta bazıları kızdılar da birkaç kere yaptılar bu işi. Yani takma isimle yazdılar, yine tutturdular. Onun için ben şeye inanmam; imza yazdı. Yo, iyi bir kalem herhangi bir şey yazıyorsa imzası ne olursa olsun insanlar bakar. Garip etkisi vardır iyi bir yazının. Bir elektriği vardır, ne olduğunu tam bilemezsin. Ama insanlar gider onu bir şekilde bulurlar. Bulunmayan çok azdır. Yani sağlığında değeri bilinmemiş yazar çok azdır edebiyatta. Çok azdır. On tane bile çıkmaz belki.

Adnan Özer: Bu popüler alanların yaklaşmasında bir yarar var mı? Futbol ve edebiyatın...

Ben şeyden hoşlanmıyorum. Böyle hayatı duvarlarla, yasaklarla ayırmaya. Her sıradışı yapının herkesle ortaklaşa bir alanda olacağı bir parçası var. Placido Domingo mesela, o dünyanın en üç büyük tenorundan biri kabul ediliyor, bu adam aynı zamanda bir futbol hayranı. Jack Nicholson dünyanın en büyük artistlerinden biri, ama basketbolcu. Sıradışı gözüken her adamın hayatında bir de sıradan hazlar vardır. Bence onun hayatını yaşanabilir kılan; kendi sanatını uygularken karşılaştığı, çektiği acılardan, gerginliklerden kurtarıp, onu rahatlatan şey bu sıradanlıkları. Onlar bu sıradan alanlarda da kendilerini gösterebilirler. Jack Nicholson bir basket maçını sana anlatsa ilgiyle dinlersin. Domingo futbolu yorumlasa bunu ilgiyle dinlersin. Bu insanların sıradanlıklarına da izin vermek sıradan hayata bir tat kadar. Onun için ben böyle çok kesin ayrımlar, o onu yapar, bu bunu... Biraz hoş görülü olmak lazım. Ne olur yani, bir başka dalda iyi ama çok iyi bilmediği bir dalda da ukalalık yapmak istiyor. Bırak yapsın.

Adnan Özer: Yazmak dışında hobi diyeyim.

Benim hayatım çok renkli değildir. Yazmak benim hayatımın çok büyük bir bölümünü kaplıyor. Onun dışında, bazen film seyrederim, kupa maçlarını kaçırmam televizyonda. O benim en büyük eğlencelerimden ve beni en çok dinlendirendir. Çok uzun yıllardan beri ben futbol izlerim, gösterilen bütün maçları izlerim, sadece Galatasaray'ın maçlarını değil, Beşiktaş'ı, Fenerbahçe'yi de izlerim. Gençlerbirliği'ni artık tabii ki seyrediyorum. Onun dışında çok fazla şeyim yok, sokağa çok fazla çıkmak. Sokakta dolaşırım da böyle kalabalık yerlere çok gitmem. Kalabalıkla eğlenme gibi bir alışkanlığım yok. O tür bir eğlence bilmiyorum.

Adnan Özer: Sizi Beyoğlu'nda görmüyoruz.

Ben o tür eğlence bilmiyorum. Kalabalıkta kendimi çok rahat hissetmiyorum. Çünkü çocukluğumdan beri böyleyim. Ben bir evin içinde yaşamayı severim ve evimde de yaşarım. Sokaklarda dolaşırım, gezerim. Sokaklardaki adamlarla konuşurum. Ama çok fazla kalabalığın içine girmem. Çok sevdiğim bir yaşama tarzı değil bu. Ama bunun benim için şöyle bir avantajı var; bu çok mutevazı ve paraya ihtiyaç duymayan bir hayat olduğu için beni herzaman, gençliğimden beri de özgür kıldı. Benim hayat tarzım kazandığım paraya göre hiç değişmedi. Hiçbir zaman eğer işimi kaybedersem bir daha bu hayatı yaşamam gibi bir korkum olmadı. Çünkü paraya dayalı bir hayat yaşamıyorum ben. Yani ben ne kazanırsam kazanayım aynı hayatı yaşıyorum. Yine sabahları aynı şeyi yiyorum, genelde öğlen ve akşamları aynı şeyi yapıyorum. Çok sıradan ve mütevazı bir yaşam biçimim var. Ha, bunu mecbur olduğum için seçmedim. Başkalarının renkli bulduğu şeyleri yaşayabilirim ama ben onları sevmiyorum. Ben böyle bir hayatı seviyorum. Bana sorsalar nasıl bir hayat yapardın kendine böyle bir hayat yapardım. Belki bir tek lüksüm; bahçeli müstakil bir evim olsun isterdim. O da şundan isterdim. Yazı yazarken -her yazar gibi çok tutturuk taraflarım var tabii ki- ben bütün bir kitap boyunca aynı müziği dinlerim. Bir kaseti severim. Şartlı refleks haline gelir. Aletin düğmesine basarım, o şarkı çalmaya başlar ve ben çalışmaya başlarım.

Mesela geceyarısı sonuna kadar o müziği açayım sabahın köründe ve kimse rahatsız olmasın. Ben o büyük sesin içinde çalışayım. Ben çok sessizlikte çalışanlardan değilim. Benim sevdiğim müzik en yüksek düzeyde çalsın isterim.

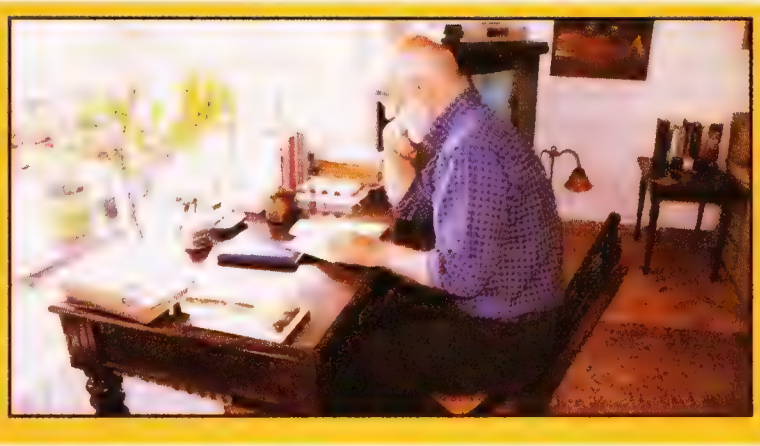

Adnan Özer: "Adlatmak"ta ne gibi müzik dinledin?

Emma Shaplin'ini dinliyordum. Ve bunu mümkün olduğu kadar yüksek volümde dinlemeyi seviyordum. Beni sarhoş ediyor o insan sesinin gücü. Öyle bir evde yaşamak isterdim. Mesela geceyarısı sonuna kadar o müziği açayım sabahın köründe ve kimse rahatsız olmasın. Ben o büyük sesin içinde çalışayım. Ben çok sessizlikte çalışanlardan değilim. Benim sevdiğim müzik en yüksek düzeyde çalsın isterim. Bir tek yaşama biçimi olarak içimde kalan özlem budur. Öyle bir evim olsun isterdim. Olmadı. Ama onun dışındaki bu yaşam tarzı; kendim de seçsem bunu seçerdim.

Adnan Özer: Dışardan bakan Ahmet Altan çok kazanıyor? Bunu yapabilir diye düşünür.

Onu yapabilecek kadar kazansam keşke. Kimseye muhtaç olmadığımı da söyleyeyim bu arada.

Adnan Özer: Bir kitap 4 yılda yazılıyor. İşte aylara bölününce...

Türk yazarı olmanın zorlukları var. Ama Türk yazarı olmanın büyük getirileri de var, manevi anlamda. Ben buranın yazarı olmaktan doğrusunu isterseniz şikayetçi olmadım.

Evet, evet. Kitabı yayımlattığın andakini görüyorlar. Ama kitabı yazmak için harcanan bir zaman var. Ben bu tirajlara dünyada sahip olsaydım gerçekten çok zengin olurdum. Ben Türkiye'de neysem İtalya'da o olsaydım, Türkiye'de neysem Amerika'da o olsaydım evet büyük para kazanırdım. Ama Türkiye'de de bundan şikayet etmiyorum. Türkiye gibi bir ülkede insanın sadece yazısıyla yaşaması bile bayağı şükretmesi gereken büyük bir lüks. Ben böyle bir lükse sahip olduğum için gerçekten şükrediyorum. Ben kimseye muhtaç değilim. Ben aileme, çoluğuma çocuğuma yazdığımla bakabiliyorum. Canım isterse lükslerle de yaşarım. Öyle çok zengin biri değilim. Ama bu ülkede yazar olmak bana geçimimi ve hayatımı veriyor. Bu da dediğim gibi benim açımdan şükredilecek bir şeydir. Ben buranın yazarı olmaktan da şikayetçi değilim. Yani bütün şeyden konuşuyoruz, işte, bu ülkede yazarların başına gelen şeylerden, ama şunu da söylemek gerekir; evet, bu ülkede yazar olmak zor. Ama şunu da söylemek gerekir bunun yanında; bu ülkede yazar olmanın tadı başka ülkelerde çok kolay bulunmaz. Bizim bu ülkenin sokaklarında yaşadıklarımızı Amerikalı bir yazarın ya da Fransız, İngiliz bir yazarın kendi ülkelerinin sokaklarında yaşadığını zannetmiyorum. Ben bu ülkenin neresine gidersem gideyim, dağ başından en fakir mahallesine, en zengin en sosyetik yerinden en sıradan kasabasına kadar orada bana adımla seslenen birini, benimle kitaplarımdan, yazılarımdan konuşan birini görüyorum. Bu da tamam helali hoş dedirtecek kadar yazarlık açısından insanı kendinden memnun bırakacak bir gelişme. Bunu da söylemek lazım. Türk yazarı olmanın zorlukları var. Ama Türk yazarı olmanın büyük getirileri de var, manevi anlamda. Ben buranın yazarı olmaktan doğrusunu isterseniz şikayetçi olmadım. Dediğim gibi diğer ülkelerin yazarlarından daha büyük belalar yaşıyorum ama başka bir ülkedeki bir yazarın kolay kolay sahip olamayacağı kadar da büyük bir yazarlık lüksünü de yaşıyorum. Bu ülkenin neresine gidersem gideyim dediğim gibi bana adımla hitap eden birine rastlıyorum. Bu her yazarın kolayca yaşabileceği bir şey değil. Ya Ahmet Abiyim, ya sadece abiyim, ya Ahmetim, ama biri bana mutlaka sesleniyor. Biri bana bir şaka yapar. Biri bana hoş bir şekilde sataşır. Biri bana kitabımla ilgili bir eleştiri söyler. Yaşlı bir adam bu "Aldatmak"ta böyle şeyler yazmamalısın da, genç bir kız çok beğendim de, ya da abi sen ne yazıyorsun der. Ben bu ülkede bahçemde dolaşır gibi dolaşırım demişti babam. Hakikaten bu ülke yazarına bu duyguyu veriyor. Bana sorsalar Batı yazarı olmanın büyük avantajlarını.... Ben yine Türk yazarı olmayı seçerdim. Daha doğrusu, Türk yazarı nitelemesine inanmıyorum da, Türkiye'de yaşayan, bu topraklarda doğmuş bir yazar olmayı tercih ederdim. Ha, bu dünyaya yayılmamızda büyük handikap mı? Ben onu da aşacağıma inanıyorum. Diğer yazarların da aşacağına inanıyorum. Bin defa gelsem ben galiba bin defa da bunu seçerdim. Ayrıca bunun mücadelesinin bir tadı var; dünyaya ulaşmak için çok kalın duvarlar var, ama duvarları yıkmak herzaman yazarlık mesleğinde keyifli bir iştir. Onları yıkacak kadar gücüm yoksa zaten boş ver. Ama gerçekten ben zannettiğim yazarsam dünyanın hiçbir duvarı önümde duramaz, ben onu yıkarım. Onun için ben bundan memnunum. Her Türk gibi söyleniyorum işte. Yoksa ben bu ülkenin, bu toprağın yazarı olmaktan memnunum. Dediğim gibi bin defa doğsam yine bunu seçerim.

Aslan Özdemir: Önümüz yaz, tatile çıkacak mısınız?

Ben öyle çok tatil kültürüne sahip biri değilim. Geçen yaz bir kere bile yüzemedim. İşte, "Aldatmak" çıkacaktı, o çıksın diye uğraştık. Çıktı. Aman Allahım ne oluyor! Moğol ordularını durdurmaya çalıştık. Öyle bir saldırıydı (gülüyor). Öyle çok uzun tatillerde kalamam zaten. Ben çok çabuk evimi özlerim. Nereye gidersem gideyim 3-4 gün bana çok uzun gelir. Ben hemen evime dönmek isterim. Bu belki yazarlığın bir parçası. Ben çalışma masamın etrafında bir yerde olmalıyım. Çalışmasam bile her an çalışacak gibi olmalıyım. Öyle olmadı mı ben geriliyorum. Onun için 3-4 gün yüzmek fena bir fikir değil.

Aslan Özdemir: Başka bir yerde yazamaz mısınız?

Teorik olarak her yerde yazabilirim. Yazarlığın böyle bir avantajı var. Ama yeniden orada yazmaya başlarken zorlanırım. Alışırım da ama o zorlanmayı yaşamak istemem. Böyle insanın alıştığı elbiseler vardır, yumuşacık, vücuduna uymuş... onları giydiğinde daha güvende ve rahat hissedersin kendini. Benim odam aynı öyle. Baloya gittiğim elbiselerimi çıkartıp, o kendi eskimiş elbiselerimi giymek gibi. O benim vücudumun parçası olmuş elbiseleri giymek gibi, kendi çalışma odama girmek. O masayı biliyorum. O masanın her köşesinde ne olduğunu biliyorum. Bazen çalışırken hep aynı şeyleri giydiğim olur. O kabuğun içinde kalmayı seviyorum. O kabuğun dışına çıkmaktan ise hoşlanmıyorum.

Çok teşekkürler.

Ben teşekkür ederim.

>Metin Aksoy

Eğlence tarihinde Kürtler

Eğlence, insanlık tarihinde vazgeçilemeyen unsurların başında gelmekle birlikte toplumların, halkların kendisine özgü geliştirdiği ritmik sevinme hareketlerinin birbiriyle uyumu, çeşitli başarıları kutlama ve deşarj mekanizması oldu. Dans diye adlandırdığımız çeşitli ritmik hareketlerden oluşan eğlence mekanizmasının en önde gelen öğesi, zaman içinde, teatral oyunlara, komedi unsurlarını barındıran sosyal yapının iç dünyasını ele veren çeşitlere de hizmet etti. Bu mekanizma Antik Yunan'da en üst seviyeye ulaştı. Tarihi belgelere göre Yunanlarda dans üç kısma ayrılırmış; savaş dansı, din dansı, aşk dansı. Ardından epik tiyatroda, sanatsal tiyatroda, müzikallere de ev sahipliği yapan dansın bin bir çeşidi ortaya çıktı. Örneğin, Eflatun, Ksenofon, Aristo gibi filozoflar dansı en kıymetli ödevleri arasına koymuşlar ve halk karşısında oynamışlar. Yine Artemis'in deniz perileriyle Zös Mabedi etrafında eğlenirken, ya da dans ederken mermere kazınmış.

Tarihi belge ve dokümanlarla geçmişleri sabitlenen halklarda eğlence böyleyken, peki tarihi geçmişi yazıyla, belgelerle sabitlenmemiş halklar nasıl eğlendi?

Örneğin Kürtler:

Sonbahar, kış aylarının uzun gecelerinde televizyonun, radyonun olmadığı dönemlerde Kürtler bey ya da mir'lerinin evlerinde toplanır, yer içer, dengbêjlerin en revaçta şarkılarını dinler, 'soytarı' oynatıp 'yalancılardan' yalan dinler, eğlenirlermiş. Bir tür komedi tiyatrosuna benzeyen bu eğlence biçiminde, hedef cemaati güldürmek ve kimin daha büyük yalanlar söylediğini tespit etmekmiş. Hatta rivayetlere göre hayallerini zorlayıp en büyük yalanı söyleyen kişi şampiyon ilan edilmekle kalınmaz aynı zamanda mir ya da bey tarafından ödüllendirilirmiş. Yılın soytarısı, yılın yalancısı, yılın dengbêjigibi unvanlar da alanında başarılı olan kişilere veriliyormuş.

Her mir'in, beyin soytarısı, dengbêji, bir tür dansözü, -ki bu erkek olurmuş- her halükârda mevcutken, soytarılık, büyük yalancı olmak da adeta bir meslek sayılırmış. Tabiri caiz ise özellikle yalancılık ve soytarılık modern çağın komedyenlerin mesleğine benzeyen bir işmiş.

Soytarılar genelde üstlerine başlarına kat kat yırtık pırtık elbiseler giyinirlermiş, bir tür sahne kostümü gibi. Odanın ortasında oyunlarına başladıklarında üzerlerini çıkarır, onları izleyenlere giydirir, izleyenlerden çıkardıklarını da kendileri giyerlermiş. Bir anda değiş tokuş olurken, bazen de izleyici ortada çırılçıplak kalabiliyormuş. Yalancılar ise rakiplerini alt etmek için çeşitli taktikler uygularmış, kimin önce söze başlayacağını tespit etmek için kura çekmekte hile yapma, cemaatin içinde rakibine baskı kurarak sinirlenmesini, hata yapmasını sağlamak gibi. Hiçbir yalancı önce söze başlamak istemezmiş, rakibinin söylediklerinin altında kalmamak için.

Elbetteki bu bilgiler sadece rivayetten ibaret değil. Ünlü Rus koreograf İgor Aleksandroviç Moiseyev 1936'da Rus Halk Dansları Tiyatrosu kuruluşunda büyük katkı sahibi olmakla birlikte o dönemde Rusya'da yaşayan halkların danslarını teatral bir havada sahneye aktardı. Bu dansların içinde Kürtlerin soytarı tiplemesi de işlendi. Ardından 1968'de Genç Bale adıyla yeni bir topluluk kuran Aleksandroviç, bu defa Rusya'da yaşayan tüm halkların danslarını, oyunlarını sahnelemek için yeniden düzenledi. Bu düzenleme içinde Kürtlerin baharı müjdeleyen oyunlarından soytarı ve yalancı tiplerini "İlkbahar Dansı" adıyla yeniden sahneye aktardı. 1970'lerde ise bu alanda araştırma yapan bazı Sovyet Kürt yazarları yaklaşık iki yüz sayfadan oluşan çeşitli eskiz ve fotoğrafların da bulunduğu bir eser meydana getirdi. Aynı yıllarda Ortadoğu halkları folkloru araştırmacısı Arap Lamx Tewari de yayınladığı eserinde Kürtlerin eğlence ve dansları hakkında önemli bilgiler aktardı.

Günümüzde de halen çok az da olsa 'soytarı' kılığına bürünüp 21 Mart, Newroz'da, yine "Xaç Xidirnebı" (Hıdrellez) gibi baharın geldiğini müjdeleyen günlerde kapı kapı dolaşıp çeşitli komiklikler yapan, un, yağ, şeker, para ve benzeri hediyeler toplayan insanlar olur.

En büyük 'yalancı' Kürtlerin yalanlarından bazıları:

93 Rus Osmanlı harbinde babaannem askerlere yemek pişiriyor, onlarca kazan kaynıyor, ancak askerlere bir türlü yetmiyormuş. Bunun üzerine yörenin en büyük bakırcı ustaları toplanmış yeterince büyük bir kazan yapmaya başlamışlar. Kazan o kadar büyükmüş ki, bir tarafta çekiç sallayan ustanın çekiç sesini diğeri duyamıyormuş. Kazan bitmek üzereyken, çocuklar etrafında oyun oynuyorlarmış, çocuğun biri kazana çarpınca, kazan yuvarlanmış dünyanın dışına çıkmış. O gün bugündür kazan uzayda -pencereden parmağıyla ay'ı işaret ederek- işte orada.

Diğeri başlar:

- O da bir şey mi? Yazın son günleriydi ekinlerimizi topladık, dövenle dövüyoruz, kızıl buğdayı samandan ayırıyoruz, gece karalık bastı, eve döndüğümüzde bir çift öküzümüzün kayıp olduğunu fark ettik. Günlerce aradık taradık bulamadık, bir süre sonra vazgeçtik. Buğdayı yıkadık, ayıkladık değirmene götürüp un yaptık. Kışın tam ortası annem ekmek pişiriyor, lavaşları tandıra vuruyor, kızaran lavaşları çıkarıp bezin üzerine seriyordu. O ara öyle bir lavaş ekmek çıkardı ki annemin kendisi de 'ya bu çok ağır' dedi. Kızaran ekmek aniden çatladı, bir de ne görelim: kayıp iki öküzümüz ekmeğin içinden çıktı.

Desen: Onur Güçel

>Metin Fidan

Gel, beraber yapalım

"Tam iş üstündeyken, kafasına sopayla vurduk," dedi. "Nası yani, çok mu sert?"

"Yok be! Korkutmak için, hafifçe. 'Sigtir git lan' diye bağırdık sonra. Hemen kaçar zaten lavuklar."

"Kız, peki? O, bağırıp çağırıp, karşı koymuyo mu hiç?"

"Yaa, orospu zaten hepsi. Oraya, ormanın en kuytu bi köşesine niçin gelmiş? Düzüşmek için! Ha araya girip biz s.kmişiz, ha yanındaki çocuk.."

Hayvani bir mantıkla bakılırsa, doğru laflardı. Devamını da aynı sağlamlıkta getirdi zaten. Kıza verdikleri ve kendi aldıkları mükemmel keyiften, sonrasındaki durumu düzeltme çabalarından söz etti. Tabii, kesinlikle bir tecavüz değildi bu. Ortaklaşa bir rızayla üstesinden geliniyordu meselenin, söylediğine göre... Gece çöktüğünde, mangasından ayrılarak yanıma uğrar, el feneri ışığında, usulca anlatırdı bana bu acayip şeyleri. Yüzündeki, o çok belirgin rahatlama hissiyle. Fakat, niye ille de bana.. Herhalde, öküz gibi dinlediğimden! Her şeyi dinleyebilirdim, en berbat hikâyeleri bile. Kimi anlatımlardaki bariz eksiklikler, salakça taraflar hoşuma giderdi! Belki de sinirlenirdim, daha iyi anlatamadıkları için. Ara sıra sorardım kızıştırmak niyetiyle, ayrıntılı bir biçimde. "Peki, o sırada, yani şirketin minibüsünün arkasına geçip, komşu kızının eteğini sıyırırken sen, ordaki kargo paketleri, koliler, yer döşemesi filan kıçınıza batmıyo mu?" Biraz soluklanıp, "Aabi, minderimizi de aldık ama yanımıza! Battaniye var ayrıca," diye ekler, heyecanla devam ederlerdi. Muhabbet gevşeyip, tekrarlar başladığında, çaktırmadan karanlık helalara koşturulur. Ay ışığında gerçekleştirilecek otuzbir seansları için.. Aralarında yine en ilginci, sakıncalı hatıralarını paylaştığım tecavüzcü herifti. Fazla müdahale de etmeden, yaptığının yanlış bir şey olduğu bilgisini araya sıkıştırdığımda, "Hayır bak, inan ki öyle diil lan!" diye kıvranır, karşı koyardı inatla. Onu anlamamı istiyordu. Arkadaşı sayılırdım. Eh, anlıyordum.. "Bi gün gel, beraber yapalım," dedi!

Bak, bu isabet olurdu işte!. Tek başıma asla yapamayacağımı düşünürdüm zaten. Böyle bir iğrençliği, üç beş kişinin vicdanı, beraberce ancak kaldırabilirdi belki. Gene de, hiç ilişmemeye çalırdım tabii. Seslenirlerdi öteden, 'sen de gel, sen de yap hadi' diye. Yapmasan bi türlü, yapsan daha beter. Kaçarsan ordan, bir acayip.. İyi insan, kötü insan diye, düğümü önceden çözebilen çok net bir ayırım yoktu! Yeterince güçlü sınavlarla karşılaşmıyoduk hayatta! Aptal mı, melek gibi mi, pislik mi, yürekli mi, nası biri olduğumuzu, sınırlı yaşamlarımızın bize bağışladığı patlak spotların ışığında seçebilmek zorundaydık. O kadarı da faydalıydı elbet. İki dakika akıllı duramayıp, kıçınla dağ devirmekten kat be kat iyiydi!.. Elimdeki buruşuk kâğıtta yazan numarayı bi daha kontrol ettim:

Tepeleri oyuklu plastikle örtülü, alçak, depo görünümlü barakalar vardı bi tarafta. Toz topraktı yol. Öte yanda da, marul tarlası mı ne, anlamam ki, ekili bir arazi uzanıyodu.. Buralarda bi yerde olmalı... Asıl önemli işimi hallettikten sonra (beleş muayene için doktor bi arkadaşımın yanına uğramıştım), bir kulübeye girerek aradım Gürkan'ı. Buralarda, ilçe merkezi civarındaki büyük bir parkın karşısında bulunduğumu söylediğimde, "Çok yakın!. Gelsene!" dedi. "Oturuz, birer çay içeriz." Adresi tarif etti sonra..

Bu tür ziyaretleri, akşam üzerine denk getirebilmeyi iyi beceriyorum! Böylece akşama evimde olurum, belki yemek hazırlamaya da vaktim kalır.. Gene dikkatlice ayarlamıştım yani. Biraz da kader kısmet.. "Yolun düşerse uğra mutlaka!" şeklindeki o isteğe, saygı göstermeliydim. "Tamam," demiştim üstelik, beni aradığı gün.. Şimdi, ufak bir ziyarette bulunursam, kolaylıkla aradan çıkartmış olurum, bi daha da yüzünü şeytan görsün der ve huzura ererdim..

Çoğu zaman, bir görev, angarya gibi gerçekleştiriyordu insan, bu kısa ziyaretleri. Bi an tereddüte düşmesine neden olan, 'samimi yaklaşım? içten davranış? endişelerini yok etmesi ise, çocuk oyuncağıydı! Samimi bi tavır ve canayakın duygular, bir angaryanın içinde de yeterince mevcuttu zaten. Biraz iş, biraz iyi niyet, biraz oyun, -araları doldurmak maksadıyla- biraz şüphe; hepsinden bi parça alarak, en lüzumsuz işleri dahi anlam'a bulayan, güçlü karışımlar hazırlanabilirdi. Acayip zekiydik hepimiz o konuda. Biliyorduk ya tüm bunları! 'Ortalama bir yaklaşım', uygarlığın, ilişkiler alanındaki en olağanüstü keşfiydi! Konunun uzmanları, açıklayıcı ve resimli kitapları, kursları dahi vardı! 'Fazla ileri gittin' ya da 'az gelsene şöyle', diyerek birileri ikaz edilebilir, fakat kimse kimseyi, 'çok ortalamasın lan' diyerek suçlayamazdı. 'İçimize' işlemişti artık, nasıl hareket edeceğimizle ilgili tasarlanan standart çözümler! Böylece, 'içten bir davranışın' ne olabileceğine dair ipuçları tekrar güme gitmekteydi. Herkesin içlerinin ortalamasının alınmış bir halini andırıyordu, son durum itibariyle.

Kenara çekilip, kasasında vitrinli bir buzdolabı taşıyan kamyonetin geçmesini bekledikten sonra, birazcık daha yürüdüm toprak yolda.. Şurasıydı galiba, tarife göre: Diğer depo görünümlü yapılardan farklı olarak, çevresinde beyaz bi duvar bulunan, garaj gibi bir yer.. Kapıya yanaştım.. Bağırsakları etrafa saçılmış, yağlı bir otomobilin çevresinde biriken, ufak bir kalabalık vardı..

"Gürkan ———'i aramıştım!"

Üç dört kafa, bana doğru çevrildi.. "Askerden arkadaşıyım ben.." Adamlardan bir tanesi, içeriye gitti.. Çok geçmeden, aradığımı getirerek geri döndü... Sakallı bi tipti. Ağzını yayarak, o acayip kahkahasını atma hazırlığına başladığı an, fener ışığında ezberlediğim yüz hatları ortaya çıktı. Evet, bu o lavuk dedim.

"Metiniim.. Naabereloo?!"

'Naabereloo'da, bi sorun yoktu.. Metinim ise, alışmam imkânsızdı! 'Metinim! Hiç haz etmiyodum, o tür bi hitap biçiminden. Özel bir isimdi Metin, bana aitti. Neden o takı ek-

lenirdi ki yahu?.. Arkadaşlarına, özellikle amcasının oğlu Turgay'a takdim edilmemin ardından, evinin hemen az ötede olduğunu söyleyerek, koluma girdi.. Sonra, beni de beraberinde çevirerek arkasına döndü tekrar, elinde kalan kargaburnunu Turgay'a uzattı..

Aynı tozlu yolda yürümeye başladık. İlk muhabbetler, tezkere tarihinde yaşanan aksilikler üzerine oldu. Hiç acelesi yokmuş aslında, öteki grupla da dönebilirmiş. Fakat ben gene de iyi halletmişim, bir ay öncesinden hastaneye sıvışarak.. "Estetik yaptırmam gerekiyodu, zor izin kopardım," dedim.. Güldü... Güneş henüz tepedeydi. Bir herif tutmuş beni, bi yerlere götürüyordu. Silah arkadaşım mı oluyodu yani kendisi, neydi! Hayat ne kadar acayipti. Daha da acayip olabileceğini umuyordum herhalde. Kimi zaman, sakin ve normal geçmesini istiyordum. Ayrıca şunu, ve bunu da derken, koca bir yaşamı avucunda kavramaya çalıştığını fark ediyordu insan! Yapabileceğim fazla bi şey yoktu.. İki depo arasındaki kestirmeye saparak, küçük bir aralıktan, açığa çıktık: Uzak bi ucunda, eğrilmiş bir futbol kale direği yükselen, geniş, boş bir arazi.. Ağaçların arasındaki bir eve daldık..

Bahçedeki muslukta ellerini yıkarken, 'Metinim', diyordu hâlâ, sayıklar gibi.. Çiçekler vardı etrafta.. Bulabildikleri her tenekenin içine bi şeyler ekmişlerdi.. "Şunlar.. ortanca mı?" diye sordum. Bildiğim tek enteresan çiçek adı, ortancaydı.

"Leylak," dedi, evin gölgeli kapısından içeri girerken... Boynuna astığı havluyla geri döndüğünde, kenardaki tahta masayı beriye, daha düzgün bi zemine çekti. Oturduk karşılıklı. Hâlâ tıngırdıyordu masa, devrilecek gibiydi sanki. Bir bacağını, yerden biten küçük bir kayanın üzerine oturttu. Ben de kenarından tutuyordum.. Bıraktım sonra.

"Hâlâ çızıktırıyor musun?"

"Evet, çiziktiriyorum ve yazıktırıyorum," dedim.

"Nerte?!" diye sordu, o yavşaklık bulaşan tuhaf ağzıyla. Bi gazete ismi salladım. Zati okumuyodu ve bi bok anlamamıştı gösterdiklerimden de. Şimdi bi dergi ismi filan verirsem hepten kafa karıştırıcı olacaktı. Gaste yazarlığı işi, böyle durumlarda kolay kabul görüyor, daha inandırıcı gözüküyordu. Annem de sürekli, 'gasteye mi gidiyosun?' diye sorardı. "Dergi," derdim, "dergi.."

"Evin güzelmiş.."

'Sağol' derken, o da çevresine bakındı, ilk defa görüyormuş gibi yapabilmenin keyfiyle.. Dalların arasından, güneş ışığı sızmaktaydı, yüzlerce parça hâlinde. Asıl toparlağı aradım; buldum. Bi çatalın arkasına gizlenmişti.. Ayrıca, biraz sonra güzel bir kadının yanımıza geleceğini tahmin ediyordum. Fotoğraflarını göstermişti, birkaç ay kala.

"O ipneyi aradın mı hiç?" diye sordu.

"Hangi ipneyi?"

"Yakup'u," dedi, ve bol hatıra yüklü

bir kahkaha patlattı. Ben de eşlik ettim. Yakup, iyi bi çocuktu, kimseye bir zararı olmamıştı.

"Tam alamadım adresini. Taşınacaklardı zaten, ev yapıyomuş babası bi yere.."

"Yakup, harbiden tam bi salaktı," dedi.

"Aranız iyiydi ama.. Beraber gezerdiniz hep, kol kola."

"Aynı mangadaydık, gezecez tabii. Fekat, hıyarın tekiydi.. Biliyo musun, nası kapışırdık biz onunla? Uyuz ediyodu bazen beni!.." Karısı göründü, evin kapısında.. İçinde çay bardakları, tozşeker kabı ve susamlı çubuk krakerler bulunan tepsiyi masaya bırakarak, aramıza oturdu.. Bi süre konuşmadık; aralarında ufak bir meseleyi hallettiler. Bi kaynak ustası aramış da Gürkan'ı, o da gitmemiş mi ne.. Sonra, beni işaret etti eliyle.

"Bu herifle, iyi annaşırdık bak! Çok acayip bi adamdı!. Orda da yazıyodu ha! Tankın içinde, oturup yazardı." (Tank değil o lan. Zırhlı personel taşıyıcı. İngilizce, 'Keriyır'. Orda da hep, tank derdi hıyar.)

"Ne tür şeyler yazıyorsunuz?" dedi, kadın, özene bezene kurduğu, gayet düzgün bi cümleyle.

"Mizah yazısı, ve," dedim, "..yani, kısa.. belki uzun hikâye.. güncel.." Ne diyeceğimi de şaşırmıştım! Bi şeyler yazıyodum işte, ne bileyim yahu.

"Uydur uydur, yaz kıçından tabii!" dedi, Gürkan.. Eh, alışkındım densizliklerine. Güldüm gene de; gülüştük hep beraber.. Fakat en çok, Yakup'a gülerdik biz.

'Yürürken kırıtan kadın' taklidi yapardı Yakup.. Ay'ın tabak gibi çıktığı bulutsuz gecelerde, etrafta turladığımızda: Önce bacaklarından bir tanesini, sonra ötekini, kalçasından ileriye kavisli bir şekilde fırlatarak. Ve, koşarak! Ve ağır çekimde! Koşarken ağır çekimde kırıtan kadın? Olağanüstü bişeydi! Yerlere yatardık.. Keşke bizim mangada olsa bu herif derdim.. Gürkan, hiç kıymetini bilmemişti.

İşinden söz etti lavuk sonra.. Kafasına göre takılabiliyomuş mesela. Amcasının filanmış tamirhane.. -Kurabiye getirmeye gitti, karısı. Benden galiba hoşlanmışlardı. İlginç görünen mesleğim ve değişik hareketlerimle, önüme koyulan kurabiyeyi, çerezi filan hak etmekteydim yani.. Uzaktan, çayımın demini sorduğunda, ister istemez, tüm vücudu bakış açıma dahil oldu.

Şanslı herifti, Gürkan... Tecavüzle ilgili bahsettiği şeyler çağrıştı birden, nedense. Bir yığın şeyi düşündüm oracıkta! Ayırım, orantılama, birleştirme, kıyaslama şeklindeki, refleks düşünce hareketleriydi elbet bunlar. Küçük çentikler vardı orada bi yerde! Çağrışımlar, kolu (düşünceyi) bir an başıboş bırakıveriyordu! Sonra sen anlayamasan dahi, bir sonraki çentiğe 'Tlak! diye oturuyor, sağlıklı normâl düşünce, kaldığı yerden tıkır tıkır devam ediyordu..

Fekat yine de, 'adamın en ilginç özelliği' kaybolmuş' diye düşündüm, bir çentik daha atlatmaya müsade ederek.. Belki, başka bir yönde aşırılıkları devam ediyordu; bilemem. Bir şekilde uzak durabilmek gerekiyordu üstelik...

"O gün.. Operasyon öncesi hani.. Çadırda kalmamıştın sen, tankta yatmıştın.. Herkes kıl kaptı sana, biliyo musun? Oğlum, size ne lan dedim. Adam sıkılıyor işte kalabalıkta.. "

"Aslında g.tüm dondu da, ne bileyim.. Hoşuma gitmişti yine de.. Yukarıdan kafamı çıkartıp, sabaha kadar T.r.t- F.m'i dinnedim zaten.."

"Çekiyo mu ki ordan?.. Benim radyo çekmiyodu!"

"Biraz cızırtılı ama, anteni değdirince uçak-savarın köşesine, nefis çekiyodu."

"Hadi lan?!"

Kurabiyelerden tıkındım kibarca; bölük komutanlarından ve hatırlanmaya değecek özellikleri bulunan diğer rütbelilerden bahsederken o.. Fener ışığındaki konuşmaların sihrinden eser yoktu. Evet, öylesini de pek ummamıştım zaten. Fazla bir şey beklememiştim açıkçası. Zoraki ziyaretim, planlandığı gibi sonuçlanacaktı. Kısa ve temiz bir iş olmak üzereydi! Devamlı kalkıp, bi şeyler getiren, götüren karısı, yanından bir kez daha geçerken, ufak bi şaplak attı kıçına Gürkan. Ne adi bir şekilde, ne de pek çekinerek. Usulünü biliyordu; sağlıklı bir et sesi işitildi. "Yapmaa," dedi kadın. Bu gece yapılabileceklerin bir provasını andırmaktaydı cilveli ses tonu. Ben de hazırlık yapmalıydım yavaş yavaş.. Tankın içinde uyumaya gidecektim sanki, birazdan. Tek başıma, patlamamış bombaların arasında sigara içerek..

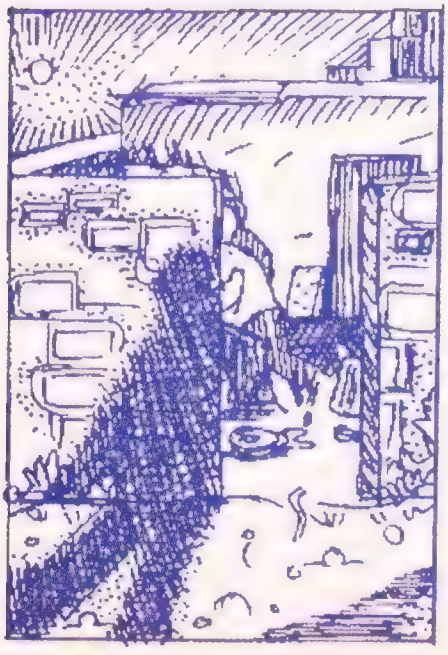

"Yemeğe kalıver istersen, Metinim," dedi..

"Benim, kimseden bir şey istediğim görülmemiştir! Tanrıdan bile istemeye yüzüm tutmaz! Verilecek olan verilmiştir zaten!" şeklinde, bi yığın saçma düşünce çırpıştı beynimde, kuşlar gibi... Tlak!

"Vallaa, kalamam Gürkan.. Başka bi zaman.. Yapmam gereken işler var.."

"Gasteye mi gideceksin?"

"Evet," dedim.. -Ne gastesi yahu?!- Sonra ayaklandım. Hiç riske girmemek, garip ısrarlarla karşılaşmamak için, ani hareketler yapılması faydalıydı... Karısının elini sıktım, bahçe kapısı önünde.. Garajın oraya kadar, yine beraber yürüdük Gürkan'la.. "Bırakayım seni," dedi. "Hiç gerek yok," dedim. "Geleyim cadde başına kadar." Eüüf.. "Vallaa zahmet etme. Giderim ben.." Özgür kalacağım o anı bekliyordum şiddetle. Fekat, özgürlük ne demekti ki tam olarak? Hah, bi bu eksikti! 'O ne demek, bu ne demek.. Yine de güzeldi tabii. Kafama göre, hiçbi şeyin ortalamasını hesaplamadan çıkış alabiliyordum. Bi şaplak attım düşüncelerime, festivalin başlaması için! Kıpır kıpırdım.. Belki de bu yüzden, bu tür kısa ziyaretler hoşuna gitmekteydi insanın. Zamanın kontrolünün kendisinde bulunduğunu, ve bi parça bile ehlileştirilemeden, birazdan serbest kalacağını görüyordu.. Garajın önünde, öpüşüp tokalaştık. "Yine gel," dedi.. -Olur!. "Sen de uğra, yolun düşerse," dedim.. Bir tanesi altına yatan, diğeri üstüne çıkmış, hâlâ arabayla uğraşan adamlara el salladım sonra.. Amcaoğlu Turgay.. ne garipti! İlginç bir yaratıkmışım gibi, bi kenardan bakıyodu suratıma. Sanki bi şey sezinlemişti; "Bu var ya, bu ipne.." diyerek, lafa girecekti birazdan...

Toprak yolun tersini yürüyerek, caddeye çıktığımda; hayatın kendisi bazen, bir angarya gibi diye düşündüm. Bu dediğimi beğenmeyip, başka bi şey düşündüm sonra: En kötü günüm, böyle olsun, dedim. Onu, anında iğrenç bulmuştum.. Yeni şeyler icat etmeye devam ederken, arkamdan yaklaşan şeyi hissederek, kenara çekildim. Hızla, bir bisiklet geçti yanımdan. "Çteralangirt!" diye bi ses çıkmıştı zincirlerden, adam bozuk vitesi değiştirdiğinde! Acayip hoşuma gitti! Bi kez daha duyabilsem diye kulak kabarttım ama, ritmini bulmuştu artık.. Bzzzz! ederek, kaydı asfaltta. Havada süzülen sırtına baktım..

>Murat Tunalı Kaçak>Test

Yurttan Sesler

1. Karslı belediye işçisi Mihraç Taştekin Reha Muhtar'ın programında ne istedi?

a. İş
b. Aş
c. Üçüncü bir eş

2. 46 yaşındaki Mehmet Mısırlı Trabzon Numune Hastanesi'ne ne raporu almak için başvurdu?

a. Deli
b. Çürük
c. Bakir

3. Bingöl'deki depremde evi yıkılan kadın kiracısından ne talep etti?

a. Yeni ev
b. Depozito
c. Kiracının sığındığı çadırdan çıkmasını

4. Antalya'da bir kadın kocasının dayağından kurtulabilmek için kendini pencereden aşağı attı. Kocası neye kızmıştı?

a. Evliliğin aşkı öldürmesine
b. Aldatıldığından şüpheleniyordu
c. Karısının pişirdiği fasulyeyi beğenmemişti

5. Ahmet Sürücü Kahramanmaraş Valiliği'nde kaç yıl hiç izin kullanmadan ve rapor almadan çalışıp emekli oldu?

a. 20
b. 30
c. 41

6. Çanakkale'de tekne gezisi yapan bir grubun üzerine neden su sıktılar?

a. Taşkınlık yaptıkları için
b. Başlarına güneş geçmesin diye
c. Çevre eylemcisi sandıkları için

7. "Biz geleneklerimize bağlı bir toplumuz. Geleneklerimizden ayrılırsak özümüzü kaybederiz" şeklinde konuşan Karakeçi Aşireti liderlerinden Mehmet Emin Ak hangi geleneği kastediyordu?

a. Misafirperverlik
b. Cömertlik
c. Başlık parası

Cevaplar: Hepsi C şıkkı

Özlem Kumrular

Son cümle. Nakarat alabora olmuştu yine:
"Majörler tükendi, minörlere yolculuk."

"Arrivederci Milano, Arrivederci aşkım!"

Kaçak>Son Nokta

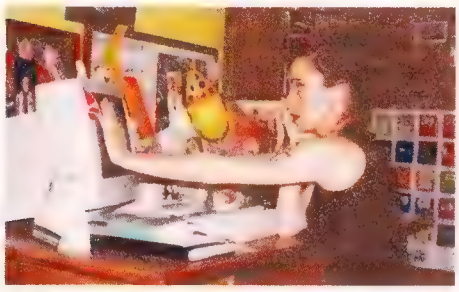

Şu son noktayı koyduğun romanından bize biraz bahseder misin?

İtalya, İspanya ve Portekiz'i dolaştıran "Akdeniz Üçleme-si"nin ilk parçası. Trajedi, komedi, trajedi-komedi olan triolojinin "traji-komedi" bölümü. (Mezzo-forte çalınacak.)

Zor bir çalışma oldu mu senin için?

Bir kalp krizi gibi çıkıveren bir kitap. Dört ayda kusuluveren 350 sayfa. Ezeli Roma-Milano kavgasını en eğlenceli yanlarıyla, ölümü bekleyen bir palyaçonun gelgitlerini en acı sahnelerle anlatan bir yarı-kurgu.

Tipler, kahramanlar?

Ölmekte olan yakışıklı bir palyaço, film-müdahale şirketinde çalışmak için Milano'ya gelen Romalı bir kız, gökten zembille düşen bir müzisyen: Manu Chao, kurs sapığı bir patron, yıllar önce savaştan kaçıp gelen tombul yanaklı bir İranlı ve çatlak bir apartmanın hiç de sakin olmayan sakinleri: Dünyanın en çizgili pijamasını giyen Bay Alcachofa, merhum kocası opera sanatçısının kırk yıl önce eve getirdiği kumasıyla birlikte yaşayan bunak bir ihtiyar, sekiz çocuklu mafyöz bir Napolili aile, üfleyince yüzünden tozlar püsküreceksiş hissi uyandıran, hayatı çok bilinmeyenli bir denklemden başka bir şey olmayan asil bir Toscanalı, birbirinin aynadaki aksi gibi davranan eczacı ve müzmin bekâr oğlu, hayatın bir komplo teorisinden ibaret olduğuna inanan septik Signore Bergilo, apartmana ne dişi ne erkek sinek sokmayan kapıcı Mortello ve diğerleri... Arapsaçı gibi birbirine giren eğlence ve soru işareti dolu bir yaşam.

Romanın teması üzerine de bir şeyler söyler misin?

Ölümle yaşam, bilinenle bilinmeyen, hayalle gerçek arasında gidip gelirken, düğün fotoğrafları toplamaya başlayan ve buldukları her fotoğrafla yeni sorular ve cevaplar içine düşen, yapbozun eksik parçalarını tamamlaya tamamlaya ilerleyen iki âşık: Giuseppe ve Nosta. Ortalığı karıştıran mektuplar, göndereni gizli hediyeler, cuma akşamı en zıpkın şarkılarla dans edilen bir garaj ve sahneden sahneye atlayıp bilmeceye el atan film kahramanları. Amelie, Octavio, Bosco...

Nerde geçiyor peki?

Ve Tanrı'nın Alman yapacakken son anda İtalyan yaptığı soğuk şehir Milano: Juventus'a karşı Lazio, kibre karşı sıcaklık, modaya karşı çapkınlık, Alp köylerine ve göllerine karşı açık hava müzesi şehri... En leziz Lombardia yemekleri, son yılların en cafcaflı filmleri, tüm zamanların en renkli İtalyan şarkıları ve Milano'nun en alengirli köşeleri... Köyden kasabaya, dağdan göle, tiyatrodan zeling'e, büyük mağazalardan küçük nehir kıyısı pazarlarına İtalya'nın Avrupa'ya açılan kapısı.

Güzel tanımlamaların var, bu kitap için de bir iki tane duymak isteriz senden.

Hayatı Formula-1 gibi yaşayan bir aşk virtiözünün günlüğü.

Gerçek bir aşk öyküsünün fantezilerle süslü yorumu.

Yormadan sürükleyen, hem ağlatan, hem güldüren bir gecede kendini bitirten bir kitap. En çok hissederek ve yaşayarak yazdığım, bitmesin diye dua ettiğim kitabım. En sevdiğim.

Anılarla Bir Şiir Antolojisi

Karpatların kederlisi

Dumitru M. Ion

Bükreş'ten çıkarken taze biçilmiş ot kokusu. Traktör römorklarında tepeleme zehir yeşili hülya. Hülya'nın ne olduğunu anlatmaya çalışmıştım sana; öykü oluşturmanın dokusu üzerinde yeşerecek diz boyu otlar, onlar ne der bize, bitki ne der: İnsan gidecek, ben kalacağım dünyada. Budur işte hülya. Yeşerir kırlar, biz kağşar ve eskiriz kemiklerimize varıncaya. Sana kağşayan kemiklerimizin uğultusunu duyduğumu söylemiştim. Orda duyduğumu söylemiştim Arges Piteşti üzeri Bükreş'ten çıkarken. Şimdi her şey, kilometrelerce mısır tarlaları ve katre katre yayılıp, solan güneş. Işıkla karanlığın eşitlendiği anlar orda ne dehşetti. Dehşetti sana seslenişim kemiklerimin uğultusuyla...

Sonra vardık Curtea de Argeş'e. Ordan da aradım seni. Telefonla sarsak sarsak bir konuşma. Dimitru'dan söz etmiştim, zayıf, bıyıkları kederden sarkık, sabırla nevrozu bir etmiş Dimitru'dan.

Dimitru M. Ion benim arkadaşım, Argeş'in şarabı gibi kekre bir adam, asla ağız dolusu gülmez, ağlayacak dersen o da değil. Yabancı dilde basılan ikinci kitabımın yayıncısı. Karpatlar'ın eteğinde şiir adına direnen inatçı bir Romen'i tanıyacaksınız. Yaşam öyküsü ve şiirlerinin ötesinde, ne söylenebilir... Her fırsatta İstanbul'da olmaya çalışan bir sevdalı, doğduğu şehir olan Curtea de Argeş'te onca sıkıntı içinde (Romanya'nın ekonomik durumu şu sıralar malum) şiir festivali düzenleyen ve Türkiye'den mutlaka şair davet eden gerçek bir dost.

Dumitru M.Ion, Adnan Özer'le Kanarya Adaları'ndaki bir şiir festivalıne katıldıkları günlerde. (Arkadaki tarihi yapı Kristof Kolomb'un evidir.)

Dimitru'dan söz etmiştim, zayıf, bıyıkları kederden sarkık, sabırla nevrozu bir etmiş Dimitru'dan.

GÜNAYDIN, EY GECE

Günaydın, ey gece!
Söyle bana, hangi tarihte başlayacak senin
bin yılın?
Eski bir çırak gibi, belâgati ve müziği,
Cırcırböceklerinden öğrenmeye
Devam edeceğim o ana kadar.
Dün, topu topu birkaç basit resmi
Zar zor çizebilirdim ancak
İşaret parmağının kömür kalemiyle
Yeraltının kara döşeğine:

Altın civcivlerini çağırıp duruyor kuluçka
Gökyüzünün pirinç tarlalarından. Seslerin
Ürününü kaldırıyor
Çalgıcılar.

İyi yönlendirilen bir şimşeğin oltası
Takılmış alınlara avucun köprüsü altında.
Verimli nar bahçesi
Paskalya'ya doğru kızarmaya başlayacak
Narları zor taşıyacak ağaçlar. Korların
Gülleri içinde ağnayan
Kuzu. Düşüncelerden sızan
Kutsanmış yağ.

Sonsuz bir haz içinde uzanan
Güneş altında oturan ihtiyarlık
Cehennemin sanat tanrıçası
Olmaya hazır.

Günaydın, ey gece!
Senin zor kırlarında,
Öpücükler konduruyor bileği taşı
Tırpanın dudaklarına.
Dünyanın öteki odasında
Gizleniyor acele içinde sevgililer -
Senin ana bakışına
Ödünç verdi onları kader.

Horozun kafatasında
Danteli yaralayan
İğnenin ta kendisi
Senin gözündür, a canım.

KADIN, SICAK KUMAŞ VE İNCİ

Odaya hakim hava akımları yüzünden
Hep hareket halinde olan kusursuz kafatasım
Yara aldı günlerce
Bir kötümser kum tanesinden.
Kalktı inciye dönüştürdü onu
Kirlenmemiş düşünce adına.

Aynada bir kadın görünüyor ama
Duvarların ve camların çölünde
Unutulmuş bir deveyi peşinden sürükleyen kadın;
Fısıldayarak terimi siliyor dudaklarıyla:
- Kendi dokuduğumuz tiril tiril kumaşa
Nakışını işleyelim bu kara kanıtın.

Bir ucunu koparıyorum kanımın ipliğinin.
İğne deliklerinden ayırmıyorum gözlerimi.
İplik ağzımda bin güçlükle
Deveyi güdüyorum boğazda -
İki hörgüç arasında, iki meme arasında
Uyuyor ölüyorum, ölüyor düşlüyorum.

Yaslı inciyi nakşediyor kadın
Sıcak kumaş üzerine, bir yanını dikiyor
Aklımın - öbür yanı
Gül.
İpliğin öbür ucuyla Krallığımı
Dikiyor. Göğsüme nakşediyor.

Yılanın ipliğiyle. İlhamı
Bedenime çeken mıknatısın
Gücünü azaltıyor iğnenin pası.

Boynuma, gölgeme
Dolayıp duruyor kan ipliğini;
Her şeyin saydam olduğu
Yer varıyor ipliği aça aça
Kendisi de görüyor ki
İ harfinin yanında uykuya direniyor iris.
Kendisi de görüyor ki D harfinin yanında
Dinler yok, Kızıl Tuna göze çarpıyor sadece,
Yaranın diğer yanında ise
Yerini koruyor gül.

Yüzlerce defa tekrarlıyorum ölümü
Zerre kadar yorulmadan.
Yorgun düşüyorum binlerce defa ve ölüm
Değildir o gelen; geleceği de yoktur hiç
Aklımın bir yanını
Dikiyor çünkü kadın.
İncidir -çıldırmak üzeredir-
Öbür yanı.

İğne delikleri arasında
Nasıl çırpındığını görüyor kadın.
Odadan geçip benimle birlikte
Camların çölünde gözden kaybolan
Devenin ayak seslerini
Duyacak kadar vakti var sadece.

Şiir Çevirileri: Suat Engüllü (Ion Mecazı adlı kitaptan)

Dumitru M. Ion

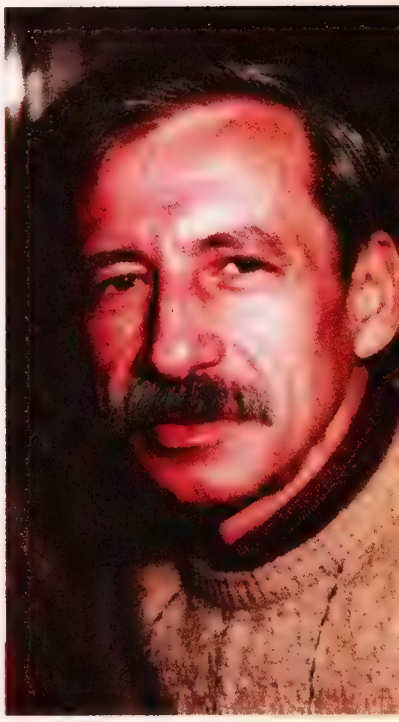

Dumitru M. ION, 26 Eylül 1947 yılında, Curtea de Argeş yakınlarındaki Brateşt köyünde dünyaya geldi. İlk ve orta öğrenimini, Eflat'ın eski başkenti Curtea de Agreş'te tamamladı. Bükreş Üniversitesi Filoloji Fakültesi'nde bir yıl (1966-1967) okuduktan sonra, öğrenimini "I. L. Karagale" Tiyatro ve Sinema Akademisi'nde sürdürdü. Akademiden 1971 yılında mezun oldu.

İlk edebi çalışmaları 1960 yılında, Romanya Yazarlar Birliği'nin edebiyat dergilerinde yer aldı. 1966 yılında ilk şiir kitabı "Lâdes" yayımlandı. 1967 yılında Romanya Yazarlar Birliği'ne üye oldu. Birliğin yönetiminde defalarca görev aldı.

'Eleştirmenlerin dikkatini çeken ilk eseriyle çağdaş Roman yazarları arasında yer aldı. Komünist diktatörlük yıllarında, eserlerinin yayımlanması defalarca yasaklandı; kitapları toplatıldı.

1989 devrimine kadar hayatını yazarlıkla kazandı. Dış ülkelerde yayımlanan yirmi beşten çok Romen şiiri antolojisinde şiirleri yayımlandı. Seçme şiirleri on kadar dile çevrildi. Edebiyat alanındaki çalışmaları için on beş kadar ulusal ve uluslararası ödül aldı. ABD, Federal Almanya, Macaristan, Yugoslavya, Makedonya, Yunanistan, Türkiye, Mısır, Gürcistan, Ermenistan ve diğer ülkelerden burs alarak edebiyat üzerinde incelemeler yaptı. Birçok uluslararası edebiyat derneğine üyedir.

1991 yılında, yöneticisi olduğu ve genellikle şiir kitaplarının yayımlandığı Orient-Occident Yayınevi'ni kurdu.

Şair, öykücü, denemeci, dramaturg, tiyatro, film ve edebiyat eleştirmeni olarak tanınan Dumitru M. ION bugüne kadar dokuz şiir, üç öykü kitabına; üç romana; üç oyuna imza attı.

Çocuklar için de yazan yazarın, iki çocuk şiiri kitabı ve iki çocuk romanı vardır.

Başka dillerden Romenceye ve Romence'den başka dillere çevirdiği eserlerin sayısı altmış civarındadır.

"Ion Mecazı" Dumitru M. İON'un Türkçe yayımlanan ilk eseridir.

<Yazı: İbrahim Baştuğ - Fotoğraflar: Kadir Can

Üsküdar'a gider iken kâtibi bulduk...

"Kâtibim" türküsünün kahramanı Aziz Mahmut Efendi ve türkünün hikâyesi...

İl ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ndeki arkadaşlarım arasında önce şaşkınlık yaratan İstanbul adresim, sonraları şaka vesilesi oldu. Şöyle; Selamiali Mah. Kâtibimazizbey Sok. Kâtibim Apt. ... Daire numarasını yazmayayım artık, şimdi de bu adreste yaşayan anacığımın, lüzumlu lüzumsuz postayla uğraşacak hali yok!

Üsküdar'daki bu eve 1970'lerin sonuna doğru kiracı girmiştik; yaşamımdaki en önemli durak olacağını henüz bilmiyordum. Babaannemi ve babamı bu evden uğurladık son yolculuklarına... Bu eve bekâr giren bütün kardeşlerin mürüvvetine tanık oldu. Babamın, karısına bırakabildiği biricik dünyalık... Üsküdarlılığımın en önemli durağı.

Bazı şeyler yaştan yaşa anlam değiştirir ya, bu evin iki apartman, araya sıkışmış bir tekke ötesindeki ahşap ev de benim yaşamımda böyle, yaştan yaşa anlam değiştirmiştir. "Kâtibim" türküsünün evi... Ünlü türküyle bu sokağın ilişkisini "biliyor"dum. Ama nedense, yaşamımın bu kadar içindeki Kâtip Efendi'nin çok eski zamanlarda yaşamış olması gereği, bende bir önkabuldü. Bir fotoğrafı olamazdı mesela. Fotoğrafını gördüğümde fark ettim; Kâtip Efendi'yi nasıl kalın bir geçmiş perdesinin ardına göndermiş olduğumu. Şarkılardan, filmlerden tanıyıp imgelemimde kendimce yorumladığım bir yüzle karşı karşıya kalmıştım. Aziz ol, Mahmut Efendi!

[illegible] baba şeyh [illegible], Kâtip ise icracı

Adını mutasavvıf Aziz Mahmut Hüdai'den aldı. Babası (Mahmut Efendi) gibi büyükbabası da (Abdullah Efendi) Selâmi Ali Efendi Tekkesi'nin şeyhiydi. Bildiğiniz türküyle ünü yalnız Türkiye'ye değil, dünyaya yayılan "Kâtip"in gerçek adı ise Aziz Mahmut Efendi'dir. Dedesi ve babasının yolundan gidip, evine bitişik tekkenin şeyhi olduğuna dair kayıt yok. Ama oğlu Sadi Sarpyalçın da bu tekkenin şeyhlerindendir.

Kahramanımız, 19. yüzyılın alafranga İstanbullusudur. Gönlü cinsi latiflere açık, gözü Devleti Âli Osmani'nin münhal bir memuriyet mevkiindedir. Nitekim alımıyla cinsi latiflerin gönlüne, becerisiyle de Üsküdar İcra Dairesi Başkâtipliği mevkiine taht kurar. (Mehmet Nermi Haskan, Yüzyıllar Boyunca Üsküdar adlı üç ciltlik ansiklopedik kitabında Kâtip'in yaşamöyküsüne kaynak olarak Selami Ali Türbesi'nde otuz yıl türbedarlık eden Mustafa Düzgünman'ı gösterir.)

Tekke hâlâ ayakta. Kâtip'in ahşap evine bitişik, küçük bir oda. Küçük demir kapısı ve demir parmaklıklı penceresiyle dikkat çekiyor. Bu satırları yazan fakirin çocukluğu da tekkeden iki bina sonraki Katibim Apartmanı'nda geçtiğinden, tekkeden yayılan kudüm seslerine kulağı aşinadır. Kâtibim Aziz Mahmut Efendi'nin tekkeye bitişik evi ise bahçe içinde, arka cephesi tarihi yarımadaya açılan bir manzarayı kucaklar. Bahçe kapısından girince karşınıza üç beş basamağın üstünde duran iç kapı çıkar. Ancak, eve girmeniz çok kolay değil. Hatta Katibimazizbey Sokağı'ndaki 13 numaralı bahçe kapısının açık görüldüğü vaki değildir. İhtiyar, zil sesini ya duymaz, ya duymazlığa vurur. Zira pek konuksever değildir. Onca yılın komşuluğuna karşın yazarınız fakir, evin içini görme ve ihtiyarla söyleşme bahtiyarlığına bir kez muvaffak olabildi. Adını "gazeteye mazeteye" dercetmeme konusunda sıkı söz verdiğim "zor komşum" 75 yaşına basmak üzere. Bu gazete "sevgi"sizliği de ilginç bir nedene dayanır ki uzun hikâye. Şu kadarını aktarmakla yetineyim; ihtiyar, Milliyet gazetesinden emekli. Ortak tanıdıklarımızın lakaplarından bahsetti ama kendi lakabını es geçti, tabii onu da sonra ötekilerden öğrendim. Aksi ihtiyar, sohbetimiz biraz kıvamlanınca bombayı patla-

tıyor: "Ben Kâtip Efendi'nin üvey torunuyum." Evin kendisine intikali uzun ve karmaşık bir süreç. Yalnız, ben bildim bileli burada yaşıyor. Duvardaki eski fotoğrafa ilişince gözüm, ben sormadan açıklıyor: "Dedem rahmetli çok yakışıklı ve çapkınmış, on yedi kez evlenmiş." (Gerçi kaynaklarda Kâtip'in evlilik sayısı dört olarak geçer ama o vakitler bilindiği gibi bir imama bakıyordu nikâh; boşamak ise iki dudağın arasındaydı... Evlendiği bilinen kadınlar; Naciye, Esma, Seyyide Ayşe ve Fatma'dır.) Kâtip Efendi'nin yakışıklılığı ve endamı epey gönlü yakmışa benziyor. Kâtip, fesi, posbıyığı ve köstekli saatiyle, çakı gibi ütülü alafranga urbasıyla geçmiş objektifin karşısına. Oğlu Sadi Sarpyalçın da yanında.

Evin tam karşısında semte ismini veren Selâmi Ali Efendi Tekkesi'nin harabesi ve mezarlığı bulunmaktadır. Mezar taşı bulunmamakla beraber Kâtip'in burada gömülü olduğu söylenir.

Çapkın Kâtip, 52 yaşında öldüğünde de kuşkusuz yakışıklıdır. Delikanlı raconuna uymuş; "hızlı yaşa"mış ve "genç öl"müştür.

Meşhur türküyü yakan ve besteleyenin Seyyide Ayşe Hanım olduğuna inanılır. Bu İstanbul hanımefendisi, Hasan Rıza Paşa'nın cariyesidir. Ayyuka çıkan dedikodulara sözü, sazı ve sevdalı gönlüyle yanıt vermiştir: Türküdeki "Kâtip evlenecek çoktur hevesi" ve "Kâtip rüyasında beni sayıklar/ Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır" sözlerinden de anlaşıldığı üzere Seyyide Ayşe Hanım'ın epey kıskananı vardır. Nitekim Hasan Rıza Paşa'nın ölümünden sonra Kâtip, bu hanımla evlenir.

Günümüzde iki kıtası yaygın türkü, gerçekte çok daha uzundur. İşte bu sevda türküsünün tam metni:

Üsküdar'a gider iken aldı da bir yağmur
Kâtibimin setresi uzun, eteği çamur
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime sırmalı ceket ne güzel yaraşır

Üsküdar'a gider iken köşe başı bakkalı
Elinde kalem döker rakkamı
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Kâtibimin elinde kanarya kafesi
Dar kalıba vurmuş kâtibin fesi
Kâtip evlenecek çoktur hevesi
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Üsküdar'a gider iken bir mendil buldum
Mendilin içine lokum doldurdum
Kâtibimi arar iken yanımda buldum
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime kokulu da gömlek ne güzel yaraşır

Kâtip kol kol olmuş çayırda gezer
Kâtibimin sözleri bağrımı ezer
Kâtibimin mektupları cebimde gezer
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Üküdar'a gider iken bohçam tutuştu
Kordonum kesildi, saatim düştü
Üsküdar çapkınları peşime düştü.
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

Üsküdar'dan İstanbul'a geçen kayıklar
Kâtibim oturmuş fındık ayıklar
Kâtip rüyasında beni sayıklar
Kâtip benim ben kâtibin el ne karışır
Kâtibime kolalı da gömlek ne güzel yaraşır

(Şarkının tam metnidir.w)

Aziz Mahmut Efendi (Katibim) ve oğlu

Feridun Düzağaç

En çok zorlandığım soru; tarzınız ne?

Kaçak > Söyleşi

Aslan Özdemir - Suat Bilgi

Müzik hayatına Mersin'de bir grubun solisti olarak başlayan Feridun Düzağaç, 1988'de aynı okulda okuduğu dört arkadaşıyla "TİN" grubunu kurdu. İlk bestesi Özdemir Asaf'ın "Lavinia" adlı şiiridir. Askerde yazdığı şarkılarını topladığı "Beni Rahatta Dinleyin" albümünü 1997 Ocak ayında, İstanbul'da yazdığı şarkılardan oluşan ikinci solo albümü "Köprüden Önce Son Çıkış"ı 1988 Temmuzu'nda çıkardı. 2000 yılında yayınlanan "Bülent Ortaçgil'e Saygı" albümüne Ortaçgil'in "Sevgi" adlı şarkısıyla katıldı. En son 2001 Nisanı'nda yayınladığı "Tüm Hakları Yalnızlığıma Aittir" adlı albümü ile yerini iyice sağlamlaştırdı. Önümüzdeki günlerde yeni albümünü çıkaracak olan Düzağaç ile şiirden müzikden konuştuk...

Aslan Özdemir: Kültür sanat ve medya ortamına pop kültürünün hâkim olduğu bu dönemde sen daha ne kadar kendini sakınacaksın. Bu duruma daha ne kadar dayanacaksın?

Aslında uzun uzun, nerdeyse ilk şarkı söylediğim günden başlayarak anlatmam gerekecek bunu. Bunda en büyük etken şarkı yazmaktan ve söylemekten ne anladığımla alakalı. Yani şarkının ve şarkıcılığın makbul olduğu, adam olduğu ve önemsendiği dönemlerin dinleyicisiydim. O heyecan çok amatörce bundan yıllar önce başladığı için ve bugünün değerlerinden arındırabildiğim için böyle bir tecrit durumu söz konusu. Özellikle son albümdeki "Dipteyim, Sondayım, Depresyondayım"ın kazara televolelerde filan bir iki kez çalınmasından feci halde rahatsız oldu benim dinleyicilerim. Dinleyicimin enerjisiyle besleniyorum. Çünkü onlar beni başkalarıyla paylaşmak istemiyorlar. Yani şöyle bir kaygıları var. Eyvah! Bu adamı başkaları dinlemeye başladı. Bu adam da bozulacak!.. O yüzden çok zorlanmadan, belli kriterleri olan bir albüm yapınca elbette biraz duyulsun ve satsın istiyorum. Benimle ilgili ısrarla yapılan kent ozanı şeyi vardır. Doğrudur, ama bir ayrımcılık barındırdığı için beni mutlu etmez. Hayatı çok iddialı yaşamak çok anlamsız. Çünkü kiracıyız. Müzikal kariyerimin başlangıcından beri bana hep söylenen ve önerilen bir yoldur bu; biraz işte televole yap, magazin yap. Bulalım bir manken, sen de düş, kalk ya da neyse. Skandalla iş yapan şarkıcı arkadaşlarım var. Bana büyük bir samimiyetle öneriyorlar. Kirleneceğime inanıyorum. Beni halen besleyen birtakım şeyleri duyamazsam, birlikte anıldığım adlarla anılamazsam bir zaman sonra ben beslenemem. Beni besleyen şey, banka hesabım ya da bilmem neyim değil. Ben, başka şeylerle besleniyorum. Zaten bu bakış açısıyla ve bu mentaliteyle belli bir döngünün sonuna geldiğimi de hissediyorum. Mesela Cage diye bir grup var. Onun solistinin röportajını okumuştum. Karanlık temalarla beslenen, biraz metafizik de katarak, radikal söylemi olan gruptur. Ben bundan sonra kendi çaresizliklerimle ve düşkünlüklerimle dalga geçeceğim, diyor. Aslında "Dipteyim, Sondayım, Depresyondayım", "Aşkın E Hali" ya da ilk albümdeki "Bilmem Nedendir Popçu Olamadım" gibi şarkılarda benim küçük küçük denediğim şeylerdi bunlar.

Aslan Özdemir: Somurtularak yapılan çalışmalar değil ama bunlar...

Dozu biraz daha artırıp gülebildiğimi de göstermek istiyorum artık. Bana kızınıza niye şarkı yazmadın diyorlar. Şarkı yazan adamın hüviyetlendirilemez olduğuna inanıyorum ben. O yüzden maddi sıkıntılar ve hayatı idame ettirmeye değer çok ciddi şeyler yaşamış olduğum dönemlerde bile asla içimden başka bir iş yapmak ve müzik dışında bir şeyle para kazanmak gelmedi. Buna çok karşı durdum. Bir şey anlatmaya çalışıyoruz. Yani benden imzalı resim isteyene ben aşkı ve sevdayı anlatmaya çalışıyorum. Durum zaten komik. Benden e-mail aracılıyla imzalı resim istendi biliyor musunuz? Bu, benim hayata, mü-

ziğe, müziğin kutsallığına, şarkıların ölümsüzlüğüne bakışımı cidden çok tokatlamış bir olaydır. Yani benden scanner marifetiyle imzalı resim istendi. Mesela hiç alâkam olmadığı halde hâlâ İTÜ'de devrimci ruhu yaşatmaya çalışan alternatif festivale beni de çağırabiliyorlar. Acayip mutlu oluyorum. Yani bir yerde steril kalmak aslında daha zor oluyor. Tabii televoleye çıkarsınız falan, ertesi gün bütün Türkiye sizi konuşuyor olabilir gerçi ama, steril kalarak ulaştığınız yerler daha kalıcı.

Aslan Özdemir: Müziğe nasıl bir geçişle bulaştın? Müzik ne ifade ediyordu o zaman, ne tür bir ilişkiydi?

Boş saatlerde şarkı söyletilen adamdım. Ama itiraf ediyorum; ortaokulda ve lisede hani yirmi yıl sonra böyle olacağını asla aklımdan geçirmiyordum. Çünkü çok başarılı bir öğrenci gibi görünüyormuşum. Üniversite sınavlarında anladım başarılı bir öğrenci olmadığımı. Derecelerle filan mezun oldum ve onu her zaman yaşadım açıkçası. Ama üniversiteye geldiğimde artık çanı çaldım açıkçası. İşte "Lavinya" ile başlayan ve şarkı yazmanın Allah Allah dedirten o keyfini tattıktan sonra yavaş yavaş gelecek tınlamaya başladı bende. Kendisini uzun bir süre ıskalamış ve çok geç keşfetmiş bir adamım. Hep söylüyorlar; kendinizi erken keşfedin. Ama ailemi mutlu etmek adına harcamışım. O yüzden müziğimi şekillendiren ya da hayatta bir şeyler üreterek geçirme kararı verdiğim zaman çok geçti.

Suat Bilgi: O boş derslerde kimlerin şarkılarını söylüyordun?

Valla, İlhan İrem söylüyordum. Ümit Besen söylüyordum. Sarı saçlı bir kıza âşıktım. Onun "Sarı Saçlarını Okşadığım" diye bir şarkısı vardı. Söyletiyorlardı. Dersten derse nöbetçi şarkıcı muamelesi görüyordum. Onlar da keyifliydi. Orada da aslında bir şey var, yani şarkı söylediğimizde insanların sizi dinliyor, beğeniyor olması aslında bu zehrin tohumlarını atan şeydir. Çünkü bu ülkenin bazı starları olası tiraj başarısızlıklarında, isteyen alır, isteyen almaz diye bir şeyler söylüyorlar. Ben bunu kendim için yapıyorum. Bu çok büyük bir yalan. Yani şarkı yazıp, onu bir albümün içine koyup da şu kadar paraya alır mısınız dediğiniz sürece o beğenilmek dürtüsünü yok edememişsiniz, onunla barışamamışsınız demektir. İşte o yılların bana kattığı söz bu oldu herhalde. Cidden böyle hiç görmediğiniz değeri, itibarı görmeye başlıyorsunuz, farklılaşıyorsunuz. Hakikaten alaylı bir eğitimden sonra şarkı yazmayı başarabilmek benim için bir şanstı. Hani buna yetenek diyorlar. Tanrı vergisi dedikleri şey herhalde. Ama ondan sonra her şey gerçekten çok hızlı gelişti. Doğru adamlar çıktı karşıma üniversite yıllarında. Doğru insanlarla tanıştım ve çalıştım.

En çok zorlandığım soru; tarzınız ne? Vallahi, bilmiyorum. Yemin ederim, bilmiyorum. Geçen gün bir gazetenin iki sayfasında çok anlamsız bir tartışma vardı. Teoman, en büyük rockçı benim demiş. Sen de kimsin kardeşim, diyenler Kıraç ve Duman. Hiçbiriniz değilsiniz kardeşim.

Aslan Özdemir: Peki şiir?.. Şiire olan ilgin nasıl başladı?

Çok okurdum. Üniversiteye geldik. Bir müzik grubu kurduk. Kendi müziğimizi yapalım dedik. Başkalarının müziğini

çalamayacak durumdayken, o kadar acemiyken kendi müziğimizi yapalım dedik ve aynı zamanda da işte antolojik formatta bir şiir kitabı yapalım dedik. Sanıyorum 1990-1992 yılları arasıydı.

Suat Bilgi: Lise zamanında solcu bir kimliğiniz mi vardı?

Hayır. Özdemir Asaf'la başladığım doğrudur. Hani solculuk ya da belli bir fraksiyona ait şeyler okumaya başlamadım. O dönemler böyle başlamadım. Sadece şiir ritmi ve üslubu okunabilirdi. Beyin jimnastiğine çok müsaitti. Sadece yazının ritmi olarak şiiri keşfettim ve başladım. Çok erken yaşta okuduklarım bunlara dahil değil.

Aslan Özdemir: Müziği de barındırdığı için mi şiiri tercih ediyordun?

Evet, evet. Çok erken okuduğum ve aslında uzunca bir süre de beni etkileyen o Freud dönemini es geçiyorum. Ben onu kapattığım bir defter olarak görmek istiyorum. Çünkü yanlış bir tavsiyeydi ve çok erkendi. Beyin ve ruh olarak toparlanma dönemime eşlik etmiştir Özdemir Asaf. Ve sonra daha da şiirin derinini, kelime oyununu keşfettikten sonra, Edip Cansever, Cemal Süreya... Kendimi çok geç bulmuş bir adamım, ama ilk bu saydığım isimlerle başladım. Böyle şeylere bulaşmamız genelde lise dönemine denk geliyor. Bizim zamanımızda Cumhuriyet gazetesi katlanılır, sadece "Cumh" harfleri gösterilirdi. Ama okunmazdı. Ama onda bile bir değer vardı. Yani 'gibi' yapanlar vardı. Şimdi 'gibi' bile yapmıyor artık kimse. En çok zorlandığım soru; tarzınız ne? Vallahi, bilmiyorum. Yemin ederim, bilmiyorum. Geçen gün bir gazetenin iki sayfasında çok anlamsız bir tartışma vardı. Teoman, en büyük rockçı benim demiş. Sen de kimsin kardeşim, diyenler Kıraç ve Duman. Hiçbiri-

niz değilsiniz kardeşim. Neyin derdindesiniz? Hepinizin yaptığı doğru şeyler var, ama çok komik. Yanlış anlaşılmasın, bok atmak adına söylemiyorum; Karacabey'de, güzel bir yerde konsere gittik. Böyle küçük yerlerde feci bir ilgi oluyor. Yemek filan yiyelim dendi. Barın sahibi yemek ısmarladı. Bir adam girdi içeriye. Bar sahibi şey yaptı; baba, akşam konser var, gelirsin. Adam beni tanımıyor. Çaktırmadan, beni kırmayacak bir şekilde kim bu, adı ne filan diye sordu. Adam eğildi; kaliteli pop dedi. Süper. Süper tanımlama. Kimin nasıl baktığını kestiremiyorsunuz. Tarz, kendin olmak ve samimi olmak. En büyük iddiam odur; özgün olmak. Çok iddialı olmayabilir ama özgün olsun.

Aslan Özdemir: Şarkılarını nasıl yazıyorsun? Önce şarkı sözünü mü yazıyorsun? Yoksa sonradan müziğin üstüne mi yazıyorsun?

Her türlü ihtimali yaşadım. Önce sözlerini yazıp, hadi bunu müzikleyeyim en az itibar ettiğim şeydir. Ama şimdi dönüp baktığımda kendime yazmış olduğum için, adamdan saydığım şarkılarımı hep aynı anda yazdığımı hatırlıyorum. Mesela "İçimden Şehirler Geçiyor", "Unut Beni" gibi bazı şarkıları aynı anda yazıp bitirdiğimi, ama genel bir tarz -hani yine okuyucu için ya da "tavsiye bekleyenler" için önemsenebilir bir şey diye söylüyorum- beni şarkı yazmaya, o müziklemeye heyecanlandıran şey yan yana gelmiş birkaç kelime. O beni çok tahrik ediyor. "İçimden Şehirler Geçiyor", böyle beyin jimnastikleriyle, kelime oyunlarıyla çok iyi hikâyelendirilebilecek bir tema çünkü. Genel tarzım galiba o. Yan yana gelen kelimelerin önce bir şey demesini bekliyorum. Ona ihtiyacım var.

"Lavinya"da çok acımasız eleştirildi. Klibiyle eleştirildi. Özdemir Asaf'ı tanımadan yazmış olmakla eleştirildim. Oğlu eleştirdi. Yani çok kurcalandı. Eleştirilerin satır arasından bir haklı şeyi çıkarabiliyorum. Bir adamın nasıl ruh haliyle yazdığını, çok da kestiremediğimiz bir şeyi müziklemek çok riskli iş gerçekten.

Aslan Özdemir: Gökhan'la (Gökhan Dabak) ortak bir yanınız olduğu görülüyor ve yeni çıkacak albümünde de beraber bir çalışmanız var. Ben sesinizi benzetiyorum, bu müzik sesi değil. Bu ses, biraz kırık, biraz kısık. (Böyle olması için çaba gösterdiğinizi zannetmiyorum.) Nedir sizi yaralayan, hayattan arındıran? Hep böyle bir duruşunuz var ikinizin hani...

Ben Gökhan'ı çok iyi anlayabiliyorum. Sağduyu ve samimiyet uğruna yıllar sonra o albümün onu üzmesine izin vermemek adına bıraktığını söyledi. Yani çok kutsal ve anlaşılabilir bir gerekçe. Ben de birçok şeyi öyle erteleyebiliyorum. Gökhan bir kere "Reçel" albümünde, benim son iki albümümün aranjelerini yapan adamla tanıştırdı beni. Bir kere kafadan teşekkür borçluyum. O "Reçel" albümündeki sound hakikaten beni çarpmıştı. Çok farklı ve alternatif bir sound'du.

Gökhan'la ortak yönümüz hakikaten çok. O da kırılgan. Bizim gibilere yaratık diyorum. Örneği yok. Kalmadık, azalıyoruz. Korunmaya ihtiyacımız var. Farklı şeyler yazmak. Aynı şeyi farklı anlatabilmek. O da yetenekle alakalı bir şey. Gökhan'ın "Reçel" albümünde, şarkı sözü olarak çok farklı, çok kaydadeğer bir şey "Demli" şarkısı. Şarkı, "Söyle demli olsun" diye başlar... Çok aydınlıktır sözleri. Ama o aydınlığın içinde tabii bastıran karanlıklar da vardır. Geçen albüm için de çok istemiştim, ama ancak bu albümde yapabildik. Biraz ikimizin de full motivasyona ihtiyacımız vardı bir şeyler yapmak adına. Ben çok mutlu oldum. Stüdyoda Gökhan'ın gözlerinde hep görmek istediğim ışığı gördüm ve acayip mutlu oldum. Müzikal olarak dinleyicilere çok şey ifade etmeyebilir, ama o anı paylaşmak çok başka bir şey. Yani o biraz manevi bir şeydi benim için. Şarkı olarak da Gökhan'ın sonucunu mutlulukla izleyebileceği bir format oldu.

Suat Bilgi: Yeni albüm nasıl? Önceki albümlere göre değişen bir tema olacak mı? Albüm çıktı, belki kendi içinde çatıştı. Zaman geçti aradan çünkü. Kaldı ki benim görebildiğim kadarıyla ilk iki albümünden farklı son albümün. Bu çıkacak olan albümde kimlerle çalışıyorsun?

Mutfak anlamında aslında üçüncü albüme -"Yalnızım"- çok yakın. Şarkılar bir araya geldiğinde yine temalar aynı, fakat konuyu ben açıyorum. Çünkü ben de artık hayatlarına bakıyorum. Albüm sonlanmadan, işte miksleri, masterları herhalde yüz kişiye filan dinlettik. Çünkü en çok merak edilen şey odur. Ben mahsus kendi dinleyicilerimden özellikle çok radikal gruptaki adamlara dinlettim. Sonuçta size anlattığım konu aslında kendi durumumla eğlenebilmek. İlk ikisinde hep soru soruyordum. Neden, diye haykırıyordum. Artık kendimi biliyorum ve onları bertaraf etmenin yollarına bakıyorum. Yani böyle bir fark var. Trajikomik farklar var. Ama herhalde en büyük temam yoksulluk. Beni en çok besleyen yoksulluk. Sound olarak ve teknik olarak da şarkıların hikâyeleri

noktasından bakıldığında çok yakın bir albüm aslında.

Suat Bilgi: Albümün çıkacağı tarih belli mi?

Bu ayın sonuna yetişsin istiyoruz. Benim gibi müzik yapıp, medyayı da benim gibi kullanmayan adamlar için aslında çok yanlış bir zaman bu. Albümler için; yaz albümü, kış albümü gibi çok anlamsız bir ayrım vardır. Zaten promosyon kurumunda da de belli ölçüleri reddeden birisi olarak, aslında çok da doğru bir tarih değil, ama ben o sahiciliğin zedelenmesinden duyduğum ülküyle bir an önce çıksın istiyorum. Çünkü yazdığım şarkılar bende bile eskidi. Bu acelemin bununla gerekçelendiğini kimse anlayamıyor, ama yani benim gibi bir adamın, doğru zaman olan ekim-kasım dönemine kalırsa, elindeki şarkıların birçoğunu yok edeceğinden korkuyorum.

Aslan Özdemir: Şiire olan yakınlığını sormak istiyorum. Daha sonra sevdiğin şairlerden bir albüm yapmak istiyor musun?

Onu ben cahil cesareti olarak tanımlıyorum. Gitardan anlamlı sesler çıkarmayı başarır başarmaz yapmış olduğum bir şey. Belki yılların efkârıyla yazmış olduğum bir şarkı. Çok efkârlı bir şarkı. Ben şarkı olarak çok kaydadeğer buluyorum. Zaten o, dinleyicilerin konserde benden duymak istediği ilk şarkılardan biri, sabırsızlandıkları şarkılardan biri. "Lavinya"da çok acımasızca eleştirildi. Klibiyle eleştirildi. Özdemir Asaf'ı tanımadan yazmış olmakla eleştirildim. Oğlu eleştirdi. Yani çok kurcalandı. Eleştirilerin satır arasından haklı olan bir şeyi çıkarabiliyorum. Bir adamın nasıl ruh haliyle yazdığını, yani çok da kestiremediğimiz bir şeyi müziklemek çok riskli iş gerçekten. Ama ben bunu "Lavinya"da oturtabildiğimi düşünüyorum.

Aslan Özdemir: Ama örneği çok.

Örneği çok, ama ben bu konuda açıkçası yeterince yaralandım, o yüzden böyle bir projeye sıcak bakmıyorum.

Aslan Özdemir: Geri adım mı attın?

Evet. Zaten ondan sonraki grup döneminde Orhan Veli'nin "Giderayak" diye bir şiiri vardı; "Handan hamamdan geçtik" diye başlayan, "Biz bu dünyadan değil miydik" diye biten çok kısa ve öz bir şey. Onu da bestelemiştim ne var ki onu kullanmadım. Belli anlamlarda Orhan Veli alaycılığını taşıyan bir şarkı olduğu konusunda müsterihim, ama kullanmak konusunda çok cesaretlendirilmedim. Kendi dinleyicisiyle ve eleştirilerle çok beslenen ve çabuk yön değiştirebilen bir adamım. Kırılabilen bir adamım. O yüzden, hani bugüne kadar işte senin o soruyu sorarkenki biraz da takdir eden tonlaman dışında kimse bize madalya vermedi, yani bugüne kadar bu yolda gittiğimize dair. Neden kendimi sakınmışım? Temiz kalmak istiyorum diyorum ya kabaca. Biraz şımartılması gereken adamlarız. Hakikaten böyle örnekleri var. Metin Kemaloğlu var. Bir zaman Bülent Ortaçgil'in böyle ara vermişliği var. Hakikaten sahicilik peşinde koşan adamları küstürmesinler. Bununla beslenen adamlarız. Ben sanki bir grubun solisti gibiyim. Bizim üstümüze konan tozu çok fazla anlamlandıran, tercihlerini oturtmuş, çok karakterli bir dinleyici grubumuz var. Bizim hitap ettiğimiz adamlar öyle. Düşlerindeki beyaz adam kirlensin istemiyorlar aslında. "Lavinya" konusunda cesaretlendirilseydim Edip Cansever'le ilgili çok şey yapabilirdim.

> "Köprüden Once Son Çıkış"ta bu albüm satmazsa muzigi bırakacak diye yorumladı medya . Evet yani "Köprüden Once Son Çıkış"ta bir vazgeçmişlik hissi var ama bu kez inlikle havata dair bir şey. Bu beni çok

Bir de çok tartışılır; şiir, şarkı... Çok hassas, her zaman için hassas. Müzisyeni zor durumda bırakan bir şey. Bir tarafta şairin kişiliği var, bir tarafta müzisyenin... "Lavinya"da öyle bir ritm var ki bütün amatör gitaristlerin ya da müzisyenlerin ben bunu besteleyeyim diyebileceği formatta. Bir de Murat Özyüksel'in "Lavinya"sı var. O çok farklıdır mesela. O da jazz ve pop jazzı önemseyen bir müzisyen olduğu için kendi formatında yapmıştır. Orada bir bencillik olabilir hakikaten. Özdemir Asaf buğulu camın ardından bakan adamdır hep benim için. Onun bende bıraktığı tüm izlenimleri taşıyabildiğimi sanıyorum. "Lavinya"nın hakikaten melodik yapı olarak hakkını verebildiğimi düşünüyorum.

Aslan Özdemir: Özel ilgi gösterdiğin bir tür var mı şiirde?

Şiir, bana yenik düşmüş gibi geliyor artık. Ara ara dinleyicilerim çok tanımadığım adamların kitaplarını filan gönderiyorlar. Ama bana yenik düştü gibi geldi. En azından benim sevdam bitti. Sonuçta kendime gerekçeler yaratmak gibi olmasın, ama bu sevda bitti. Psikolojik öyküler ya da tezler üzerine kurulu kitaplar okuyorum, psikoterapi üzerine hikâyeler... Felsefi kuramlar olsun istemiyorum. Öyleyse bırakıyorum zaten. Bitirdiğim kitap sayısı üçse, yarım bıraktığım kitap sayısı üç bindir. Öyle bir derdim var. Çarpmalı kitaplar beni. Çabucak bitirmeliyim. E, tabii seçtiğim tarz biraz zor.

Nevzat Çelik'de katılıyor festivale. Aynı festivale Salih Bolat da davetli. O da tam benim adamım. Çok naif. Hatta ikisinin ertesi gün söyleşisi var. Konu da "şiirde slogan". Süper!..

Algılanması zor. Okuduğum kitaptan etkilenip üretmek gibi bir özelliğim var... Etkilenme ben de bir obsesyon. Onu itiraf etmeliyim.

Suat Bilgi: Adı belli mi albümün?

"Aslı Gibidir" olacak diye düşünüyorum. İtiraf etmek gerekirse bundan önceki albüm isimlerinde dinleyicilerin bulduğu bir şeyler var. Onu adlandırmak istemiyorum. Bunu biraz ihmal etmiş olabilirim ama "Aslı Gibidir" de aslında ufak tefek ipuçları var. Bir değişiklik algılanıyorsa bile aslolan budur. Suret soluk olabilir ama aslını bozmaz, aslını inkâr etmez gibi. Yarın bugün art work tasarım sırasında tek bir fotoğraf, tek bir kare albümün adını filan değiştirebilir. Bu albüm adında bir pazarlama unsuru, böyle bir motivasyon yok. Benim böyle bir bakış açım yok. Ama bir ad, bizi de motive edebilir. Bir anda albümü ortaya çıkarabilir, sizi motive edebilir. Ama bu albüm için güzel bir isim gibi geliyor bana. Üstünde biraz insanların kafa yorabileceği... Yorsunlar işte, bakalım ne anlıyorlar? Çünkü bugüne kadarki albüm adlarından çok doğru şeyler gelmedi açıkçası. "Köprüden Önce Son Çıkış"ta, bu albüm satmazsa müziği bırakacak diye yorumladı medya. Evet yani "Köprüden Önce Son Çıkış"ta bir vazgeçmişlik hissi var ama bu kesinlikle hayata dair bir şey. Bu beni çok üzmüştü.

Suat Bilgi: "Depresyondayım" da bir şeyler oldu mu?

Çok oldu. İnanılmaz bir şekilde oldu. Haksızlığın daniskasını yaşadım. Tek bir şeyi ciddiye aldım; "Popüler Psikiyatri" diye bir dergi çıkar iki ayda bir, onların eleştirilerini tabii ki ciddiye aldım. Çünkü bilim adamı onlar. Ama ben hiçbir konserde gerçekten yaşayacağımı hissettiğim şeyleri yaşadım dinleyiciyle. O şarkıyı üç kere çaldığımız oluyor. İnsanların inanılmaz deşarj olduklarını görebiliyorum. Tam da böyle kurgulamıştım zaten. Ama biri bana gelip, senin yüzünden depresyona girdim diyebilir. Onun da maliyeti de olabilir bu. Medyayla barışık bir adam olmadığım için belki de şefkatsizliklerini ya da benimle ilgili bir şey yapmama heyecanlarına(!) kılıf olarak önüme çok koydula bunur... "Zaten milletin morali bozuk kardeşim." Beni böyle bir şeyle suçladılar. Çok ağırdı. Sonradan kırıldı tabii. Onun devamında Göksel'in "Depresyondayım"ı da geldi. Orada zaten işin rengi belli oldu.

Aslan Özdemir: Ama ilgi gösterdi medyamız. Kadın olduğu için mi? Televolelerde görünmesi müsaitti belki ondan.

O da bence başarılı bir şarkı. Hoş bir şarkı. Kadın olduğu için güzel bir görüntüdür belki. Ya da ne bileyim kişisel ilişkiler o kadar önemli ki...

Aslan Özdemir: Biraz şiir kitabından konuşalım. Yaş kaç o antolojiyi hazırladığınızda?

24. O zamanlar o kadar yoğun yaşadığımız bir şeydi ki şiir, birbirimize böyle şiirlerle filan hitap ediyorduk. Üç kişi yapmıştık antolojiyi. O zamanlar üniversite öğrencisi olmak ne güzel şeymiş! Biz o zamanlar bir hareket yaptık. Bütün kampüse duyurular astık. 13 tane amatör şair bulduk. Hakikaten kayda değer şeyler vardı.

Aslan Özdemir: Devam eden var mı o şairlerden?

Hiçbirimiz devam etmiyoruz. Ben bir miktar devam ediyor gibi görünebilirim, diğerleri kendi aralarında yazıp, başuçlarında okuyorlar mı bilmiyorum, ama biz böyle kaygılar taşıdık. O dönem Altın Koza Festivali var. Önemli yazarlar, çizerler geliyorlar. Nevzat Çelik de katılıyor festivale, Salih Bolat da. O da tam benim adamım. Çok naif. Hatta ikisinin ertesi gün söyleşisi var. Konu da "şiirde slogan". Süper. O zamanlar böyle şeyler oluyordu. Biz o zaman bu kitabın dizgilerini hazırlamışız. Nevzat Çelik'e göstermek, bizim için çok heyecan verici. Benim için pek öyle değil, ama neyse. Abi, açtı adam; -birtakım bilgiler olur ya kitaplarda dizgi, bilmem ne ofset, tarih- bu bilgiler bu tarafa yazılır dedi. Ben olayları hep böyle ayrıntılarıyla hatırlamayı seviyorum. Çok güzel günlermiş ya. Hani şiir sevdası bitti derken biraz buralardan da dem vurmak istedim. Şiir benim için bir şey ifade etmiyor değil, fakat ne var ki hayat o kadar şiirsel yaşanmıyor.

Bu şiir kitabını yaptık. Gelirini huzurevi sakinlerine adadık. Ama pek para kazandıramadık, veremedik onlara. Şimdi gene çok heyecanlandım. "Yeditepe Üniversitesi Amatör Şair Öğrenciler Antolojisi 2" çıkmış. Özelikle "Yeditepe" diyorlar, paralı filan ya... Next Generation diyorlar, ama kesinlikle eksgeneration onlar. <kaçak yayın>

Mari Sarayında...

Kral Zimrilim, taht odasında oturmuş günlük işleriyle ilgilenirken, haberciler telaşla içeri girip kraldan söz istediler. Kral, hem sıkılmış hem de bunalmış bir halde eliyle habercilerin konuşmasını buyurdu. Habercilerden biri, öne doğru eğilerek sarayın bekleme salonunda apiltu Nagirum'un olduğunu bildirdi. Gerçekten önemli bir konuyu bildirmek için gelmişti.

Zimrilim, apiltular içinde en çok bu kadından korkar ve etkilenirdi. Çünkü gerçekten kaçık bir havası vardı kadının. Her seferinde kendisine felaket getirecek bir haberle gelir ve bu haberi çoğu zaman doğru çıkardı. Halbuki bu aralar pek öyle korkulacak bir durumun olmadığını ummuştu. Diğer apillular ve apiltular birbirinden güzel haberlerle gelmişler ve her biri de tanrılardan uğurlu mesajlar bildirmişlerdi. Zaten, yapılması gereken bütün törenlerin kusursuz olması için elinden gelen çabayı göstermişti. Vergi ve bağış olarak aldığı hayvanların en gösterişli ve alımlılarını tanrılara kurban olarak sunmak için titiz davrandığını herkes bilirdi ve bu nedenle tanrılardan hep övgü dolu sözler duymuştu. Sadece apillulardan biri, kendisine gönderilen tanrısal mesaja dayanarak, tanrılar için pişen yağlı kaburganın kokusuna dayanamayan genç bir aşçı yamağının bu etten bir parça yiyerek büyük bir saygısızlık yaptığını söylemişti. Ama Zimrilim de, bu saygısızlığa kayıtsız kalmamış, bütün mutfağı araştırarak bu genç aşçı yamağının peşine düşmüştü. Tek sorun, genç aşçı yamaklarının birden fazla oluşuydu. Nöbetçiler, saray mutfağında zanlı olarak tespit ettikleri beş genci apar topar karşısına getirince, Zimrilim ne yapacağını şaşırmış; günlerce elli aşçısını sorgulamış, birbirinden farklı ifadeler içinde kâh birini, kâh diğerini suçlu görmüş ve sonunda işin içinden çıkamayacağını anlayınca da, haberi getiren apilluyu huzuruna çağırtarak suçlunun hangisi olduğunu tespit etmesini istemişti. Apillu, her birine şöyle bir baktıktan sonra, bu gece rüyasına girecek tanrının suçluyu kendisine bildireceğini söyleyerek saraydan çıkıp gitmiş ve ertesi gün, gelip suçlunun adını vermişti. Bu yıl yaşadığı bu küçük talihsizliğin dışında başka hiçbir kötü olay olmamıştı. Ama bu kadın yine ortaya çıktığına göre mutlaka önemli bir sorun vardı.

Apiltu ayağını sürüyerek ilerliyor, yaşından beklenmeyecek kadar genç çıkan sesiyle kralı selamlıyordu. "Yine sarayına yeni odalar yaptırıyorsun ve gerçekten de bunlar senin şanına yakışır şeyler!" dedi. "Ama bunu hak etmen gerektiğini biliyorsun değil mi? İştar diyor ki, 'Şehrin, tahtın ve toprağın tek hükümdarı benim. İstersem bunları sana verir, istersem onları elinden geri alırım!"

Bu kadın sözlerine hep böyle başlar ve Zimrilim'in göğsünde bir çarpıntıya neden olurdu.

"Yine rüyamda İştar'ı gördüm. Bana dedi ki, 'onlar Zimrilim'i deneyecekler, bir ayaklanma başlatıp onu öldürmeye çalışacaklar! Çevrene seni seven insanları koy. Yalnız hiçbir yere gitme!"

"Kim bu ayaklanmacılar Nagirum?" diye bağırdı Zimrilim. Ama bu kadın daha fazlasını söylemezdi, işte onun da bu kusuru vardı: Tanrıların, insanları sınayan, onlarla oyun oynayan bilmecelerden başka hiçbir net ifadelerinin olmadığını, bu kadın yıllar önce kendisine anlatmasına karşın, yine de verdiği bilgiden daha fazlasını öğrenmek için boşu boşuna soru sorup dururdu böyle.

"Beni de o sahte apillulardan biri mi sanıyorsun Zimrilim?" dedi kadın tehditkâr bir sesle. "Tanrılar her şeyi kendi üsluplarınca söylerler ki, akıllılar bu sözlerdeki hikmeti anlayabilsin ve aptallar da bunları unutup şimdiye kadar yaptıkları hatalarına devam etsinler. Sen de akıllı bir insansın; ne mesaj getirdiğimi mutlaka anlayacaksın!"

Zimrilim tahtından hızla kalkıp kapıdaki görevlilere seslendi. Nöbetçileri, casusları, ordu komutanlarını ve adı aklına gelmeyen bir sürü görevliyi çağırtırken bir tek onu unutmuştu. Kadın alaycı bir gülümsemeyle çevresine bir süre bakındı. Ama kralın, getirdiği mesajı yazdırması için kâtiplerini çağırmadığını anlayınca, daha fazla beklemeden odadan çekip gitti. Kapıda bir görevli, hakkı olan gümüşleri bir kese içinde ona uzatmıştı. Ama, kadın hâlâ tanrıçaya bir saygısızlık yapıldığını düşünüyordu.

Ertesi gün muhafızlar, aşçı yamağının ailesinin oturduğu eve cellat gibi girmişlerdi bile. Akşama doğru, çocuğun bütün akrabalarının kente yerleşen bir göçebe aşiretinin üyesi olduğunu tespit edip hepsini kentin dışında öldürmüşlerdi. Haberi Zimrilim'e ulaştırdıklarında,

"Hepsi yüz kişi miymiş? Daha fazla olmasınlar sakın?" diye sorup duruyordu adamlarına.

Çizgi: Tolga Hırsova

Cemal Süreya "Aydınlık"ta...

Yetmişli yılların sonlarıydı. Cemal Süreya, Darphane'nin başından alınıp maliye müfettişliğine verilmiş... Yalnızca öğleden sonraları, birkaç saatliğine uğruyordu Karaköy'de kapkara bir binanın bilmem kaçıncı katındaki "mukassi" odasına. Önceden telefon etmiş, söz almıştım görüşmek için. Darphane'den sonra, ikinci görüşmemiz olacaktı. Hâlâ onu, kerli ferli bir bürokrat sanıyordum...

Konuşup kararlaştırdığımız saatte gittim. Kendisi henüz gelmemiş. Oda arkadaşı- kimdi, bilmiyorum- bir kaç müfettiş ilgilendi, oturttu, birazdan gelebileceğini söyledi. Gerçekten az sonra geldi, soluk soluğa. Vapurdan henüz çıkmış. Yüzünde inceden bir tebessüm.

O, en yumuşak sesiyle: "Beklettim mi, özür dilerim," dedi. Masasının başına geçti. Koltuğunda ucuz, kara, fermuarlı ve içi dolu bir çanta, üzerinde kara bir pardösü. Mevsim, ilkbaharın ilk günleri olmalı... Oturduğu sandalyeden kalktı, yanıma gelip başımdaki kasketi çıkardı, yeniden masanın başına geçerken: "Yüzünü göreyim" diye açıklama yaptı sadece.

Buluşmamızın nedeni şuydu: önce bir konuşma yapmak istiyordum, çalıştığım gazetede yayımlamak üzere, güncel. Bir de, birkaç yıl önce başlatıp ara vermek kaldığı güzel yazılarını bizde sürdürmesini önerecektim. "Politika" gazetesinde, her gün, zevkle okunan yazılar yazmış, o yazıları unutamamıştım. Çünkü kültür ve edebiyat konusunda her gün değişik bir konu bulmak hiç de kolay bir iş değildi. Yazma konusunda, "Dur bakalım, düşünürüz," dedi. Röportaj içinse, hazırladığım soruları kendisine bırakmamı istedi. Yanıtlarını yazıp daha sonra verecekti.

O sıralarda, "Aydınlık" gazetesine karşı yoğun bir tavır vardı Babıali'de. Bu tavır daha çok TKP çevresinden kaynaklanıyordu. Çin- Sovyet çatışmasının bir uzantısı olarak! Bu iki çatışmanın aralığında edebiyat yapmaya çabalıyorduk...

Cemal abinin herhangi bir politik angajmanı olmadığı gibi, edebiyat ve kültür adamı olarak olaylara ve kişilere sevgiyle bakıyordu yalnızca. Sol ideolojinin içinde görüyordu kendini, ama siyasi yelpazedeki dağılıma sıcak bakmıyordu. Pek umurunda da değildi farfara siyaset, sanıyorum.

Birkaç gün sonra Cem Yayınevi'nde buluştuk. Sorularımın yanıtlarını yazmış, getirdi. Ama bir türlü resim çektirmeye yanaşmadı. "Boşver, ben sana bir tane vereyim," dedi. Silik soluk, pek de kendisine benzemeyen bir küçük fotoğraf çıkardı çantasından, onu verdi.

Sonradan düşündüm ki, "Aydınlık"ta pek de resmi çıksın istemiyor...

Belki olası tepkiler yüzünden istemiyordu, belki de henüz devlet memuru olduğu için...

Konuşmanın metnini yayımladıktan sonra bir gün gazeteye geldi. Cemal Süreya'nın kültür servisini ziyareti bir olaydı hiç kuşkusuz. Gazetenin genel yayın yönetmeni de Oral Çalışlar. O çok istiyordu Babıali aydınlarının gazetede yazmalarını. Gazetenin yoğun ideolojik ve siyasi havasını yumuşatırlar diye düşünüyordu haklı olarak.

O gün gazete çalışanları çevresini sarıp konuşmasını ilgiyle izleyince, sanıyorum ki Cemal abinin çok hoşuna gitti. Kültür sayfasında haftada bir gün yazma sözü verdi. Onu ilgiyle dinleyenlerin arasında bir de çevirmen arkadaşımız vardı: Nur Deriş. Celal Üster'in eski eşi. Yanakları gamzeli, gözlerinin içiyle gülen, içten, kompleksiz bir hatun... (şimdi yurt dışında. Eskisi kadar güzel mi, orasını bilemem.) Cemal abi, Nur'la karşılıklı oturup söyleşmekten memnun olmalı ki, gazeteden ayrılmadan önce bana şöyle demişti: "Şurdaki arkadaşların hepsini topla bir gün, bana yemeğe gelin. Pazartesi olsun. Ne iyi çocuklar. Hepsini sevdim. Nur da gelsin..."

Gerçekten toplanıp gittik bir gün. Divanyolu üzerindeki Çınar Lokantası'nda ağırladı bizi. Herkesle tek tek ilgilendi, konuştu. Ama daha çok Nur'a anlattı diyeceklerini. Onu güldürecek, şaşırtacak konuları ustalıkla bulup çıkarıyordu dağarcığından. Sözgelimi şöyle diyordu: "Maliye konusunda, Türkiye'de ilk bilmem kaça girerim. Ama, evlenip boşanma konusunda ilk yüze kesin girerim!"

O anlattıkça Nur gülüyor, güldükçe yanaklarında gül misali gamzeler açılıyordu.

O günlerde böyle kalabalık bir grubu ağırlayacak kadar parası olmadığını bir başka hanım kişiden öğrenecektim... Şair Cavidan Tümerkan'dan... "Papirüs"ü yeniden yayımlasın diye yardım ediyormuş Cemal Süreya'ya.. Yardım konusunu görüşmek için evine çağırmış Cavidan hanım. Feneryolu'ndaki Tümerkan Apartmanı'na... Tabii her gelişinde de çaylar, kekler, pastalar ikram ediyor. Ama Cemal Süreya bu ikramlardan pek hoşlanmıyor. Sonunda dayanamıyor: "Sizde rakı yok mu?" diye sormak zorunda kalıyor.

Cavidan Tümerkan Hanımefendi, yaşamı boyunca rakı içilen bir sofranın yakınında bulunmamış. Evine rakı almamış; eşi ya da çocukları rakı içmemişler... Dahası, rakının bakkaldan alındığını bile bilmiyor! Ama Cemal Süreya'ya da kırmayı göze alamayacak kadar değer veriyor. Onun isteğini yerine getirmek istiyor... Rakının nerede satıldığını Cemal Süreya'dan öğrendikten sonra, utancından terler dökerek bakkala kadar girip yarım ağızla ne istediğini söylüyor. Bir kâğıda sarsın diye de sıkı sıkı tembihliyor. Büyük bir gizlilik içinde ve suçluluk duygusuyla elindeki paketi evinden içeri sokuyor... Rakı neyle içilir, yanında neler olur, onları da Cemal Süreya'dan öğreniyor.

O sırada Cavidan Hanım'ın oğlu geliyor dışarıdan. İçeride olanları görür görmez, dehşetten donakalıyor! Annesinin masasında rakı içiliyor! Delikanlının hayatında görmediği, görmeyi ummadığı, başkasından duysa inanmayacağı bir sahne... O zaman anlıyor ki, annesi, bu konuğuna çok değer veriyor! Onun hatırına sofrasına rakı koyacak kadar, hatta bakkala gidip alacak kadar...

Desen: Onur Güçel

>Nafer Ermiş

Bir Sokağın Yok Oluşu

Eğer bir sokakta gece değil de sabahın erken saatlerinde yürüyorsanız her tarafınızın evlerle çevrili olduğunu görürsünüz. Çöp bidonlarının, arabaların ve ağaç gövdelerinin o sonsuz suskunluğu insanın evrendeki yalnızlığını hatırlatır. Havanın griliği adeta kendiliğinden parlıyordu. Uyandığımda oda karanlıktı diye düşünür insan. Hayatı acılaştıranın bu zihinsel yineleme olduğunun farkında değildir. Oda karanlıktı ve ben uyanıktım. Yanı başımda korkunç bir canlının bilinçsiz yaşam eylemini duyumsuyordum. Kadın nefes alıyordu. Bu ona yetiyordu. Yataktan fırlamayı ve ışığı açmayı düşünür insan. Yataktan fırladım ve ışığı açtım. Bunun düşüncemi somutlaştıracağını ve somutlaşmanın zihinsel düzlemdeki duyumsamayı hafifleteceğini umuyordum. Yataktan böylesi fırlayış ani bir serinlikle ödüllendirilir. Ve ışık zamanın şiddetini azaltır. Odanın ortasındaki duruş, kadına geometrik bir bakış ve duvarla bir türlü kurulamayan o ilişki insanı evrenin karanlık sonsuzluğunda, belirsiz bir noktaya sürükler. İnsanın kendisiyle arasında aniden doğan bu korkunç mesafe ölüm duygusunu yok eder.

Bütün bunları unutup sokağa indim. Renklerin, seslerin, ışıkların, sıcağın olmadığı sıfır noktasında, her şeyi örten saydam bir griliğin içindeydi sokak. Ağaçlardan, evlerden, arabalardan, kaldırım taşlarından meydana gelen bir şeydi. Ama sokakta beni kimse karşılamadı. Acaba bütün sistem altüst mü olmuştu. Köpekler yerinde yoktu. Ölümcül bir sessizlik hakimdi. Bir şeylerin olacağına en iyi işaret budur. Olacak olan şey genellikle de hoş bir şey değildir. Fakat günlük yaşam hakkında böyle beklentilere giremezsiniz. Her gün olan şey bir gün olmaz. Bütün tekrarların bir sonu vardır. Bu belki de hayatın en acı ve termodinamiğin ikici yasasından sonra fiziğin en kalıcı kanunlarından birisidir. İçler acısı bir geçicilik duygusuyla evrene yapışmış durumdayız. Tutunduğumuz hiçbir şey bizi sonsuza kadar taşımayacaktır. Belki her şey yeniden yoluna girer düşüncesiyle sokağın sonundaki parka gidip çimenlere uzandım. Bir sürü ufak tefek böcek vardı. Elim kendiliğinden bunların üzerine düşüp bir kaçını ezdi, diğerleri de kaçıştılar. Gözlerim hiçbir şey görmek istemiyordu. Kapatmayı denedim, ama buna da yanaşmadılar. Ayaklarımda belli belirsiz bir ritim hissediyordum. Belki de zemindeki gizli bir ritim elektrik akımının izlediği basit yolları izleyerek bedenime geçmek istiyordu. Belki de böyle bir şey yoktu. Diğer elim de çimenlerin üzerine düştü. Uykuya daldım. Uyandığımda hiçbir şey değişmemişti. Sessizlik sürüyordu. Sadece bacaklarımın da o ritme uymaya çalıştıklarını hissediyordum. Mikro evrendeki fırtınalar bir kenarda tutulacak olursa değişen tek şey buydu sanırım. Kalkıp parktaki dar yolda ileri geri yürümeye başladım. Ah bu sahne. Nelere gebedir. Kahraman bir ileri bir geri gider gelir, birazdan bir oğlu olduğunu söylerler, ya da ameliyatın başarılı geçtiğini, ya da sınavı kazandığını, işe kabul edildiğini, hayır beyefendinin sizi kabul edemeyeceğini. Hayatın tekrarlayan sahnelerinden biri. Kahraman toprak yolda hışımla dönüp duruyordu ama olan hiçbir şey yoktu. Herkesin başına gelenin kendi başına gelmediği durumlarda insan kendini toplumun dışında mı hisseder yoksa bir kahraman mı. Kafesinde dönen bir panter, labirentinde sıkıntıdan terlemekte olan bir fare, illa da vatanım demekle bir serveti tepen bülbül, her bülbül anıldığında sırf ses benzerliği yüzünden anılmadan geçilemeyen ve kendini kendi trajik şarkısını söylemekte olan bir bülbülün yerine koyan erkeğin, sevgilisi yerine koymaktan kaçınamadığı gül, ki bu saçma ses benzerliği yüzünden bütün halk ve divan edebiyatını etkilemiş ve neredeyse belirlemiş olduğunu bilmenin utancıyla kıpkırmızıdır, ve örümcek ağına çakılıp kalmış ve şanslıysa sadece kanatlarını oynatabilen bir sinek, sahibi bir ritim tuttu diye yerdeki toprağın ayaklarını yakmaya başlayacağını sanan ve dolayısıyla görünmez kafesler içinde yaşamını geçiren ayı, uzak mı yakın mı olduğu bilinmeyen yıldızlar, uzun düz saçlı genç kızların elinde kaymakta olan keman yayı...bu arada büyük bir haksızlığa uğramış olan sümbül.

Bu tedirginliğe daha fazla katlanmak istemedim. Parktan çıkıp bir caddeye girdim, ama orada da kimse yoktu. Orada da aynı sessizlik vardır. Demek ki sessizlik her yerde aynıydı. Evrenin her yerinde, herhangi bir anında sessizlik diğer bütün sessizliklerle aynıdır. Eğer sessizlik diye bir şey varsa. Evrende asıl olan sessizlik miydi yoksa gürültü mü? Karanlık ve aydınlık sıcaklık ve soğukluk, durağanlık ve hareket, sevgi ve nefret, yalnızlık ve kalabalık, varlık ve yokluk, hangisiydi asıl olan. Hangisi bir diğerinin bozulması anlamına geliyordu, ışık mı karanlığı emiyordu yoksa tam tersi mi. Benim buradaki varlığım mı temel alınmalıydı yokluğu mu. Yeniden parka dönüp kısa toprak yolda kafesindeki bir panter gibi dolanmaya başladım. Bakışları parmaklıkların geçişinden öylesine yorgun ki artık hiçbir şey düşünmez olmuş. Sanki bin parmaklık vardır onun için ve bin parmaklığın ardında bir dünya yoktur. Esnek güçlü adımlarının en küçük daireler içinde dönen yumuşak gidişi, içinde uyuşmuş büyük bir iradenin durduğu bir merkez etrafındaki kuvvet dansı gibi. Sadece bazen göz kapaklarının perdesi sessizce aralanır, ve oraya bir görüntü girer, gergin sessizliğin organları arasından geçerek, kalpte varoluşuna son verir. Artık hareketlerime iyiden iyiye bir ritim sinmişti, başlangıçta sezdiğimi sandığım ritmi duymaya başlamıştım artık, parkın akustiği oldukça iyi olmalıydı, derinlerden gelen, belli belirsiz ritmik seslerdi bunlar. Paniğe kapılmak bana yakışmazdı. Paniğe kapılacak bir durum da yoktu. Müthiş bir sakinlikle parktan çıkıp eve yöneldim ve huzurlu adımlarla, giderek karanlıklaşan havaya rağmen sokağa adım adım girdim, girdikçe artan ritmik gü-

rültülerin içinde ayak seslerimin yankısı duyulmaya devam ediyordu. Karanlık mağaralarda ölümsüzlüğü arayış, varlığın sertliği içindeki aşk özlemi, bizimle aynı yumuşaklıktaki bir başka şeye bütün bir bedenle dokunmak...

Sokak bomboştu.

Hangi sokak. Sokağın boş olması hangi anlama geliyordu. Bilmiyorum, bilmiyorum. Her şey korkunç bir rüya gibi. İşte belirsiz bir sokak, sokak diye bilinen belirsiz bir nesne bomboştu işte. Yani insanlar yoktu üzerinde. Tabii ki ağaçlar, arabalar, kediler köpekler, küçük böcekler, çakıl taşları, tozlar çöpler belirgin bir şekilde vardı, ama bir yerde insan yoksa orası boştur, niye, çünkü biz baktığımız her yerde insanı görürüz, güzel, çok güzel, ya da hiçbir şey görmeyiz... Neyse işte bu boş sokakta öylesine yürürken kendi kendimden sıkıldığımı hissettim. Hep aynı şeyler, hep aynı düşünceler, hep aynı zevkler, aynı korkular, aynı el aynı yüz ve hep aynı değişiklikler.

Hemen eve geldim.

Ev dopdolu.

Yani kadın ve küçük kız oradalar. Olmaları gereken yerde. Kadın kızın ıslak saçlarını örmeye çalışıyor, böylelikle onun geleceğini garanti altına almak istiyor ama boşuna. Başımla öylesine bir selam verip odama geçtim. Uyumuşum. Sen misin uyuyan. Korkunç bir rüya gördüm. Korkunç bir rüya gördüğümü hatırlıyorum. Rüya kendi kendini anlatıyordu sanki. Zamanın girdabına düşmüş gibiydim. Zamanı suya benzetirsek bu girdabın nasıl bir şey olduğunu tasavvur edebiliriz.

Sokak bomboştu. Sokağın boşluğu bana seksi hatırlatıyor ve dolaysıyla sinirlerimi bozuyor. Ağaçların o sakin duruşları kahrediciydi. Koşarak eve geldim. Evde bir takım insanlar vardı, bir kadın, bir küçük kız falan. Televizyonun karşısına oturmuş yemek yiyorlardı. Gözleri ekrana yapışık olduğu için üstleri başları yemek lekeleriyle kaplıydı. Onlara, merhaba, dedim ve odama kapandım. Nefes nefeseydim. Demek ki koşmuşum. Bu kez oda daha değişik göründü gözüme. Aniden uyumuş olmalıyım. Yine rüyaya yakalandım çünkü. Yoksa rüya sadece benim beynimde mi oluşuyordu.

Sokak boştu.

Ağaçları kesmişlerdi. Yıllarca sakallı görmeye alıştığımız bir adamın birden sakallarını kesince yüzünde beliren o kahredici ifade gelmişti sokağa sanki, ya da tüyleri alınmış bir kadın cildine benziyordu şimdi sokak, biraz kayganlaşmış bir hali vardı ve ben giderek hızlandığımı hissediyordum. Koşmaya başladım. Niyetim eve gitmekti yine. Ve nitekim eve de geldim. Yol sanki her seferinde kısalıyordu. Büyük bir telaşla kapıyı açtım. Salonda kimse yoktu. Televizyon açıktı. Ocakta çorba pişiyordu. Banyodan su sesi geliyordu. Nefesimi tutarak yaklaştım. Önce anahtar deliğinden bakmayı denedim, ama hiçbir şey görünmüyordu. Birden kapıyı açtım. Kadınla kız duşun altında yıkanıyorlardı. Bir an içimden onlara katılmak geldi. Bu düşünce beni çok korkuttu. Su da çok pis ve çok korkutucu görünüyordu. Korkumun sudan kaynaklandığı düşüncesi beni daha çok korkuttu. Kuduruyor muydum yoksa. Yoksa paranoyaklaşıyor muydum. Sertçe kapıyı geri kapattım ve sakinleşmek için odama gidip yatağa uzandım. Lanet olsun, gene uyumuşum.

Aman Allah'ım, bomboş bir sokaktaydım. Bütün arabaları kaldırmışlardı sokaktan. Artık hiçbir şeye benzemiyordu sokak. Derisi soyulmuş bir yılanı andırıyordu sadece ve bu andırma tüyler ürperticiydi. Kendimi yere attım. Eve gitmek istemiyordum. Uyumak da istemiyordum. Uyumamak için parmaklarımı ağzıma sokup ısırmaya başladım... Bedenim kendi kendine sürünüyordu yerde ve birkaç kulaçta kendimi kapının önünde buldum. Kapıyı açtım. Kapının boyaları dökülmüştü. Kadınla kız salonda çırılçıplaktılar. Saçlarının çoğu dökülmüştü. Eski halının üzerinde saç öbekleri göze çarpıyordu. Kadın dişsiz ağzıyla gülümseyip beni yanına çağırınca kendimi odama zor attım. Odada duvarların iç yüzeyinden başka hiçbir şey yoktu. Korkunç bir uyku bastırdı. Yoksa korku uykuya mı yol açıyordu. Uyuyup uyumadığımı bilmiyorum. Bildiğim tek şey uyumamak için elimden gelen her şeyi yaptığımdı.

Sokak bomboştu. Hatta bir sokağın varlığından bile söz edilemezdi. Çünkü kenarında sıra sıra evler yoktu. Hiçbir şey yoktu. Bomboş bir düzlük uzanıyordu çevrede. Eve gitmek düşüncesi içindeyken kendimi odamda hissettim, gözlerimi kapattım. Hatırladığım tek şey üzerime eğilen korkunç bir kadın yüzüydü. Uyandığımda gene onu gördüm. Ve hemen uykuya daldım. Birden gene uyandım. Yüz yüzüme daha çok yaklaşmıştı. Kaçacak yer olmadığı için kendimi uykuya bıraktım. Uyandım ve sonra uyudum yine. Uyudum ve uyandım ve uyudum ve uyandım.

Eğer bu evrenin bir belleği varsa orada sonsuza kadar kalabilirdim...

Bulgar Şemsiyesi

Georgi Markov

"Haksızlığın krallığında en güçlü tema ne olabilir? Adalet teması. Köleliğin cumhuriyetinde en güçlü tema ne olabilir? Özgürlük teması. Yeni rejimin daha iyi ve daha mutlu bir yaşam vaadiyle gelip, daha çekilmez bir düzen kurduğu bir ülkede ana tema ne olabilir? Gömülen idealler teması. Yalanın ve ikiyüzlülüğün toplumunda en önemli tema ne olabilir? Gerçek teması."

Eylül 1978 yılının öğle sonrası saatleri. Sofya'da Parti Merkezi'nde yoğun bir telaş yaşanmaktadır. Bir taraftan günlük idari işler yürütülürken diğer taraftan da Merkez Komite Sekreteri Todor Jivkov'a layık(!) doğum günü partisi hazırlıkları yapılmaktadır. Aynı saatlerde Bulgar İstihbarat Servisi, KGB ajanlarıyla birlikte, Sofya'nın iki bin mil uzağında, Londra'nın merkezinde, daha sonra "Bulgar şemsiyesi" tabiri ile özdeşleştirilip, adice planlanan suikastların simgesi haline gelecek bir cinayet işlemek üzeredir... Hedef kişi Georgi Mankov'dur. 1969 yılında zorunlu bir göç sonucu Londra'ya yerleşen ve totaliter rejim karşıtı sesini buradan terk ettiği yurdunun insanlarına duyurmaya devam eden Georgi Markov.

Cinayetin işlendiği saatlerde Georgi Markov çalışmakta olduğu BBC binasına dönmek üzeredir. Her gün yaptığı gibi öğlen tatilini evinde karısı Annabelle ve 2 yaşındaki kızı ile geçirdikten sonra, arabasını Waterloo Köprüsü'ne yakın bir park alanına bırakmış, köprünün diğer tarafındaki otobüs durağına doğru yürümektedir. Otobüs bekleyen insanların oluşturduğu kalabalığa yaklaştığı esnada, kendisine çarpan bir adam düşürdüğü şemsiyesini yerden alırken, Markov, bacağında hafif bir yanma hisseder. Bu ani rahatsızlığı dikkate almadan otobüse binip işe gider. Yüzünü bile görmediği katili ise, elinde şemsiye, Londra'nın sisine karışır.

Markov, hayatının her an tehlikede olduğunu bilir aslında. İtalya'da yaşayan kardeşi aracılığıyla kendisine bir saldırı düzenleneceği konusunda uyarılmıştır. Nasıl öleceği bile açıklanmıştır. Ani bir ölüm olmayacaktır bu. Önce ateşi yükselecek, ağır bir gribe yakalandığını düşünecek belki, durumu kötüleştikçe adım adım ölüme doğru gittiğini anlamayacak bile...

Markov, 11 Eylül'de, yani Waterloo Köprüsü olayından 4 gün sonra, 49 yaşında, bir hastanede hayatını kaybeder. Yapılan otopsi sırasında bacağında toplu iğne başı büyüklüğünde zehirli madde içeren bir saçma bulunur. Bu, totaliter kriminolojinin son buluşu olan yavaş etki eden bir zehirdir. Markov'un ölümü, aynen kendisine bildirilen şekilde gerçekleşmiştir. Ölümüne neden olan yazılarından birisinde Markov kendi cinayetini anımsatan olayları eleştirmiştir: "Bizim devleti olmayan devlet adamlarımız var, siyaseti olmayan siyasetçilerimiz, içinde hiçbir şey satılmayan mağazalarımız, yazmayan yazarlarımız, seçimin yapılmadığı seçimlerimiz, kendileri de mahkûm edilmiş mahkemelerimiz, ayrıcalık adı verilen hırsızlıklarımız ve hırsızlık adı verilen ayrıcalıklarımız, sonucu önceden bilinen maçlarımız, gerçekleşmeden önce açıklık kazanan cinayetlerimiz var."[1]

Markov'u öldürmek için seçilen ilk yer Münih'ti. Seçilen yöntem siyesi cinayetlerin bir klasiği olan yemeğe zehir katmak oldu. Markov, benzer bir olayla tatile gittiği İtalya'da da karşılaşmıştı. Gelgelelim ölüme en yakın olduğu anlar yazar için verem tedavisi gördüğü gençlik yıllarıdır. Belki de bu yüzden her daim ölüm düşüncesiyle yaşamaya alışıktı o; aldığı tehditler onu endişelendirmekten çok, yazarlık gururunu okşardı. Bulgaristan rejimi için tehlike oluşturması, yaptıklarının sonuçsuz kalmadığını, yurtdışından bile etkili olduğunun göstergesiydi çünkü.

Yaşadıkları ülkenin gerçeklerini öğrenmek için binlerce insan, Georgi Markov'un BBC'den olduğu gibi, Deutsche Welle ve Hür Avrupa radyolarından yaptığı totaliter rejimi eleştiren yayınlarını dinler. Hayatına mal olan radyo programlarını oluşturan metinler 1983'te Almanya ve İngiltere'de, 1984'te ise ABD'de Bulgaristan Röportajları başlığı altında yayınlanır. Bu kitap Bulgaristan'da an-

cak 1990 yılında basılır ve böylece yazarının ismi bu dönemden sonra edebiyat kitaplarında yeniden çıkmaya başlar.

Georgi Markov fiilen 1978'de öldürülür fakat ülkesinde kendisinden yıllardır söz edilmemektedir, ülkeyi terk ettiği andan itibaren hükümet onu "ölü" kabul eder (infaz gerçekleşinceye kadar), 1972'de ise gıyaben altı buçuk yıl hapse mahkûm edilir. 1974 Edinburg Tiyatro Festivali'nde Cebrail başlıklı oyunu ile ödül kazanan, David Philips ile birlikte İngilizce olarak **Şerefli Şempanze** başlıklı alegorik bir roman yazan, başta **Muhteşem Çatı** (Velikiyat Pokriv) olmak üzere Bulgaristan'da yayınlatamadığı birçok kitap üzerinde çalışan, sesini binlerce kişiye duyuran Georgi Markov'un ismi, kendi ülkesinde sadece bir vatan haini ve sistem düşmanı olarak anılır. Bulgaristan'ı terk etmeden önce yazdığı tüm eserleri orada bıraktığı tüm geçmişiyle birlikte bir zamanlar kendisine ödül verenler tarafından gömülür: On iki oyun, aralarında **Kopyamın Portresi** (Portretit na Moya Dvoynik) (1966), **Boş Mekân** (Praznoto prostranstvo) (1967), **Varşova Kadınları**'nın (Varşavskite Jeni) (1968) da yer aldığı birçok roman, öykü kitapları, senaryolar, makaleler... ve 1962'de yılın en iyi romanı seçilerek kendisine büyük ün kazandıran **Erkekler** (Mıje) başlıklı temel yapıtı. Bulgaristan'da geçirdiği tüm hayatı boyunca Markov Parti isteklerinin gerçek yetenekleri öldürüp yerlerini ucuz propaganda malzemesi hazırlayan itaatkâr kölelerle doldurduğunun farkındadır. Yordan Radiçkov, Konstantin Pavlov, Stefan Tsanev gibi yönetimin aleti olmadan sanatsal kişiliklerini kabul ettirmeyi başaran yazarları kendine örnek alarak yazılarında Parti'nin empoze ettiği konuları değil, kendi iç sesinin belirlediği temaları dile getirmeyi amaçlar. İşlenmesi gereken konuların saptanması ise zor görünmez yazara: "Haksızlığın krallığında en güçlü tema ne olabilir? Adalet teması. Köleliğin cumhuriyetinde en güçlü tema ne olabilir? Özgürlük teması. Yeni rejimin daha iyi ve daha mutlu bir yaşam vaadiyle gelip, daha çekilmez bir düzen kurduğu bir ülkede ana tema ne olabilir? Gömülen idealler teması. Yalanın ve ikiyüzlülüğün toplumunda en önemli tema ne olabilir? Gerçek teması." **2**

1969 yılında 9 Eylül'ün 25. yılı kutlamaları kapsamında kendisinden "en üstten" Bulgaristan Komünist Partisi'nin kuruluşundan 1944'e kadar tarihini anlatacak bir oyun yazması istendiğinde gerçeği yansıtmaya kararlıdır. Yazması gereken oyunun belgesel nitelikli olacağı özenle vurgulanmıştır. Tarihi gerçekçilik ve katı bir belgesellik çizgisi oluşturmak için Markov'a, Nikola Vaptsarov, Lilyana Dimitrova, Anton İvanov gibi ünlü komünistlere ait dosyaların saklandığı İçişleri Bakanlığı Arşivi'ni kullanması için izin verilir. Dosyaları incelemeye başladığında ilk dikkatini çeken, ölüm öncesi tutulan polis kayıtlarının ortaya koyduğu ve hem resmi edebiyat hem de tarih kitaplarının yarattığı komünist imajları arasındaki tutarsızlıktır. İsimleriyle arşiv dosyalarında tanıştığı komünistlerin son davranışları farklıdır. Onlar, ölmeye giderken, Parti fanatizminden, efsaneleştirilmeye neden olacak kahramanlık gösterilerinden çok, basit hayat kanunlarına yakın dururlar; klişeleşmiş sloganlar yerine insani acı içeren kelimeler sarf ederler. Malçika kod adlı komünist, örneğin, son isteğin ne diye sorulduğunda, "Bir bardak su," diye cevap verir. Suyu içtikten sonra "Yine de son bir isteğin yok mu?" sorusuna "Bir bardak daha su," yanıtı gelir. Başka bir komünistin yazdığı son mektupta da parti kaygılarından çok tümüyle insani dürtüler öne çıkar: "Sevgili anneciğim, biraz sonra beni asacaklar. Üşüyorum anne, çok üşüyorum..."

Bu dosyaların incelenmesiyle oluşan '**Komünistler**' başlıklı oyun, önce İçişleri Bakanı tarafından kontrol edilir, ikinci bir kontrol de alıntıların birebir dosyalara uyduğunu teyit edince oyun sahnelenir, fakat kısa bir süre sonra seyirci üzerinde "baskıcı bir etki" bıraktığı nedeniyle yasaklanır.

Yasaklanan ilk eseri değildir bu yazarın. 1959'da "Lenin" adını taşıyan bir metalürji fabrikasının çatısının yıkılışına şahit olan Markov, bu olayı basit bir iş kazasının ötesine taşıyıp **Muhteşem Çatı** romanında genel bir yıkımın alegorisine dönüştürür. Roman basılmayınca olayı filmleştirmeye karar verir, ama bu projesini de gerçekleştiremez.

Muhalif yanına rağmen Markov'un 1962'de yılın en iyi roman ödülünü kazanması sanat anlayışından ödün verdiği anlamına gelmese de, o, totaliter toplum içinde en dikkafalı ve kendinden emin sanatçıların bile bazen rejimle flört ilişkisine girdiği düşüncesini sezdiriyor. Dönemin birçok yazarı "Hem kuzu sağlam, hem kurt tok" deyimini prensip edinirken, Georgi Markov gerçek edebiyatın "ya kurt, ya kuzu" arasında yapılması gereken seçime dayandığına inanır, fakat **Bulgaristan Röportajları**'nda da belirttiği gibi başka bir nedenle olmasa bile, Parti'nin tek işvereni, yayıncısı, matbaacısı, redaktörü, kitapçısı, eleştirmeni, bazen de tek okuyucusu olduğu gibi basit bir gerçekten dolayı rejim her genç yazarı belirli ölçülerde ödün vermeye iter. Markov edebiyat serüveninin başlarında şahsi zaaflarının kurbanı olup Parti'nin kurnazca düzenlediği oyunun bir parçası olduğunu da inkâr etmez: "Parti makinesi birisi için çalışmaya başlayınca her şey yağ bal olur... "Parti eleştirmenleri romanımda (Erkekler) ihtiyaç duydukları şeyi görünce önümde uzun ve yeşil bir yol açıldı. Bu romanım için çok, çok cömertçe ödüllendirildim."**3** Söz konusu roman, sosyal hayatta görülen sorunların köklerini, o yıllarda birçok yazarın yaygın olarak yaptığı gibi "bireye tapma" modelinin sonuçlarında değil, ayrı karakterlerin hata ve eksikliklerinde arar. Bu yaklaşım Parti'nin kabul ettiği "sorunlu olan sistem değil, sistemi oluşturan ayrı kişilerin hatalarıdır" düşüncesiyle örtüştüğü için roman büyük destek kazanır. Romancının ilk elde ettiği ise Bulgar Yazarlar Birliği'ne üyelik kartı olur. Bu kart manevi tatmin dışında ayrıcalıklı bir grubun üyesi yapar Markov'u çünkü sosyalist Bulgaristan'da Parti onayını almış yazarlar da Politbüro üyelerinin bazı imtiyazlarını paylaşır. Bu, rejim-yazar ilişkisindeki uyumun maddi boyutunu oluşturur. Hemen araba ve ev sahibi olma, yurtdışına çıkabilme, özel tüketim malları mağazalarından yararlanma, çevirmen eşliğinde yapılan özel "Batı film" gösterilerine katılma gibi ayrıcalıkları sağlamanın yanı sıra Bulgar Yazarlar Birliği, Markov'un tabiriyle "ölümsüzlük dağıtma vazifesini" de üstlenmiştir: "Her üye öldüğünde belirli bir yükseklikte heykel ve bedava gömülme hakkına sahipti. Fakat yazarlar, cenaze töreninin kendisi ve heykelin yüksekliği konusunda kategorilere ayrılmıştı. Birliğin düşüncesine göre bu kategoriler ölümsüzlük derecesini yansıtmalıydı."**4** Rejimin ideolojik beklentilerini kendi

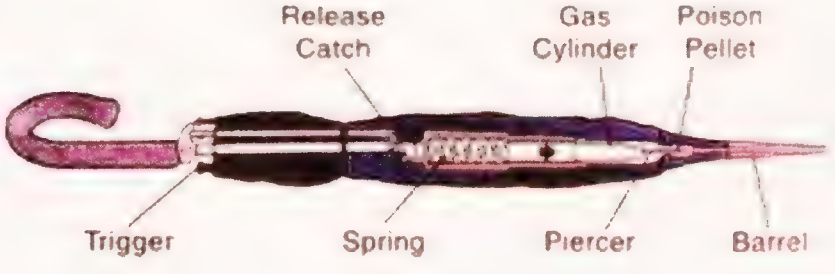

ahlaksal normlarıyla ikna edici derecede uzlaştırabilenlere ölümsüzlük dağıtan Birlik, ölüm dağıtma konusunda da, Markov olayında olduğu gibi, son derece etkindir.

Vatanında bir "ölü" olarak ilan ediledursun, yine de Markov hayatının sonuna kadar ülkesine bağlı kalır. Bulgaristan'dan gönüllü olarak ayrılmış olsa da, asıl terk etmek istediği ülkesi değil, totaliter rejimdir. Dolayısıyla, yurtdışında geçirdiği yıllar bir nevi sürgündür yazar için. Sürgündeki kişi ise, Fransa'yı ikinci vatan olarak seçmiş bir başka Bulgar aydını, Tzvetan Todorov'un ifade ettiği gibi, "yurdunu yitirmiş, ama buna karşılık başka bir yurt edinmemiş biridir, dolayısıyla da çifte dışlanmışlıkla yaşayan insandır."**5** O dönemde totaliter rejimin kısıtlamalarından kaçan birçok aydın gibi Markov da yeni ülkesine vardığında iki zıt düşünceyle boğuşur. Bir taraftan 40 yıllık geçmişinden ağır ve gereksiz bir yükü üzerinden atarcasına sıyrılıp, aynen yeni bir dilde, üslubu, içeriği yeni olan bir kitaba başlar gibi yeni bir hayata da başlama düşüncesinin heyecanını yaşar; diğer taraftan da yıllarca biriktirip dile getiremediği, içine hapsettiği düşünceleri özgür bırakma dürtüsünün etkisini hisseder. Batı'da geçen her yeni gününü Bulgaristan'da yaşadıklarıyla kıyasladıkça ortaya çıkan büyük uçurumda geçmişin hayaletleri vardır. Bu uçurumu Markov şu şekilde ifade ediyor: "Sıradan bir Batılıyı sıradan bir Bulgar vatandaşıyla kıyasladığımızda fark o kadar büyük görünüyor ki, Batılının hayatı sade bir çocuk resmiyle gösterilebilir, oysa bugün bir Bulgar'ın kafası akıl almaz sembol ve soyutlama şemalarıyla doludur. Biz, Batılının hayal bile edemeyeceği şeylerin etkisi altındayız. Bir Batılının amacı mümkün olduğu kadar çok elde etmek, kazanmak iken, bizim temel içgüdümüz en azından elimizde kalanı kaybetmemektir."**6** Bulgar halkını, milli Bulgar yazarı İvan Vazov'un karakterlerinden çok Kafka kahramanlarına yakın görür Markov. Absürd tiyatroyu ise Bulgar vatandaşlarının günlük hayatı olarak tanımlar. **Röportajlar**'ında sık sık totaliter rejimin bu yönünü vurgular. George Orwell'ın düşsel bir gelecekte geçen, bütünüyle devlet denetimi altında olan belleksiz ve muhalefetsiz bir toplumun oluşturabileceği tehlikeleri anlatan **1984** romanı Markov'un kitabında somutlaştırılmıştır sanki. Yazarın kendi ölümü ise eleştirdiği toplumun ne kadar kısıtlayıcı olduğunun en açık örneği haline dönüşür.

Georgi Markov, 1990'da kendi ülkesinde yeniden kabul edilir, hakkında verilen gıyabi kararlar iptal edilir ve isminden edebiyat kitaplarında yeniden söz edilmeye başlanır, "Bulgar Şemsiyesi" imgesi ile yan yana.

1- Georgi Markov, **Bulgaristan Röportajları** (Zadoçni Reportaji za Bılgariya), Profizdat, Sofya: 1990, s.2.
2- Age, s.120.
3- Age s.136.
4- Age s.149
5- Tzvetan Todorov, **The Conquest of America**, Harper Torchbooks, New York 1978, s.248
6- Georgi Markov, **Bulgaristan Röportajları** (Zadoçni Reportaji za Bılgariya), Profizdat, Sofya: 1990, s.2.

Bulgaristan Röportajları'ndan bir bölüm

SOFYA DENİZİ

Georgi Markov

Knyajevo tramvayı yolu üzerindeki "Pavlovo" durağında uzun bir süre kocaman bir tabela durdu: "Burası Pavlovo Limanı Olacak." Tabelanın altında Pançarevo-Pavlovo suyolu çizilmiş, limanların yerleri gösterilmişti. Bazı dinleyicilerin hemen Sofya sularında üreyecek timsah fıkralarını, bahçelerimizi kazdığımız küreklerimizin nasıl tekne küreğine dönüşeceği muhabbetlerini ve deniz ve kanal için suyumuzun olacağına göre ara sıra çiçeklerimizi de sulayabilir miyiz sorusunu hatırlayacağını biliyorum. Ama birçoğu her ölümlü Sofyalının Sofya Denizi'nin yaratılması için bedava çalışmak zorunda kaldığı o mutsuz pazar günleri zincirini hatırlayacaktır.

Doğayı dönüştürme hayali şüphesiz çok güzel bir şeydir, en azından hayal gücünü geliştirir. Çıplacık yükselen "Golo Birdo" tepesinin yüzyıllık bakir bir ormanla kaplandığını, Vladaya Nehri'nin ise Ropotamo gibi tropik bitkiler içinde boğulduğunu, veya İskır Vadisi'nden yukarıya doğru akması gereken Tuna'nın Şop bölgesini aşarak Meriç teknesine aktığını hayal etmek güzeldir. Bazıları Bulgaristan'da Filnandiya Gölü hayal edecektir, bazıları - Alp güzellikleri, bazıları da - portakal ağaçları veya maymun görmeyi. Doğanın ülkemize yeterince güzellikler vermiş olduğu halde - Rila gölleri belki de Finlandiya'dakilerden çok daha güzel, Pirin ise neredeyse Alp görünümlü, Küstendil elmaları portakaldan hiç de kötü değil, maymun ise doğa değişikliği yapmadan da ara sıra görebilirsiniz - parti ve devlet yöneticilerinin kafalarında Sofya civarında deniz yaratma fikrinin nasıl doğduğunu bir türlü anlayamıyorum. Çocuk hayalinden öte gitmeyen bu fikrin faaliyete geçirilen bir devlet yapı programına nasıl dönüştüğünü aklım bir türlü kesmiyor. Yeni yöneticiler Vitoşa Dağı'nın yerini değiştirmeyi veya Vladaya vadisini doldurmayı istemiş olsalardı, bu, normal düşünme açısından çok daha makul olabilirdi. Çervenkov'un bu hayalinin altında hep Sovyet kokusu hissettim ben. Çünkü bir toplantıda şu açıklamayı duydum: "Eğer Moskova'nın bir nehri varsa, niye Sofya'nın buna benzer bir şeyi olmasın ki?" Böylece Sovyet Birliği'nde geçirdikleri romantik hayatın tüm ayrıntılarını beraberinde getiren parti yöneticilerimiz, Moskova Nehri'ni de getirmeye karar verdiler. Ekonomik, teknik ve estetik açıdan Sofya civarında bir deniz yaratma hayalinin gerçekleştirilmesi Filibe civarında bir çöl vahasının yaratılması kadar absürd bir düşünceydi aslında. Sanırım "Sofya Denizi" tabiri de dilimize çocukluğunu daha unutamamış bazı gençlerin etrafındakileri şaşırtmak için kullandıkları ağdalı sözcüklerin geldiği yoldan gelmiştir. İşin içindeki temel sorun, ülkemizi yöneten çocuksu gençlerin elinde Vladaya Nehri'nde timsah üretmeye kalkışmalarını sağlayacak kadar büyük bir gücün olmasıydı. Tanrı'ya şükürler olsun ki Moskova Nehri'nde timsah yoktu. Üstelik bu olay için parayı ödeyen de başkasıydı. Eğer Politbüro ile Merkez Komite üyeleri ve diğer sorumlu yoldaşlar kollarını sıvayıp ellerine kazma kürek alsalardı ve hayallerini gerçekleştirme bedelinin tümünü kendi cebinden ödeselerdi durum bambaşka olurdu. Ama bu tür insanlarda aranması gereken en son şey sorumluluk duygusudur.

Böylece, 50'li yılların başında, ekonominin felç, tüm ülkenin ise yoksulluk ve açlık içinde olduğu bir ortamda, biz, kanal ve göl sistemlerinden oluşacak Sofya Denizi'ni kurmak için seferber edilmiştik. Bildiğim kadarıyla, danışılan teknik uzmanların birçoğu bu affedilmez saçmalığı kesinlikle reddetmişti. Ama buna rağmen parti, motorunu harekete geçirdi ve projeyi sorgulamaya kalkışanın canını okudu. Sofya'nın her yurttaşı 3 ila 20 gün (hatırladığım kadarıyla) arasında değişen işgününü doldurma mecburiyetindeydi. Herkes çalıştığı için başlangıçta bu angarya hafta sonu veya yıllık izin-

lerden çalınarak yerine getiriliyordu. Fakat Pançarevo'dan Pavlovo'ya gemi ile gitmek için yanıp tutuşan parti önderi bu hızı çok düşük ve yetersiz buldu. Aniden, birkaç yıl boyunca her yaz ve son bahar fabrika ve kuruluşların çalışma planlarını büyük bir ölçüde etkileyecek bir karar alındı; bazı fabrika ve kuruluşların işçileri mesai saatlerinde de kanalda çalışacaktı. Birçok memur ve işçinin her gün Sofya civarına götürülüp Çervenkov ve mirasçılarının hayali için kazma kürek salladığı günlerde meydana gelen kaosu herkes hatırlıyor. Birçok ofis ve önemli daire kapatıldı, üretimde önemli görevleri olan kişiler günlük işlerini bırakıp kanal kazmaya gitmek zorunda kaldı. En çok da, o günlerde tembellik yaptığı düşünülen memurlara yüklenildi. Sabahın erken saatlerinde belirli noktalarda toplanıyorduk, gelen kamyonlara binip şarkılar eşliğinde umutsuz bir çukurdan ibaret olan çalışma yerinde iniyorduk. Çalışanların çoğu, hayatında hiç eline kazma veya kürek almamış kadın ve kızlardı tabii ki. Yaptıkları işin sonucu ise tam bir hayal kırıklığıydı. Milyonlarca işgünü iki kepçenin bir ayda yapabileceği bir iş için harcandı. Üstelik, hava da yapay deniz fikrini hiç desteklemiyordu, sık sık yağmur yağıyordu ve birçok insan hastalandığı için kanalda geçirilen iş günlerinden sonra işe işçi değil doktor raporları gitmeye başladı. Ama parti ve devlet idaresi vazgeçmiyordu. O zaman kendime niye gerekli inşaat teknolojisinden yararlanılmadığını, niye ağırlıkta makinelerin kullanılmadığını sordum. Kaçınılmaz cevap şuydu - yapay denizin yaratılmasına sadece bir iş olarak değil, insanlar üzerinde terör kurma, sürekli baskı uygulama, sinir sistemlerini çökertme yöntemi olarak da bakılıyordu, çünkü bu saçmalığa karşı aniden isyan edenler uzun bir süre için Tuna civarına veya başka bir yere iş "tatiline" gönderiliyordu. Provokasyon eylemlerinin de güçlü olduğunu belirtmeliyim çünkü en azından ben, bir saniye için bile olsa Sofya civarında gemi yolculuğu yapacağına inanmış makul düşünen tek bir insan bile tanımıyorum. En fanatik ve disiplinli parti üyeleri bile "kalburla su taşıyoruz" diye homurdanıyorlardı. Önemli üretim sorumlulukları olan bazı orta dereceli parti yöneticileri insanların deniz kurmak için üretimden uzaklaştırılmalarına ciddi bir tepki verdi. Bu saçmalığa karşı kocaman bir mantık dalgası oluştu aslında. Ama Sofya civarındaki kanallarda işlere devam edildi. Artık bunun kaç yıl sürdüğünü hatırlamıyorum, belki yedi, belki daha fazlaydı, ama birisini arayıp da bulamadığınızda "O, kanalda görevli" ifadesi, gayet doğal bir cevaba dönüşmüştü. Bulgaristan'da Sofya Denizi kadar küfür ve beddua yiyen başka bir şantiye olmamıştır herhalde. Çalıştığım fabrika-

da görevli kadınlar, çocuklarına ayırmak istedikleri pazar günlerini bir avuç sorumsuz yöneticinin manyaklığına kurban ettiğinden defalarca yakınmıştır.

Yıllar geçtikçe kanallardaki iş de azaldı ama uzun bir süre için devam etti. Partinin ve gazetecilerin Boyana kırlarında yapılacak gemi gezisi heyecanı söndü fakat Sofya Denizi olayına inanan tek bir insan olmasa da kanallara hâlâ işçi gönderiliyordu, öylesine, sırf işte bulunsunlar diye. Böylece işler 60'ların başlarına kadar sürdü. Çok iyi hatırlıyorum, o gün '**Literaturen Front**' gazetesindeydim, genel yönetmen Goşkin mühendislerin açıklamalarına göre Pavlovo-Pançarevo Kanalı'na su salınırsa bütün Sofya'nın su altında boğulup kalacağı haberini öfke içinde bildirmişti. Şehir seviyesinin üzerinde olan kanal su kaçıracakmış, üstelik tüm Sofya'nın sel altında kalmasına neden olacak Roma Dönemi'nden kalan bazı kanallar da varmış. Böylece "Sofya Denizi" başlıklı komünist yapımı trajı-komedyanın birinci perdesine, yani denizin kazılmasına, resmi bir son verildi. Ama bununla her şeyin bittiğine inanmaları için insanların gerçekten çok iyimser olması gerekiyordu. Çünkü ikinci perde geliyordu, "denizin kapatılması," bu iş de denizi kazan, hiçbir hakkı olmayan aynı sıradan insanların elleri tarafından yapılacaktı. Kapatma işi de yıllarca sürdü ve yine aynı küfür ve beddualara neden oldu. Meslektaşlarım denizi kapatmaya gittiğinde ben artık yayınevinde çalışıyordum. '**Ölü Evinden Notlar**' kitabında Dostoyevski, bir Sibirya esir kampında müdürlük yapan, kendini "Çar ve Tanrı" sayan, akıldışı fikirleri olan canavar kılıklı bir binbaşının uyguladığı farklı ceza yöntemlerini anlatır. Tutuklular en dayanılmaz cezalara katlanabiliyor, fakat dibi olmayan bir kazana su doldurmayı andıran saçmalıklar onları tam anlamıyla mahvediyor. Sofya denizi, veya isterseniz ona Sofya civarındaki suyolu deyin, böyle dipsiz bir kazandı, içinde sadece emek ve para değil, onların sorumluluğu da kayboldu.

Yıllarca süren kanal kazma ve kapama işinden sonra bir gece "Pavlovo" durağındaki "Burası Pavlovo Limanı Olacak" yazısı da aniden kayboldu. Tecrübeli casuslar işlenen cinayetin tüm izlerini yok edip ipuçlarını nasıl bir ustalıkla gizliyorsa, Sofya Denizi de öyle yok edildi, bugün Dragalevtsi, Simeonovo veya Dırvenitsa civarında kanaldan, gemiden veya limandan tek bir ize bile rastlayamazsınız.

Fakat zamana ve hafızaları körelten parti megafonlarının uğultusuna rağmen yok edilemeyen bir şey var - binlerce insanın unutamadığı, bugün bile farklı şekillerde aktarılan bir Sofyalının niye işe geciktiği sorusuna verdiği yanıt: "Gemiyi bekledim, bekledim... gelmeyince de, yaya geldim..."

Benim için bu talihsiz "Sofya Denizi" olayı son derece önemlidir çünkü rejimin sorumsuzluğunu en açık şekilde ortaya koyuyor. Hangi burjuva devletinde olursa olsun, böyle bir fikir ta başlangıçta bir tepki fırtınasıyla karşılanırdı, didik didik incelenerek gerçekleştirmesinin ticari ve maddi tutarsızlığı ortaya koyulurdu ve büyük bir ihtimalle hükümetin düşmesine bile neden olurdu. Bizde böyle bir şey olmadı. Eleştiri sesi, mevcut olduğu kadarıyla, kapı dışına itildi veya yorgan altında bastırıldı. Tüm bu işi saçmalık olarak görmeyen tek bir yönetmenin olmamasına rağmen sorumsuz ve yaltakçı basınımız tek bir kelime bile yazmadı. Bugün parti veya diğer bazı sosyal kuruluşların onur sahibi olma gibi iddiaları varsa, Sofya Denizi olayının onlara da onarılmaz onursuzluk damgası vurduğunu söylemek isterim. Hiçbir parti kuruluşu bu insan gücü ve malzeme sarfiyatına açıkça

karşı çıkma cesaretini göstermedi. Parti ahlakı burada kendini en iyi şekliyle ortaya koydu - yani, korku yoluyla. O dönemde dalkavukluk ve itaatkârlık, yönetimin gelecekte yapacağı her tür manyaklığın ve saçmalığının ürkütücü bir müjdecisi olmuştu.

Dikkatinizi çekeyim - bugüne kadar tüm bu olayla ilgili hiçbir eleştiri, özeleştiri veya açıklama yapılmamıştır. Hiç kimse sorumlu tutulmadı ve hiç kimse cezalandırılmadı. Sorumluluk duygusu, daha önce de belirttiğim gibi, dipsiz kazanın içinde kayboldu. Kendine saygısı olan bir toplumda gerçekleşmesi imkânsız olan, bizde gayet doğal karşılandı. Belki suçlu olan yine o bilinmeyen ve görünmeyen düşmandı?

Bazen, yoğun yağmurları ve iliklerine kadar ıslanmış, Dragalevtsi çamurunun içinde süzülmüş sekreterleri, daktiloculari, hemşireleri, doktorları, diş doktorlarını hatırladığımda şu soruyu soruyorum kendime: Bir yoğurt satıcısı "hafifçe tartıya vurmuş," bir işçi beş kuruşluk bir zımbırtıya el koymuş diye gazetecilerimiz ne yüzle göklere kadar yaygara çıkartıyor? Ne yüzle ufak hırsızlıklar, kabalık ve keyfi hareket olaylarıyla uğraşıyorlar o kadar geniş bir "deniz" olayına göz yumdukları halde? Hayatımızın en sorumsuzca harcandığı en önemli bu olaydan söz edilmezken nedir bu bilet kondüktörü, bekçi veya temizlikçilerden basit hatalar için sorumluluk talep etmenin arkasındaki ahlak anlayışı? İnsanları iki defa, kanal kazmak ve kazılan kanalları kapatmak için kamyonlara doldıran parti temsilcileri ne tür bir yurttaşlık onurundan söz ediyor acaba? Tüm Merkez Komitesi'nde kalkıp açıkça "Ya hesabı kim ödeyecek?" diye sorabilecek tek bir onurlu insan yok muydu? Tüm bir halkla dalga geçmenin acısı göklere kadar yükselirken ne tür bir komünist inancın sloganlarını atıyordu birkaç "şair"?

Belki de onların hiçbiri ne biliyor, ne de hatırlıyor bunları, çünkü hiçbiri Sofya Denizi'nin ne kazılışında ne de kapatılmasında çalışmadı.

>Hasan Aslan

Kaçak>Test-2

Fahişeler Kitaplara Bakabilir

1. Kitaplarla ve fahişelerle yatılabilir.

2. Kitaplar ve fahişeler zamanı dokur. Geceye gündüz, gündüze geceymişçesine hükmederler .

3. Ne kitaplar ne de fahişeler dakikaların onlar için değerli olduğunu belli ederler. Ama biraz daha yakından tanındıklarında ne kadar büyük bir telaş içinde oldukları görülebilir. Biz kendimizi kaptırdığımızda onlar dakikaları saymaktadır.

4. Kitaplar ve fahişeler öteden beri mutsuz bir aşkla birbirlerini severler.

5. Kitaplar ve fahişeler; her ikisinin de onlardan geçinen ve onlara kötü davranan bir erkeği vardır. Kitaplarınki eleştirmenlerdir.

6. Kitaplar ve fahişeler umuma açık yerlerde hizmet verirler, öğrenciler için.

7. Kitaplar ve fahişeler; onlara sahip olanlar nadiren sonlarına tanık olurlar. Göçmeden gözden gitmenin bir yolunu bulurlar.

8. Kitaplar da fahişeler de nasıl bu yola düştüklerini anlatan hikâyeler uydurmaya bayılırlar. Oysa çoğunlukla ne olduğunu kendileri bile fark etmemişlerdir. Yıllar boyunca "kalbin" sesine kulak verilir; günün birinde sırf "hayatı gözden geçirmek" için durulan bir köşebaşında kellifelli bir gövde pazarlığı başlar.

9. Kitaplar ve fahişeler kendilerini sergilerken sırtlarını dönmeyi severler.

10. Kitaplar ve fahişeler doğurgan olur.

11. Kitaplar ve fahişeler, " Darkafalı yaşlılar, genç orospular." Bir zamanların kötü şöhretli kitaplarından ne kadar çoğu bugün gençleri eğitmekte kullanılıyor.

12. Kitaplar ve fahişeler kavgalarını herkesin gözü önünde yaparlar.

13. Kitaplar ve fahişeler, birinin sayfalarındaki dipnotları neyse, ötekinin çoraplarındaki banknotlar da odur.

WALTER BENJAMIN

1) Aşağıdakilerden hangisi 1. ve 2. cümleden çıkarılamaz ?

A) Güzel bir kitap fahişeyle aynı tadı verebilir ya da tersi
B) İnsan bir fahişeyle zevkli saatler geçirebilir
C) İnsan bir kitaptan çok hoşnut olabilir
D) Bir kitapla zamanın nasıl geçtiğini anlamayabilirsiniz
E) Güzel bir kitap bir fahişeye bile hükmeder

2) 3. cümleden çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kitaplar ve fahişeler ilk bakışta kendilerini ele vermezler
B) Fahişeler sürekli korku ve telaş içindedirler
C) Kitaplar zamanla değer kazanır
D) Fahişeler için zaman önemlidir
E) Kitaptaki.bilgiler zamanla önemsizleşir

3) Aşağıdakilerden hangisi 5., 6. cümlelerden çıkarılamaz?

A) Eleştirmenler pezevenge benzerler
B) Kitaplar ve fahişeler tüm insanlığa hizmet ederler
C) Fahişelere ve kitaplara kötü davrananlar olabilir
D) Kitaplardan ve fahişelerden yararlananlar vardır.
E) Kitaplar ve fahişeler öğrencilerin hizmetindedirler

4) 11. cümlede asıl vurgulanmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Genç orospular - kötü şöhretli de olsalar - delikanlıları eğitmelidirler.
B) Darkafalı yaşlılar gençleri orospuluğa itmektedir
C) Genç orospular eğitimin önündeki en büyük engeldir
D) Sakıncalı bulunan bir kitap zamanla değerine kavuşur
E) Genç orospuları, darkafalı yaşlılar değil, gençler eğitmelidir

5) 12. cümleden aşağıdaki yargılardan hangisini çıkarmak daha doğrudur?

A) İnsanlar kitaplara sahip çıkmalıdır
B) Toplum fahişelerin eziyet görmesini engellemelidir
C) Bir kitap kendini savunur
D) Fahişeliği toplumsal sistem yaratmaktadır
E) Yazar kitabını korur

6) 13. cümlede özellikle anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kitabın değeri fiyatıyla ölçülür
B) Fahişeler paralarını çoraplarına koyar
C) Bir kitabın zenginliği dipnotlarıyla orantılıdır
D) Fahişeler de kültürlü olmalıdır
E) Kitaplar ve fahişeler, her ikisi de satılıktır.

7) Kitaplarımda alıntılar silahlı eşkıyalara benzerler; gelip geçenleri kanaatlarından ederler.

Bu cümleden aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz.

A) Okuyucular, yolcuya benzetilmiştir.
B) Kitaplar silahlı eşkıya gibidirler
C) Alıntıda amaç okuyucunun kanılarını değiştirmektir.
D) Bir kitap, okuyucusunun düşüncelerini farklılaştırabilir.
E) Alıntı, silahlı eşkıyaya benzer.

Yanıtlar: 1) E, **2)** A, **3)** B, **4)** D, **5)** C, **6)** C, **7)** B

> İrfan Yıldız

AÇIK MAVİ'DEN ZEYTUNİ MAVİ'YE

Millet Karadeniz'de şiiri keşfetti abi!

Denize baktıkça, şairlerin gözlerini görüyorum
Batı tarafında koyu mavi olan Karadeniz,
Doğu'ya yaklaştıkça zeytuni koyu mavi oluyor,
adeta kararıyor. Karadeniz de oradan başlıyor.

Karadeniz insanı serttir, hırçındır amma, bu sene işler değişti. Aslında epeydir bunun emareleri vardı. Karadeniz kıyısı boyunca şiir dergileri aldı yürüdü. Meğer, çok da duygusalmışız. Rize'den Mavi Yeşil, Ordu'dan Kum Yazıları, Ünye'den UZAK, Samsun'dan Yolcu... Dergiler çıkagidiyor. Trabzon'dan ARALIK çıkıyor. Bir zamanlar çıkan KIYI'nın izi hâlâ kıyılarda... Denize baktıkça, şairlerin gözlerini görüyorum. Batı tarafında koyu mavi olan Karadeniz, Doğu'ya yaklaştıkça zeytuni koyu mavi oluyor, adeta kararıyor. Karadeniz de oradan başlıyor. İşte, bu mavinin tonları boyunca fırdolayı gezen deniz, bizim evimiz. Biz o denizden bir dalgayız. Belki de dalgayı yollandıran rüzgâr... Sinop'taki İlyas Tunç, ÜNYE'deki İrfan Yıldız (Bendeniz) aynı denizin macerasını izliyor. Sinop'taki ada, doğu yönüne doğru ada taklidi yapan yüzlerce koy ve burun, şuaranın ruh halini etkiliyor. Fatsa'da Azer Yaran, evrenin enginliğini dalgalara seriyor. Bu sonsuz olasılıklı dalga akışımında, akıntıya kapılmadan yüzmek ne âlâ. Ama, denizin boğuntuları, burgaçları, burguları, kapkaçları başka hiçbir şeye benzemeden, yalnızca kendi ivediliğinde ve kendi deviniminde gerçekleşiyor. Aslında, arada bir öykünen var, ama, öykünen hayat mı, deniz mi anlaşılamıyor. Karadeniz, engin deniz. Ka-ra-de-niz, sonsuz deniz. Karadeniz, benli deniz, sensiz deniz... Neyse, şiirin uçurumlarına çok yaklaştık, aman abi bize güvenli bir liman.

Karadeniz uşağu boş durmuyor. Her yıl haziran ayında ORDU ŞİİR GÜNLERİ var. Gökhan Akçiçek hazırlıyor. Tarihi mekânlardan Boztepe'ye şuara sel gibi akıyor. Şairlerin kabına sığmadığı yetmezmiş gibi, bir de avukatlar azdı. 3 Nisan'da, yine bir tarihi mekânda, Ordu Barosu Şiir Gecesi düzenlendi. Günümüz şuarasından İrfan Yıldız, Kaya Demirağ gibilerin de şiir okuduğu gecede, Gökhan Akçiçek'ten de şiirler okundu. Avukat milletinin bu denli duyarlı olduğunu bilmezdiniz belki, ama salonu dolduran dinleyicilerin gözyaşları, Savunma'nın şiire dayandığının kanıtıydı artık. Şiirlerle yapılan bir tür Duruşma'ydı ve bu yargıçlar da sevgiyle izlediler. Yargıçlar, savunmanın erdemi karşısında çok duygulandılar. Gecede 27 avukat şiir okudu, ama okunan şiirlerin sayısı yüzü aştı. Yargıçlar dediler ki, bir dahaki şiir gecesine biz de okuyanlar olarak katılacağız. Bu yönüyle gecenin duygusunu coşkuyla selamladılar. Gece, avukat milletinin hep bir ağızdan söylediği "Bir Başkadır Benim Memleketim" şarkısının okunmasıyla bitti. Ama, hem okuyanların hem dinleyenlerin gözlerine, Karadeniz'in dalgalarından serpintiler düştü.

Dönelim gene şuaraya. Samsun'dan Yolcu'yu çıkaranlar 24 Mayıs'ta Samsun

AKM'de şiir gecesi düzenlediler. Hazırlıkta, Nevzat Onmuş, şuaranın ale'larına hitap etti. Geceye, İrfan Yıldız'dan Mevlana İdris'e, İdris Özyol'dan Cafer Turaç'a Gökhan Akçiçek'ten Sulçuk K.'ya değişik yerlerden, değişik alanlardan, değişik ilgi ve algı dünyalarından otuz şair çağrı kapsamında. Yaz hararetinin arttığı şu günlerde, Karadeniz'de şiire dur durak yok.

Bu arada, UZAK Aylık Şiir Seçkisi 24-25 ve 36. sayılarıyla çıktı ve yine bilindiği üzere 'mektupla' postalandı. Ne diyor çıkaran arkadaşlar: 'UZAK SİZE MEKTUPLA GELİR; KARŞILIĞINDA HİÇBİR ŞEY İSTEMEZ'. İşte böyle. UZAK'ın yeni sayılarında: Kaya Demiral, İrfan Yıldız, Bahattin Demirci, Hikmet Yılmaz, M. Fatih Ordu, Eren Erdem, ÜÇDENİZ, Osman Serhat Erkekli, N. Erkekli, İsmail Zeki Erdoğan, Adnan Özer, Tan Doğan, Suna gibi imzalara rastlamak olanaklı. Böylece, Uzak, 3. yılını doldurdu, 4. yıla yelken açtı.

Adnan Özer, şairleri ikiye ayırırdı eskiden: Dergi çıkaranlar, dergi çıkarmayanlar. Dergi çıkaranlar bizden, ötekiler bizden değil, derdi. Dergi çıkararak, kendini 'imtihan' etmeyen şairin çilesi eksiktir gerçekten.

Arkadaşlar, beni arayanlar, açık maviden koyu maviye doğru giderek zeytuni mavide 'kara'ya varan denizin kıyısında bulabilirler. Geçenlerde Giresun Kalesi'ne çıkmak gerekti. Çıktım ve denize baktım. Karadeniz'in sonsuz olduğuna bir kez daha inandım. Buna inanmasaydım, belki şair olamazdım. Şiirin dilini, Karadeniz'in tonlarında buldum. Şimdi, şu anda, zeytuni maviye doğru bakıyorum. Gözlerime açık mavi kaçıyor...

- Merhaba Dostlar, cümleten...

ÜNYE'DE EN ÇOK SATANLAR

1- **Hasan Cemal** - Kürtler
2- **Necip Hablemitoğlu** - Köstebek
3- **Doğan Cüceloğlu** - Yeniden İnsan İnsana
4- **İnci Aral** - Mor
5- **Gülten Dayıoğlu** - Alaca Karanlık Kuşları
6- **Osman Müftüoğlu** - Yaşasın Hayat
7- **Erdal Öz** - Defterimde Kuş Sesleri
8- **Yaşar Kemal** - Tanyeri Horozları
9- **Jose. M. Vasconcelos** - Şehir Portakalı
10- **Hamdi Koç** - Çiçeklerin Tanrısı

(Cücür Kitabevi'nden alınmıştır)

"Islık çalsın çıyanlar"

Kimileri için, savaş bitti! Aslında biten bir şey yok, başlayan bir şeyler var; bunu herkes biliyor, ben de biliyorum. Barışın karşısında durur savaş. Tersini de söylemek olası: Savaşın karşısında durur barış! Sonuçta kim kazanır, kimi zaman belli olmaz. Elbette kazananlar da, kaybedenler de vardır. Türkiye'den dönünce bir de gördüm ki, Irak'ın geleceğini tartışıyor Almanlar, öteki Avrupa ülkeleri de. Sorun yerli yerinde duruyor. Amerika vuruyor, öldürüyor, yağmalıyor. Amerikalı kadın askerler çarşaflı Iraklı kadınların üstünü arıyor (bu fotoğraf dünyanın en önemli gazetelerinin ilk sayfasında yer aldı, tartışıldı). (İlhan Selçuk köşesinde ilk kez bir fotoğraf yayımladı, o da bu çarpıcı fotoğraftı; sonra da Turhan Selçuk çizdi bu canalıcı görüntüyü.) Saddam'ın saraylarını ele geçiren Amerikalı askerler sigara içerek dinlenirlerken fotoğraf çektirdiler yakıp yıktıkları sarayların salonlarında. Susan Sontag'ın yeni kitabı "Savaş, Moral ve Fotoğraf"da fotoğraf(lar)ın ardında yatana uzanıyor ünlü yazar savaşa karşı duruşunun ardında durarak. Böylece Batı Irak'ın müzelerinin, zenginliklerinin yağmalanmasına karşı çıkar gibi gözükürken, bir yandan da dünyanın en eski, en köklü kültürlerinin beşiğinin, Mezopotamya'nın hakkını da, ister istemez, teslim etmek zorunda kaldı. Kaldı da ne oldu? Iraklı Saddam karşıtı yazarlarla, gazetecilerle, yönetmenlerle, ressamlarla durmadan görüşmeler yapıldı, yapılıyor, geçmiş sorgulanıyor. Bu insanlara savaştan önce neden önem vermediler, neden onların yaptıklarına eğilmediler?

Paskalyada Türkiye'deydim. İki hafta kaldım İstanbul'da, Ankara'da: Yazar, şair, gazeteci dostlarımla, akrabalarımla da elbette, özlem giderdim.İstanbul'un, Ankara'nın sokaklarının bu denli kalabalık oluşuna akıl erdirmek kolay. Batı metropollerinin tenha sokaklarından sonra, işsizliğin çok yüksek olduğu ülkemizde herkes kendini sokağa atıyor. Başka ne yapsınlar? Sonra kentler binbir sesin de yuvası, vatanı: Aklınıza hayalinize gelebilecek, gelemiyecek tüm sesleri ülkemizde bulmak olası. Otomobil sürücüleri korna çalmadan duramıyor. Kimsede sabır yok. Kimse kimseye yolunu kaptırmak istemiyor. Kitap-lık'ın Ocak sayısının dosyasının "Otomobil" olmasının nedenini anlıyorum. Otomobilin yazınımızda fazla yer tutmadığını dosyayı okuyunca anladım. Yazarın, şairin otomobil alacak parası yoksa, ne yapsın? Demek ki yapıtına bile girmiyor düşledikleri. Kalabalık sokaklardan sıyrılıp kendimi kitapçılara atıyorum. Ulaşamadığım, göremediğim, okuyamadığım kitapları toplamaya da vakit buldum. Enis Batur'un üç yeni kitabını-"Kravat" (roman), "Bekçi" (deneme), "Abdal Düşü" (düzyazı şiirleri) yollarda okudum. Metin Eloğlu'nun Toplu Şiirleri "Bu Yalnızlık Benim"i şair Mehmet Taner yayına hazırlamış. Metin Eloğlu, benim doğduğum yıl yayımlamış ilk kitabı "Düdüklü Tencere"yi. Şairin kızı Şiir Eloğlu Berlin'de yaşıyormuş bir süredir. Yapı Kredi'den verdiler telefonunu. Telefonda tanıştık. Babası üzerine bir söyleşi yapacağım kendisiyle. "Bu Yalnızlık Benim"i okuyorum.

Enis Batur bir yazma, bir kitap okuruysa Mehmet Aksoy da bir "Heykel Oburu". Berlin'deyken sık sık birlikte olduğumuz, zaman zaman çatışsak da zedelenmeden süren bir dostluğumuz oldu Mehmet'le. Melih Gökçek onun heyline tükürdü ama, o onuruyla Türk heykel tarihine adını kazımayı bildi. Kybele'yle birlikte Anadolu tanrıçalarına yeni bakış açıları getiriyor Mehmet Aksoy. Berlin'in çeşitli alanlarında heykelleri sonsuzluğa el sallıyor. Aydın Engin Mehmet Aksoyu'la söyleşerek hazırlamış "Heykel Oburu"nu.

Bir başka obur da Ankara'da yaşayan, şimdilerde Kanada'yla İstanbul arasında tercih yapmaya çalışan fotoğraf sanatçısı Çerkes Karadağ. Prag fotoğraflarının albümünü gösterdi. Devlet başkanı Havel'den almış Devlet Madalyasını. Cılız Ankara ağaçlarının ardındaki evleri görüntülediği çalışması yayıncı, galerici bekliyor. Nü çalışmalarında işin doruğuna çoktan varmış Çerkes. O yalnızca fotoğrfa çeken biri değil, aynı zamanda fotoğraf üzerine düşünen de biri. "Sözde Fotoğraf" (2000) kitabını kaç kişi gördü acaba? "Nüans" (1989), "Tanıdığım Yüzler" (1995), "Baleylim" (1997), "Büyülü Prag" (2000) önümüzde duruyor. Yeni kuramsal çalışmalarını, birkaç albümlük nü'lerini, değişik pekçok fotoğrafını gördüm.

Berlin'in Berlinale'si, unutulmaz bir organizasyon harikasıdır. Berlin'de filmini yarışma programına aldırmak için yönetmenlerin göbeği çatlar. Arada bir de olsa yarışma programında Türk filmleri de boy gösterir. "Susuz Yaz", "Hakka-

ri'de Bir Mevsim" gibi filmler ödül bile almıştır. Bir süredir buradaki Türkler arasında Türk Filmleri Haftası'nın konuşulduğunu biliyordum. Bugüne dek gerçekleşmemişti böylesi bir hafta. Sonunda birileri 1-6 Mayıs arasında Türk Filmleri Haftası'nı gerçekleştirdi. Sinan Çetin'in "Komser Şekspir" filmiyle açıldı hafta. Sonra "Dar Alanda Kısa Paslaşmalar", "Herkes Kendi Evinde", "Kaç Para Kaç", "Vizyontele", "Sır Çocukları" gibi oldukça eski filmler seyirciyle buluştu. Bakalım uzun ömürlü olabilecek mi Türk Filmleri Haftası?

1 Mayıs hep olaylı geçer Berlin'de. Bu yıl da vurdulu kırdılı, yağmalamalı geçti 1 Mayıs. Otonom gruplar gece kentin en "multikulti", yani çok kültürlü bölgelerinde gösterinin şiddetini artırırlar. Polisle çatışmalarının yanında kimi dükkânları yağmalarlar da. Yönetimle aralarında sürekli bir sürtüşme vardır Otonomların. Avrupa'nın gidişini beğenmedikleri gibi küreselleşmeye de karşı olduklarını böyle gösteriyor bu gruplar. Türkiye'den başka hangi kitaplarla döndüm? Bir süre Almanya'da, Köln'de yaşayan, şair dostum Metin Celâl'in yeni romanı "Gitmek Zamanı" da vardı çantamda. Sonra Berlin'de yaşayan şair, yazar Aras Ören'in yeni romanı "Büyülü Çınarlar" da geldi benimle. İlhan Berk'in özgün baskılı, yazınımızda bir ilk, 1921 sayfalık Toplu Şiirler'i de çantamdaydı.

40. Berlin Tiyatro Festivali 2-18 Mayıs tarihleri arasında Berliner Festspiele tarafından gerçekleştirildi. Festival'de Ibsen'in "Nora"sı, Shakespeare'in "3. Richard"ı, Schnitzler'in "Liebelei"yi, Bulgakov'un unutulmaz romanından uyarlanan "Usta ile Margarita"sı, O'Neil'in "Trauer Muss Elektra Tragen"ı, Fritz Kafer'in "Sevme Zamanı Ölme Zamanı", Aiskhylos'un "Oresteia"sı gibi oyunlaların yanında pek çok açıkoturum, sergi, söyleşi, okuma da tiyatro festivalinin yan etkinlikleri olarak zengin programın önemli etkinliklerini oluşturuyordu. Hamburg, Zürih, Viyana, Münih ve Berlin'de kotarılan oyunlar, kentin pek çok sahnesinde tiyatroseverlerle buluştu mayıs boyunca.

Burada bir sahafta bulduğum sözlüklerde adı geçmeyen Salih Zeki'nin yayımlanan ilk iki kitabını görmedim: "Evhamlı" (Milli Hikâyeler), "Bahtiyar Prens" (Terceme Hikâyeler). Yazarın üçüncü kitabı ise "Manzum büyük efsane": "Persefon" 1930'da basılmış. Persefon, "ziraat ilâhesi Sere'nin biricik kızı"dır. "Güzellik ilâhesi (Venüs) kendisinin ve oğlu olan aşkın yani Küpidon'un hâkimiyetinin azalmasından endişe ederek cehennemler ilâhının bir aşk oku ile kalbinden vurulmasını ve bu yüzden yeğeni bulunan (Persefon)a âşık olmasını ister. Salih Zeki de bu aşkın efsanesini şiirleştiriyor kan ter içinde:"Bir yeni ilhamla yansın gönüller..." Hepimize yeni ilham mı gerekiyor yoksa? (Başlık Salih Zeki'den.)

Yahudi yazarların kitaplarının yakılmasının üstünden tam 70 yıl geçti. 10 Mayıs 1933 unutulmadı. Heine, "Kitap yakanlar, insan da yakar," diyor. Ey yeni ilham! Nerdesin?

>Duygu Gündeş

Paşa Kızı

Bir peri kızı kadar güzel olan annemi babam gözüne kestirir ve ailesinden ister. Jandarma baba bundan pek memnun kalır, ne de olsa kurmay bir subaydır, geleceği vardır. Bundan sonrası benim için de bir muamma...

1 Ben doğduğumda babam 45 yaşındaydı. Ben 2,5 yaşındayken tuğgeneral oldu, ben de paşa kızı. Bir erkek ve bir kız çocuktan sonra muhtemelen istenmeyen bir gebeliktim ben. Yine de aldırmamış, doğurmuş annem, sağ olsun.

2 Annem bir jandarma kızı. Dört kız kardeşin ortancası. Dedemin "Azime artık doğurma" ikazlarını takmayan anneannem, 'aleti' olan bir bebek doğurmak için oldukça uğraşmış. Annem Lüleburgaz Lisesinde okurken babam Silahlı Kuvvetler dersine gelir ve böylece aralarında bir aşk doğar, desem pek de güzel olurdu tabii, fakat hiç de öyle değil. Bir peri kızı kadar güzel olan annemi babam gözüne kestirir ve ailesinden ister. Jandarma baba bundan pek memnun kalır, ne de olsa kurmay bir subaydır, geleceği vardır. Bundan sonrası benim için de bir muamma, annem neden bu olaya karşı çıkmadı, aradaki 15 yaş farka rağmen hangi mantıkla evlendi ya da evlendirildi, bilemiyorum. Bu konu bizim ailede pek konuşulmaz, tek bir evlilik fotoğrafları bile yoktur mesela. Neyse, evlenir evlenmez Kıbrıs'a tayinleri çıkar, sene 1963, birkaç ay sonra da o meşhur Kıbrıs olayları; bir çok arkadaşları katliama uğrar, annem kendini konsolosluğa zor atar.Orada 1 ay kalır aç, susuz, korku içinde. 40 kiloya düşer annem, babam uğrar arada sırada, yiyecek bir şeyler getirir. En sonunda uçakla Ankara'ya yollanır, tüm eşyaları, mücevherleri, en önemlisi umutları yitik bir şekilde...

3 İlk hatırladığım anım, pek de önemli olmayan, ama belli ki belleğimde bayağı bir yer kaplamış bir hadiseydi. Sanırım dört yaşlarındaydım o zamanlar. Ordu komutanının karısı bir sabah kalkıp "tüm subay kız çocuklarının kulakları delinecek" gibi garip bir fikre kapılmış. Ordu komutanı karısı bu, ordunun Hürrem Sultan'ı... Annem koridorda bir yandan elimden çekiştirirken bir yandan da kapı başında "benim kulağıma ne karışır bu kadın" diye bağıran ablama laf yetiştiriyor. Perma saçlı cadaloz kadın (Hürrem Sultan) "bu kızla çok işiniz var" diye suratını buruşturarak, ablam dışındaki tüm subay bloğunun kızlarını önüne katarak doktora götürüyor. Suratında toplu fenni sünnet gibi hayırlı bir iş yapıyor olmanın verdiği gururlu bir gülümseme. Nefret ediyorum bu kadından. Olsun, ona inat tek gözyaşı dökmedim ben de kulaklarım delinirken.

4 Erzincan'ın kışları çok soğuk. Eksi otuz dereceye kadar düşüyordu hava. Ecevit zamanı, yakıt bulunmuyor, kaloriferler yanmıyor subay lojmanlarında. Gocuğumla yatırıyor annem beni, yanımda sıcak su dolu su şişeler. Hep hastayım. Lojmanda benim yaşıtım çocuklar yok, hep yalnızım. Hep mutsuzum.

Kaçak> Kısacık Öyküler

KOLTUK VE BALKON

Gökçen Yılmaztürk

Pencerenin dışarıya açılan kanatlarının, çoğunluğun yüklemeyi edebi bir alışkanlık haline getirdiği simgesel anlamın tersine, sık sık dünyadan kopardığı da olurdu onu. Böyle zamanlarda, açık pencereden içeri giren serin hava, odanın içindeki eşyaların üzerini görünmez bir kılıf gibi tek tek örtmeye vakit bulamadan, o, pencerenin önünden, telaşla, odanın pencereden en uzak köşesine kaçıp, dışarıdaki dünyanın tenine bulaşmasından büyük bir tedirginlik duyarak, endişe içinde, köşedeki büyük kırmızı koltuğun ağzından içeri atardı kendisini ve midesine yerleşirdi koltuğun.

Kafesteki kuşun sıkıntıdan daralan yüreğinin yarılmaya başlamasıyla, gömüldüğü koltuğun içinde hafifçe doğrulup, giderek kendisine bir yük gibi gelen gövdesini öne doğru uzatır, dirseklerini dizlerine dayayıp, başını iki elinin arasına alarak, öne eğilmiş başının saçlarına parmaklarını geçirip, koparmak istercesine çekiştirirdi. Geçen bu süre içinde, düzensiz soluğu kesilene kadar, ellerinin arasında sıkıca tuttuğu başını, gizli bir ibadeti tamamlamak istercesine hiç kaldırmadan, içinde kopan çığlığa gömerdi.

Soluğunun düzene girmesiyle birlikte, bu olayın dolaylı şahitleri olan bizlerin kavramakta yetersiz kalacağı bir esinle, koltuktan kalkıp, pencerenin kenarında duran yazı masasına gider, sırtını yumuşak bir minderle desteklediği sandalyesinde oturur, başını önündeki kâğıda eğip, bazen tek bir sözcük, bazen de sayfalarcasını kafasını hiç kaldırmadan yazardı.

Kimilerinin ilahi bir esinle yazdırıldığını öne sürdüğü sözcükleri yazmayı tamamladığında, sandalyesinden kalkmadan, kırmızı koltuğa doğru dönüp, utanç ve iğrenmeyle karışık bir duyguyla, kaybedilmiş bir savaşın komutanının savaş alanını seyretmesi gibi, koltuğu seyrederdi.

Bütün bunlardan habersiz bir balkona sahip olmak, yine de koltuğa karşı, güçlü kılıyordu onu.

KOMİ

Hürriyet Yaşar

"Büyüyünce ne olacaksın bakalım?" dedi adamlardan biri.

Çocuk olacağım," dedi çocuk. "Çok oyuncağım olacak. Hep oynayacağım onlarla."

Adamlar başka bir şey demeyince, çocuk, masanın boşlarını toplayıp gitti.

KOLAY GELSİN

Orhan Tez

Gece.

Sokakta yürüyor. Yalnız. Kimseler yok.

Ayakkabısının sesinden başka bir şey duyulmuyor.

Adım atışlarına bakıyor.

Heyecanlı ve ürkek.

Her karaltı, her gizli duvar ürkütüyor onu.

Sokak lambalarının altından geçerken rahat.

Işıkların azaldığı yerde adımları daha çok hızlanıyor, diğer sokak lambasına doğru.

Ağaçların arkasında biri gizlenmiş olabilir mi?

Sokağı dönüyor. Üç karaltı. 25-30 metre ileride. Geri dönemez. Karanlıkta dönüp bakıyorlar onlar da. Birisinin elinde boya kutusu, bir de fırça olmalı. Duvara bir şeyler yazıyorlar. Karanlıkta yalnızca karaltılar.

Onlar da ürkmüş olmalılar, bir an durakliyorlar.

Kendinden emin, yürüyor, başka şansı da yok.

Onlara yaklaşıyor.

"Kolay gelsin," deyip geçiyor.

Yalnızca birisinden, "Sağ ol" sesini duyuyor.

Arkasına dönüp bakmadan, karanlık merdivenlerden aşağıya iniyor.

TÜRKAN

Necati Tosuner

Adını yazmak gerekmiyor.

Yok, "Türkler" değil. "Cengiz Han'ın gelini" de değil.

Bir genç kız işte. Öyle çokça tanıyor da değilim. Bakıyorum, şöyle bir dalıyor. Sanki bir başka yerlere gidiyor. Bir başına gidiyor öyle... Bir uçak gökte bir iz bırakıyor. Buzullarla kaplı yüksek dağlar üstünden, çok yüksekten uçuyor bir uçak. Sınırlar geçiyor bir uçak. Bayrak değiştiriyor bir uçak, denizi gören bir uçak oluyor, -ken, geri dönüyor. Bakınıyor. Gülermiş gibi ediyor. Söze karışıyor.

Sanki.

Birkaçtır böyle oluyor. Sonra sonra seziyorum: Dalmak değil bu. Gözleri dalmıyor. Sanki terk ediyor bizleri. Sanki bir başka yerlere gidiyor. Bir başına gidiyor öyle... Bir tren bir başka raya geçiyor. Karlar içinden geçiyor. Çamlarla kaplı dağlar arasından geçiyor. Gümrüklerden geçiyor. Değişen bayrakları görüyor bir tren. Bir tren buluyor denizi, bırakmıyor, -muş gibiyken, geri dönüyor. Bakınıyor. Gülermiş gibi ediyor. Söze karışmayı deniyor.

Sanki.

Bir genç kız işte. Sevdadan yana kırgınmış gibi oluyor.

* * *

Çıkılıyor gecenin içine.

Sen sokakların bakımlı temizliğini düşün. Duvardaki çift katlı hamburger yanından geçildiğini ve hamburgerin üzerinde "Immer Kaviar ist Käse" yazdığını ve bunun ne demeye geldiğini düşün. Sakın soğuğa bakma. Kar da yok, -ya, sakın düşme, ha! Da, "Şu Sigarayı Da At Artık" diye bir öykü yaz.

Yürüyor masamız gecenin içine. "Üşüdüm!" diyor, bürünüyor.

"Üşümedim! Üşümedim! Üşümedim!" diye koşarak öne geçiyor.

Duruyor birden.

Diyor ki geceye:

"Türkiye'yi.. özlemedim! Özlemedim! Özlemedim!"

Yine koşuyor sonra, Türkan.

(Türkan Kitabı'ndan)

PELÜŞ

Ekin Saçlıoğlu

"Mucize lazım bana," dedi. "Pelüş ayılar süslüyor mucizelerimi."

"Benim de hayallerim mucize," dedim. "Ayrıca bir de pelüş var mucizemde, ama ayı değil."

"Ayım var benim," dedi. "Hadi gel lunaparka gidip atış yapalım."

Gittik pelüşlere ayı fırlattık. "Ben kazandım!" dedi. "Ver pelüş tavşanımı. Pembe olsun." "Pembe tavşanımız yok pelüşlü, size ayılı tavşan vereceğiz,"dediler. Aldık.

1. Fasıl:
DARAATNAME

Ne çileydi bizimkisi... 80'lerin sonlarında 90'ların başında "heavy metal" müziğe gönül vermiş olanların çektiği. Düşünün o zamanlar TV kanalları halka "satanist" gibi popüler söylemleri öğretmemiş daha bu yüzden uzun saçlı oldukları için erkekler fiili livataya uğramaktan beter edilir, saçları çekile çekile dövülür, kızlarınsa ar namuslarına gölge düşürücü ağır sözler söylenirdi. Ama ne gam bizler saçlarımızı uzatmaya dövmeli kollarımızı açıkta bırakan siyah tişörtler giymeye, en önemlisi sevdiğimiz müziği dinlemeye devam ettik. Ve sonunda tuhaftır pes eden biz değil dinlediğimiz müzik grupları oldu. Bir de baktık ki o uzun saçlı asi adamlar saçlarını kestirip uslanmışlar,köpek ya da şehir isimleri verdikleri oğullarıyla şatolarının bahçesinde barbekü yapıyorlar.Aman yarabbi... Peki tüm o giyotinlerden, elektrikli sandalyelerden kurtulmuş bizler bunca çileyi boşuna mı çekmiştik. Şimdi misyonumuzu tamamlamış birer erken emekli olarak pembe saçlı zincirli kotlu yeğenimize "bak Hedecim ben "10" yıl önce yollarda tekme tokat dövülüp ana avrat sövülürken sen daha icq, Moby nedir bilmezdin. Şimdi İstiklalde, Yüksel Caddesi'nde böyle rahat yürüyebiliyor, kendini küpenle pembe saçınla kolayca ifade edebiliyorsan bunu birazda olsa biz abla ve abilerine borçlusun. O aç gözleri önce biz doyurduk biz evcilleştirdik ..." mi demeliyim. Cık... anlamazki. "O dandik müzikten ne anlardınız zaten" der bana, sonra da Zanasonik 5679XCZ model telefonu polifonik bi tonda çalar ve sohbet biter.. 20. yüzyılın isimsiz gazileri olarak biz ex metal tayfası napıcaz, ismi tabelada görülünce milletin birbirini dürtüp güldüğü bir dernek mi kurucaz, yoksa lise yıllarındaki gibi amatör gündüz konserlerinde mi yaşlanacağız... Ne? ne?..

Sabahlara kadar tıkılıp kaldığımız hangarlarda tüm bunları çiğneye çiğneye dans edeceğiz. Bir simit bile istemeyecek canımız yanında demli çayla.

Pelin Gökmen

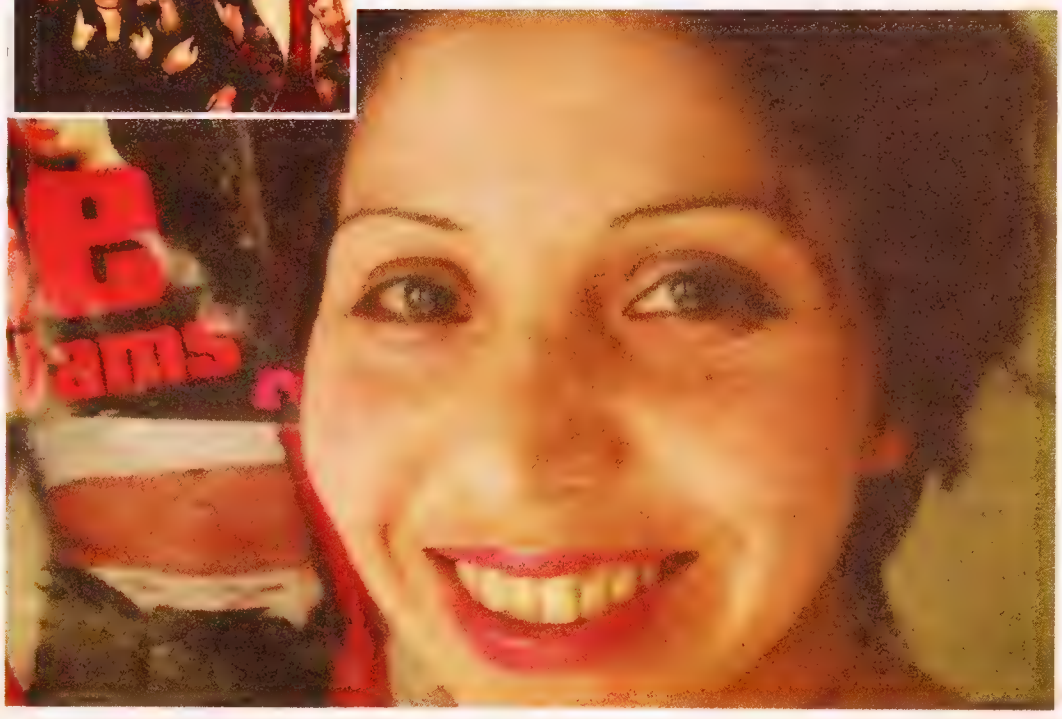

2. Fasıl:
AHESTE AKAR GARABET NEHRİ

Dünya dönüyor aheste aheste. Her saniye bir nefes tükenirken diğeri alıyor onun yerini. Hiç durmayan bir taşplak gibi tekrar tekrar çalıyor aynı şarkı...

Tayyareden bakınca ne komik görünür minicik evler içindeki minnacık insanlar.Ahh aslolanın ruhlarımız olduğunun farkına varsak hele. Herbirimize birer zıbın gibi giydirilmiş "mükemmel bedenlerimiz"in içine yaradanın üflediği o hayat nefeslerinin. Çirkinin çürüğün, iyinin güzelin göz ile görülmediğini anlasak hepimiz şair oluruz, tüm gün ud çalar çardaklar altında birbirimize ilan-ı aşk ederiz.

Alışamıyorum bu yeni dünyaya ben. Nedense aklım hep geçmişte bir yerlerde takılıyor aklım. Sonu yok bu düşlerin biliyorum, gelmeyecek geçmiş günler geri. Bu yüzden korkutuyor Ecmel teyzenin evi.. Ne olur unutmayın geçmişi..Tutunacak hiçbirşeyimiz kalmayacak sonra. Hergün yabancılaşacağız bu topraklara.Gün gelecek sabahları marşlar söylenmeyecek okullarda, ezanla uyanmayacağız. Ne dini bayramlar kalacak ne de öpülmeyi bekleyen ihtiyar eller. Bizi kandıran bir plastik surat ya da bir tüp kırmızı boyalı gülücük olacak. Sabahlara kadar tıkılıp kaldığımız hangarlarda tüm bunları çiğneye çiğneye dans edeceğiz. Bir simit bile istemeyecek canımız yanında demli çayla. Ne için çekeceğiz kürekleri meçhule giden Garabet Nehri'nde.

Haberci Edebiyat Üzerine -1

31 Aralık 1963'ten sonra doğmuş olmak

Bu sayfa, Kaçak'ın, 'genç' roman ve romancıları değerlendireceği bir sayfadır. Burada kriter, öncelikle 'hüviyet' gençliğidir. Ölçütler ve istikamet aşağıda belirtildiği üzeredir. Dahliniz beklenir!

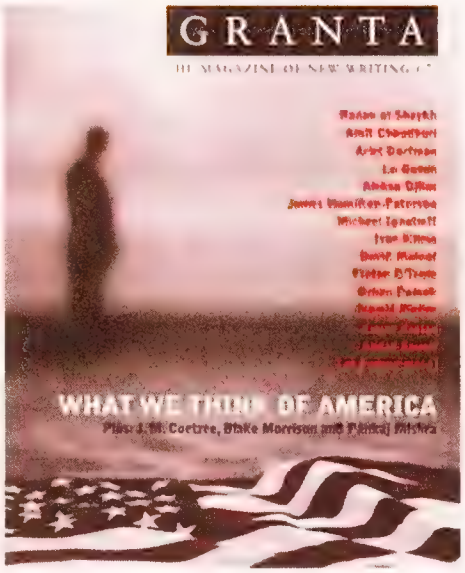

granta diye, İngiltere'de, 80 küsur sayıdır yayımlanan bir dergi var. Bu yayın, Britanya'da 20 yıldır gelişen yeni yazının nabzını tutuyor. Arandığında Türkiye'de de bulunabilen, kütüphanelerden ulaşılabilen Granta, 1983 ve 1993 yıllarında, "Best of Young Britsh Novelists / Genç İngiliz Romancıların En İyileri" diye iki özel sayı yapmış. Teşhis ve öngörü içeren ve değerlendirici kişilerin vizyonunu ortaya seren sayıların ilki ve ikincisinde, 'bu yazarlara dikkat' listesinde bakın kimler var! Martin Amis, Pat Barker, Julian Barnes, Kazuo Ishiguro gibi şahsiyetler 83'te; Iain Banks, Louis de Bernieres, Helen Simpson, Jeanette Winterson gibileriyse 93'te 'a ha işte yeni edebi kalemler' diye anons edilmiş. Granta'nın 81'inci taze sayısı, 2003'te, üçüncü on yıla damgasını vuracak 'gençleri' okuyucuya lanse ediyor. Yedi kadın, 13 erkek 20 isim var dergide. Monica Ali, Nicola Baker, Susan Elderkin, Philip Hensher, Robert McLiam Wilson, Zadie Smith gibi. Gençlikten kasıt, 31 Aralık 1963'ten sonra doğmuş olmak. Yazardan kasıt ise, 'sanat olarak' edebiyatla iştigal etmek. Hiç öyle, bize ne İngiltere entellerinden, demeyin. Keşke Türkiye'de de böyle edebiyatın nabzını tutacak yayınlar çıksa... Keşke bir edebiyat yaşamı kurulsa. Mesele edebi kriterler olsa. Rekabet tüm dişlileriyle çatır çatır yaşansa! Ama ortaya iş konsa!

'Edebi roman' pek öyle tanımlanası bir kavram değil, daha çok sezilecek, hissedilecek bir esvapa bürünüp çıkıyor okuyucunun karşısına. Diğer türlerin arasından ayırt edebilmesi için öncelikle yazılması ve kendini ortaya atması gerekiyor tabii. En azından şurası kesin. Türkiye'de daha çok roman yazılmalı. Bizim de bir Granta'mız olsa, takip eden on yılda işte bunları okuyacağız, yeni edebiyatçılar bunlar diye, 80 milyonluk ülkeden şöyle bir 20 isim çıkarabilsek keşke. Ablalar abiler alınmasın! 31 Aralık 1963'ten sonra doğanlar arasından, bu dar aralıktan çıkarmaktan bahsediyoruz! Vallahi, ben şimdi bi hesap yaptım da, öykücülerle birlikte dahi, edebi edebiyatçı 'gençlerin' sayısı o kadar etmiyor bizde. Bırakın romancıları!

Granta editörü Ian Jack, edebi roman için, tanımlardan biri olarak şöyle bir not düşmüş: Sanatsal olarak beceriyle kurgulanmış, 30 bin kelimeden uzun metin. Diyor ki, diğer tanımlar olumsuz cümlelerle yapılır. Şöyle... Edebi roman ticari değildir ve belli bir türe, genre'a, yani suç, bilimkurgu, fantastik ya da çocuk kitabı gibi, göre tasnif edilemez. Ama işte, diyor, bay editör, edebi roman yine de bir tür romanı olabilir. Conan Doyle'ı sadece 'acaba finalde ne olacak' diye ancak salaklar okur diyor, Sharlock Holmes'lerin yazarı Sir Arthur Conan Doyle'daki edebi güce dikkat çekerek. Ağır bilici Hasan Bülent Kahraman'ın, ki kendisine kısaca HBK denir, şu cümlesi bence edilmiş en özlü laflardan biri: "Hayatı, olguları, bakmadığım, görmediğim bir gözle bana anlatan, bana yeni bir bakış açısı ve derinlik getiren metin, ne olursa olsun edebiyattır."

Yazarlar sınırları geçebilme gücüne sahip. Ya da en azından iç güdüsel olarak öyle olmalı. Engellenememeli. Durdurulamamalı. Roman, bilinmedik, görülmedik, duyulmadık, hiç öyle yorumlanmamış hallerin habercisi olmalı. Roman, okuyucunun yeni gözü, yedinci hissi olarak vazgeçilemez olmalı. Roman yazarken, ya da kısa öykü, şiir, fark etmez, aktarmayı kendine ilke edinen, aktardığı kadarını realitenin tamamı, dünyanın tamamı zanneden egosantrik romancı zihniyeti, yazar zihniyeti, şimdileri anlatıyor olmanın avantajıyla kolay benimsenmesine rağmen, edebi olarak çuvallamaya mahkum. Çünkü onlarda 'haber' yok. Hayata dair yeni, hiç öyle düşünülmedik bir şey söylemiyorlar. Hayat zaten sürekli kendini tekrar ederek insana zorla öğretiyor içeriğini. Bu kadarını okumayı hepimiz deneyimlerimizle öğreniyoruz. Bir de edebiyatla üzerinden geçmenin kime ne hayrı var! Gençlik insanı hoyratlaştırıyor, körleştiriyor belki. Gençken hayata yetişmek konsantrasyonun büyük bölümünü kapladığı için, hayatı kurgulamak, hayatı görmek, en azından bu ülkede iyice güçleşiyor. Bu nedenle Türk edebiyatına aranan kanın, kafa kağıdı eskimemişler arasından değil de, bugün artık ellisini süren 'erdem' ve 'birikim' sahibi yazarlar arasından bulunacağını düşünenlerdenim. Nedense onlar daha genç yazıyor. Onlar daha çapkın. Daha flörtöz. Hayata karşı tabii. Şimdilik isim yok. Ama onun da yeri gelecek. Bu yaptığımız bir girişti sadece. Haberci edebiyat üzerine. Hazır millet yaz sendromuna kapılıp, dosyaları eylüle ertelerken, biz de bu sayfada, 2003'ün ilk yarısında yayımlanmış olmak koşuluyla, malum tarihten sonra doğan yazarlar ve eserleri üzerine kafa yoracağız. Eee... edebiyat düşünmeye ve taze düşünce üretmeye cüret etmek lazım.

Okumak lazım:

Geceyazısı II / **Dört ayda bir yayınlanan edebiyat dergisi** / Sel
art-ist / **Altı aylık güncel sanat seçkisi** / Bağımsız
Modernlik ve Müphemlik / **Zygmunt Bauman** / Ayrıntı
Sevgili Arsız Ölüm / **Berci Kristin Çöp Masalları** / Roman / **Latife Tekin** / Everest
Eurydice Ölüler Diyarında / **Yeni metin** / Kathy Acker / **Babil**
Charlotte Bronte Cinayetleri / **Deneme** / James Tully / **Doğan**
Sait Faik'in Hikayeciliği / **İnceleme** / Fethi Naci / **YKY**
Tuhaf İnsanlar Zamanı / **Öykü** / Faruk Ulay / **YKY**

Arka Kapaklaaarda neler oluyor...

Aşk Üçlemesi > Atilla Birkiye

Elinizdeki kitapta Atilla Birkiye'nin hüzün ile ironi birlikteliğini kendine özgü yalın bir lirizmle anlattığı üç "kısa" roman yer alıyor. Son Yemek'te, darbe sonrasının yarattığı kabus atmosferinde esin kaynaklarını yitirmiş bir yazarın, içine düştüğü ilk bakışta "nedensiz" gibi gelebilecek olan kuşku/korku durumu, bunalımı yansıtılırken, kendisiyle birlikte olduğuna bir türlü inanamadığı sevgilisi Selma'ya olan tutkulu ve bir anlamda "marazi" aşkı anlatılıyor. Soldan Soğa, adlı ikinci anlatıda sevgilisinden (Selma) ayrı düşmüş yazarın yazma serüveni var; yanılsama ile gerçek, rastlantı, kuşku, platonik aşk, ilk çağlardan beri gelen felsefenin "var mı yok mu?" gibi temaları hakim bu metinde. Greta Garbo ile ona aşık emekli bir bürokrat, altmışların İstanbul'undan kesitler, günümüz dünyasına ilişkin medyatik öğeler öne çıkıyor Soldan Sağa'da. Bir Aşk Bilmecesini Nasıl Çözebilirsiniz'de ise Selma ile yazarın çevresinde gelişen kadın-erkek ilişkileri anlatılıyor: Hüzünlü yalnızlıklar, beklenmedik ayrılıklar, çoğumuzun farkında olmadan parmaklarımızın ucundan akıp giden mutluluğun rastlantılarla yakalanabileceği gerçeği...

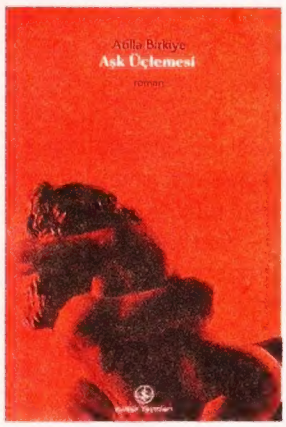

Aşkın kendi yatağında akışı...
316 s. – 2. Hamur – 14 x 20 cm
Aralık 2002

Müseccel marka > Aytuna Tosunoğlu

"Kariyerine tutkun her beş kişiden üçünün mutlaka çalışmak istediği şirket olarak tarihe geçmiş; dünyanın istisnasız her ülkesinde; her ülkenin köy, kent, kasaba, mera, bucak, çöl ve ovasında gazoz üretip, kutulayıp, satan; dünya devi, çokuluslu şirketimde; ülkeme patronluk edecek kişinin koltuğu boş kalamazdı. Yeni patronu bulmak için vakit kaybetmeden düğmeye bastılar. Yenidünya'dan yeşil kağıtlardan çok fazla ödeyeceğimiz bir danışman tuttular. Bunun üzerine Leonardo Da Vinci'yi parfüm markası sanan, kırmızı yanaklı, çok çocuklu, dindar, tarihle ilgili en derin bilgisi Yenidünya'nın 'büyük buhran'ı yaşadığı yıllardan ibaret bir Yeni Kent'li, danışman olarak geldi."

197 s. – 2. Hamur – 14 x 20 cm - Nisan 2003

Kadın Argosu Sözlüğü > Filiz Bingölçe

Haminnemin meşhur lafıydı, diyerek andığımız sözler vardır; Kadın Argosu Sözlüğü işte o sözleri, sözcükleri bir araya getiriyor. "Kadın dili" kategorisinin Türkçe sözlüklerde hiç işlenmemiş olduğunu düşünürsek konusunda bir ilk Filiz Bingölçe'nin çalışması:

"Bu sözlüğün öncelikli kaynakları kadınlardır. Etrafımızda gördüğümüz, karşılaştığımız, bildiğimiz, büyük kent merkezlerinde ya da ilçelerinde yaşayan kadınlar. Yüz yüze görüşüp, sözcük topladığım bu kadınların anneleri, anneanneleri, babaanneleri de dolayısıyla bu sözlüğün 'eski toprak' kaynakları olmuş oldular... 'Argo en mazlum olduğu anda en saldırgan olabilendir,' diyor Hulki Aktunç. Bence de öyle. Kadınların yaratıcılıklarını, fantezilerini, neyle nasıl alay ettiklerini görmek mümkün bu sözlüğün sayfalarında."

212 s. – 13 x 20 cm Ekim 2001

Gitmek Zamanı > Metin Celal

Gitmek, dünyanın çeperlerinden çıkarcasına gitmek isteği... Kişiyi yaşadığı her yerden, her ilişkiden, sevgilisinden, ailesinden, dostlarından, yurdundan bir zaman sonra koparan o umarsız dürtü.

Kendinizden bile kaçmak arzusudur bu... Sizinle birlikte giden, geçmişten tamamen arınma isteği ve mutluluktur, umuttur. Geride, ayrılık ve zamanla birlikte yitecek aşklar, ilişkiler, anılar ve unutulmak kalır. Bir de kayıtsızlık, kendinden kaçanların melankolisi...

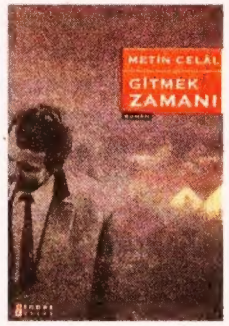

"Gitmek Zamanı", kişinin yeni bir hayata doğru yolculuğunda kendisini ve belki de varlığını terk etme ve yeni bir ülkede, yepyeni bir kimlikte varolma arzusunu anlatan bir "kaçış" romanı.

Böylesi maceraların nerede biteceği bilinmez.

256 s. – 2. Hamur – 14 x 20 cm
İstanbul, Mart 2003

ERZİNCAN'DA TADIMLIK GÜNCEL EDEBİYAT

Kaçak Yayın'ın Anadolu'da kültür kitaplarının satışı ile ilgili araştırması sürüyor.

Erzincan'da "Bambi Kitabevi" yetkilisi Bedir Akar ile konuştuk. Akar'ın verdiği bilgilerden bu kentte kolleksiyonvari bir satış olduğunu görüyoruz. Güncel edebiyat kitaplarından ikişer adet (o da en popüler olanlarından) geliyor, şehirdeki bir iki kırtasiyeye. Bu da talebi karşılıyormuş. Geri kalanı, okullardaki edebiyat müfredatına göre, öğretmenler tarafından okunması tavsiye edilen kitaplar.

"Erzincan'da bir kuş var/ kanadında gümüş var" diyor türkü bizim yüreğimiz de o kuş gibi çırpınıyor, "daha çok kitap" diye, ama galiba şimdilik işler nafile.

aslan@leman.com.tr

>Oktay Taftalı <otaftali@hotmail.com>

Şiire Çalışırken

Geçen sayımızda grafik bir hata dolayısıyla sahaya biraz yanlış yayılan şiirin unsurlarını, görev ve işlevleri açısından şöyle bir değerlendirmeye çalışalım ve bu arada grafikten kaynaklanan yanlışları da özür dileyerek düzeltelim:

1 **Dilsel mekanik yeti:** İşin en başında, şairde bulunması gereken, ister doğuştan, isterse çalışarak (bir yere kadar) elde edilebilen nitelik. Bu ressamın optik-motorik yetisiyle, müzisyenin ses ve tonları birbirinden ayırabilen işitme yetisiyle karşılaştırılabilir. Nankör bir elemandır, doğuştan gelirse Interli Emre gibi olur, bilinç ve azimle çalışarak geliştirilirse Sociedadlı Nihat gibi tavan yapar. Yok bende fazlasıyla var, her zaman her yerde havasına girilirse Hakan Şükür'de olduğu gibi, terk eder gider.

2 **Sözcük:** Şiirde yapı taşı işlevi görür. Tüm edebiyat sanatlarının, ayrıca günlük dilimizin de temel unsurudur. Fizik bir ses ve onun üzerinde yükselen anlam tabakasından oluşur. Bir nesneyi, bir olguyu, bir eylemi veya bir ilgiyi işaret eder, belirtir, anlamamızı sağlar. Sahanın her yerinde görev yapar, her yere ayak basar.

3 **Ritm (tempo):** Şiirin okunabilmesini, söylenebilmesini sağlar. Beşiktaş gibi yavaş tekdüze -hızlı tekdüze veya Galatasaray gibi aksak yavaş-aksak hızlı (senkop) biçiminde kurulabilir. Ya da bunların karma bir kombinasyonuna gidilir, böylece yer yer aktif dinlenme yapılarak, şiire soluk aldırılır.

4 **Ses:** Tek tek sözcüklerin birbirleri arasındaki kombinasyonlardan oluşur. Bu sözcükler başlıca sıfat, isim ve fiil olabilirler. İsimle sıfatı, fiille isimi, fiille sıfatı, kulağımızın, armoni' duyusu gereğince altlı üstlü biçimde kombine edebiliriz. Ses alçak veya yüksek volümlü olabilir ama mutlaka olması gerekir. Sessiz şiir, seyircisiz oynanan cezalı maçtır. Can sıkar, tat vermez.

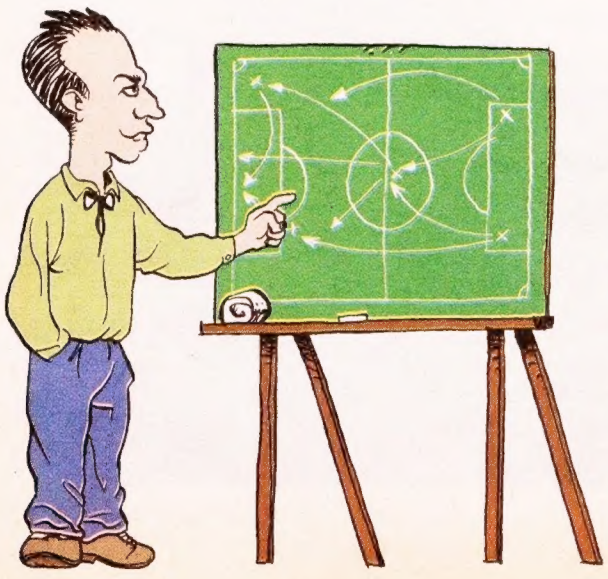

Çizgi: Tolga Hırsova

5 **Kurgu, mimari yapı:** Estetik bilimi bize her sanat eserinin, bir yapı (struktur) sergilediğini söylüyor. Şiirde de yapı, tek bir sözcükten başlayarak, dize, ikilik (beyit), dörtlük (kıt'a) veya serbest biçimde bir görünüm sergiler. Şair kendi yeğlediği biçimi esas alarak alt alta, yan yana, çaprazlama, vb. sadece sözcükleri veya tercihen dizeleri düzenleyerek bu yapıyı kurar. Sahaya adeta 3-5-2 veya 4-4-2 veya 4-2-4, vb. biçiminde yayılmak gibi.

6 **İmge:** Yalnız şiirin değil, bütün sanatların, olmazsa olmaz koşuludur. Eskilerin deyimiyle; tahayyül, tasavvur, istiare anlamlarına gelir. İnsan tahayyül ve tasavvur etmeden ne sanat yapabilir ne de sahada oyun kurabilir. Şair de hayata, dünyaya bakar, oradan edindiği tahayyül ve tasavvurları şiirinde ortaya koyar. İmge, şiirin soyunma odasıdır.

7 **Yeniden üretim:** Hayatta olan şeyi, olduğu gibi şiire aktarmak, başkasının futbolunu kopya çekmek gibidir. Ama hayatta olan şeyleri, kendi tahayyül ve tasavvurumuzla dönüştürür, onu yeniden üretirsek, geçmişte Fatih Terim'in veya bugün Ersun Yanal' ın yakaladığı özgün oyun karakterini ortaya koyabiliriz. Demek ki şair, dünyayı kopya çekmiyormuş, onu kendince dönüştürüyormuş.

8 **İçerik:** Şiir, bir olayı, bir kişiyi, bir nesneyi, bir ruh durumunu, varlığı ve hayatı konu edinebilir veya konusuzluğu konu edinebilir, hiçbir şey anlatmamayı konu edinebilir. İşte bu edinilen şey ne ise, içerik de odur. Topu göze hoş görünen veya agresif veya tutuk, edilgin ama neticeyi hedefleyen, vb biçimlerde de oynayabilirsiniz. Böylece içerik bir oyun tercihine dönüşür.

9 **Anlam:** Şiirde anlam, aklımızla anladığımız değil, sezgimizle duyumsadığımız şeydir. Tıpkı enstrümantal bir müzikten duyumsadığımız şey gibi. Gerçi, şiirdeki her bir sözcüğün sözlükte bir anlamı vardır, ama kollektif oyun içinde bu sözcükler, sözlükteki anlamlarının dışında, bambaşka kollektif bir anlamın unsurları olurlar. Öyleyse şiir bize tek tek sözcükler kapsamındaki anlamı değil, bütünlüklü kollektif bir anlamı sezgisel olarak duyumsatıyormuş. Fener'de bu sezon, tek tek şahane yetenekli, anlamlı futbolcular vardı. Ama onların tek tek yeteneklerinin üzerinde kollektif ve bütünlüklü bir takım yeteneği oluşmadı. Bu sezon güme gitti.

10 **Tinsel öge:** Şiir varlığı, sözcük, ses vb. maddi unsurların üzerinde son kertede tinsel (manevi) bir zirveye ulaşır, önce ses ve söz olarak algıladığımız şiir giderek birdenbire bir, ruh'a dönüşür. Nasıl ki, ruhsuz takımdan, ruhsuz oyundan hiçbir şey çıkmazsa, ruhsuz şiirden de bir şey çıkmaz. Öyleyse şiirde ruh aramak bizim hakkımız, şiire ruh vermek de şairin görevidir, değil mi?

11 **Estetik haz:** Şiirin, yazan için de, okuyan için de gerek en sondaki,gerek en baştaki amacı estetik haz olsa gerektir. Şair kendi şiirinden yazarken ve okurken hakikaten haz alıyorsa, okuyucu da o şiirden haz alır. Sahadaki oyuncunun isteksizliği, oyundan kopması, seyirciyi de oyundan soğutur, heyacanı, coşku ve hazzı yerlerde sürüdürür. O nedenle bir keresinde Fatih Terim, oyuncularına "oynarken zevkle oynayın, oynamaktan keyif duyun" demişti.

<İşte şiir takımının sıralaması klasik anlamdaki sırt numaralarına göre böyle olabilir. Ama bu iş böyle biter mi? Elbette bitmez. Daha bu takımın yedekleri var, antrenmanı var, turnuvaları var... Bakalım görelim neler olur,nasıl olur...>

Mutluluğun izinde...

Çevreniz görüntülerden ibaret insanlarla dolu. Ama siz görüntüleri değil insanları görmek, görüntülerin kodlarını okuyup ruhlara girmek, bu dünyada yalnız olmadığınızı hissetmek istiyorsunuz.
Manuel Rivas'ın güçlü anlatım tekniği ve lirik diliyle, geniş bir dünya coğrafyasında kurduğu öyküler, sizi "ruhların en karanlık odalarından" geçirip, "dünyanın en güzel insanlarına" doğru bir yolculuğa çıkarıyor.

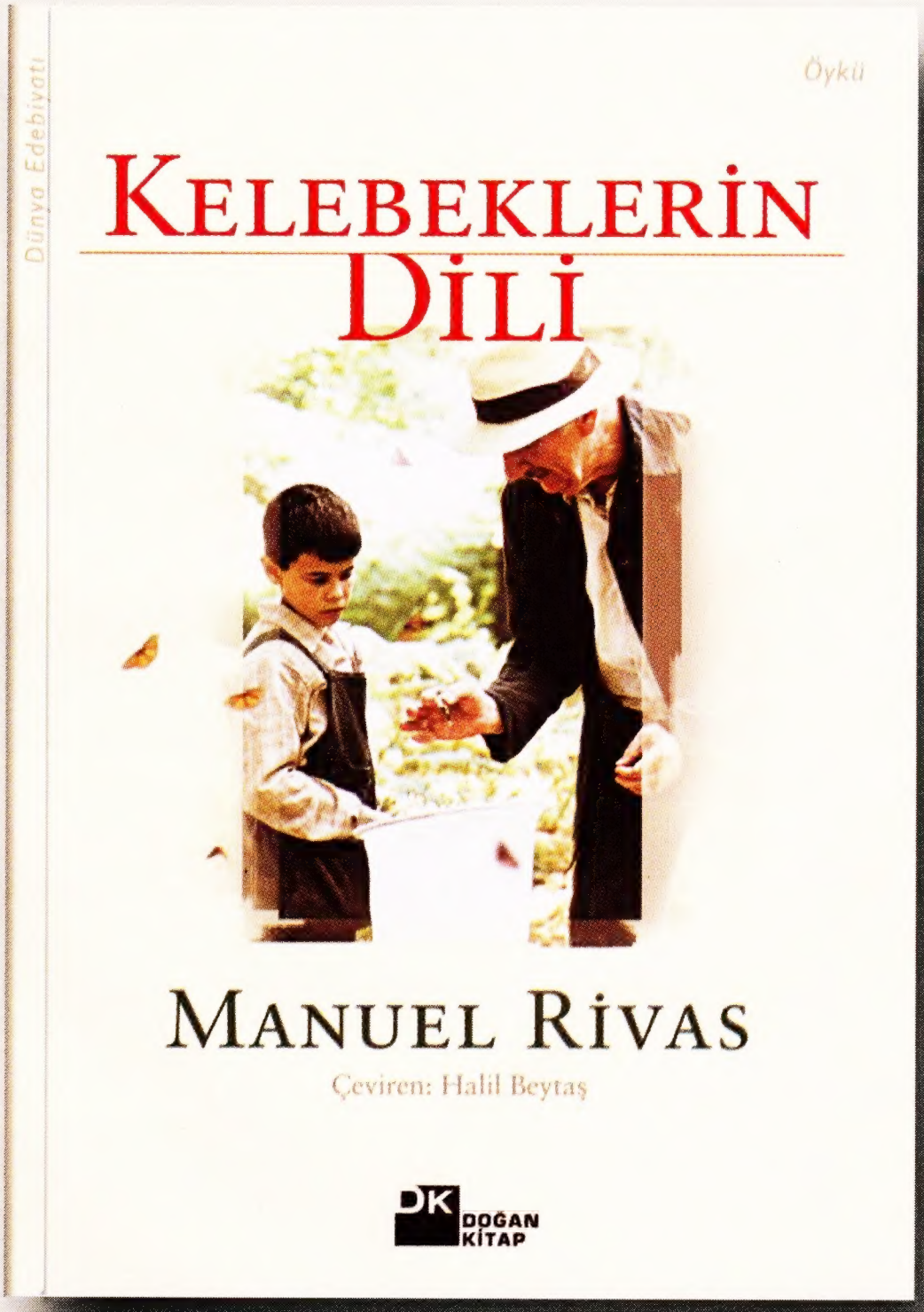

www.dogankitap.com

DK DOĞAN KİTAP

yeniHarman

filtresiz, hususi kokulu, bol dumanlı gazete